C. XVI.
18/t
50859/B
91-H

13 C, 3 24518

HERM. FRIDERIC. TEICHMEYERI

HEREDITARII IN CAMSDORF ET WENIGENIENA
PHIL. ET MED. D. ANATOMIAE, CHIRURGIAE ET BOTANICES P.
P. O. SEREN. SAX. DUC. VINAR. ET ISENAC. CONSIL. AUL. ET
ARCHIATRI ACAD. NAT. CURIOS. IMP. LEOPOLD. CAROL. ET
REG. S. S. BORUS SODALIS

INSTITUTIONES MEDICINÆ LEGALIS VEL FORENSIS

IN QUIBUS
PRAECIPUAE MATERIAE CIVILES, CRIMINALES
ET CONSISTORIAELS, SECUNDUM PRINCIPIA
MEDICORUM DECIDENDAE, EX RECENTISSIMIS
ATQVE OPTIMIS EORUM HYPOTHESIBUS
ERUTAE TRADUNTUR

CUM EMENDATIONIBUS ET ADDITAMENTIS
IOANNIS FRIDERICI FASELII
MED. DOCT. ET PROF. PUBL. ORD.

CAPPUCCINI DI LIVORNO

FLORENTIAE MDCCLXXI.
Ex Typographya Dominici Marzi, et Sociorum.

Superiorum Adprobatione.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

PRAEFATIO

LECTORI BENEVOLO.

INſtitutiones Medicinæ Legalis b. noſtri Præceptoris, aliquoties iam excuſas, denuo iam publici iuris facimus. Suſcepimus hunc laborem partim eam ob cauſam, quia hic liber hactenus venalis reperiri nequit, cum tamen canonis loco in collegiis doceamus, partim eam ob rationem, ut amicorum voluntati, quibus refragari ſalvo amicitiæ fœdere non poteramus, faceremus ſatis.

Differt autem hæc nova Editio a prioribus potiſſimum non ſolum in eo, quod hinc inde deſiderante bibliopola, animadverſiones utiliſſimæ ſint additæ, quemadmodum adparebit præprimis ex capitibus de virginitate, impraegnatione, partu perfecto, & legitimo, abortu, ſuperfoetatione, venenis, neceſſaria cadaverum inſpectione, vulnerum lethalitate, infanticidio, tortura; verum etiam in eo, quod paſſim quaedam a nobis fuerint correcta.

Hanc

Hanc in Italica editione noſtra Ioh. Friderici Faſelii editionem ſequti nos ſumus, quae quincta eſt & Ienae vulgata anno 1767.

Quae autem Germanice ſcripta occurrunt frequentiſſimè, Latina reddidimus.

CAP. I.

DE

AETATUM DIVISIONE.

1. Qu. *An doctrina de ætatibus in Medicina legali pertractanda ſit, & quare?*

MUlta de ætate, eiusque diviſione apud Juris peritos, in diſtinctione ætatum humanarum rite conſtituenda ſollicitos, in controverſiam vocantur, ſc. 1.] ratione aptitudinis generandi & concipiendi, 2.] variorum actuum civilium ſuſtinendorum, teſtamenti conficiendi, tutelæ ceſſationis, tormentorum ſuſtinendorum. Vid. de hoc caſum in ff. *Medico-Legalibus* celeberrimi VALENTINI, *Sect. I. Caſu III.* ubi de conſtitutione & viribus adoleſcentis, fidiculis ſubiiciendi, agitur; quo in caſu TIMAEUS a GULDEN-

KLEE reſpondet: ſi juſtam & ſanam ſtaturam poſſideat. Igitur ætatum cognitio ICtis eſt neceſſaria, æque a Phyſicis & Medicis petenda, idque eo potiſſimum nomine, quoniam de corporis & animi mutatione, quibus aetatum disparitas innititur, hi primario iudicium ferre poſſunt.

2. Qu. *Quid ſit ætas?*

Sumitur ætatis nomen modo pro menſura temporis; modo pro mundi ætatibus ſeu epochis; modo pro ſpatio centum annorum, ſeu ſeculo; modo pro hujus parte aliqua; modo pro tota hominis vita; & denique pro certo vitæ ſpatio, quæ ſignificatio noſtri jam eſt fori. Eſt hinc ætas quævis vitæ periodus, ſive ſpatium, quo corporis & animi vires per ſe ſuamque naturam evidenter mutantur. Hæc ætas ſeptimo quovis anno aliud accipit nomen, quia tum fit temperamenti in nobis notabilis tranſmutatio. Ter ſeptima enim hebdomade infantis motus in utero percipitur, in ſexies ſeptima hebdomade partus fit excluſio, ſeptimo menſe incipit infans dentire, ſeptimo anno prima infantiæ ætas clauditur, denteſque decidunt, decimo quarto anno in ſexu fœminino plerumque menſes erumpunt, &c. Hinc veteres ex hac obſervatione concludebant, numerum ſeptenarium conſtituere climactericum fatalem, ſeu decretorium.

3. Qu. *Quomodo ætates dividantur?*

Ratione diviſionis ſcriptores in diſcernendis & determinandis hominum ætatibus in varias abeunt ſententias. Alii enim duo, 4. 5. 6. vel ſeptem, alii plures, alii pauciores articulos conſtituunt. Sed congrue, ſi mihi, quod ſentio, dicendum, magis agere videntur, qui ſex tantum ſibi concipiunt. Tot enim mutationes ſunt ſenſibiles animi & corporis, eorumque potentiarum. Iſtæ vero

ro ſunt I. Infantia, II. Pueritia, III. Adoleſcentia, IV. Iuventus, ſ. Virilis ætas, V. Senectus, VI. Ætas decrepita.

Vulgo quidem annorum dimenſione ac enumeratione apud ICtos ætatum limites determinantur, in quo enim acquieſcendum, ut Imperator *Inſtit. Quibus modis tutela finitur. Tit.* 22. *lib.* 1. ſancit, hac tamen cum cautela ut in ætatibus diſterminandis ſemper mutationum, conſtitutionum & functionum naturalium magis ratio habeatur. Recte enim inquit GALENUS *Lib. VI. de tuenda ſanit.* cap. 2. *ætates exquiſito annorum numero alligari nequeunt*. Quotidiana enim id ipſum demonſtrat ac comprobat obſervatio, aliis citius, aliis tardius pubeſcentibus & ſeneſcentibus citius ſapientibus, iterumque deſipientibus. Hinc & in numero ſeptenario, ſupra allegato, non eſt abſoluta ſemper & neceſſaria fatalitas. Vide Celeb. HOFFMANNI. *Diſſer. de annorum climactericorum rationali & medica explicatione*, §. 12.

4. Qu. *Quid ſit Infantia?*

Infantia, eſt ætas illa tenerior, a prima hominis in lucem nati, origine ad tempus illud ſe protrahens, quo prompte homo & expedite loqui diſcit, vel incipit, unde infans dicitur qui fari nondum poteſt, lingua uti quodammodo didicit. Unde ætati huic proprium & naturale eſt balbutire, *L. mulier ff. de verborum obligation.* §. *Pupillus vers. Quod diximus, Inſtitut. de inutil. ſtipulat. L. fin. ff. rem. pupill. sal. for.* BALD. *in L. donatarum C. de acquiren. & retinend. Poſſeſſ.* ALBERIC. *in Diction. in voc. infans.* vel qui minor eſt ſeptem annis L. 18. C. *de jur. delib.* L. 14. *ff. de ſponſal. L.* 1. §. 2. *ff. de adminiſtr. tut.* Hinc etiam alii dicunt, quod claudatur hæc ætas, quando nimirum anno circiter ætatis ſeptimo primores dentes excidere incipiunt. Infantes itaque cum fari non poſſint, vel expedite loqui, intellectus etiam non ſunt capaces. Si etiam quidam infantes expedita lo-

loquela non deſtituantur, quia tamen negotia, præſertim civilia, eorumque vim non perſpiciunt, hinc loqui non cenſentur. Nemo enim dicere exiſtimandus eſt, qui, quod dicit, non ſentit, nec mente agitat. *L.* 7. §. 2. *ff. de ſuppellect. legat.* In juris igitur negotiis gerendis infans furioſo comparatur quanquam utriuſque judicium multum a ſe invicem differat. Infantis quippe ratio quidem immatura eſt, ſed ſana adhuc, vitioque nondum corrupta, cum vitium non ſit, quod ex communi lege naturæ proficiſcitur. At furioſi ratio matura quidem eſt, ſed vitioſa, & non ſana. Hinc, etſi infans quoque negotium gerere nullum poſſit, nonnullas tamen præ furioſo præcipuas in jure prærogativas habet. Vid. ZACCHIAS, *Quæſt. Med. Legal. Lib. I. Tit. I. Qu. III. n.* 16. v. 9. ubi ſingula ſunt recenſita.

5. Qu. *Quid ſit Pueritia?*

Pueritia, ſeu pupillaris, ut vocatur *L. fin.* §. 2. *ff. de verb. oblig,* aut impuberum ætas eſt, tempus illud, a prima hominis nativitate in maſculis ad annum uſque 14. in femellis vero ad annum 12. ſeſe extendens. Diſtinguitur hæc ætas in duo ſpatia æqualia, duove ſeptennia, quorum prius infantia dicitur, poſterius in duas rurſus partes æquales dividitur, in duo ſcilicet 3. e mez. ſ. triſpartialia cum dimidio quorum prius infantiæ, poſterius pubertati proximum appellatur.

Pueri æque ac infantes a ICtis furioſis æquiparantur, i. e. quicquid boni agunt, caſu tantum agunt. *L. ultima in fin. ff. de adminiſtrat. tut.* MENOCHIUS, *Conſult.* 82. *n.* 207. *vol.* 1. unde actus, ab ipſis editi, non ſunt validi. Quamobrem nec teſtamentum eis condere licet. DEC. *in l. ſi frater C. qui teſtam. fac. poſſ. n.* 3. nec teſtimonium commode dicere poſſunt. *arg.* §. 10. *Inſt. de inutil. Stip.* WESENBEC. *ad tit. ff. de teſtib. n.* 3.

Hæc tamen comparatio non eſt adæquata. Nam obtinet tan-

tantum, quando ſola voluntate pupilli actus geritur, vel quando agitur de eo obligando. Ubi enim alius ſe pupillo obligat, valet, lege, & alterius voluntate, pupilli defectum ſupplente. *pr. Inſt. de auct. tut.*

6. Qu. *Quid ſit Pubertas?*

Pubertas eſt vitæ illud ſpatium, in quo primum pube in pudendis, & lanugine in mento erumpente ad generandum homo aptus evadit. Dicitur etiam hæc ætas Adoleſcentia [quæ quidem ſtrictiori in ſignificatu incipit anno 18. duratque ad annum uſque 25.] vel ætas potius diſcretionis, quia pueri rationis & judicii videntur redditi participes. Ut plurimum hæc ætas, ſecundum ICtorum & LL. harumque moderatorum ſententiam, in maſculis decimo quarto anno, in femellis vero XIImo incipit, juxta *Inſtit. Tit.* 22. *Lib. I.* ſed profecto ætas hæcce in femellis nimis præcox videtur. Nam puella concipere nequit prius, quam menſtrua patiatur. Experientia vero docet, femellarum vix centeſimam anno XIV. purgationem ſuſtinere, teſte HIPPOCRATE, *de Genitura* §. 4. MERCURIALI, *de morbis mulierum lib.* 4. *c.* 1. LAURENTIO *in Anatomia lib. I. qu.* 8. BOHNIO, *in Circul. Anatom. Progymnas. XVI. p.* 242. *&* *ſeq.* ORTLOBIO, *in Hiſtoria partium diſſertat.* 19. §. 9. 10.

Pari ratione de pubertate maſculorum dubitare vel inde licet, quod Medici anno jam decimo quarto puberes maſculos abſolute pronunciare haud poſſint. Sunt enim, ſi qui ſunt, pauci, qui anno hocce pubeſcunt; plures, qui ſexto demum ac decimo anno, immo etiam paulo nonnunquam tardius ad pubertatem maturiores evadunt.

Verum, ut cuncta ita ſe habeant, dubium hinc tamen ICtis relinquitur, quibus ſignis potiſſimum dignoſci pubertas poſſit. Argumenta enim quæ HOSTIENSIS, *lib. IV. de deſponſatione impuberum, n.* 5. *&* 7. affert, ætate ſcil.

XIV.

XIV. aut XV. pilos, in pudendis erumpentes, coeundi poſſe potentiam indicare, dubia profecto ſunt, & falſa partim, partim inhoneſta etiam cenſenda. Fallit enim 1.) ætas, ſi ad individuum reſpiciamus, 2.] pubis eruptio. Quemadmodum vero hæc ſine pubis inſpectione probari nequit; ita peccaremus contra honeſtatem illam admittentes, contradicentibus imprimis LL. Vid. §. 1. *Inſtit. Quibus modis tutela finitur*: ibi, quod in fœminis antiquis impudicum viſum, hoc etiam ut ad maſculos extendatur, Imperator jubet, CELEBR. STRYKIUS, *de Iure ſenſuum, diſſ.* 1. *cap.* 1. *n.* 56. & 57. ad probandam diiudicandamque ætatem Calendaria requirit eccleſiaſtica, *Kirchen-Bucher* quæ probando annorum numero inſerviant. His autem deficientibus & amiſſis ad ocularem confugiendum inſpectionem quam Saxones etiam approbarunt. *Landr. lib.* 1. *art.* 42. *cit.* PETR. HEIGIO, *Comm. Inſtit. ad pr. Quibus modis tutela fin.* Non tamen partium ſecretiorum inſpectio hac ratione probatur; quæ an apud Romanos unquam obtinuerit, non immerito alii dubitant, ſed & vultus & corporis vigor potius hoc caſu judicium ſuppeditabunt. Denique 3.) coeundi potentia fallax pariter eſt, atque eius probatio minus honeſta & caſta eſſe videtur. HOSTIENSIS enim, *l. c.* ad coeundum illum potentem judicat, *qui actu coit, ſemenque emittit*. Hinc pubertas jure civili ex annis, jure Canonico ex poteſtate generandi æſtimatur.

Prudentius itaque, ſimulque caſtius agunt, qui, præter ætatem, ad inſignem illam corporis mutationem reſpiciunt, cum corpora ad evidentem illam proceritatem et magnitudinem evehuntur, membra ad ſoliditatem craſſitiemque perveniunt, vox acuta in graviorem abit, tandemque, cum mores ſimul hominum mutantur, ut prudentiæ aliquid videantur præ ſe ferre.

7. Qu. *Quid ſit Iuventus?*

Iuventus, ſeu virilis ætas dicitur, quando poſt annum XXI. iure Saxonico, (ciuili vero XXV.) corpus ſibi de-

debitum incrementum cepit, vigorque adeo virilis completur, i. e. non corporis ſolum, ſed & animi vires augentur. Unde etiam ſirma, integra, robuſta, aut plena et adulta ætas vocatur. In hac ætate homo omnia rite et recte agere poteſt, et publica adminiſtrare negotia, rerumque gerendarum curam ſuſcipere, tueri ac perſequi.

Nonnullis quidem Philoſophorum pariter ac Medicorum iuventus & virilis ætas diſtinctæ ſunt ætates: At, quoniam leges inter unam alteramque non diſtinguunt, ſed utramque inter ſe confundunt, Medicorum hæc diſtinctio hic non eſt attendenda. Neque enim apud ICtos quicquam eſt quod iuventuti cum virili ætate commune non ſit. Aetas autem iuvenilis Medicis antiquis ratione temperamenti vocatur calidiſſima. Calidiſſimi enim ſunt iuvenes, iuxta GALENVM, *comment· 2 de morbis, vulg.* 78. Virilis ætas, ſummo vigori ſuccedens, etiam conſiſtens dicitur, quia calor in eodem ſtatu, in quo coſtitutus in iuventute erat, permanere & conſiſtere videtur, ita, vt homo in priori pulchritudine ac prioribus corporis viribus conſpiciatur. Interim tamen vires corporis in conſiſtente ætate revera imminuuntur, ſed non adeo notabili diſcrimine & ſine ſenſu. Hinc iuventutem cum æſtate, conſiſtentem autem cum autumno comparare ſolent.

8. Qu. *Quid ſit Senectus?*

Aetatem virilem & conſiſtentem neceſſario excipit ſenectus, vtpote quæ ætas illa eſt, in qua vires magis magisque in dies imminuuntur. Manifeſta enim virium declinatio & roboris degeneratio in ſenectute incipit; cui diverſa iuris contingunt beneficia, v. g.) ſenioribus magis confidendum teſtibus, quam iunioribus, 2.) nulli tormentorum generi ſubiiciuntur, illorum tamen confeſſio, in tortura facta, illis non præiudicat. v. MASCARD. *concluſ.* 1285. Et FARINACIUS, *in quæſtion. Criminal, qu.* 41 *n.* 25, inquit

non

non poſſe torqueri, nec terreri etiam, quamvis LAUTERB. *ad tit. ff de quæſt. in* S. ſtatuat; *etiam decrepitos terreri poſſe, arg.* L. 1. §. 33. *ad SCtum Sil.* 3) in delictis mitius puniuntur: notante FARINACIO, *in praxi Criminal. lib.* 1. *tom* 1. *parte II. concl.* 52. 4.) ab oneribus perſonalibus excuſantur, v. g. tutela, ſic maior ſeptuaginta annis a tutela & cura ſe poteſt excuſare; Inſtit. *lib.* I. *Tit. XXV. de excuſat. tut. vel curat* §. 13. 5.) in dignitatibus conferendis ſeniores ſemper præferuntur.

Eſt autem hæc ætas media intra annum L. & LXX. vbi vires hominis manifeſte imminuuntur. Sed & termini ætatis huius variare poſſunt. Nam ſenectus a morbis, curis, diaeta ac laboribus evidentiſſime acceleratur & retardatur, adeo ut etiam difficillimum ſit, terminum vitæ ultimum præſcribere. MENOCHIUS, l. c. Nihilominus, cum *ſenectutis formalitas* ſit *virium defectus*, & qui vires habet integras, ſenex dici nequeat, judicis arbitrio de ſenectute iudicare relinquitur, iuxta MENOCHIUM & MASCARDUM *ll. cit.* Circumſtantiæ igitur & hic ius variant, vel potius applicationem iuris. V. g. Sexagenarius, corporis & animi viribus perfecte inſtructus, ſenex dici non poteſt, & vice verſa vir quinquaginta annis minor, qui defectum virium tam corporis, quam animi, ſentit, ſenex pronunciandus. Iuvenes enim maturius ſeneſcere poſſe experientia conſtat. Vnde recte CARPZ. q. 118. ſtatuit, in tortura dictanda non tam annos, quam corporis vigorem ſpectandum. Hinc, quando quæritur; an ſenes generare & concipere valeant? Reſp. marem ultra annum ſexageſimum ad generandum, feminam vero ultra quinquaginta annos ad concipiendum inhabilem fieri, & exempla illa, quæ a variis allegantur, (v g. a. CODRONCHJO in *Methodo teſtificandi, theſ.* 16. & SCHENCKJO, in *obſervat. p.* 558 VALERIOLA, in *Locis Commun. lib. I. c.* 18. & FELJCE PLATERO, in *quæſtion. paradoxis, n.* 38) marium ac feminarum tardius adhuc generantium ac parientium, rariora tamen ſunt, & LL. ſeſe non adplicant. Vnde

de etiam Imperator, *L. ſi maior quinquagenaria Cod. de legittimis hæredibus*, partum quinquagenarium quidem legitimum, ſed mirabilem appellat. Et quamvis pro feminis vetulis adduci queat, quod præter menſium per ætatem ceſſationem, non neceſſario ad concipiendum inhabiles ſint, cum, experentia teſte, plurimæ, quæ non menſtruantur, conceperint, vt ex SENNERTO, in *praxi lib. IV, ſect. II. c.* 1. & a GVLDENKLEE, *lib. IV. c.* 7. videre eſt: Regeri tamen hiſce debet, quod quando feminæ, ad concipiendum inhabiles alioquin, concipiunt, (deficientibus nimirum menſibus,) hoc aliter fieri non poſſit, quam per miraculum, ut de Sara et Eliſabeth ſacræ teſtantur literæ.

Quod ſi proinde ex GALENO, lib. I *de Sanitate tuenda c.* 8. ſenectutem in tres, aut, ſecundum alios, v. g. eundem GALENUM, & HJPPOCRATEM, *Sect. I. Aphor.* 13. in duas partes dividamus: Priorem, quæ vocatur ſenectus florida, ad generandum & concipiendum habilem, alteram, quæ adpellatur ſenectus decrepita, binaſve reliquas, ſecundum ordinarium naturæ curſum functionibus hiſce inhabiles & minus adæquatas cenſemus FORT. FIDELIS, *de Relation. Medicis*, *lib.* 3. *c.* 9.

Hæc ſenectutis diviſio quæſtionem movet: *an ſenes inter infirmos cenſendi ſint?* cum ſenectus adiunctum naturale coporis ſit, infirmitas vero præter naturam exiſtat. Negat hoc, inter alios, MENOCHJUS, *Caſu* 60. adſtipulante ipſi HJPPOCRATE, *Sect. II. Aphor.* 39. Nam affectus illi, aliis ætatibus præternaturales dicti, ſenibus ſunt naturales, v. g. 1) dentium adfectus. 2) pituitæ abundantia. 3) appetitus imminutus. 4) ſommus parvus. 5) rubor oculorum. Alii affirmant, quorum argumenta ZACCHJAS affert, *lib. I. tit. I. qu.* 10. Si itaque dicendum, quod res eſt, in ſenio conſtituti quidem ſunt infirmi quoad corpus; ſed non ſtatim quoad rationis uſum. Quando vero ſenſibus internis deſtituuntur, ad actus etiam civiles inhabiles redduntur. Unde WESENBECJVS, *ad Inſtit. de donat. inter vivos* ait:

ob ſenectutem ſenem res ſuas donare non prohiberi, niſi talis ſit ſenectus, quæ ſenſum aufert.

9. *Qu. Quid ſit ætas decrepita?*

Ex his adeo patet, quod ætas decrepita, quam ab anno 70. usque ad vitæ terminum extendunt, & quæ ultimam partem ſenectutis conſtituit, ea tantum vitæ pars ſit, ubi non ſolum corporis vires ceſſant, ſed & animus vigorem ſuum amittit.

C A P. II.

DE PRIMOGENITIS,

I. Qu. *Quis dicatur primogenitus?*

PRimogeniti nomen medice magis referri ad eum poteſt qui primum concipitur, quam ad eum qui primum naſcitur. Nam genitus dicitur fœtus, cum in utero conceptus eſt & mulieres generare dicuntur cum concipiunt non cum pariunt. Apud ICtos vero Primogenitus dicitur is, qui primum natus eſt, vel utero excluſus. i. e. qui primus vidit lucem *c. S.* X. de V. S.

2. Qu. *An poſſibile ſit, poſterius conceptum prius naſci?*

Utique hoc rationi non refragatur, ex gemellis, quem mater primo conceperat, poſterius naſci potuiſſe. Idque variis ex cauſis poteſt contingere, nimirum 1) ex ſitu in utero, 2) ex priori ad partum adaptatione, 3) ex maiori vel minori robore, dum unus gemellorum præ altero ſemper robuſtior deprehenditur. Vid. MAURICEAV, *des femmes groſſes, livre* 2. *Capit.* 24. 4) unus gemellorum in utero perfecte ſanus

ſanus eſt, alter v. gr. primum conceptus, in utero a morbo afficitur, adeoque debilitatur. Fœtus enim in utero materno non minus, quam extra uterum morbis eſt obnoxius, unde & partus ejus neceſſario retardatur. At unius gemellorum aegritudo non neceſſario alteri communicatur, quemadmodum nonnulli Medicorum arbitrantur. Nam duplici gaudent utplurimum gemelli Placenta uterina, rarius, imo rariſſime una. Vid. D. a DEVENTER, *in nova obſtetricum luce*, Cap. 44. MAURICEAU, l. c. & alios. Primogenitus porro dicitur, qui primum perfecte & totus natus eſt, non qui hanc illamve tantum corporis partem ex utero protruſit; ut brachium, aut crus. TIRAQUELLUS, *de Jure primogeniturae*, *Qu.* 1. *n.* 8. Et adducitur huc ſacer textus *Geneſ. c.* 38., *v.* 27. de gemellis, quos, Thamar, Judæ nurus, edidit quorum is qui Sera vocatus eſt, prior manum protulit, poſterior vero natus eſt. Unde non ille, ſed Phares, prior natus, primogenituram eſt conſecutus. Prior enim natus iura primogenituræ conſequitur, non prior conceptus. TIRAQ. *l. c. num.* 9.

Prior natus a Iureconſultis ex hac ratione pro primogenito habetur quoniam, teſte HIPPOCRATE, *lib. de natura pueror. num.* 38. & MASCARDO, *de Probation. concl.* 1146. *num.* 31. *Vol.* 3. conceptionis dies incerta, momentumque incertum ſit, nec Medicorum ullus determinare queat quiſnam ex duobus gemellis, ex uno coitu conceptis, prior ſit conceptus. Cum ergo de prioritate conceptionis in dubio res ipſa remaneat; contra vero de prioritate nativitatis evidens certitudo appareat: dicendum omnino, inſtituentis primogenituram mentem fuiſſe, ut, qui primo naſcitur, pro primogenito habeatur.

3. Qu. *Quis Ex gemellis in ſtatu dubio prior natus præſumendus?*

Quæſtio nulla eſt, in cuius deciſione magis varient Doctores, quam hæc; quis nempe gemellorum prior natus

haberi debeat, ſi forte obſtetricum incuria, aliove ſimili caſu, id ignoretur? Alii utrique regimen concedunt ſimpliciter, alii cum diſtinctione, ut non ambo ſimul imperent, ſed alternis annis: alii volunt ut ambo imperent, ſi regnum ſit dividuum, alii neutrum, ſed tertio genitum ad evitandam omnem controveſiam ac litem imperii ſucceſſorem conſtituunt, alii præſtantiorem admittunt, alii electioni parentum, alii procerum deciſioni in ſucceſſione Imperii huius dubii reſolutionem committunt, alii ad ſortem confugiunt. Congeſſit has opiniones TIRAQUELL. *l. c. qu.* 17. & & ex eo WILDVOGEL in Diſſ. *de Iure Gemell. c.* 2. §. 9. & P. MÜLLER *de Providentia Maiorum c.* 4. §. 7. *ſeq.* Plurimi, ex coniecturis decidi rem poſſe, arbitrantur, eumque eſſe primogenitum præſumunt, qui robuſtior, formoſiorve eſt. TIRAQUELL. *l. c.* ZACCHIAS, in *quæſtion. medico legal. lib. IX. Tit. XII. Qu.* 5. *p.* 822. *& ſeq.* id quod ratione roboris concedi poteſt, pulchritudinis autem nulla hic ratio haberi poteſt. Pulchritudo enim vel ex diverſa vi formatrice; vel ex ſtructura fœtus in ovulo deliteſcentis; vel ex immaginatione; vel alia quoque cauſa evenire poteſt. Robur vero non tantum de membrorum mole, ſed & habitudine ad actiones, inprimis mentis, perficiendas eſt intelligendum. De robore corporis iudicare poteſt & debet Medicus; de mentis autem, quibus quis inſtructus ſit, viribus & aptitudine ad imperium, in arduo hoc maxime negotio, alii; inprimis, ubi de principibus gemellis ſermo eſt, quam doctrinam egregie pertractavit celeb. COCCEIUS, in *commentario ad* ZACCHIAM, pagina citata, quæ in caſu neceſſitatis rationes decidendi quam ſufficientiſſimas ſuppeditabit.

Hodie nonnulli ſtatuunt, quod, ſi ſuccedentes de primogenitura inter ſe convenire non poſſent adeoque regimen coniunctum mater rixarum permaneat, ſuadendum ſit ſortis iudicium, tanquam ultimum refugium, partim cum S. Litteræ hoc iudicium variis in locis approbent, ut LEVIT. XVI. 8. NUM. XXVI. 55. IOSUAE VII. 14. I. SAM. X. 19.

ſeq.

ſeq. ION. I. 7.; partim quia hoc ſortis iudicium iam antiquiſſimis temporibus in uſu fuiſſet, uti pluribus comprobavit WALTHER *in Diſſ. Regiom.* 1704. *hab. de quæſtione: Utrum ſors in Electione Magiſtratuum hodienum iuſte ſit intermiſſa.* Et ita etiam olim deciſum fuiſſe in Dicaſterio Ienenſi refert LYNCKER, *Cent.* 8. *Deciſ.* 781.

4. Qu. *Uter gemellorum, ex matris utero exſectorum, prior natus præſumendus?*

De gemellis huiusmodi dubitare nonnulli volunt, an pro natis habendi ſint, cum certum ſit, eos non naſci. Naſci enim ex ipſa fœtus & matris virtute contingit; matris quidem expellentis id, quod ſibi oneri eſt, tanquam aliquid eiuſmodi quod ſuo tempore vitam & ſanitatem matris conturbat; fœtus vero exitum ab utero quærentis, ut liberiori ad vivendum aura fruatur. At hi neque matris, neque propria virtute urgente, ſed per vim & aliena manu, Chirurgi quippe, ex utero materno exciſi, in lucem prodeunt. Sed hae difficultates diluuntur per ea, quae adducit ALPHONS. DE CARANZA, *lib. de partu naturali & legitimo cap.* 6 *Sect.* 1. *num.* 12. ubi fœtus, ex matris utero exſectos, non minus, quam qui naturaliter naſcantur, pro natis habendos eſſe, affirmatur.

Quando vero gemelli ſectione chirurgica, inprimis in matre mortua inſtituta, extrahuntur, is a chirurgo primum extrahitur, qui primum in manus incidit. Hic vero primum natus dici ideo non poteſt, ſi quidem extractio haec ſoli debetur voluntati, Chirurgi ſcilicet, adeoque eſt arbitraria. Gemellorum igitur is primo dicendus eſt genitus, non qui primum utero exſectus fuit, ſed qui naſci primum debuerat, ſi nati naturaliter fuiſſent, id eſt, ex collatione & comparatione virium vivacitatis, ſtructuræ corporis maioris & melioris utriuſque controverſia decidenda. Is enim, qui vivacitor eſt altero, non primum tantum conceptus praeſu-

ſumitur, ſed, ob vim maiorem, ſibi etiam primum ex utero materno viam parare potuiſſe, non eſt incredibile.

Alii, & quidem non pauci hodie in ea verſantur opinione, quod vel utrique gemelli ad ſucceſſionem ſint admittendi, vel caſus dubius ſortis iudicio committendus. Vid. STRYK de *Succeſſ. ab Inteſt.* Diſſ. I. Cap 3. §. 21.

CAP. III.

DE

NECESSARIA FOETUS EX UTERO MATRIS, IN PARTU MORTUAE, EXSECTIONE.

Cum in priori capite de primogenitura gemellorum utero exſectorum, egerimus, haud ſupervacaneum eſſe duxi, hancce quoque materiam, Theologis pariter ac ICtis ſcitu neceſſariam, inſimul pertractare. Quotidiana enim experientia, triſtiſſimis ſane exemplis, docet, quod ſingulis fere annis, omnibus in locis, parturientes pereant, antequam fœtum in lucem ediderint, neque vero ſemper conſtet, an foetus in utero matris mortuæ adhuc in vita ſuperſtes ſit, id quod tamen interdum per ſigna evidentiſſima, motum v. g. fœtus, confirmatur. Vid. DOLÆVM, *Encyclopæd. chirurg. Lib.* 4. *C.* V. qui in gravida, apoplexia mortua, ſe altero die motum fœtus percepiſſe teſtatur. Sed & adſunt exempla, ubi, matre mortua, fœtus, propriis ſuis viribus, ſe ex ergaſtulo ſuo & mortis faucibus liberavit, & ex utero exivit. Vid. Cel. VATERI, Witteb. *Diſſ. de partu hominis poſt mortem matris*, ideo plerumque contingit, quod fœtus vivus in utero matris mortuæ, per negligentiam adſtantium, ſepeliatur. Ne itaque hoc fiat, ad fœtum ſervandum, abſolute ſectio matris poſt mortem requiritur. Nec deſunt quoque exempla

co-

eorum, qui cum alias lucem non adſpexiſſent, hoc modo fuere conſervati, qualis fuit Iulius Cæſar, qui nomen a cæſo matris utero, dum naſceretur, adeptus. Qui enim cæſo matris utero in lucem prodibant, Cæſares dicebantur, necatis vero matribus, qui naſcebantur, cæſones appellabantur, v. PLIN. H. N. *libr. IX. cap.* 2. CON. PH. HOFFMANN *de inſignioribus puerperii temporibus p.* 19.

1 Qu. *An in corpore Iuris Lex reperiatur de hac materia?*

Utique, & quidem *Lib. XI. Dig. Tit.* 8. *L.* 1. ubi lex regia, a Numa Rege religioſiſſimo data, expreſſe praecepit, quod mulier praegnans mortua prius, quam partus ei excidatur, non ſit ſepelienda, qui, contra fecerit ſpem animantis cum gravida peremiſſe videatur. Hoc pium, iuſtum & utile praeceptum legiſlatoris hactenus plane, tam a Theologis, quam ICtis, imo tandem Medicis ipſis, neglectum fuit, & dolendum, quod lex illa ſaluberrima, humana pariter ac divina, non ſanctius hodie colatur, & in praxi obſervetur. Cum vero Magiſtratus ſevere puniat meretrices, quae, ob negligentiam, & concomitantem anxietatem, funiculum umbilicalem infantis, debita ligatura non conſtringunt, & ita infantem interficiunt: non video, quare non puniat, & illos, qui ex intermiſſa matris mortuae ſectione foetum, adduc vivum, in utero materno interficiunt.

Praeſens quidem tempus hancce ſectionem, olim neglectam, reſtituere videtur, dum legum interpretes & DD. ſint in ea opinione, quod illi, qui foetum, ex matre mortua excindendum, neglexerint, eadem poena ſint puniendi, quam qui alio modo ei damnum intulerint. Vid. Ill. WILDVOGEL. noſtr. *Diſſ. de Iure embryon.*

2. Qu. *An ſectio illa ſemper ſit neceſſaria, & effectus optatus ſperandus?*

Utique. Si enim non ſemper, tamen ſaepe ſervatur

tur ita foetus. Et quamvis motus fœtus non amplius percipiatur, tamen non abſolute concludi poteſt, quod ſit mortuus. Debilitatur enim a partus moleſtiis, & ideo motum manifeſtum exercere non poteſt foetus. Quando vero per analeptica reficitur, facta ſectione, non tantum ad ſe redire, ſed & vivus permanere valet. Fuerunt quidem olim Medici atque Chirurgi, ut DIONIS, PAREUS, MAURICEAU aliique, qui, ex falſa opinione perſuaſi, putarunt, ſectionem eiuſmodi ſemper eſſe *fruſtraneam*, quoniam vita foetus in utero a vita matris abſolute dependeat, hincque matre mortua actum quoque ſit de vita foetus. Sed hi non ſunt audiendi, cum certum ſit, vitam foetus quidem a matre in tantum dependere, ſed non in totum. Corculum enim foetus proprio ſuo motu gaudet, & ideo circulationem ſanguinis & fluidorum, per conſequens quoque vitam, ad tempus poſt mortem matris continuare poteſt, quamvis cum aliqua debilitate. Eſt ideo & ipſe deficiens motus foetus, in utero matris mortuae incluſi non ſtringens argumentum, quod hancce ſectionem plane interdicere poſſit. Foetus enim quieſcit interdum, abſque ullo motu, per aliquot dies, adeo ut ipſae gravidae & peritiſſimi Chirurgi ac Medici, expertiſſimaeque obſtetrices illum pro mortuo habeant, quemadmodum hoc confirmant obſervationes, & inter alias illa notabilis, quae DEVENTER *in nova obſtetricum luce C.* 32. *refert*

Et poſito, quod effectus & exitus dubius ſit, tamen iuxta NYMANNUM, *in Tr. de vita foetus in utero, p.* 57. praeſtat, centum praegnantia cadavera fruſtra incidere, quam ſemel permittere, ut foetus vivus in utero matris miſere pereat, & ſuffocetur. Praeterea dantur exempla, quae felicem foetus viventis ex utero matris mortuae exſectionem confirmant. Vid. varia talia collecta non tantum in SCHENCKII *obſervationibus med. Lib.* 4. *p.* 664. ſed & in celeb. HEISTERI *Diſſ. de foetu ex utero materno exſcindendo & de ruptura uteri, Altd.* 1720.

Legi

Legi etiam poſſunt CHR. VATERI *diſſ. de partu caeſareo. Wittemb.* 1695. POLYC. GOTTL. SCHACHERI. *Progr. de ſectione caeſarea, in matre ſub partu mortua, adhuc peragenda, Lipſ.* 1731.

3. Qu. *An certa dentur ſigna, quae confirment, gravidam revera eſſe mortuam?*

Omnino. Potiora ex pulſus, caloris naturalis, reſpirationis, motus & ſenſus abſentia, nec non ex pallore, livore, artuum rigore, maculis lividis, quae mortuis ineſſe ſolent, quas ſtigmata appellamus, deſumuntur; quando enim tales circumſtantiae adſunt, Medicus & Chirugus, ſalva conſcientia, operationem ſuſcipere poteſt.

Obiiciunt quidem & hic contadicentes, & ſectionem eiuſmodi diſſuadentes, quod dentur exempla parturientium, quae exantlatis graviſſimis partus laboribus in ſuffocationes hyſtericas & lipothymias inciderint, hincque pro mortuis habitae, ſepultae fuerint. Vid. SCHENCK. *l. c. obſ. de uteri ſuffocationibus*, quo pertinet omnibus notum illud exemplum foeminae Colonienſis, ex tumulo reſurgentis, de qua hiſtoria, ob ridiculas circumſtantias, plerique dubitant. Sic de Veſalio, Bruxellenſium Anatomico & Chirurgo, Cel. refert ADAMI, *in vita* VESALII, quod hic medicus foeminam, ab utero ſtrangulatam & ſuffocatam, hinc pro mortua habitam, tertio poſt mortem die cultro anatomico ſubiecerit, poſtea vero illam viventem deprehenderit.

Ex his allatis vero non ſequitur, nullam prorſus gravidam eſſe mortuam, & poſito, quod interdum parturiens, adhuc vivens, & ex ſupra allatis ſignis pro mortua habita, aperiatur: tamen illa a manu Chirurgi non interficitur; inſtituitur enim ita ſectio caeſarea primi generis, nempe matre & foetu vivente, quae operatio, etiam quando foetus vivus per vias ordinarias exitum invenire haud poteſt, ad foetum ſervandum abſolute ſuſcipienda, vi conſcientiae.

Talis ſectio quidem a nonnullis Medicis atque Chirurgis abſolute lethalis habetur: ſed hoc falſum eſſe ratio & experientia confirmat. Qui inter recentiores primus hanc curandi viam ingreſſus eſſe videtur, fuit HELVETUS, qui anno circiter M.D. propriam uxorem tam feliciter curavit ut ea poſt gemellos & quatuor adhuc infantes, enixa fuerit vid. BAUHINUS *in appendice* ad ROSSETUM. Imo inſtituit quoque hancce operationem ante aliquot annos Dn. D. FROBENIUS, Medicus Koenigſeenſis, amicus noſter honoratiſſimus, feliciſſimo cum ſucceſſu, foetumque extraxit vivum, poſtea vulnus abdominis & uteri conſolidavit, matremque ita & foetum ex mortis faucibus eripuit. Vid. plura in Cel. VATERI & SLEVOGTII *Diſſ. de ſectione caeſar.* Item ROUSETTI, & aliorum tractatus de hac materia. Periculoſior quidem eſt operatio in matre viva, quam in mortua ſed non abſolute lethalis. Nam in mortua tantum cavetur laeſio foetus, in viva autem & foetus & matris. V. PAUL. A SORBAIT. in *prax. medic. tractat. V. in exam. chirurgic. pag.* 441. 442. Probabile enim eſt, quod vaſa uteri, in hac operatione diſſecta, brevi tempore, dum uterus priſtinum ſitum properat, coarctentur, coëantque, & ſic amplius ſanguinis effluxum non permittant. Inprimis vero talis haemorrhagia lethalis declinatur per convenientem ſtypticorum adplicationem

4. Qu. *Quaſnam præſtet utilitates hæc ſectio.*

Varias 1) Conſervatur integritas Reipubl. & futuri cives. Melius enim eſt, iuxta effatum ſapientiſſimi Imperatoris, ANTONINI PII, unum ſervare civem, quam mille occidere hoſtes. 2.) Ita conſervantur Principum legittimi ſucceſſores, & ſic tranquillitas publica. 3) Conſervantur ſamiliae privatae. 4) Maritus ita fieri poteſt haeres bonorum uxoris. 5) Infans quando vivit, id quod cognoſcitur ex pulſu umbilici, baptizari poteſt.

5. Qu.

5. Qu. *An fœtus qui ſeptimum menſem in utero nondum ſuperavit, quoque matre mortua ſit exſcindendus?*

Certum quidem, & per experientiam confirmatum eſt, quod tales foetus numquam ſint vivaces & vitales; hincque in vita conſervari non poſſint: aſt quoniam pleraeque tempus impraegnationis & geſtationis ignorant, & ſepe diutius ſint gravidae, quam ipſae ſciant; ideo talis ſectio & hic non negligenda. Ad minimum duplex ex tali inciſione fluere poteſt utilitas, 1) baptiſmus, 2) ſucceſſio legittima in bona matris.

6. Qu. *An Chirurgus & Medicus, qui eiuſmodi ſectionem inſtituit, non vero omnes ceremonias, alias in hac operatione uſitatas, obſervat, de crimine quodam ſit accuſandus?*

Veteres quidem hancce operationem ſuſcipientes, ſtatim os matris mortuae aperiebant, & interiecto dentibus ligno illud apertum ſervabant, imo plane pudenda dilatabant mortuae per digitos obſtetricum. Putarunt enim, per eiusmodi remedia conſervari poſſe reſpirationem fœtus in utero. Sed eiusmodi actus plane ſunt inutiles. Fœtum enim, tunicis incluſum, non poſſe reſpirare, certum eſt, & a nemine amplius in dubium vocatur. Sufficit ideo ad hance operationem, ut Chirurgus quam citiſſime abdomen gravidae longa inciſione aperiat, eo quidem in loco in quo alias caeſarea ſectio inſtituitur. Sunt quidem, qui cruciatam commendant: quoniam vero illa adſtantibus horrorem excitare poteſt; ideo ſupra allegata methodus magis praefaranda. poſtea uterum ſimili inciſione, provida tamen aperire, decet, ne faetus laedatur. Fœtus, per aperturam uteri extracti, funiculus umbilicalis ſtatim ligandus & abſcindendus, &, ſi debilis eſt, analepticis & ſpirituoſis aquis, ut cinamomi, embryonum balſamo, &c. confortandus.

dus. Vid. plura in CAROL. STEPHANI *lib. de diſſectione corporis humani*. in ſpecie *de ſectione uteri*.

CAP. IV.
DE VIRGINITATE.

De virginitate femellarum integra & violata apud ICtos & Medicos eſt quaeſtio. Vide HEINRIC. KORNMAN *de Iure virginum*. Quando ſcilicet aliqua virginem ſe iactat, coitumque hinc admiſſum negat, aut ſtupro ſe vitiatam profitetur, judicis hinc opem atque arbitrium implorans. Quamobrem virginitatem pertractare etiam hic neceſſum, operaeque pretium ducimus, nec a noſtro alienum inſtituto exiſtimamus.

1. Qu. *Quid, & quotuplex ſit virginitas?*

Duplex datur virginitas, moralis altera, altera phyſica, ſeu materialis. *Moralis* quidem dicitur, ubi puella nondum cum viro rem habuit, nec ipſis digitis, nec alio quoque petulanti inſtrumento, nec caſu aut ſaltu, clauſtra virginitatis deſtruxit: tamen, quandiu amoris compreſſione immunis fuit, virgo dici meretur.

Corporalis, phyſica ſeu materialis autem virginitas illa dicitur, quae per ſigna materialia, ex conſtitutione & integritate naturali organorum deſumenda, dignoſcitur.

2. Qu. *An ex certis quibuſdam ſignis cognoſci poſſit virginitas?*

Inſignis, tam ICtorum, quam Medicorum, eſt numerus, qui ſolliciti hactenus fuerunt de virginitate tum abſente, tum praeſente. Vnde quaeritur: An certa quaedam,

dam, quibus dignoſci poſſit, virginitatis integrae, aut laeſae corruptaeve ſigna dentur? Plerique equidem ICtorum a Medicis perſuaſi fuere, certiſſima & infallibilia virginitatis integrae ac laeſae ſigna & criteria conſtare, CUIACIUS nihilominus, lib. *XVII. obſevat c.* 20. & SANCHEZ, *lib. VI. de Matrimonio*, *Diſput.* 113. *num.* 10. certa ac infallibilia virginitatis ſigna dari negant ac pernegant, quibus ex Medicis adſtipulantur quam plurimi, ut HORATIUS AUGENIUS, in *Epiſtolis ad Olivarium*, *lib. I. Tom. II.* PINAEUS, *de notis virginitatis*. CAPIVAC. in *tract de ſignis Virginitatis*. CODRONCHIUS, in *methodo teſtificandi*, *Cap. II.* PARAEUS, *de Renunciationibus*. IOVBERTUS, *lib. V. c.* 4. *errorum popularium*. IO. BAPT. SYLVATICUS, *de iis, qui morbum ſimulant*, *C.* 9. RIOLANUS, *lib. II. Anthropographiæ cap.* 38. FORTUNATUS FIDELIS, *de Relat. Medicis*, *l.* 3. *c.* 1. RANCHINUS, *de morbis virginum*, *Sect.* 1. *C.* 4. GVILLEMAU, *l. abuſe ſur le procedure de l' impuiſſance*. MAURICEAU, *de morbis mulierum gravidarum*, *& parturientium*, *lib. I. c.* 6. BOHNIUS, *de Officio Medici*, *Part. II. c.* 6, *de Renunciationum difficultate*, *p.* 636.

Hinc non immerito de notis veris ac infallibilibus virginitatis dubitare volunt. At auctorum hac de re diſſenſus rei ipſius veritatem non tollit, aut deſtruit. Si dicendum, quod res eſt, dantur omnino certa quædam ſigna, ex quorum præſentia ad virginitatem præſentem & ex quorum abſentia ad virginitatis abſentiam argumentari poſſumus.

3. Qu. *Quibus ſignis dignoſcitur virginitas?*

Variis; quorum primum eſt *hymen*, ſeu membrana aliqua mediocriter tenuis, tenſa, ex occurſu membranæ internæ vaginæ uteri cum membrana faciei internæ magnarum alarum formata, extremitatem anteriorem ſeu externam vaginæ cingens, magis minuſve lata, plus minus

nus æqualis, plus minus circularis, interdum ovalis, in quibuſdam anguſta, in aliis amplior, qua in vaginam hiat aperturam relinquens, in genere vero orificium vaginæ externum diametro cavitatis ipſius anguſtius reddens, poſt ſui rupturam lacinias, *Carunculas Myrtiformes* dictas, relinquens. Vid. EISENMANNI *Tabul. Anatom. Vteri duplicis.* Cæterum hæc membrana in primo congreſſu, ubi acceſſum viri quodammodo difficilem reddit, rupturam, & largiori fluxus menſtrui ſanguinis, aut diuturno fluore albo, per varios etiam accidentaleſque caſus peculiares, ex imprudentia, petulantia, animique levitate, inſignes mutationes patitur. Huius hymenis exiſtentiam nonnulli negant, alii affirmant, alii diverſimode id ſibi concipiunt, alii pro preternaturali plane ac monſtroſo id habent. v. g. RIOLANUS protenſionem carneam vocat: FALLOPIUS nerueam, ex ligamentis & vinculis retiformibus congeſtam; BERENGARIUS, & MERCATUS, ac olim AVICENNA congeſtionem caruncularum dicunt myrtiformium, id quod & BARTOLINUS, aliique Anatomici affirmant. Aſt carunculæ myrtiformes in virginibus intactis non reperiuntur, ſed tantum in defloratis: quoniam ſunt dilacerati hymenis reliquiae & veſtigia; id quod, cum RIOLANO & MVNNICKIO, exiſtimat Celeb. MORGAGNI, *advers. anat.* 1. Inter recentiores Anatomicos eſt ille Chirurgus Pariſinus, PETRUS DIONISIUS, qui in *Anatomia ſua*, *ſect. II. p. m.* 243. 1. 2. 3. exiſtentiam hymenis negat, imo & in *Chirurgia ſua*, 1712. edita Germ. *p.* 273. Omnibus vero, qui hymenis exiſtentiam negant, auctoritatem & autopſiam oppono excellentiſſimorum ſeculi noſtri Anatomicorum e. g. RUYSCHII, *ni Obſerv. Anatom. Chirurg. n.* 22. 23. *& in catalog. rarior. p.* 20. REGNERI. DE GRAFF, in tract. *de mulierum organis, generationi inſervientibus*, *c.* 5. SWAMMERDAMMI, in tract. *de uteri muliebris fabrica*. VERHEYNII, in *Anatomia*, *p.* 84. HEISTERI, in *Anatomico Compendio*, *p.* 90. & 262. DRACKII in *Anthropol. nov*, *Tom. I. Lib. I. cap.* 21. *pag.* 151. *ſeqq.* Hi

omnes

omnes uno ore hymenis exiſtentiam affirmant, figuris aeneis depingunt, atque in liquoribus adhuc balſamicis conſervant & deſiderantibus oſtendunt. Inprimis autem jam laudatus Clariſſ. HEISTERUS in puella 14. annorum hancce pelliculam invenit atque in *Ephemerid. Nat. Curioſor. Cen. VII. anni* 1717. deſcribit, & Celeberrimus Patavinus anatomicus, IOAN. BAPTISTA MORGAGNI, in *adverſariis anatom. p.* 1. *p. m.* 39. edit. patav. fuſe de hymenis exiſtentia egit, et affirmat, a Celeb. Anatomico Bononienſi, VALSALVA, intra annum bis hoc organum deſideratiſſimum oſtenſum fuiſſe publice in Theatro anatom. Videri ſimul poſſunt ea quae de hac controverſia narrat Perill. de HALLER in *Acceſſ. ad* HERM. BOERHAVII. *Meth. ſtud. Med.* p. 382. nec non quae HUBER. affert *de Vaginae uteri ſtructura*.

Ex his adeo luculenter apparet, de hymenis exiſtentia non eſſe dubitandum. An vero ſemper inveniatur, ego quidem non aſſeram. Eiuſmodi enim membrana abeſſe poteſt, ſalva virginitate mentali, & hoc quidem 1) ob conformationem partium irregularem, a primo nativitatis puncto. 2) ob membranae huiuſmodi tenuitatem, mollitiem, laxitatem, ut ideo neque a marito, neque ab Anatomico attendi valeat. 3] interdum caſu, aut libidine in laſcivis, aut ab acribus humoribus in tranſitu corroditur, vel caſu, ſaltu, jctu diſrumpitur. v. ISBRAND. a DIEMERBROECK *in oper. anatom. pag.* 149. deſtruitur. Quod vero eiuſmodi membrana ab Anatomicis nonnullis haud obſervata ſit, illud ab incuria eorum, & incovenienti adminiſtratione provenit.

Recte autem nunc adhuc queritur: *An ex hymenis praeſentia virginitas certiſſime poſſit probari?* Ad hanc quaeſtionem paucis ita reſpondemus. Praeſentia hymenis non ſemper infallibilem illibatae virginitatis praebet certitudinem, proſtant enim caſus qui teſtantur, quod puellae hymene munitae tamen in uterum receperint *Vid.* SCHURIGII *ſpermatolog. cap.* 10. §. 19. Quod ſi vero

hymen

hymen naturalem ſuam habet conſtitutionem, id eſt eam quam iam deſcripſimus, fœminaque talis non habet duplicem uteri vaginam, quippe quae interdum reperitur, *vid.* EISENMANN. l. c., reliquae quoque partes, virginis integerrimæ ſtatum declarantes, ſimul correſpondent, tunc utique hymenis præſentia certiſſimum nobis virginitatis illibatae ſuppeditat criterium. Quemadmodum vero, uti nunc patet, praeſentia hymenis non ſemper virginitatem preſentem cumcertitudine declarat, ita etiam abſentia hymenis non ſemper certum praebet virginitatis moralis amiſſae indicium. Plures enim ſunt cauſae, ſignum hoc virginitatis phyſicum deſtruere valentes, ut v. g. infortunium, prolapſus uteri completus, equitatio frequentior ad modum virorum inſtituta. *Vid.* RODERER *in Elem. Art. Obſtetric.* p. m 51.

Secundum ſignum eſt *rugoſitas, arctitudo, & humiditas vaginae*, quae ex eo ſe fundamento exſerit, quoniam fibrae a mentula nunquam expanſae fuerint. Sed & haec arctitudo variat, 1.] ratione ætatis, 2. ratione temperamenti humidioris, ſiccioris & libidinoſioris, 3] ratione conformationis, iuxta quam ſic etiam hac inter ſe magnitudine & amplitudine differunt, iuxta tritum illud: noſcitur ex labiis, quantum ſit virginis antrum, 4.] ratione fluxus menſtrui antecedanei· 5.] ratione morborum. v. g. quando fluore laborant albo, vel in ſtatu cachectico & cacochymico conſtitutae, aut chloroſi afficiuntur. *Vid.* RANCHINUS, *de Morb virgin. c.* 5. ZACCHIAS, *L. IV. Tit2.* PINAEUS, *de Not. virgin. c.* 5. 6.

Notandum vero, hancce arctitudinem ad maris cuiuſvis mentulam eadem ratione ſeſe non habere, Mentularum enim craſſities, forma & longitudo mirifice differt luditque hic in ſpecie natura. Unde adeo videre eſt hancce arctitudinem 1.]non ſemper deſtrui evidenter uno altero que congreſſu, 2] ad priſtinum redire poſſe tonum fibris nempe per diutinam a venere abſtinentiam reſtitu-

tis,

tis, imo id natura non ferente; fieri hoc poteſt per remedia, quae vocant, adſtringentia; de quibus ex inſtituto etiam agit laudatus RANCHINUS, ubi in corruptae virginitatis recuperatione alchimillam commendat, in balneo, & fotu ad mammas, item bellidem, etc. quo pertinent acida aluminoſa & vitriolica conſtringentia. Vnde adeo nonnulli auctores, ſignum hoc debile & inſufficiens eſſe, exiſtimarunt, v. g. CODRONCHIVS, *l. c.* RODERICUS a CASTRO, *in Medico politico, L. IV. c. XI.* PINAEVS, *l. c.* FORT. FIDELIS, *de Ration. Med. c. IV. L. II.* PARAEUS *de Renunciat. fol.* 651.

Tertium ſignum eſt *caruncularum myrtiformium magnitudo, color, & connexio*, quod ſignum ZACCHIAS egregie commendat. Illae enim carunculae, iuxta hunc auctorem, in virginibus primo tument, & quaſi inflatae ſunt, in corruptis vero exiles & flacceſcentes. 2) in virginibus rubent, in defloratis vero pallent, atque livore corripiuntur. 3) in virginibus, intercedentibus vinculis, colligantur; in defloratis vero, ſeu corruptis, diſtractae, & deſtructae conſpiciuntur. Sed quoniam, 1] eorum connexio & colligatio integra manere ſub uno alteroque congreſſu poteſt, a minori imprimis mentula inſtituto; V. PINAEUS, *cap.* 5. 6. & 2] color atque magnitudo a morbis turbari & mutari poteſt: ideo ſignum hoc auctores omnes non admittunt.

Quartum, quod ex hactenus allatis fluit, ſignum *eſt doloroſa admiſſio*, in primo congreſſu frequentiſſima & ſolemnis, quae a dilaceratione partim hymenis & vinculorum, carunculas myrtiformes connectentium, provenit.

Hinc, quando quaeritur: an virgo dormiens inſcia corrumpi poſſit atque impraegnari? Reſponendum, cum Facult. Med. Lipſienſi, in ZITTMANNI *Med. Forenſi Centuria V. cas.* 21. *& Centuria VI. cas.* 77. credibile vix eſſe virginem illibatam ſine ſenſu in ſomno viri ſuſtinere compreſſionem poſſe. *Novell. M. L.* VALENTINI, *Cas. I.* Facultas quidem Iurid. Ienenſis poſſibilitatem rei affir-

mare haud dubitat, certis tamen conditionibus adiectis nempe in virgine, quae 1.] ad affectus ſoporoſos inclinat, 2.] vel inſigniter delaſſata, 3.] vel ex ebrietate in ſomnum profundum delapſa; quae conditiones quidem probe ſemper, ne iniuria cuiquam inferatur, ſunt examinandae.

Quintum ſignum eſt *ſanguinis profuſio*, ſeu cruentatio doloroſa in primo ſtatim cogreſſu, a dilaceratione vaſorum hymenis proveniens. Nec temere profecto in ſacris ſancitum eſt literis, *Deuteronom. Cap. XXII.* ut virginitas veſtimentorum pannorumque ſanguinolentia probetur. Hoc vero ſigno, tamquam certo, non apparente, lapidare eas ſacra lex jubebat, vtpote iam defloratas, ſeu corruptas.

Neque vero & hic deſunt contradicentes, qui & ſignum hoc non perpetuum, nec univerſale pronunciant, quoniam non in omnibus puellis obſervetur, 1] quidem in illis, quarum genitalia laxa aliquo modo exiſtunt; 2] in jis, quae a ſalacitate pruriente affectae digitis, aut alio petulanti inſtrumento ſeſe ſaepius fricando anguſtias haſce perrumpunt; 3.] ſi etiam obſervetur ſanguinis hoc profluvium in coitu, hoc tamen ſignum non plane infallibile ſuppeditat, femellae enim dantur, quae non in primo tantum, ſed ſecundo, rertio, imo ſexto coitu ſanguinem profundunt, natura arcte nimis nempe ſe contrahente, aut imminentibus menſibus nuptias celebrant, ut taceam, quae fraudibus effuſionem ſanguinis ſimulant, Vtcunque tamen iſta ſe habent, ex Canoniſtis TORREBLANCA, *lib.* 2. *de delictis*, *cap.* 19. *num.* 3. & 4. & FARINACIUS, *in Praxi Crimin. Qu.* 14. *num.* 148. cruentationem hanc pro ſigno praecipuo virginitatis agnoverunt Et quoniam hoc ſignum in ſacris fundatum eſt literis, omneſque femellae ab Eva originem ducunt, non video quomodo virgo Germ. ab Ebraica differre poſſit. De cruentatione vid. IO BENED. SINIBALDUS, in *Geneanthropia*, *L. IV.*

L. IV. tr. 2. CASP. A REYES, *in campo Eliſaeo queſtion. curioſ. n.* 39. MELCH. SEBIZII, *de not. virgin.* LANGII *opera Med. part. phyſiolog.*

Sequentia ſigna revera dubia eſſe poſſunt, & dici debent quae deſumuntur v. g. 1.] *ex naſo & quidem ex eiuſdem apice & pinnis*. Sic nonnulli dicunt, quod cartilago, quae in apice naſi eſt, ſi ſecare ſeu dividi ſe permiſerit atque perinde attactu findi digito poteſt, indicium ſit virginitatem eſſe corruptam, &, ſi cartilago pinnulae eſſet indiviſibilis, virginitatem adhuc eſſe praeſentem. Sed falſiſſimum hoc eſſe ſignum quilibet, qui primis tantum labris deguſtavit artem medicam, videt. 2] *ab urina*, quae in virginibus tenuis eſſe debeat & cum ſibilo excernitur, in defloratis vero craſſa & turbida. Nam urinae color & ſubſtantia hic nihil certi ad probandum facit; quoniam ille mirifice, pro ſubiectorum varietate & ad morbos inclinatione, differt: ſibilus urinae in defloratis & integris, iuxta F. FIDELEM & RANCHINUM ll. cc. quoque nihil certi probat. Nam elater ſphincteris veſicae a coitu, qua tali, non deſtruitur, ſed tamen, quoniam hiatus, meatus urinarii, cum hymene cohaeret, ſequitur, quod hoc dilacerato, ſuo modo quoque foramen meatus urinarii amplietur, ut maiori impetu & ſtrepitu urina tranſire valeat; modus autem virginitatem per mictionem probandi dudum iam non amplius in uſu fuit. 3] *ex mammis earumque papillis* in virginibus nimirum mammae magis rotundae, atque durae, papillae vero eſſent magis rubicundiores & fragorum inſtar grato rubore florerent. Verum & haec ſigna etiam omni veritate ſunt deſtituta. Nam rubedo roſea papillarum in mammis, item mammarum ſoliditas ab uno alterove coitu laſciviſque atque voluptuoſis titillationibus tam manifeſte etiam defoedari non poteſt. Certum quidem & rationibus anatomicis confirmatum eſt, quod detur uteri mammarumque commercium; ſed quomodo ex

coitu, etiam aliquoties iterato, ſtatim color papillarum mutetur, nemo Anatomicorum & Phyſiologorum rationibus explicare poteſt ſufficientibus, vid. BEVEROICI *Queſt. Epiſt. p.* 32. Sunt etiam nonnulli qui 4.] *a vocis mutatione* argumentari ſtudent quando nempe vox clara in graviorem mutetur: ſed debile hoc quoque eſt argumentum. Tandem etiam quidam 5.) *ex oculis* integram aut amiſſam virginitatem colligere volunt, quippe qui a praevio coitu modo ſubſident, modo intumeſcunt, modo luneolam lividam circa palpebras aſſumunt; ſed haec oculorum alteratio etiam, teſte experientia, citra caſtitatis violationem contingere poteſt vid. MICH. ALBERTI *Iuriſprud. Med. cap.* 3. §. 7.

Virginitatis itaque examen ſi inſtituendum ſit, ad ſequentia probe attendendum; 1.) an inſpectio haec poſt congreſſum ſtatim, an vero aliquandiu poſt illum inſtituatur, ubi virgo a conſortio viri abſtinuerit; 2.) an una ſaltim vice, an multoties inſultus viri ſuſtinuerit. Quod ſi igitur puella, recens violata, & quae plures paſſa ſit congreſſus, conſpicienda, luſtranda & examinanda venit haecce violatio facile patebit ex partium genitalium tumore, inflammatione, cruentatione nec non reliqua conſtitutione, quae alias in virginibus adeſſe debet integerrimis, mutata. Haec vero, ut ex ſupra dictis conſtat, ſigna quidem ſunt virginitatis violatae; non tamen ſemper & ubique applicanda; quemadmodum ex *caſu XX. Medico legal.* CL. VALENTINI, *Part. I. Sect. I.* hoc ſatis liquet, ubi virgo 17. annorum ſtupratam ſe fatetur, & ſimul affirmat, intentato ſtupro ſanguinis nonnihil per pudenda muliebria effluxiſſe. Cauſidicus, qui tuendam in ſe rei cauſam ſuſceperat, duas movet quaeſtiones, 1.) an ſanguinis profluvium legitimum ſit atque adaequatum ſignum ſtupri violenti? 2.) an maſculus unicus, ſine adiumento alterius intervenientis virginem 17. annorum ſine voluntate & permiſſione eius violenter ſtuprare poſſit

fa-

facultas Medicorum Lipſienſis ad primam quidem quaeſtionem reſpondet: ſanguinis profluvium per loca muliebria, in vel ſtatim poſt coitum in nonnullis potiſſimum tamen in virginibus contingens, oriri quidem a cauſa violenta, ab impetuoſa nempe penis rigidi in loca anguſtiora intruſione, minime tamen pro ſtupri violenti ſed pro laeſae potius virginitatis ſigno habendum eſſe. Ad ſecundam vero quaeſtionem ita comparata eorumdem erat reſponſio, ut ex circumſtantiis, quae in actu coeundi ſolent concurrere, minus credibile eſſe, ſtatuerent, maſculum aliquem nubilem virginem (excepta impube, tenera, delicata aut ebria ſimul, puella; CARPZOV. *l.* 2. *Conſiſtor. d.* 238. AMMANN. *reſp. ult.*) abſque ipſius conſenſu, permiſſione ac voluntate vitiare, aut violento ſtuprare modo poſſe, dum feminae cuique facilius ſit, ſi velit, penis immiſſionem recuſare, aliiſque multis modis impedire, quam viro, eidem invitae plane intrudere.

Cruentatio, ſatis notabilis inflammatio, tumorque item & prorſus genitalium exulceratio a ſtupro, maxime impuberum, contingit, eoque violento; ſiquidem huiuſmodi vel duo mihi nota ſunt exempla puellarum ſtupratarum, 5. circiter annorum; quarum in una, ab intruſione violenta mentulae, non tantum ſequebantur inflammationes enormes, ſed exulcerationes etiam; in altera, praeter modo recenſita ſymptomata, pedum plane paralyſis, fere incurabilis, ſuperveniebat.

Si vero ſeptimanae iam aliquot elapſae fuerint, dubia hinc illa erit luſtratio. Ubi ſcilicet iam tumor ſubſiderit, parteſque dilatatae denuo coaluerint. Maior adhuc difficultas erit, ſtuprum unius tantum congreſſus cognoſcendi, cum mentula exigua perpetratum: ſive illud recens, ſive poſt elapſum temporis ſpatium commiſſum ſit ubi rarius fortaſſis partium illarum laxitas & coloris mutatio, quam ZACCHIAS innuit, comparuerit, imo ipſum temporis ſpatium hoc vitium quodammodo emendare poſſe, incredibile non eſt.

4. Qu.

4. Qu. *An, ubi de virginitate quaeritur, obſtetricibus ſolis inſpectio ventris ſit committenda, an vero Medici ad eiuſmodi inveſtigationem praecipue ſint admittendi?*

Romani negotium ventrem inſpiciendi obſtetricibus committebant, iuxta *tit. ff. de ventre inſpiciendo, item Conſtitutio criminalis Caroli V. artic.* v. & , iuxta hunc plures etiam ICti & LL. interpretes, ut CARPZOV., *Prax. Crim. Part. III. qu.* 112. *num.* 19. *ſeqq.* MATTH. STEPHANI, in *not. ad. d. artic.* 35. *l. c.* obſtetrices quoque, vel matronas requirunt prudentes & expertas. At hae vix idoneae ſunt, noſtrates imprimis. Nihil enim amplius ſciunt, quam puerum naſcentem gremio recipere, umbilicum reſcindere, obligare, in balneo a ſordibus abſtergere, ac faſciis tandem involvere. Cum vero de ſtructura genitalium anatomica, earumque conſtitutione, vel naturali, vel praeternaturali, iudicium ferre debent, enormiter hallucinantur. Perita olim credita, & iam defuncta quaedam obſtetrix hic aliquot abhinc annis ſuſpectae virginis organa luſtrabat, atque coram magiſtratu oppidano illibatam illam atque integram pronunciabat; praeterlapſis autem aliquot deinceps menſibus in muſeo ſtudioſi patris pariebat. En ergo egregiam ſcientiam & experientiam obſtetricum: de qua dubia obſtetricum ſcientia plura legi poſſunt teſtimonia in Celeb. BOHNII *Officio Medici. p.* 560. *& ſeqq.* Medici proinde ad examen virginitatis primario ſunt requirendi, vel ſoli, vel cum obſtetricibus. Obſtetricum enim iudicium fallax admodum ab ipſa *Rota Romana* in TAURIN. *diſſolut. matrim.* 1590. *coram Platta, num.* 10. pronunciatur, & ZACCH. *Q. M. L. Lib. IV. Tit.* 2. *q.* 1. Praxis/ etiam oſtendit hodierna, quod Medici primario ad examen virginitatis ſint admittendi; id quod GEORG. BEYERUS, ICtus & P. P. Witteb. *delineat. Iuris Crimin. p.* 59. §. *XVII,* & confirmat, & cum primis caſus, & ZITTMANNI

Medi-

Medicina Forenſi, *p.* 747. *&* 797. deſumtus teſtatur, quem utpote notatu dignum, omnibus perlegendum commendo.

5. Qu. *Quomodo inſpectio ventris in virginitate ſit ſuſcipienda?*

Perſonae deponentes, ut rite ſuo munere fugantur, quando de puellae alicuius virginitate agitur, affirmantis, integram adhuc ſe eſſe, atque incorruptae & illibatæ prorſus virginitatis, ante omnia fraudes detegant oportet fictae, quae aquae frigidae applicatione, & adſtringentium inprimis uſu facile alias promovetur. Unde ante, quam inſpectioni ſubiiciantur, genitalia puellae aqua tepida ſunt abluenda; hinc non oculis tantum (Vid. HERTIUM. in *diſſert. de inſpectione oculari*] ſed & manibus genitalium habitudo accuratius explicanda & examinanda [iubente ſic PACIANO, *de Probation. Lib. II. c.* 2. *n.* 17. & ANGELLO ARETINO I. *Conſil.* 142. *num.* 20.] Obſtare quidem videtur *Tit. ff. de ventre inſpiciendo*, L. I. §. 10. ubi dicitur, inspicere ſaltim, non invita vero muliere ventrem tangere examinanti licitum eſt. Alia tamen probatio eſt impraegnationis ſuſpectae, de qua L. loquitur; alia virginitatis, quae non aſpectu tantum, ſed & tactu dignoſci debet, PACIANO obſervante, *l. c.* adeoque lex minime huc quadrat: ut taceam, in delinquentis non eſſe arbitrio, tactum corporis recuſare, cum judex omnibus ſenſibus veritatem inquirere teneatur; Vid. STRYK, *de iure ſenſuum, diſſert. I. cap.* I.

Quod ſi nunc talis inſpectio inſtituitur, probe attendendum eſt: I.) an cunctae partes genitales externae ſint ſatis firmae? 2.) an clitoridis praeputium ſit minus glandem non obtegens? 3] an nymphæ ſplendeſcant, dilute rubeſcant ſimulque ſint minores? 4. (an orificium urethrae ſit maxime parvum, imo penitus fere clauſum? 5.) an hymenis praeſentia eiuſque ſtatus integerrimus obſerventur? 6.) an columnae rugarum vaginae uteri ſatis tumeſcant? quodſi enim

ſi enim haec dicta omnia inveniuntur, de virginitate illibata ſatis certi eſſe poſſumus.

6. Qu. *Quaenam ſigna ſint pueri ſtuprati?*

Stuprum non modo in puellas, virgines & viduas committitur, ſed a ſceleſtiſſimis hominibus, natura abutentibus, etiam in maſculo patratur; FARINAC. *de Delictis carnis Qu.* 148. quod delictum quidem, cum graviſſimum ſit inter omnia, iure merito condignas poenas expoſcit, ut per legem *cum vir C. de adulter.* CLAR. *lib.* 5. *ſent.* §. *Sodomia*, *num.* 1. BOS. *in Prax. crim. tit. de ſtupro deteſtando in maſ.* D. D. SIMON., *cap.* 2. *de impotentia Coniug.* §. 1. 2. 3. 4. ubi prolixe de ſodomia agitur. In eius autem delicti examine ut de veritate iudices certiores fiant, per Medicos et Chirurgos ipſos pueros conſpiciendos curant. Stuprum in puello quinquennii a puella libidinoſa XIII. annorum mentulam cunno intrudente, commiſſum. Vid. VALENTINI, in *Novel. M. L. Caſ. IX. p.* 235.

Facta autem ani ſtupratione, intertrigines ſequuntur vel excorationes ani, eiuſque inflammationes, & notabiles exulcerationes, fiſſurae Rhagadiae dictae, laxitas quoque & procidentia ani, item excreſcentiae, verrucoſae criſtae, ficus mariſcae, de quibus Poetae iam pridem cecinerunt, IUVENALIS, *Satyra* 2.

— — — Sed podice laevi
Caeduntur tumidae, medico ridente, mariſcae.

MARTIALIS, *Epig. lib.* 1.

Dicemus ficus, quas ſcimus in arbore naſci,
Dicemus ficos, Caeciliane, tuos.

Hi morbi podicibus utriuſque ſexus ab ani ſtupratione orti annotantur, exſcinduntur, ferroque candente aduruntur; id quod & PETR. DIONYSIUS, in *Chirurgia ſua*, teſtatur. Vnde dubium non eſt, quin ſigna ſint eiuſmodi congreſſus Sodomitici,

tici; quamvis non inficiandum, ab aliis etiam cauſis eiuſmodi quid trahere originem poſſe. Unde in dignoſcendis eiuſmodi morbis maxima cautela utendum.

7. Qu. *Quo tempore virgo ſit nubilis?*

Cum ſemen aliqua ferre poteſt. Non autem ferre hoc poteſt, ante quam menſtrua patiatur. Haec enim ambo uno eodemque tempore evenire ſolent, quia tam ſemen, quam menſtruum, ad generationem deſtinavit natura, menſeſque fluentes indicium praebent, 1) mulierem tanta ſanguinis copia abundare, ut & ſuo ipſius corpori alendo, & foetui nutriendo ſufficiat; 2.] Ovula, ſeu ſemen ad debitam ſui perveniſſe maturitatem. Menſium vero fluxus, ut alibi iam diximus, communiſſime decimo quarto, vel quinto anno contingit, quo tempore virgo quoque nubilis evadit. At quæ, iuxta PLATONIS conſilium, *lib.* 5. *de Republ.* vigeſimo, vel decimo octavo nubit onera coniugii maiori cum ſecuritate & felicitate perferre poterit, ob uteri, imo totius corporis conformationem meliorem; & foetus quoque poſtea excludit robuſtiores. De coniugio inſtituendo ita verba fecit HESIODUS: *oper.*, *&* *dies*, v. 695.

Iunge tibi uxorem, dum firmus adhuc vigor adſit:
Annos cum numeras ter denos, pluſve minuſve,
Aptum eſt coniugium; decimo ſed foemina quarto
Anno pubeſcit, nubat mox deinde ſequenti.

8. Qu. *Quo tempore nuptiæ ſint inſtituendæ?*

Praeterlapſis, poſt fluxum menſium, quatuordecim diebus: Cum enim, BOHNIO inprimis & BERGERO obſervantibus, certum ſit exploratumque, fluxum menſium primario fieri ex vagina uteri; Inde per ſe patet, poſt fluxum ſtatim menſium vias paulum eſſe dilatatas, adeoque ut omnis ſuſpicio

declinetur, expectandum, donec ad priſtinam coarctationem partes revertantur.

CAP. V.

DE IMPRAEGNATIONE OCCVLTA.

DUo inprimis caſus emergunt, ubi feminae impraegnationem diffitentur; 1.) ubi uxor, poſt divortium, ex viro ſe praegnantem negat, L. *I.* §. 4. *ff. de ventre inpiſc.* 2.) cum meretrices de foetus abolitione & infanticidio cogitant. De ſingulis igitur eiusmodi indiciis, quibus mediantibus feminae eiusmodi nefariae convinci queant, Medicus rogatur interrogaturque.

1. Qu. *An praegnantiae ſigna dentur certa & infallibilia?*

Multi quidem ICti pariter ac Medici hac de re dubitant, an ſcilicet praegnantia cognoſci queat per ſigna quaedam certa, infallibilia et evidentia; ut HIPPOCRATES, *lib. de natura pueror.* fatetur SYLVATICVS, *de iis, qui morbum ſimulant, cap.* 18. CODRONCHUS, *in Metodo teſtificandi. cap.* 12. FORT. FIDELIS, *de Renunciat. Medicis, lib. III. Sect.* 4. *c.* 1. ZACCHIAS, *l. c. L. I. Tit.* 3. BOHNIUS, in *officio Medici, part,* 2. *c*: 6. idque ob hanc rationem: quoniam conceptionis ſigna, & ſigna menſium deficientium interdum ſunt eadem; v. g. inappetentia, nauſea, vomitus matutinus, ephelides faciei, lac in mammis, anxietates pectoris a cibo aut veſtitu arctiori, oculorum caligines, lipothymia, cordis palpitatio, morſus ventriculi, oculorum cavitas, palpebrarum extuberantia, den-

tium

tium dolor &c. Verum enim vero, ſi rem paulo curatius conſideramus, aſſerendum omnino eſt, quod dentur ſigna praegnantiae certa atque infallibilia. Hoc tamen probe eſt notandum, quod ante tertium menſem graviditatis certum ſignum non facile detur, omnia enim iſta ſigna, quae alii deſumunt a deſcenſu orificii uterini, ventris complanatione, menſtruorum ſuppreſſione etc. tantum ſunt criteria propabilitate quadam gaudentia.

2. Qu. *Quaenam ſigna ſunt impraegnantiae?*

Inter ſigna illa, a Medicis & Ictis inprimis, v. c. CAGNOLO, in *L. ſi quis praegnantem ff. de reg. Jur: Tom.* 3. allegata, primum locum occupat *intumeſcentia ventris*, (nam congreſſum praevium ſuppono, ſine quo nemo impraegnatur) de qua tamen nonnulli dubitant, qui ex hydrope, tympanitide, ſcirrho hepatis & lienis, meſenterii ac uteri pariter evenire poteſt. Vid. HIPPOCR. *de morbis Mulier. Lib. II. textu* 4. MASCARD. *Concl.* 1147. *num.* 16. *Vol.* 3. Ventris tamen eiusmodi tumores qui a morbo producuntur, facile ab eis, qui impraegnationem teſtantur, dignoſci poſſunt. Nam 1) tumor, qui ab impregnatione enaſcitur, fit ſucceſſive ubi venter, inprimis circa umbilicum, in regione hypogaſtrica, indies augetur atque increſcit, absque manifeſta feminae alteratione, ſeu ſanitatis actionumque vitalium mutatione & turbatione: in morbis vero ſine ordine eiuſmodi intumeſcentia obſervatur, cum variis ſanitatis iniuriis coniuncta. 2) In gravidis tumor obſervatur neque durus, neque inaequalis, ut hoc fieri ſolet v. g. in ſcirrhis 3.) Nec tumor eiuſmodi mollis nimis eſt cum ſono & fluctuatione coniunctus, uti v. c. in hydrope & tympanitide, ubi etiam alia ſimul ſymptomata ſunt coniuncta. 4.) Si tumor eiuſmodi a menſium obſtructione prae-

ternaturali, ſeu morboſa enaſcitur, facies ſimul pallet, tumetque aliquo modo, imo alia ſymptomata ſunt coniuncta, ut laſſitudines, pedumque oedemata. 5.) Si a mola, circa pubem magis, uterus increſcit. 6) tumor abdominis, ſi eſt a graviditate, ab imo ad ſummum adſcendit, circa umbilicum magis eſt acuminatus; moleſtae gravitatis ſenſum non cauſatur, aliiſque impraegnationis ſignis reſpondet. Imo ex abdominis tumore ſimul cognoſcere quoque poſſumus graviditatis terminum, nimirum uti experentia teſtatur ſexto graviditatis menſe tumor inter oſſa pubis & umbilicum obſervatur, ſeptimo uſque ad umbilicum ſeſe extendit, octavo inter umbilicum atque ſcorbiculum cordis obſervatur, nono uſque ad ſcrobiculum ſeſe extendit.

Secundum ſignum, a CAGNOLO et MASCARDO, *l. c. q.* 1208. *num.* 20. *vol.* 3. allegatum, *eſt lac. in mammis*, ipſarum intumeſcentia. Imo pertinent & huc aliae mutationes quas mammae propter graviditatem praeſentem patiuntur, nimirum venae ipſarum magis conſpicuae redduntur, atque ſimul colorem caeruleum exhibent, papillae magis craſſeſcunt, colorem magis obſcurum habent, quo & ſimul gaudet diſcus ambiens, qui & latitudinem majorem aſſumit, parvisque eminentiis ſaepe tegitur. Quodſi ergo in mammis lac reperitur, hoc pro ſigno gravidationis a compluribus habetur. Vid. MENOCH. *de praeſunt. lib.* 1. *qu.* 1. & BALD. *in rub. C. de probation.* BOCER. & ZANGER, *de Inq. & Tort.* cum. qiubus conſentit *Conſtitut, criminalis Car. V. art.* 35. *&* 36. Sed de hac quoque nonnulli dubitant, cum aliis etiam ex cauſis ducere haec poſſit originem, v. g. iuxta HIPPOCRATEM, *Sect. V. Aphor.* 39. a menſium defectu & ſuppreſſione; item, iuxta illum, *lib.* 2. *de morbis mul. textu* 59. tale quid contingere ab uteri hydrope poteſt. *Imo. virginum caſtarum* obſervationes proſtant, quarum mammae lacte turgeſcebant. Vid. RODER. A CASTRO, *lib. de na-*

tur

tur. mulierum, *lib. IV. c.* 10. IUBERTUS, *de erroribus populorum*, *lib. V. c.* 3. DEUSINGIUS, *de lacte*; RANCHINUS, *de morb. virg. ſect.* 1. *cap.* 16. TH. BARTOLINUS., in *Ciſta Med. p.* 254. HAGEDORN., *anno* 3. *Ephem. Germ. Cur. obſervat.* 136. & LAURENTIUS; in *Anatomia*, *lib. IV.*, *qu.* 2. Vid. FRANCK DE FRANCKENAU in *ſatyr. med. ſatyr. XV.* §. 25. MORGAGNI in *Adverſ. Anat. V.*, *animadv. I. in duabus integerrimo utero atque hymene virginibus veri albiſſimique lactis in earum altera multum, in altera vero guttas tantum in mammis ſe vidiſſe perhibet*. Vt taceam, maribus aliquando lactis proventum contigiſſe; quale exemplum in iuvene ſtudioſo mihi compertum eſt. Vid. etiam SCHENCK. *obſ. de lacte*. Sed res ſumme ſuſpecta eſt conſentientibus inprimis ſignis reliquis, coloſtrum enim in mammis ordinarie ante partum, lac vero genuinum poſt partum ordinarie obſervatur. Interim tamen notandum, turgeſcentiam mammarum a coloſtro ultimis tantum geſtationis menſibus; mammarum vero increſcentiam, abſque lacte licet & coloſtro, primis quoque menſibus eſſe conſpiciendam, ob uteri & mammarum conſenſum, a Deo ita conſtitutum. Vaſa enim hypogaſtrica uteri cum mammariis ideo habent commercium, ut aequalis in utriſque fieri poſſit dilatatio & mammaria vaſa durante geſtatione praeparentur inſimul ad lactis elaborationem atque ſecretionem.

Tertium, ſecundum HIPPOCRAT. *Sect. V. Aphor.* 61. ſignum eſt *menſium emanſio*. Sed & hoc a nonnullis in dubium vocatur, nec id quidem ſine cauſa. Non omnes enim, quibus menſes non fluunt, ſemper ſunt gravidæ: obſtructio enim etiam ab alia cauſa provenit; ut toto quoque die praxis docet & experientia confirmat, feminas interdum gravidas per integrum geſtationis tempus tributum lunare perſolvere valere, ſalva ſanitate, & foetus vita. Vid. inter alia Celb. SLEVOGTII, noſtri, *diſ-*

diſſert. de menſibus gravidarum; & LOTICH. *l.* 5. *obſ.* SCHENCK. *l.* 1. *obſ. de gravidis*. Interim tamen non negandum, feminam, virginemque, fluxu menſium deſtitutam, revera ſuſpectam eſſe, iuxta HIPPOCR. *ll. cc.* inprimis, ubi ſana ceteroquin eſt, beneque valet, nullis adfectibus morboſis torquetur, & neque horror, neque febris, neque laſſitudo, neque pallor faciei ſuperveniunt, neque reſpiratio difficilis exiſtit.

Quartum ſignum *Ephelides* conſtituunt, ſive maculæ faciei, iuxta HIPPOCRATEM, *de ſterilitate textu* 6. Sed hoc ſignum fallax admodum eſt: quoniam gravidæ quam plurimæ, his maculis deſtituuntur; imo ipſe HIPPOCR. *l. c. t.* 7. his abſentibus, feminam geſtare poſſe affirmat.

Sed nec quinto certi quidquam iudicare poſſumus de *faſtidio ciborum*, *rerumque inſuetarum appetitu*, qui alias Pica dicitur. Nam 1] eiuſmodi ſymptoma gravidis non omnibus ineſt. 2.) Primis utplurimum menſibus obſervatur. 3) Hoc contingere etiam ſolet ſuppreſſione menſium laborantibus. Sed conſentientibus ſignis reliquis hoc quoque locum invenire poteſt, & debet.

Pertinet huc ſexto & *vomitus matutinus*, qui quidem in gravidis plerumque ſolennis eſt. At, quoniam hic in aliis quoque obſervatur, quae vitio quodam ventriculi laborant, ideo quoque ad minus tuta referri debet ſigna. Vid. Exc. CAMERARII, *de vomitu gravidarum*; it *Ill.* WEDELII, diſſertat. *de notis gravidarum*, in qua omnia ſignorum genera uberrime pertractantur.

Septimo *motus foetus*, quem gravidae circa quintum ut plurimum menſem ſentiunt, ſignum eſt, inprimis adnotandum. Et quamvis ſint Medici, qui docent,

a ven-

a ventoſitate, vel mola provenire hoc poſſe, ut v. g. FORESTUS in *obſervat*. Medicus tamen dogmaticus & eruditus facile motum foetus a flatibus diſtinguere poteſt; molam enim ad inſtar foetus movere ſe neutiquam poſſe, exinde patet, quod maſſa informis eſt, minuſque vitalis et mobilis. Certiſſime motus foetus tactu poteſt determinari. Quomodo vero hic ſit inſtituendus hoc docet RODERER *in Elem. Art. Obſtetr.* §. 143. P. m. 64.

Interim, cum Medico iudicandum ſit hac ratione non de feminis honeſtis, ſed de iis, quae utero ſe concepiſſe & geſtare audacter negant; ideo eiuſmodi examen a Medico cum prudentia ſuſcipiendum, ne fallatur.

Octavo ſignum graviditatis praeſentiam indicans maxime notabile eſt *mutatio orificii uterini* tertio enim a conceptione menſe in vaginam magis deſcendit, & hoc menſe elapſo iterum ſenſim ſuperiora petit, circa quartum a conceptione menſem fit craſſius atque mollius, ſpongioſum ea & verſus ſextum menſem eousque diduci incipit, ut cum communi uteri cavitate eius tubus confundatur, ex qua mutatione etiam brevius fit hoc orificium, labia eius ad aperturam exteriorem diducuntur, & figura conica vel cylindrica deletur. Vltimis tandem ſeptimanis & verſus interiorem aperturam labia dehiſcunt, ut rimae loco nunc integer tubus appareat. Vid. RODERER *l. c. cap.* 3. Patet hinc ſimul, quod falſum ſit iſtud ſignum, quod affert HIPPOCRATES, quando *Sect. V. Aphor.* 51. *quae*, inquit *ventrem ferunt, iis os uteri connivet*.

Dantur & allegantur & alia ſignorum genera, ex urina, ſanguine per ſcarificationem & venaeſectionem emiſſo deſumenda etc. Huc & pertinet experimentum illud, ab HIPPOCRATE allegatum, ubi nempe aquam mul-

ſam

ſam mixturamue mellis cum vino, vel aqua, eiuſmodi perſonae ſuſpectae propinare iubet.

De urina praegnantis notandum, quod Medici in eius deſcriptione admodum ſint diſſentientes. Alii enim claram illam, alii ſubcitrinam cum nubecula albicante, alii craſſam eamdem ac turbidam, ac cum ſedimento farinaceo mixtam, deſcribunt, quod poſtremum praxi confirmatur. Cumque urinae eiuſmodi ab aliis etiam corporis mutationibus evenire poſſint, teſte ipſius rei experientia: urinae propterea inſpectionem in hoc caſu merito, cum SENNERTO. *Inſtit. Med. L. III. Sect.* 3. *part. I. c.* 5. *& Praxi L. IV.* fallacem pronunciamus. FORT. FIDELIS, *l. c. c.* 5. de *Relat. Med.* hanc quidem ſuadet inſpectionem, ſed ex hac tantum ratione, quia vulgo creditur, haberi ſignum aliquod poſſe ex urina impraegnationis occultae. Hinc ſi perſona ſuſpecta inſpiciendam Medico tradere recuſat, ſuſpicionem auget.

Aquam mulſam propinare idem jubet HIPPOCRATES, *Sect. V. aphor.* 41. ubi ab hac mixtura tormina excitari affirmat. Aliud experimentum idem ſuppeditat HIPPOCRATES, ibidem, *Aphoriſmo* 59, & AVICENNA ut nimirum aromatibus mulier ſuffumigetur, corpore probe tecto, ubi ſi odorem naribus & ore percipiat, vacuam illam eſſe aſſerunt. Verum 1] periculoſa eiuſmodi ſunt experimenta, quoniam vel feminas, vel foetum lædunt 2] in aſſuetis aqua mulſa, aliaque dulcia non excitant tormina 3.] eiuſmodi ſymptomata in illis etiam ſubiectis excitantur, qui menſium obſtructione vel vitiato & cruditatibus repleto ventriculo laborant. 4] nulla horum dari poteſt experimentorum, item & aliorum, in ZACCHIA. *Q. M. LL. lib. I. Tit. III. & IV.* citatorum, vera ratio, unde ab illis nec non a reliquis, quae paſſim ab Auctoribus allegantur, vid. ALBERTI *Syſt. Iuriſp. Med.*

Med. §. 16. 17. minus licet concludere.

Ex his igitur, quae modo diximus, luculenter ſatis meo quidem apparet iudicio, 1] praegnatiam primis geſtationis menſibus vix, ultimis vero certiſſime cognoſci poſſe 2] certiſſima praegnantiae ſigna eſſe deſumenda ab uteri incremento, nec non orificii uterini mutatione, & hinc 3] per ſolam ventris inſpectionem graviditatis praeſentiam poſſe determinari certiſſime. Verſari vero debet haec inſpectio potiſſimum circa tumorem abdominis, conſtitutionem orificii uterini, nec non mammarum ſtatum.

C A P. VI.

DE

IMPRAEGNATIONE AFFECTATA, ET SIMULATA.

Feminae diverſis ex cauſis utero ſe gerere nonnunquam fingunt 1] ut, ſuppoſito poſtmodum infante, partum mentiantur. 2] ut ſterilitatem diſſimulent. 3] quandoque hoc fit ſpe ſucceſſionis, inprimis quando maritus ſubito apoplexia, vel alio acutiſſimo morbo mortuus eſt. 4] cum ad hereditatem proximi admitti cupiunt. Nam ſi praegnans deprehenditur, hereditas ad ipſum uterum pertinet. *L.* 30. *ff.* cum quidam §. 3. de *acquir. heredit.* CAGNOLUS. *in L. ſi quis praegnantem ff. de reg. Iuris*, aut alia ex cauſſa id ſit; v. g. ut 5.) tormenta, & poenas corporis adflictivas ultimum inprimis ſupplicium, ſubterfugiant, vel 6] ut, poſt divortium, ſe ex marito praegnantem adfirmet. *L. I.* §. 4. de *ventr. inſpic. L.* 1. §. 12. *de agnoſcendis & alendis liberis. L. cum quidam cit. L. praegnantis ff.*

de pœnis. MENOCH. de *Arbitr. Judicis*, *L.* 1. *qu.* 86. *n.* 10. *ſequ.*

Cum itaque delictum hoc ICtis falſi criminibus annumeretur, & capitale dicatur; imo cum praeſumtionibus ſolis fidendum non ſit: Medicorum idcirco iudicia in auxilium vocant. Argumenta vero atque ſigna in hoc negotio ſunt ſequentia.

1. Qu. *Quaenam ſigna potiſſimum ſint, quibus dignoſci impraegnatio poſſit affectata?*

1] Aetas incongrua, ratione cuius mares intra 14. & ultra 60. annos vix generant, cum femellae ante 12. & poſt 50. vix concipiant, in primis ſi coniugium antecedaneum non adeo foecundum fuerit. Vid. ex ICtis ALPH. DE CARANZA, de *partu c.* 5. *ſect.* 2. *n.* 60. FARINACIUM. de *falſis & ſimulatione*, *qu.* 151. ZACCH. *lib. III. Tit. II. qu* 8.

2] Antecedanea ſterilitas utriuſque vel alterutrius coniugis. Arg. eorum, quae habet GAIL. *lib.* 2. *c.* 97. *n.* 16. MASCARD. de *Probat. concl.* 1147.

3] Huc ſpectat impotentia generandi & concipiendi notoria ob vitia organorum.

4] In femina defectus menſium praeternaturalis, & quidem in aetate congrua. Unde rarius conceptio in ſtatu hoc contingit quo ſuo etiam modo fluor albus pertinet.

5] Pertinet huc ipſa ventris inſpectio & contactus, ad motum foetus explorandum. MASCARDUS, de *Probat. vol.* 3. *Concl.* 1147. *Tit. ff. de ventre inſpic.*

6] Dantur nonnulli, v. g. ALPH. DE CARANZA, qui

a non

a non ſupervenientia lactis praeſumptionem praegnantiae fictae petunt: cuiusmodi ſignum tamen cautius paulo eſt adplicandum. Nam verum eſt, utplurimum tranſacto tertio, vel quarto geſtationis menſe mammae a coloſtro turgeſcere incipiunt: At lactis ille proventus ab alia cauſſa, vel naturali, vel praeternaturali, ut alias diximus, originem ducere poteſt. Sic virgo illa apud PHILIPPUM SALMUTH *Obſ. Cent.* 1. *Obſ.* 92. lac inſcia ac non advertens ſibi comparavit, poſtquam cum infantulo in eodem lecto dormire ſolita, illum ad ubera identidem admovere conſuevit, ex quo aſſiduo ſuctu lac aggregari coepit, ut infantem deinde lactare poſſet. Imo: dantur exempla, ubi exiſtente licet impraegnatione mammae tamen non turgent v. g. in ſubiectis ſiccioribus, quae humido non abundant. Interim tamen, cum in eiusmodi ſubiecto, ceteroquin ſano, & quod praegnantiam adfectat, ſignum hoc non apparet, dubitare quodammodo licet, tutiuſque eſt, expectare illa phaenomena, quae circa medium geſtationis tempus adparent, quale v. c. ipſe motus foetus.

De inſpectione ventris hoc amplius monendum, illam alias inſtitutam fuiſſe certis ſolennitatibus, ut ex. *ff. l. c.* adparet. Sed praxis hodierna ceremonias haſce ſuſtulit. In praeſenti nempe inſtituitur ab obſtetricibus, vel ſolis, vel Medicis aſſociatis, atque ad actum hunc iuramento confirmatis.

Ubi tamen ſubiectum plane denudandum, ne ſub veſtimentis ventrem fingant tumidum, quo facto videndum, tangendunque ſimul, an ſignis reliquis conſentientibus intumeſcentia ventris, qualis eſſe in gravidis ſolet, appareat; cumque denudationem renuit, ſuſpicionem ſimul auget, atque a Magiſtratu deinceps eſt adſtrigenda.

In ſtatu vero ambiguo, quando ventris inſpectio ſuſcipitur, primis nempe menſibus, ubi foetus motus nondum apparet, applicandum illud conſilium, & reſponſum Facult. Med. Lipſ. quod in VALENTINI *ff. Medico. Legalib. part. I. Sect. l. c.* 17. habetur, ubi ſuadet, inquiſitam tamdiu in cuſtodia tenere, dum motus foetus in utero appareat: hoc autem fieri debet in fundamentali & rationali praeſumptione conſentientibus reliquis nonnullis ſignis, collective ſumtis, ne fama ſubiecti eiuſmodi periclitetur. Conf. ſimul Diſſ. b. ABR. VATERI *de ingravidatione diſſimulata ac diſſimulandi mediis*: *Wittemb.* 1724.

C A P. VII.

DE

PARTU SUPPOSITO, NATORUM ITEM SIMILITUDINE ET DISSIMILITUDINE.

IIsdem plane de cauſis, quibus praegnantia fingitur, partus ſupponitur, quod ab ICtis ad crimen falſi refertur. D. PETR. MULLERUS, diſſ. *de iure praegnant. Cap.* 7. §. 3. *&* 6.

1. Qu. *Quibus ſignis partus dignoſcatur ſuppoſitus?*

Partum ſuppoſitum dignoſcere, adeoque filiationem probare ipſi ICti pro re habent ſi non plane impoſſibili, admodum tamen difficili, conſentiente *L. quia ſemper ff. de in ius vocand. l.* 38. *ff. de condit & demonſtr.* quam difficultatem cognoviſſe etiam antiquiores, vel Telemachi teſtari poteſt dictum, apud HOMERUM, Odyſſ. 1. dicentis: Ma-

Mater quidem me dicit huius eſſe, ſed ego
Neſcio, nondum enim aliquis ſuum genitorem novit.
Interim a MASCARD, & FARINACIO ut ſignum primarium commendatur partus ſuppoſi, vel ficti cum patre diſſimilitudo; quod argumentum quidem notatu dignum eſt, non tamen plane infallibile. Nam ſimilitudo quidem filiationem probat veriſimiliter, ſed diſſimilitudo filiationem plane non negat. Optime partus dignoſci poteſt ſuppoſitus ex abſentia veſtigiorum puerperii, ſi nimirum recens ille partus praetextus eſt; diſparent enim haec ſigna poſt alicuius temporis decurſum, quare v. g. poſt aliquot ſeptimanarum affluxum aſſerti falſitas ex aliqua corporis conditione evinci ſatis nequit. Sunt vero potiora partus iam editi ſigna ſequentia: *lochiorum fluxus, genitalium tumor ac diſtentio, lactis præſentia, ventris flacciditas atque rugoſitas etc.* vid. Quæſt. 2. cap. X.

2. Qu. *Quid. ſit cauſa ſimilitudinis natorum?*

De cauſa ſimilitudinis natorum variae autorum proſtant opiniones atque ſententiae, quarum prima eſt HIPPOCR. *lib. de genitura, item de diaeta* ſtatuentis, non ſexum tantum, & ipſam natorum ſimilitudinem multitudine ſeminis exſuperantis fere provenire. Sed cum unica ſeminis virilis guttula ſufficiens ſit ad integrum impraegnationis opus abſolvendum; ideo non in quantitate ſeminis haec vis determinans deliteſcit, ſed in qualitate potius, inprimis elaſticitate, qua partes & ſtamina foetus, in oculo exiſtentia, ſimiliter extendentur, adeoque ed formae ſuae perfectionem perducuntur.

Secunda eſt GALENJ, *lib. 2. de ſemine, cap. 2.* arbitrantis, ubi maior vis ſeminis ſit maſculini foetum naſci patri ſimilem, & contra. Sed dubia & hæc eſt ſententia; cum ita nullo modo poſſet contingere, ut natus

alii

alii perſonae, quam uni parentum, aſſimilaretur; quod tamen ipſa experientia ut falſum, refellitur. Interdum enim natus avo ſimilis deprehenditur, avunculo quandoque, aut parvo, &c. immo ignotae nonnunqnam perſonae: Vid. VOIGTS *Phyſicaliſchen Zeitvertreiber*, *Cent. I. Qu.* 18. HARSDORFERS *Schau-Platz hiſtor*. 98. REIES, in *campo Elyſ Quaeſtion. iucundarum* 54. *p.* 670. Vnde credibile potius ac concludendum videtur, ſimilitudinem & diſſimilitudinem ex matris immaginatione, phantaſia, aut impreſſione praecipue dependere ac proficiſci, quibus & ſiderum influxus, ſoli & poli conſtitutio addenda, iuxta tritum illud: Sol & homo hominem progenerat, quibus cum utriuſque etiam parentis diſpoſitio conſpirat. Caeterum omni tempore graviditatis agere poteſt imaginatio, nunquam quieſcens: primario vero tempore conceptionis, vel proximis ab illa diebus, antequam partium ſtamina a ſeminis virilis vi & efficacia fortius iam ſunt explicata, agit quam efficaciſſime. Ita etiam D. D. A GVLDENKLEE, ad quæſtionem: an partus, patri diſſimilis alii vero ſimilis, imo ſimillimus, pro adultero habendus ſit? reſpondit. Vid. VALENTINI *ff. M. L. P.* I. *Sect. I. Caſ.* 38.

3. Qu. *An imaginatio potentiam ſeminis, effigiemque conceptus mutare valeat?*

Utique. Hoc enim variis probari argumentis poteſt. V. g. (1. in poſthumis maior ſemper ſimilitudo obſervatur, quam in aliis liberis, ob continuo ante oculos verſantem patris defuncti ideam 2.) Naevi etiam materni *Mutter-Maechler*, ab impreſſione ideali, vel obiecto quodam terrifico pendendes id ipſum probant 3] Imagitationis vis, etiam in brutis, probari poteſt ex ovibus IACOBI in ſacris 4] Mira & fere incredibilis imaginationis gravidarum potentia elucet ex hiſtoria quadam, ab illuſtri quondam, nunc beato WEDELIO in *pathologia dogmatica*, *Sect. II. c.* 9.

notata

notata ubi mater a viſa decollatione paullo poſt partum edidit capite truncatum. De gravidarum immaginatione plura legi poſſunt in CAP. A REIES *Campo Elyſaeo iucundar. queſtion. qu.* 54. Similitudo magis intrinſeca, morum nempe, quam extrinſeca, v. g. faciei, capillorum, oculorum hic attendenda: quae tamen non in recens natis, ſed adultioribus demum conſpicitur, iuxta notum illud: ſimile generatur a ſimili; & HORATIUM, *lib.* 4. *oda* 4. fortes creantur fortibus.

C A P. VIII.

D E

TEMPORE ANIMATIONIS FOETUS.

QUi conceptum, per abortum, data opera interimunt, iure merito a legibus puniuntur, ut in *L. Divus ff. De raris & eſtraord. criminibus*, & *L. Cicero ff. de poenis*; *L. ſi mulier ff. ad L. Cornel. de Sicar. L. ſi quis necandi. C. de Sicar. & Conſt. Crim. C. art.* 133. Apud ICtos vero cum de crimine abortus ſermo eſt, quaeſtio oritur de tempore animationis foetus. Recepta enim in iure diviſio eſt inter foetum animatum & non animatum.

1. Qu. *Quid foetus dicitur animatus.*

Foetus animatus apud ICtos dicitur, cum motus eius in utero percipitur; id quod fieri ſolet circa medium geſtationis tempus. Vid. D. LUDOVICI *in not. ad. Caroli V. Conſtit. Crimin. art.* 133. ICti enim hanc rem magis aeſtimare ſolent ex tempore operationum vitalium. MENOCH. 2. *de arbitrio Iudicis, Caſ.* 357. FARINACIUS, 5. *Criminal. qu.* 122. WESENBECIUS, *in. par. ff. ad L. Corn.*

Corn. de ſicar. n. 7. CARANZA, *de partu nat. & legit. c.* 16. §. *pecul. de abortu procurato & eius poenis ; p.* 606. HARPRECHT & LUDWELL, apud DIETHER. ad BESOLD. *Theſ. pract.* cum itaque abortus promovetur inanimatus poena arbitraria, vel extraordinaria dictatur: foetus vero animatus cum expellitur per medicamenta, abortum promoventia, poena capitalis eſt, ut in praeſenti hoc obſervatur, ad *Normam Iur. Sax.* ut ex CARPZOVII *Iure Crim. p.* 1. *q.* 11. *n.* 12. elucet. Sic & *Gloſſ. in cit. L. divus ff. de extraordinariis criminibus*, quam plures etiam DD. ſequuntur. FARINACIUS, *de Homicidio, qu.* 122. *num.* 131.

2. Qu. *An diſtinctio inter foetum animatum & non animatum ſit admittenda?*

D. D. quidem, & ipſa Conſtitutio Criminalis Caroli V. Art. 133. illam admittunt, ut ex antecedentibus apparuit. Illa enim diſertis verbis inquit: ſi infans non adhuc vivens nec animatus violento partu a foemina proſilierit. &c. ſed Medice & Phiſice illa diſtinctio nullius eſt momenti. Vid. III. CAR. FRID. KALTSCHMIDII. *Diſſ. de diſtinctione inter foetum animatum & non animatum ex medicina forenſi eliminanda*. Ien. 1747. GEORG. AUG. LANGGUTH. *Diſſ. de foetu ab ipſa conceptione animato* Wittenb. 1747. MICH. ALBERTI *Diſſ. de termino animationis foetus humani Hal.* 1724. Animam enim in ſemine eſſe, demonſtravit NYSSEN. *de opific. hominis, cap.* 28. & 29. Eum plerique hodie ſequuntur, qui animas per traducem propagari ſtatuunt, ex quorum ſententia anima illico adeſt, ſimul atque conceptio facta eſt. Vid. LUDOVIC. in *not. cit.* Hanc nos propagationem animarum per traducem non admittimus. Utrobique ergo homicidium committitur, ſive embryonem quis interfecerit, ſive foetum, hominis figuram iam habentem, ideoque poena utrobique eſt decernenda. Sed ICti eandem utrobique

poe-

poenam decernendam neceſſe non eſſe, arbitrantur, cum gravius peccare videatur, qui hominem iam formatum & ubique perfectum, ut C. C. C. V. loquitur, occidit, quam qui formandum enecat Vid. *Conſt.* 4. *part.* 4. *Iuris Elect. Saxon.*

3. Qu. *Quid anſam dederit diſtinguendi inter foetum animatum & inanimatum?*

Haec diſtinctio inter foetum animatum & inanimatum originem duxit ex imperitia Phyſicorum & Medicorum, ac incertitudine hypotheſium de generatione humana, & animae inprimis cum corpore coniunctione: Sic ICti, a Medicis & Phyſicis ſeducti, in hunc uſque diem diſtinctionem hance retinuerunt. Interim vero licitum erit, magis ſobrie philoſophari, ſententiaſque ridiculas modeſte examinare. ARISTOTELES, *II. de anima*, *Cap. I. tex.* 6. animam vocat ἐντελέχειαν. Quid illud ſit, ignorarunt Philoſophi, & ipſe fortaſſis ARISTOTELES ignoravit. HERMOLAUS BARBARUS ita vertit, ut ſit rectihabia, vel perfectiabia, cui conſentiunt SENNERTUS, *phyſ. l.* 1. *cap.* 8. CASP. POSNERUS [qui duas quidem amplas, re ipſa vero parum minuſve utilitatis habentes quam quæ omnium deſideriis ſatisfaciant, diſſertationes conſcripſit, alteram de *animae cum corpore coniunctione*, alteram de *ordine partium in generatione humana*] & SPERLINGIVS, *inſtit. Phyſ.* MAGIRVS *Phyſ. l.* 6. *c.* 2. animam per formam definit, quae quidem rectius ſeſe habet. Revera enim eſt forma hominis. RENAT. des CARTES, *lib. de affectibus*, alibique, cogitantem illam vocat ſubſtantiam, id quod claram omnibus perſpicuamque animae ideam ſuppeditat. Alii ſubſtantiam illam immaterialem atque immortalem vocant, naturae cœleſtis imperceptibilis, vel igneæ, ut ISAAC VOSSIUS, in *appendice de natura lucis*; adeoque haud obſcure materialem eamdem pronunciare contendit.

De loco animae, diverſae itidem & diſcrepantes do-

ctorum ſunt ſententiae Vid. HOBOKENIUM & WINSLOVIUM, *de ſede animae*. HIPPOCRATES & HEROPHILVS in cerebri ventriculis animam collocant; DEMOCRITVS in toto corpore; ERASISTRATVS circa membranam epicranidem: STRABO in ſuperciliorum interſtitio; EPICURUS in toto pectore; DIOGENES in cordis arteriato ventriculo; STOICI, cum CHRYSIPPO, in toto corde, ac ſpiritu, circa cor verſante; EMPEDOCLES in ſanguine; GALENVS in quavis corporis particula ſuam eſſe animam putat. HELMONTIUS animam in ventriculi pyloro; CARTESIVS autem in glandula pineali illam quærit, cum tamen ſaepe in hominibus eadem vel aqua repleta, vel in calculum mutata, vel ulcere conſumpta, poſt mortem, fuerit deprehensa. Illuſtris & Celeb. Romanus Medicus & Pontificis Archiater atque Cubicularis LANCISIUS illam in ſepto pellucido exiſtere demonſtrat, in Epiſtola ad Celeb. FANTONIUM ſcripta, quae exſtat in Cl. MANGETTI *Theat. anat. lib.* 4. *C.* 2. *p.* 321. Maxime probabilis nobis videtur opinio illorum, qui affirmant, ſedem animae eſſe iſtam encephali partem, quae eſt commune nervorum principium, ſeu illa cerebri pars, unde omnes nervi, ſenſibus & motibus voluntariis ſervientes, ſuam ducunt originem, & quae hodie a Medicis ſolet vocari ſenſorium commune.

De animae cum corpore coniunctione differentes etiam doctorum virorum extant ſententiae. V. g. HIPPOCRATES primus fuit, qui, in libro de *natura puerorum*, textu 10. & 11. alibique, ſtatuit, in maſculis 30. in puellis 40. aut 42. die animae fieri acceſſionem & cum corpore coniunctionem, cui aſſentit GALENUS *L.* 15. *de uſu partium*, *c.* 5. *imo* FIENUS, *de Formatione foetus*, *quaeſt.* 10. *concl.* 11. MERCURIALIS autem, *de Morbis mulierum*, *lib. I. c* 2. ſeptimo coniunctionem hanc die fieri, contendit, quia homo ſeptem dierum ſpatio perficiatur. Sunt & alii ex ICtorum ordine, imo ipſe ZACCH. *L.* 1. *Tit.* 11. *qu.* 9. *th.* 24. qui ante 60. dies animatum foetum non pronunciant, & quidem

quidem ex debili hac & infirma admodum ratione, quoniam conſtare non poſſit, an maſculus quis ſit, nec ne?

Fundamenta harum opinionum ſunt varia 1] Credebant olim, certum quemdam ordinem productionis partium in generatione; ſtatuentes, primo hepar fieri, deinde cor, ſpinam dorſi porro, tandem caput & reliqua. Sed ridiculam hanc eſſe opinionem tum ſana ratio dictitat, [quae harmonicam eiuſmodi vaſorum mirabilemque organorum connexionem ſucceſſive fieri, ſibi perſuadere numquam poteſt] tum accuratior in rebus phyſicis inquiſitio experimentalis ad oculum id oſtendit. Phyſici enim per Microſcopia obſervant, integram plantae delineationem in ſemine plantarum, v. g. in faba: Vid. DU HAMEL, in *Phyſica*; VALENTINI, in *Armamentario Naturae & Artis*, *p.* 161. ubi de natura vegetabilium; LEEWENHOEK, in *arcanis naturae*, & alii. Nos pariter per Microſcopia in ovulis inſectorum perfecte elaboratam & exctructam inſecti machinam vidimus. Ex qua demoſtratione liquido adparet veritas Davidis in Pſalterio dicentis: *Tu me formaſti priuſquam ego eſſem*. Et ipſe etiam ſacrae literae hypotheſin recentiorem Medicorum alias confirmant, qui de generatione ſtatuunt, hominem ovulo delineatum, quoad omnes partes, in exiguis ſtaminibus ante conceptionem. Vid. BRENDELII diſſert. *de embryon. in ovulo ante conceptionem praexiſtente*, Witteb. 1703, Reſpond. Hannekenio.

Secundum fundamentum erat incertitudo de origine animae, huiuſque ſede, & cum corpore conjunctione. Credebant enim, ut hodienum Theologorum quamplurimi, animae creationem & infuſionem, & eo quidem hanc fieri tempore, quo omnes partes, in ſpecie ſexum notantes, perfectae formatae fuerint, ne error in animae conjunctione committatur. Sed de obſcura & non ita facile diiudicanda quaeſtione haec dumtaxat indicaſſe ſufficiat.

C A P. IX.

DE

PARTU PERFECTO ET LEGITIMO.

IN hac vero doctrina, ubi de naſcendi temporibus actum fuit, ICti, fatente ipſo COCCEIO in *comment.* ZACCHIAE *Qu. M. lib.* 1. *Tit.* 2. *Q.* 1. errores commiſerunt quam maximos, dum partus legitimi tempus confundunt cum tempore partus perfecti. Ne adeo idem nos error implicet, veram, prius quam rem aggrediamur, terminorum ſignificationem explicabimus. Caeterum ſumme haec neceſſaria eſt doctrina de partu, in foro quippe tam Medico, quam Iuridico, in hoc autem quam maxime, inprimis ubi quaeſtio agitur de haereditatibus & ſucceſſionibus.

1. Qu. *Quid intelligatur per partum?*

Per partum in ſenſu Medico intelligimus non foetum, utero materno adhuc incluſum, ſed infantem potius mutuis matriſque parturientis & foetus maxime ipſius moliminibus ex utero excluſum, vel etiam Chirurgia per partum caeſareum ex eodem exſectum.

2. Qu. *Quid ſit partus perfectus ſeu Maturus?*

Qui iuſto & ordinario fit tempore a natura deſtinato, id eſt circa finem trigeſimae nonae & nonnunquam quadrageſimae hebdomadis; ſeu qui fit finitis 280. diebus vel novem menſibus ſolaribus, decemue lunaribus VALENT. *ff. Med. Leg. Part:* 1. *Sect* 1. *caſ.* 24. Hinc *naturalis* quoque dictus.

3. Qu. *Quid ſit Partus Imperfectus ſeu Præmaturus?*

Qui fit ante iuſtum & ordinarium a natura deſtina-

tum

tum tempus. Et talis partus imperfectus modo audit *Abortus*; modo *Partus praeçox*. Abortus ſeu *Partus immaturus* dicitur, qui fit ante ſeptimum a prima coceptione menſem; *Partus præcox* vero vel *Praematurus in ſenſu ſtricto* audit, quando contingit inter ſeptimi & noni menſis, a prima conçeptione, finem.

4. Qu. *Quid ſit Partus Serotinus.*

Eſt talis partus, qui contingit poſt iuſtum atque ordinarium a natura deſtinatum tempus. v. g. talis partus ſerotinus eſt undecimeſtris, duodecimeſtris. Vid. MICH. ALBERTI *Diſſ. de Partu Serotino. Hal.* 1729.

5. Qu. *Quid partus ſit vivus.*

Vivus partus dicitur, qui vivus excluditur, & exclusus per aliquot momenta diesve in vita poteſt ſubſiſtere, ob immaturitatem tamen diu vivere vitamque continuare haud valet. Hic alias dicitur debilis, immaturus, praeternaturalis, abortivus. Abortus enim foetus eſt immature editus, vel ante menſem ſeptimum natus, qui a pleriſque ICtorum neque legitimus, neque vitalis pronunciatur. LL. enim, auctoritate HIPPOCRATIS fultae, partum vocant legitimum, qui ſeptimo menſe contingit *L. ſeptimo ff de ſtatu hominum.* ſeu eſt talis partus, qui a menſe ſeptimo uſque in decimum eſt natus.

6. Qu. *Quid partus ſit vitalis?*

Vitalis ille dicendus eſt, qui non vivus tantum editur, ſed ob maiorem etiam integritatem virium, organorum, membrorumque perfectionem & ſoliditatem in vita perfecte poteſt ſubſiſtere, ut ſeptimeſtris & octimeſtris. Vid. BAUMGAERTNERI *Diſſ. de differentiis partus vivi & vitalis Altorf.* 1747.

7. Qu.

7. Qu. *Quid ſit partus legitimus?*

Partus legitimus, iuridice ſumptus, eſt, qui ex iuſto matrimonio, vel iuſtis nuptiis, tempore ad vivendum apto, quo haereditatem adire poteſt, atque in alios trasferre, monſtri abortioniſque expers, perfecte in lucem editus *pr. Inſt. de Patr. Pot. I.* 12 *in fin ff. de ſtatu hom. L.* 3. *L.* 6. *ff. de his, qui ſui & alieni iuris ſunt, L.* 5. *ff. de in iusvocando. Tit. Cod. de Nat. Liberis.* WILDVOGEL. in *Diſſ. de par. legit* §. 2. *p.* 4. LINCK in *Diſſ. de Partu humano legitimo & illegit.* Patet hinc ſimul, quid ſit partus illegitimus; nam omne illud videtur illegittimum, cui leges haud favent, atque illi partem bonorum, aliaque privilegia in civitate, a legitimis tantum obtinenda, negant. Gaudere itaque privilegiis partus legitimi nequit 1.] iſte partus, qui eſt praematurus, 2.] iſte partus, qui vocatur ſerotinus.

8. Qu. *An natura terminum eundem conſtitutum ſemper obſervet?*

Negandum non eſt naturam in partu ſtatum plerumque terminum temporis obſervare, atque ordinarie finitis 280. diebus generationis opus abſolvere, quem quippe terminum & Salvator noſter, tanquam homo perfectiſſimus, obſervare, adeoque ita naſci etiam voluit. Interim cauſae ſunt variae, quae terminum illum naturalem vel ante vel poſt ponunt.

9. Qu. *An homo, ut cetera animalia, certum aliquod tempus habeat naſcendi?*

Alii hoc affirmant, alii negant. Qui affirmantem amplectuntur ſententiam, dicunt: integrum formationis foetus negotium, in homine non minus, ac in brutis abſolvi iuxta regulas proportionum, temporis atque menſurae. Durante enim geſtatione, omni temporis momento, certa quantitas materiae foetus corpu-

ſcu-

ſculo vi circulationis liquidorum, effertur, & cum illo coniungitnr, ita ut ſpatio 280. dierum ſumma totius incrementi et extenſionis perfectae ad finem perducatur. Hinc theoria de incerto partus tempore tantummodo fluxit ex falſa calculatione & erronea computatione credularum muliercularum. Deus enim Deus odinis eſt, qui in corpore humano, eiuſque incrementis, haud ſecus, ac in reliquis creaturis, ordinem, menſuram, numerum, temporaque certa conſtituit. Negantes autem certum partus tempus, regerunt: Non adeo probabile hoc eſſe ob ſequentes potiſſimum rationes 1] Quoniam homini a Deo conceſſum ſit indeterminatum congreſſus tempus; unde concludere liceat, ei non eſſe partus tempus determinatum. 2] Quia in hominibus mira quaedam temperamentorum prae reliquis animantibus diverſitas deprhenditur; ideoque calida & ſanguinea temperamenta non plus tantum generant, ſed ſuo etiam modo plus nutriunt, adeoque foetus ipſe citius paulo perficitur 3] Quoniam ſeminis vel efficacia, mirifice in ſubiectis differt, pro diverſitate habitus corporis. Vnde liquet ſemen ſpirituoſius in ovulo humano motum inſtituere vehementiorem. adeoque & citiora foetus incrementa poſſe efficere 4] Quoniam diverſitas ſtaturae in ſexu foemineo etiam obſervatur, ubi uterus, ob anguſtiam, qua clauditur, naturalem, per decem menſem foetui augeſcendo ſpatii praebere haud ſatis poteſt 5] Quoniam ſanitas etiam in ſubiectis, non in patre tantum, ſed in matre etiam, imo & in foetu differt; ex quo liquet, foetum vel citius, vel tardius interdum exlcudi poſſe. Atque hae quidem rationes ſunt fundamentales dubitandi, abſolute nempe certum homini naſcendi tempus datum non eſſe in quo etiam conſentiunt PLATO *lib. V. de republica* AULUS GELLIUS *in noctib. Attic. lib. III. cap.* 16. GALENUS *de dieb. decretor. libr. II.* ARISTOTELES. *lib. VII. Hiſtor. animal. c.* 4.

c. 4. PLINIUS, *lib. VII. Hiſt. Nat. c.* 5. ſpeciatim vero HIPPOCRATES, qui libro de *partu ſeptimeſtri*, item *lib.* 2. *de diaeta, tex.* 19. inquit: *foetum interdum ſerius, interdum maturius naſci poſſe*. Hinc ARNISAEUS lib. *de partus humani legitimo termino*, §. 9. inquit: Praeciſe autem diem, aut menſem inde praefinire, non licet: quia proportio illa, ut & mixtio, ſoli naturae conſtet; & quicquid huius cognitum exploratumque habemus, a poſteriori didicimus. Hinc HIPPOCR. de *partu ſeptim.* ad obſervationes obſtetricum provocat Conf. inſimul FORT. FIDEL *de relat. Med. lib.* 3. *ſect.* 7. IOH. PEYSSONEL, *lib. de temporibus humani partus;* ALFONS. DE CARANZA, lib. *de partu natural. & legit.* ANDR. SPIGELIVS., Tr. *de infante in utero*: CARPZOVIUS, in *Prazi forenſi c.* 27. ubi integrorum Collegiorum ſententiae reperiuntur.

10. Qu. *Quid de partu ante menſem ſeptimum ſit ſtatuendum?*

Sciendum, quod ſub eo partus eiuſmodi contineatur, qui 3. 4. 5. vel ſexto menſe editur. Hic iure civili non pro homine perfecto, ſed pro abortu ſaltem, imo pro mortuo plane agnoſcitur: quia naturaliter vivere non poſſit, teſte HIPPOCRATE, qui *lib. de partu ſeptimeſtri*, ita praecepit. *L.* 12. *ff. de Statu hom. L. inteſtato* 3. §. 12. *ff. de ſuis & legitim. haered*. Sunt quidem ICti aevi noſtri aequitatis amantes, qui partum eiuſmodi, v. g. quintimeſtrem & ſextimeſtrem, ſi vivus & organis integris inſtructus deprehendatur, non pro abortu, ſed pro vero atque legitimo agnoſcunt partu, eique iura omnia, privilegia & effectus tribuere contendunt, ut fecit ALPHONS. A CARANZA, de *partu naturali atque legitimo, cap.* 9. quem plerique etiam ſequuntur ICti, prout videre licet ex RENATO CHOPPIN. de *privilegiis ruſticis, lib.* 3. *Cap.* 8. *num.* 8. qui arbitrantur, quod

quod. *l.* 3. *C. de poſth. haered.* leges ffrum emend et vel corrigat CARPZOU. in *Iurispr. Eccleſ. lib.* 2. *definit* 22. COCCEIVS, in *Comment. ad* ZACCH. *lib.* 1. *Tit.* 27. *qu* 2. *p.* 51. STRYK, de *Iure ſenſ. diſſ.* 1. *Cap. I. num.* 40. *&* 41. ubi ait, ſemeſtrem partum regulariter pro immaturo reputandum. Sed addit: qui vivit & perfectus eſt, juxta *L.* 3. *de poſthumis*, iuris beneficiis non privabitur, licet non ſit integer. Integrum enim eſſe, & perfectum, differunt. Eiuſque filius, in *controverſiis Iuris ſelectis ad Inſtituta*: *diſp.* 2. *theſ.* 16. & ex Medicis SPERLINGIUS, de *Formatione in utero cap.* 9. THEOD, GRAANEN Tr. *de homine*, *p.* 758. HARVEVS, *de Partu*, ANDR. SPIGELIUS; *de incerto partus tempore*. Facultas Erfurtenſis, in *quaeſt. de partu trimeſtri*, VALENTINI, *ff. Medico Legal. part.* 1. *Sect* 1. *c.* 23. partum eiuſmodi pro vivo atque legitimo pronuntiant, ac Facultas Lipſienſis in partu quinquemeſtri ſimile quid fecit, de quo vid. AMMANVM *in Med. Crit. Reip.* 68. Plura ad eiuſmodi quaeſtionem reſponſa videre licet in ZITMANNI *Medicina Forenſi Lipſ. Cent.* 1. *caſ.* 15. 17. & alibi. Nonnulli tamen reperiuntur ſtrictores legum interpretes, qui reiecta noſtra aetatis ICtorum ſententia in iuris tantum civilis decreto acquieſcunt, & partum illum, qui 180. vel 182. die ex utero vivus egreſſus eſt, licet illico, poſtquam in lucem editus fuerit, animam dimittat, etiam in manibus obſtetricis, pro vero & legitimo agnoſcunt, iuxta *L.* 12. *ff. de ſtatu Hom. L.* 3. *§. fin. ff. de ſuis & legitimis haered. L.* 3. *C. de poſthum. In caſu vero, quo IV. V. VIto* menſe partus naſcitur, ille iuxta commemoratum modo ICtorum rigorem, tamdiu immaturus abortivusque manet, donec 180. dierum terminum attigerit, quo ipſo omnium ſtatim iurium compos fit; quando vero ante illud temporis ſpatium ſpiritum reddit, nec ſucceſſionis jus ei competit, nec teſtamentum is rumpit.

11. Qu. *De partu ſeptimeſtri quid ſtatuendum?*

De partu ſeptimeſtri, ſive illo, qui 180. 182. die poſt celebratum concubitum nuptiaſve in lucem hanc editur, non amplius eſt dubitandum. Nam Medice quidem non vivus tantum, ſed & vitalis utique eſſe poteſt, quamvis raro in vita longiorem annorum ſeriem perſequatur. Sed & Iuridice, inxta LL. civiles, pro legitimo agnoſcitur. Ex Medicorum hinc ordine vitalem illum pronunciavit HIPPOCRATES, *libro de partu ſeptimeſtri*, item *lib. de Carne*, ubi tamen ſimul plurimos horum periiſſe commemorat, paucos, vero ſuperſtites evaſiſſe, id quod Medicorum hodienum experientia confirmat. Plerumque enim immaturi ſunt, raroque ad perfectionis illud punctum, quod natura conſtituit, pervenerunt. Vnde nec aerem liberiorem, nec alimenta perferre poſſunt, ob integumentorum communium ſubtilitatem, pulmonis, ventriculi, aliorumque organorum imbecillitatem, imo caloris etiam proprii defectum. Interim tamen foetus menſe ſeptimo naturae intentione non naſcitur, ut multis id argumentis probatum ivit ZACCHIAS, *lib. I. Tit. II. Qu. III.*

12. Qu. *De partu octimeſtri quid ſtatuendum?*

De partu octimeſtri, an legitimus ſit & vitalis, dubitant nonnulli ICti & medici, & quidem his maxime rationibus inducti: 1] auctoritate nixi HIPPOCRATIS, qui ll. cc. foetum illum, ob exeundi conatum, menſe ſeptimo adhibitum, poſtea, octavo ſcilicet, labefactatum pronunciat, adeo ut non ſatis robore praeditum ad ſubſtinendos partus labores ſe ſentiat. 2.] Arbitrantur aſtrologi ſuperſtitioſi, Saturnum, ut Planetam frigidum, octavo geſtationis menſe imperium tenere in foetum, qui, nimis eum refrigerando, ad motum minus reddat idoneum. Prioris argumenti imbecillitas ac levitas ex hoc apparet,

ret, quoniam haud impoſſibile, foetus vires, in ſeptimi menſis principio imminutas; per menſem denuo reſtitui, & ipſe etiam SENNERTUS, Medicus olim feliciſſimus, iam demonſtravit, in *Inſtitut. Med. lib.* 1. *c.* 20. & in *praxi ſua, lib. IV. part.* 2. *Sect.* 6. *c.* 1. motum illum, menſe ſeptimo foetus ab HIPPOCRATE adſignatum, utique in dubium vocandum eſſe, quoniam motus ille reliquis motibus ordinariis haud maior, neque partus conatibus ſimilis ſit & appareat. Poſterioris ratio a GODOFREDO, ad *L.* 3. §. *fin. lit. K. ff. de ſuis & legitimis hered.* refutatur, dum ſententiam hanc de Saturno nugas vocat Aſtronomicas. Unde adeo adparet, dogma de debilitate partus octimeſtris debilibus ſuperſtructum eſſe argumentis, id quod, praeter Sennertum, fuſius docuit BONAVENTURA, de *partu octimeſtri* inprimis *lib.* 9. 10. ubi oſtendit, merito ab HIPPOCRATE eſſe recedendum. Hoc plures ſimul fecerunt Philoſophi & Medici noſtri aevi, v. g. celeb. WEDELIUS noſter in ſua *Phyſiol, ſect.* 2. *c.* 31. & VALENTINI, in *ff. Med. L. Par.* 1. *ſect.* 1. *caſu* 33. ubi integrorum collegiorum reſponſa reperiuntur. Si enim ſeptimeſtres ſunt vitales, tamquam minus maturi, cur non octimeſtres, qui prorſus maturiores illis ſunt, magisque formati, & calore ac robore vegetiori praediti? Adverſus ICos, qui partum octimeſtrem non legitimum, alias crediderunt, diſputavit DOMINICVS ARUMAEUS noſter *lib.* 2. *decis. vlt. num.* 50. *ſeq.* & FRID. BONAVENTURA, l. c. qui partus octimeſtris legitimationem prolixiſſime deducit. Nec deſunt alii qui partum octimeſtrem pro iuſto atque legitimo pronunciant, ut HAHNIVS ad WESENBEC. de *ſtatu hominum, num* 3. *verb. poſtquam nati p.* 165. ubi plures DD. allegat, CARPZOV. *Iurispr. forens. P.* 4. *Conſt.* 27. *Def.* 14. & *lib.* 2. *Iurisprud. Conſiſt. tit.* 13. *def.* 226. ZIEGLERUS in not. ad. ZACCHIAM, obſervantiam in Conſiſtoriis quoque allegat. Interim cum naturalis termi-

nus ſit finis noni, & principium decimi menſis, ſequitur, quod foetus ſine dubio, quo longius ab hoc recedat, tanto minus robuſtus atque perfectus ſit; quo magis vero illum terminum attigerit, eo perfectior fuerit, ob ſoliditatem & incremenum membrorum & partium, ut hinc eo melius certiusque in vita valeat perſiſtere. Haec quoque ratio perfecta fuit HAHNIO ad WESENBECIVM, de *ſtatu hominum*, & CARPZOVIO, in *Praxi Forenſi*. Cum itaque adpareat quod partus praecox atque immaturus raro quoad corporis habitum perfectus ſit, adeoque etiam vitalis, ideo in his diudicandis decernendisque cautus ſit Medicus & ICtus; id quod ſieri poteſt accurata luſtratione & inveſtigatione non circumſtantiarum tantum, ſed & ſubiectorum, partum aliquem ſemeſtrem atque octimeſtrem venditantium.

13. Qu. *Unde partus maturitas eiusque perfectio noſcenda?*

Quemadmodum, cum de virginitate, praegnantia, abortu, vulnerum lethalitate quaeritur, nemo iudicat, niſi luſtratis, per inſpectionem & contrectationem, diſtintis inter ſe cicumſtantiis in ſubiecto illo, vel individuo, de quo depoſitio & renunciatio poſtulatur; Ita vix paradoxon videtur, ſi Medicus, antequam praeſumptionem de partu hoc vel illo, vitalisne ac legitimus ſit perfectus ne ac maturus; an ſecus? deponat, ſubiectorum examen adcuratius praemittat. Ideo hoc in caſu inſpectio utique requiritur, in qua ad ſequentia attendendum.

1] Ad magnitudinem, an iuſta ſcilicet & adaequata illius ſit proportio.

2) Ad pondus, pondus immaturi foetus ad ſex libras non adſcendit, ſaepe infra quintam libram ſubſiſtit.

3] Ad coformationem. v. g. in immaturiori 1] Sutura Coronalis, vel potius Hiatus Rhomboides, verbo

Fon-

Fontanella Infantum, plus hiat & cranii oſſa ex facili mobilia. Vid. KERCKRINGIVS, in *Oſteogenia & ἀνϑρωπογενία.* 2) Auriculae minus patent, & extrinſecus minus prominent 3.) Os & nares quoque veluti occluſae ſunt, minuſque prominent. 2.] Labia cum auriculis inſtar carnis cruentae, ac cute minus perfecte tectae deprehenduntur 5.] Oculi ſunt clauſi; nam palpebrae arctius connivent, & quaſi conglutinantur. 6] Digiti manuum pedumque indiſtincti quodammodo, & ſine unguibus conſpiciuntur. Quod ſignum quidem ab HIPPOCRATE, lib. de *ſuperfoetatione*, proponitur, Sed hoc intelligendum tantum de embryonibus admodum exiguis, unius, vel duorum menſium. In embryonibus vero trium menſium ungues adſunt, id quod deſiderantibus ad oculum exemplis oſtendere poſſumus. Sunt vero tales ungues breves, teneri, molles, facile plicandi, ultra digitos non prominentes vix lineam longi 7] Tota cutis rubet in extremis maxime artubus & facie quandoque tamen etiam livet 8] Capitis capilli ſunt albicantes vel flaveſcentes & nitentes; cilia & ſupercilia tenerrima & laeviſſima.

4] Ad vocem, num qua adſit, nec ne? praeſertim, cum vox vivum vitalem quæ omnino foetum deſignat.

5.] An perfectus membrorum motus ſit, an vero imperfectus?

6] An continuo ſomno indulgeat, nec ne?

7] An ubera petat, an vero minus?

Plura ſigna, quae immaturum eſſe foetum confirmant, exhibet RODERER *l. c.* p. m. 98. 99.

Ex quibus ſignis adeo elucet, an foetus vivus ſit; debilis licet, an vitalis.

14. Qu. *Quaenam cauſae ſint foetum debilitantes?*

Variæ earum quidem dantur, quae tamen omnes probe ſunt detegendae, examinandae, annotandae, & cum rationibus decidendi annectendae. Hoc vero ut fiat,

fiat. conſideranda ſunt 1) Antecedentia partum; 2) Partus ipſe; 3) Conſequentia partus.

Quæ partum antecedunt, ſigna deſumi plerumque ſolent v. g. 1) a diſpoſitione mariti. Pater enim genitorque morboſus v. g. phthiſicus, hecticus, hypocondriacus, alioque notabili valetudinis vitio affectus, ſuccos in corpore ſuo non præparat convenientes ad ſui, multo minus ad generis conſervationem. Ergo ſemen iners habet, minusque activum.

2) Matris quoque conſtitutio naturalis & præternaturalis examinanda. Hinc mater exigua, gibboſa, imbecillis, ob uterum exiguum, valdeque compreſſum abdomen, excludere vix poteſt foetus perfectos, vitales, ſanoſque, cuiusmodi, vel ſimile quid ſentiendum etiam de matre hectica, tabida. Dum enim quantitas liquidorum ad proprium ipſius corpus alendum non ſufficit, ſufficere illa multo minus poteſt ad incrementa foetus præſtanda, modo convenienti. Ad matris in hoc negotio habitum ipſe reſpicit HIPPOCRATES, *lib. de ſuperfoetatione*, 8. ubi inquit: *Si qua partui vicina ſit, & oculos cavos habeat, & facies intumeſcat, & ipſa tota, itemque pedes tument, ut veluti pituita alba apprehenſa appareat, & habet aures albas, & ſummum naſi album, & labia livida, ea ipſa mortuos geſtat, quos pariet, aut vivos prave; & non vitales & exangues, utpote morboſos aut prius peperit non vitales. Sic & quæ mammas habet graciles & flaccidas aut ſi multum ex iis lactis effluat, foetus male ſanos & difficulter vitales gerit*, teſte eodem HIPP. *aphor.* 5. *num.* 52. *& ſeqq.* id quod confirmat CELSVS, *lib.* 2. *cap* 6. Haec enim omnia oeconomiam foetus, in utero materno turbatam, arguunt.

3. Morbi matris antecedanei huc pertinent, ut fluxus menſium extraordinarius, casus ex alto, affectus animi, quae cauſae omnes partum intempeſtive ab utero ſeparare, adeoque excluſionem immaturam promovere va-

valent; qui partus tamen, ut fructus immaturi, minus durabiles exiſtunt.

In partu illa inprimis obſervanda ſunt ſymptomata quae in partu immaturo & intempeſtivo ſatis eſſe ſolent atrocia.

Poſt partum varia itidem incommoda ſe offerunt, v. g. nimia ſanguinis profuſio, ſumma debilitas, dolores poſt partum exquiſitiſſimi ac vehementiſſimi, quae accidentia preſſo invicem ſe pede proſequuntur, cum partus eiusmodi ſit intempeſtivus.

15. Qu. *Quid ſentiendum de partu decimeſtri, undecimeſtri & duodecimeſtri?*

Dictum a nobis ſuperius, terminum partus naturalem eſſe poſt 9. menſes ſolares, unde quaeſtio de partu decimeſtri & doudecimeſtri incidit. De decimeſtri revera dubium non eſt, quin fieri poſſit: de undecimeſtri vere merito quodammodo dubitatur, imprimis cum HIPPOCRATES, *Lib. de Natura puerorum Text.* 38 & 40. contendat, nullam fœminam ultra 10. menſem uterum geſtare poſſe.

Interim eiuſmodi nonnulli casus dantur extraordinarii, ac revera natura ſuo modo terminum naturalem retardare poteſt, v. g. 1] eiusmodi partus retardatio fit ob energiam ſeminis deficientem, morboſam patris conſtitutionem debilemve, ut fieri in ſenectute ſolet 2.] Partus retardatur ob matris diſpoſitionem phthiſicam, hecticam, ubi foetus ſufficienti alimento deſtituitur. 3]. Ob ſtatum etiam matris cachecticum 4]. Ob fluxum menſium tempore geſtationis contingentem. 5.] Ob diarrhoeam, aliumve fluxum & morbum. 6]. Hoc fit ob nimiam uteri amplitudinem. Vid. Caſ. in VALENTINI *ff. Medico Legal.* n. 36. 7] Fieri hoc poteſt ob affectum matris extraordinarium, triſtitiam, qua tota matris maſſa ſanguinea turbatur, adeoque & foetus ipſius nutritio 8] Ob dietam matris extraordinariam, imo inediam 9.] Ob foetus debilitatem

&di-

& diſpoſitionem morboſam: 10] Quando plures foetus in utero detinentur.

Patet itaque ex his iam allatis argumentis, partum uti decimeſtrem & duodecimeſtrem ex principiis Medicis legitimum pronunciari poſſe, certis poſitis circumſtantiis, quamvis Ius Civile eiuſmodi partum pro legitimo agnoſcere haud velit. Recentiores quidem LL. interpetres iuxta pronunciata Medicorum tutius paulo iudicare ſolent. Vid. *ff. Med. Legal. Cel.* VALENTINI, *Part. I. Sect. I. Caſ.* 35. 36. 37. in quibus undecimeſtris partus a Facultatibus Medicis legitimus pronunciatur. Apud AMANNVM, *in Medicina Critica, Reſp.* 44. quoque reperitur caſus, ubi Lipſienſis Facultas partum duodecimeſtrem, *quin &* 13. *diebus elapſis Marthae Blattin. cuius vir obierat anno præterito cum is ſecum prandium feciſſet anteacta die*, pro legitimo pronunciavit, ex ea ratione, quia mulier per trimeſtre ſpatium dolores parturentium continuos, absque iactura virium, pertulerat. AMANNVS inſimul, in diſcurſu ad eundem caſum, plures dubitandi rationes quidem ſuppeditat, & reſponſionem illam in favorem matrimonii datam ſuſpicatur. Reperiuntur quoque apud SCHENCKIUM *lib. IV. obſ. n.* 156. *uſq. ad* 160. it. in Comment. ad ZACCHIAE *Quaeſt. Med. Leg. Lib. I. Tit.* 2. *qu.* 6. Caſ. de partu 13. 14. menſium, imo aliquot annorum. Sed quid de ejusmodi partu ſtatuendum ſit, nemo non novit, qui leges oeconomiae animalis quodammodo didicit. Eiusmodi nempe exempla plane impoſſibilia ſunt, & contra omnem rationem militant, ac vel ad fabulas, vel ad portenta potius pertinent.

Hoc quidem verum, & rationibus atque experientiis medicis contrarium non eſt, *foetum, praeternaturaliter conceptum, vel etiam in utero per certas cauſas obvenientes praeternaturales laeſum, & ſic extinctum,*

ac

ac e vita ereptum, abſque detrimento vitae matris, per aliquot dierum, menſium, imo annorum ſpatium, in utero deliteſcere poſſe, non vivum inquam, ſed mortuum. Tale exemplum contigit anno 1720. menſe Martii, in Pago Suevico, prope Gemendum, ubi fœmina 46. annos foetum, oſſeis tunicis incluſum, utero geſtavit, de quo casu ſub Cel. CAMERARI, *Prof. Tubing.* praeſidio, eruditam inauguralem ſuam conſcripſit diſſertationem Dominus D. ORTH.

B. Parens meus ſimile quid fere obſervavit in foemina militis, quae in tuba uteri dextra conceperat, & ſic tumorem ſibi contraxerat, in hypochondrio illo eminentem. Hunc tumorem, finitis 20. menſibus, aperiebat laudatus Parens meus, Medicus in praxi feliciſſimus, & in obſervationibus curioſiſſimus, & extrahebat corruptum foetum exiguum, tunicis tamen firmioribus incluſum, cuius ſceleton, iuſſu SERENISSIMI DUCIS BRUNSVICENSIS IOHANNIS FRIDERICI, glorioſae memoriae, Romam tranſmiſſum, ubi aſſervatur.

Similes hiſtoriae continentur in ELSHOLZII, Medici Berolinenſis, *Obſ. de conceptione tubarum*, & in Domini ABRAHAMI CYPRIANI, *Londinenſis, Medici & Profeſſor. Anatom. ac. Chirurg. in Academ. Franecheriana.* Epiſtola ad Domin. MELLINGTON, Praeſidem Medicorum Lodinenſium, de conceptione tubarum. Quo pertinet tandem D. D. MONTAGNIERE, Meſſilienſis, *de formatione foetus in loco inſolito*, & ea quae in MANGETTI *Theatr. Anatom. Lib. 2. P. 2. Cap.* 3. reperiuntur de embryonibus extra uterum conſtitutis.

Sed de eiuſmodi conceptione & partu in foro Medico-Iuridico ſermo non eſt, quoniam ICti pro obiecto habent foetum vivum vitalem, & in loco convenienti conceptum.

CAP. X.

DE ABORTU.

1. Qu. *Quid ſit partus, quid abortus?*

PArtus eſt actio naturalis, ſatis tamen moleſta & periculoſa, qua iuſto tempore circa finem noni menſis foetus vivus & perfectus excluditur.

Abortus vero vocabulum multis modis accipitur. 1] Sub abortu continetur *effluxus*, Graecis ἔκρυσις, & eſt conceptus eiectio, quae intra ſeptimum diem fit.

2] Ἐκτρωσμός, quae intra quadrageſimum contingit. Diſtingunt nonnulli, e.g. NONIUS MARCELLUS, inter aborſum & abortum: *Aborſumque* dicit eſſe, qui primis fit menſibus, ubi conceptui factum eſt exordium; *abortum* vero, qui prope tempus pariendi obvenit.

3] *Abortus* dicitur foetus praeternaturalis excluſio, quae ante diem, ſibi a natura deſtinatum, ſed ex aliqua vi, contingit, qualem abortum promovent illae, quae ita infamiam ſuam, aut impudicitiam, impio conatu tegere volunt.

4] *Abortum feciſſe mulierem*, dicunt ICti quae ante ſemptimum menſem peperit. Hinc ZACCHIAS, *Lib.* 1. *Tit.* 2. *qu.* 10. *n.* 19. inquit: Non obſtaret, quod quis in ſexto menſe naſceretur, & per aliquot horas, aut etiam dies, viveret, ut fieri poſſe non eſt ita impoſſibile: tamen quia hic partus habet cum vita talem repugnantiam, ut vivere nullo modo poſſit, niſi ex miraculo, idcirco abortus dici debet, neque teſtamentum neque donationem rumpere, neque aliud quicquam illi prodeſſe, quod vero ac naturali partui prodeſſe ſolet; ſic

ſic & mulieri, talem foetum parienti, nihil quicquam prodeſſe debet, ita, ut ex ea cauſa parientium privilegiis gaudere debeat, niſi iis, quae corporis valetudinem reſpiciunt. Aſt, an in tali caſu non ſit mitior ſentententia ferenda, iudicent alii ex ſupra dictis, in capite praecedente.

5] *Abortus* etiam dicitur foetus, in utero mortuus. Abortus enim nomen idem importat, ac ſi diceres non ortus, vel fruſtra ortus, ac idcirco abortus parificatur ei qui nunquam natus eſt. TIRAQ. *L. ſi unquam.*

2. Qu. *An dentur ſigna partus & abortus?*

Dantur utique, & ipſa Conſtitutio Criminalis Caroli V. art. 35. de illis quoque inter alia loquitur. Aſt haec quaeſtio ſemper tripliciter dividenda: nam vel quaeritur, an mulier abortum procuraverit? vel quaeritur, an pepererit idque rurſus dupliciter: vel enim quaeritur, an unquam pepererit, & mater fuerit facta? vel, an pepererit de recenti?

Signa mulieris, recenter enixae, plura, & minus fallacia obſervantur: 1] ventris flacciditas & rugoſitas, admodum conſpicua. 2) Cruoris, vel ſanguinis, per pudenda mulebria effluxus 3] Dilatatio vaginae uteri extraordinaria. 4.] Regionis pubis intumeſcentia 5] Animadvertente PINAEO, *de notis Virginitat. L. I. C. 7.* tumor pudendorum œdematoſus 6] Lactis in mammis praeſentia. 7] Durities mammarum a tactu doloroſa. 8] papillae mammarum craſſæ & amplo diſco minoribus papillulis diſtincto 9.] os uteri laxum, molle, tumens, non bene clauſum 10.) gravis odor puerperii ſingularis. Vid. RODERER *l. c.* Quae ſigna ſimul obvenientia ſatis probant, mulierem peperiſſe, ſeparatim vero ſumta fallere poſſunt. Ne tamen id fiat, accuratam dabimus horum ſignorum perluſtrationem.

Fluxus ſanguinis poſt puerperium non confunden-

dus cum fluxu menſium. Ne itaque hoc fiat, probe obſervanda eſt 1.] *quantitas ſanguinis*, quae in fluxu menſium parcior & brevior eſt, ad tres, vel quatuor tantum dies durans. Poſt partum vero lochia fluunt copioſa, imo ad inſtar grumorum & fragmentorum, fluxusque durat 6. vel 7. dies. 2.] *Qualitas* ubi obſervamus, ſanguinem lochiorum ſexto octavoque die poſt partum fluere cum aliquo fœtore ac purulentia, ac tandem deſinit circa 9. & 10. diem: id quod in fluxu menſium nunquam obſervatur. Nam menſium fluxus oritur tantum a ſanguinis abundantia naturali, quae vaſa vteri lateralia ſucceſſive dilatat, a qua dilatatione illa quoque aperiuntur, & ita ſanguis ſuperfluus ex illis exſtillat. In fine fluxus menſium ſeroſitas aliqua tantum, nunquam vero purulentia obſervatur. In partu vero & abortu res longe aliter ſeſe habet. Nam hic ſanguis, poſt partum per pudenda muliebria exſtillans oritur a vulneratione vaſorum, & placentae uterinae ab utero ſeparatione. Ergo in fine fluxus lochiorum partim aliqualis purulentia, partim fœtor contigere debet.

Dilatatio partium genitalium, imo *rugoſitas abdominis*, dependet a mole foetus, haſce partes mirum quantum dilatante. In primis vero ligamentorum ſubſtantia in parte poſtica ſinus pudoris circa perinaeum, quae furca dicitur, notabiliter dilatatur, id quod examinanti facile patebit.

Tumor oedematoſus pudendorum contingit plerumque a partium compreſſione, & ſimultanea forti extenſione, quando foetus exitum ſuum affectat, ubi, laxatis & quaſi contuſis hiſce partibus, inprimis in regione pubis, ſanguis & lympha poſtea ſtagnant & cumulantur, adeoque tumorem mollem & magis aquoſum ibi producunt.

Lactis proventus in puerperis etiam facile negotio diſtingui poteſt a Medico rationali ab illo lactis proventu, qui ſupervenire ſolet, iuxta HIPPOCRATEM, *Sect. V. aph. 39.* men-

menſium obſtructionibus. Hoc fieri poteſt, quando attendimus ad quantitatem & qualitatem lactis. Nam 1] in menſibus obſtructis parva quantitas liquoris mammarum obſervatur, maxima vero in pueperis, primis, inprimis poſt partum diebus ubi ab eius luxuria mammae non tantummodo inſigniter tument, ſed & dolore tenſivo inſimul afficiuntur, imo lac abundans ſponte quoque in pleriſque ex mammis exſtillat. 2] In menſibus obſtructis raro lac albidum & perfectum deprehenditur, ſed potius liquor ſeroſus & aquoſus, in pueperis vero lac debitam ſuam coſiſtentiam acquiſivit. Ideo hoc ſignum prope attendendum eſt, monente in ſpecie *Conſtit. Crimin. art. 36. quod prehenditur in pectoribus N. B. multum & perfectum lac.* etc. An olim vero aliqua pepererit dignoſcere, res maioris momenti ac difficultatis eſt. Nam hic praeſumptiones illae, iam allegatae, locum non inveniunt, & ideo concludere minus licet ventris flacciditate & rugoſitate, partiumque genitalium amplitudine ad partum occultatum, 1) in illis, de quibus certi ſumus, iam antea peperiſſe, v. g. viduis, ubi dubius manet Medicus pariter & ICtus, an a priſtino, an a poſtremo partu illa epigaſtrii flacciditas & rugoſitas, ac pudendorum dilatatio ſit. 2] In virginibus etiam hoc non quadrat. Nam diſtenſio illa addominis etiam ab alia cauſa provenire ſolet, v. g. hydrope, fluxu menſium retento, colica, ad quam ſexus fœmineus in ſpecie inclinat. 3] Etiam illa rugoſitas, adhibito debito regimimine, in primiparis imprimis vero, quando praeterlapſo aliquo temporis ſpatio partes ſubſederint. 4) Semel, vel bis puerperae, quando obeſiores ſunt, parum aut nihil rugoſitatis in abdomine experiuntur, inprimis, ſi fœtus minor fuerit. 5) Norunt etiam ſubligaculis, de collo ſuſpenſis, ventrem tumidum ſuſtinere, & diſtenſionem violentam reprimere. 6) partium genitalium laxitas quoque nihil certi probat. Nam illa naturalis eſſe poteſt, uti ſupra

monu-

monuimus de virginitate. Natura enim ludit in hiſce partibus. Imo tractu temporis ſponte ceſſat interdum hæc laxitas, præprimis quando diu a coitu & partu abſtinuerunt fœminæ.

Ex his iam allatis facile patebit, quod eiusmodi examen ſumma cum prudentia & circumſpectione ſit ſuſcipiendum. Nam hæc inveſtigatio interdum adeo difficilis eſt, ut vix vel plane non cognoſci poſſit abortus. Fit enim interdum abortus prompte, ut fœminæ ipſæ vix illius plus, quam eruptionis menſium, rationem habere poſſint, & excernuntur eiusmodi foetus interdum ſine ullo doloris ſenſu. Aſt ad meliorem huius rei notitiam acquirendam probe attendendum, an abortus ſit provocatus primis menſibus. Quando primis menſibus provocatur, ubi foetus, eiusque placenta, non adeo firmiter cum matre cohæret, fieri hoc poteſt ſine evidenti matris alteratione; ſine vehementi ſanguinis profuſione; nam vaſa adeo maiora non exiſtunt; ſine partium genitalium præternaturali amplitudine; nam corpus exiguum fœtus facile per aperturas tranſit; ſine febri; nam maſſa ſanguinea & uterus leviſſimo remedio exagitari poſſunt, & fœtus ſeparationem promovere. Ex quibus patet, abortus ſigna primis menſibus admodum eſſe difficilia. Quando vero abortus fit ultimis geſtationis menſibus, aliter fieri non poteſt, quin ſuperveniant graviſſima ſymptomata. Nam fœtus aliquo modo firmiori nexu cum matre cohæret, & ab irritante remedio non tam facile movetur.

3. Qu. *Quænam ſint remedia, abortum promoventia, & quomodo agant?*

Ad abortum excitandum remedia varia pertinent; primario fortiſſima purgantia, vomitoria, ſternutatoria, diuretica, emmenagoga, mercurialis ſalivatio, & ipſa venæ ſectio, quæ omnia maſſam ſaguineam partim caliditate, volatilitate, & elaſticitate ſua fortiter commovent, & expandunt;

dunt; partim ſalibus acrioribus ſanguinis fluxum per muliebria promovent; partim uteri & viſcerum abdominis nervoſas partes enormiter irritant ac ſtimulant, & ſic convulſiones doloreſque notabiles harum partium præſtant, quibus mediantibus fœtus vel expellitur, vel debilitatur enormiter, aut in utero extinguitur. Huc pertinent porro ipſa venena, de quibus vero alibi, plethora, animi pathemata, item violentiæ externæ, curſus, ſaltationes, præcipitationes, abdominis compreſſiones, ponderum geſtationes, fuſtigationes, pertinent & huc morbi varii, febres acutæ, inflammatoriæ, dolores vehementiores, motus convulſivi, molimina fluxus menſtrui, cachinnus &c. uno verbo, omne id, quod uterum quaſſare aut relaxare & ſanguinis fluxum commovere poteſt. Ergo utplurimum in eiusmodi ſtatu, fœtu nempe maiori per pellentia expulſo, ſuccedunt & cumulantur graviſſima ſynptomata, ſanguinis nempe profuſio maxima per pudenda muliebria, dolores intollerabiles, & interdum lethales abdominis, uteri, partium genitalium, renum, veſicæ urinariæ inflammationes, febres, & ex his laſſitudo, pallor faciei, inquietudo, appetitus proſtratus, deliria, convulſiones &c. quæ omnia a violenta illa ſeparatione placentæ uterinæ, & vaſorum uteri vehementi dilaceratione, maſſæque ſanguineæ & nervorum exagitatione dependent.

4. Qu. *An dentur remedia abortum promoventia ſimpliciter talia?*

Si ſub remediis abortum ſimpliciter promoventibus intelliguntur talia remedia, quæ ſemper, quando in uſum vocantur, abortum producunt, affirmandum eſt, quod talia non dentur. Experientia enim ſatis abunde declarat, quod remedia, quæſtione præcedente allegata, nequaquam in omnibus gravidis abortum provocent, ſed tantum in iis, in quibus una vel altera cauſa, ad abortum diſponens, qualis v. g. eſt uterus, qui propter ſuum habitum ultra

deter-

determinatum gradum extendi nequit, iam adeſt. Vid. III. ANDR. EL. BUCHNERI *Diſſert.* qua quæſtio: *Num dentur medicamenta, quæ abortum ſimpliciter promovent*, in partem negativam reſolvitur. Hal. 1746. anonymi *Tract. de Abortu* Hanov. 1735. 4.

5. Qu. *An ea, quae abortum promovet dedita opera, verum committat homicidium.*

Omnino, uti ſatis abunde apparet ex iis, quae iam fuere dicta *Cap. VIII. qu. 2. p.* 50. Recte hinc b. 10. ER. HEBENSTREIT in *Antrop. Forenſ. p. m.* 371. *Iam dudum*, inquit, *ex foro exulat iſta, ſub qua, hominem occidi intra uterum poſſe*, NEMESIS CAROLINA *ſtatuit, conditio, ut animatum foetum eſſe oporteat, in quem atrox illud crimen commiſſum eſſe dici debeat. Semper enim, ex quo in minimo ſtamine ovuli materni creſcere foetus incipit, vivit, adeoque animam ſemper habuit, & ſi vegeta mater eſt, certa, intra uterum adoleſcendi, tandemque ad vitae propriae, fruitionem, perveniendi fiducia gaudet, adeoque perinde eſt, ſpe vitae excluſiſſe foetum unius menſis, quam enecaſſe, qui vivus natus eſt.*

6. Qu. *An maturus foetus ſervandae matris cauſſa occidendus? An abortus provocandus ſit, ut mater gravida a magno morbo morteque liberetur?*

Hae queſtiones dudum a priſcis Medicis iam ſunt motae ac ventilatae. Cum vero varia vulgi iudicia, de Medicorum actionibus, & gravidarum methodo medendi lata, ſermoni huic anſam praebuerint, ideo, in fine huius capitis, quoque eas annectere ex re eſſe duxi. Ad primam autem quaeſtionis partem reſpondet RIOLANUS, in *Enchiridio, L.* 2. *C.* 28. notabili tamen cum audacia: ſi mulier, inquit, exegerit duos, tresve dies in tormentis partus; ſi moribunda & exanimis; ſi gangraenae, in partibus pudendis, indicia compareant: etiamſi certo

non

non conſtet de morte infantis, unco extrahatur, ut conſervetur mater. Praeſtat, unum interire, quam duos: vita matris præferenda infanti. Non debet mater mori, ut ſalvetur infans. Hæc RIOLANI verba ſane nimis dura, & obſtetricandi artis regulis minus convenientia eſſe videntur. Ipſe enim Chirurgus & Medicus non ſemper certus eſſe poteſt, an ita ſalvetur mater, dum non ſufficit, extractionem foetus interdum ſatis horrendam, uncis, aliisque in Chirurgia uſitatis inſtrumentis, ſuſcipere, foetumque in fruſta diſcindere, ſed conſcientiam ſuam ſervare potius debet medicus, ac ideo caute atque circumſpecte in ardua hac operatione procedere, iuxta regulas eorum, qui foetum extrahere docent ſine Inſtrumentorum ſecantium adiumento, Vid. IO. CONRAD. BECKER de *παιδοκτονία*, Gieſ. 1729.

Ad alteram queſtionem quod attinet, caſus interdum emergunt, in quibus metuendum, ne gravida, natura tenera, in partus oneribus ſuccumbat, inprimis ſi uterus & veſica a magno morbo afficitur, ex quo in partu mortaliter laedi poſſit, aut affligatur aliter, a morbis nempe acutis febribusque malignis, hæmorrhagiis uteri (in hoc caſu DIONISIUS, in *chirurgia ſua*, audacter quoque abortus promotionem ſuadet), diarrhoeis, in quo caſu Medicus, quid agat, ſane interdum neſcit, ZACCHIAS, *L. 6. Tit.* 1. *qu.* 7. varios, ex ICtis pariter ac Medicis, citat Auctores, qui talem abortus promotionem ſuadent, atque commendant, quo mater a morte vindicetur ne ſimul cum infante pereat. Conſentit quoque AMMANNUS, in *Med. crit. caſ.* 6. ubi ad quaeſtionem, an Medico abortum provocare liceat, ita reſpondet: ego, inquit, diſtinguo 1) inter perſonas ſuſpectas & non ſuſpectas. 2) Inter morbos acutos, gravidas infeſtantes, in quo caſu praeſtat, matrem ſervare, quam concedere, ut mater & fœtus intereat. Medico tamen hic ſemper cautione opus eſt. Et, quemadmodum, pro conſervanda arbore, rami

K abſcin-

abſcinduntur, aut navis nimis onerata, oborta tempeſtate, evacuatur, ita vita matris interdum per iacturam foetus conſervatur. Vid. Celeb. BOHNII, diſſert. *de abortu ſalutari*. Quid enim agendum in gravida, quæ v. g. venenum aſſumpſit, an non ſtatim propinandum vomitorium, quod tamen ad abortum provocandum inſimul aptiſſimum eſt remedium; quid agendum in febribus gravidarum, tum continuis, tum intermittentibus, nonne venæſectio, purgans, vomitorium, generoſumque bezoardicum concedendum, quæ omnia inſimul abortum promoventia ſuo modo dici poſſunt remedia, quid faciendum in gravida, lue venerea laborante nonne hic praebenda mercurialia, utpote quoque foetum pellentia remedia. Neceſſitas durum telum quoque in Praxi Medica eſt, ubi ſane interdum non cunctandum, ſed quid agendum & ſuſcipiendum potius, aut moriendum. Diſtinguunt ideo Medici inter abortum directe atque indirecte provocatum. Illum vocant, quando dolo malo ſpes prolis exſtirpatur; indirectum autem, quando remedia morbo quidem matris competentia, ſed ſimul ita comparata adhibentur, ut tenello nocere poſſint. Huncce poſteriorem modum inter licitos, priorem inter illicitos numerant.

C A P. XI.

D E

S U P E R F O E T A T I O N E.

1. Qu. *Quid Superfoetatio ſit?*

Superfœtatio, ſive ſuperimpraegnatio, eſt conceptio, ſupra conceptionem facta, cum ſcilicet mulier, iam gravida, iterum ex novo coitu & novo ſemine alium ſimul foetum

fœtum concipit. Manifeſta ergo ſit ſuperfœtatio tantum per partum ſubſequentem. Vid. IO. PH. GRAVEL. *Diſſ. de ſuperfoetatione Argentorat.* 1738. Diſtingui poteſt talis ſuperfœtatio in *Veram* ſeu *Exquiſitam*, atque *Spuriam*. *Vera* dicitur, ubi uterque fœtus in utero continetur; *Spuria* dicitur, in qua alter fœtuum uterum ſpurium, qui formatur vel a portione tubæ Fallopianæ dilatata, vel ab alio conceptaculo, utero quaçumque ratione adiuncto, alter vero uterum verum occupat. Vid. Celeb. EISENMANN *in Tab. Anatom. uteri duplicis*. Recte hinc ad omnem ſuperfœtationem veram tria requiruntur. 1) nova gravidæ mulieris conceptio; 2) notabile inter partum utriusque fœtus tempus intercedens, 3.) fœtus ambo perfecti. Queſtio hanc ob rem movetur apud ICtos & Medicos; an talis detur ſuperfœtatio, in caſu nempe, ſi vidua, praegnans a marito relicta, iuſto tempore foetum pariens, poſt plures dies, ſeptimanas, & menſes alium foetum excludit, qui ratione temporis non a marito generatus, ſed ſuperfœtatus eſſe videtur, & dubitatur ſimul de matris caſtitate, & nati poſterioris legitimatione.

2. Qu. *An detur ſuperfœtatio vera, ſive, an poſt priorem conceptionem alia alio tempore fieri queat, ita, ut ſimul geſtentur duo foetus diſtinctae tamen aetatis, hinc diverſo partus tempore excludendi?*

Dubitant quidem Medici de ſupefœtatione, inter quos primas tenet VALVERDA, Hiſp. *in Anatomia ſua, Lib.* 3. *Cap.* 14. qui hanc rem riſu dignam pronuntiat, & BLASIUS, in *not.* ad VESLINGII *ſyntag. anatom. cap.* 7. inquit: nihil tam rarum, quam vera ſuperfœtatio, quam neque unquam vidi, neque poſſibilem iudico. Negantes vero nullo ſatis ponderoſo argumento negativam ſuam communiunt aſſertionem, ſed tantum plerumque vulgatiſſimum illud fundamentum, ex HIPPOCRATE, *Aphor.* 5. *n.* 51.

deſumtum, allegant, ubi dicitur. Os uteri internum poſt conceptionem clauſum eſſe, & quidem adeo, ut neque tenuiſſimi ſtili mucronem admittat, cui alii porro addunt, quod uterus ſemen conceptum arcte & ſollicite in ſua cavitate complectatur, ita, ut nullum in eo ſpatium relinquatur pro nova, vel alia conceptione. ANDR. LAURENTIUS in *Anatom. Lib.* 8. *qu.* 22. ſuperfœtationem quidem non negat, aſt inſimul fatetur, rationem huius rei multis difficultatibus implicitam eſſe. Pertinet & huc IAMES PARSON in *Philoſoph. Tranſact. Suppl.* qui ſuperfœtationem ideo eſſe impoſſibilem iudicat, quia tuba Fallopiana in gravida rectam haberet figuram, quæ hinc ovarium comprehendere non poſſet. Inter illos, qui partes affirmantium tuentur, & exiſtentiam ſuperfœtationis admittunt eſt HIPPOCRATES, *Lib. de ſuperfoetatione*, it. ARISTOTELES *Lib.* 4. *de generatione animalium*, *cap.* 5. & 7. PLINIUS, *hiſtor. natural. Lib.* 7. *Cap.* 11. FERNELIUS, in *Phyſiologia*, *lib.* 7. *Cap.* 12. SYLVATICUS. in *Controverſiis medicis*, *no.* 81. ROUSETUS, *de partu caeſareo*. PARAEUS, in *obſ. Lib.* 23. *Caſ.* 52. FONTANUS, in *Epiſtol. ad Veſalium*. SALMUTHUS *Cent.* 3. *obſ.* 33. PLATERUS, in *Praxi*, *Tom.* 3. *p.* 514. HARVAEUS, *de generatione animalium*. KERCKRINGIUS, in *Spicilegio anatomico*, ut alios taceam allegatos a *L. B.* de *Franchenau*, in ſua *diſſertatione de ſuperfoet.* §. 5. Et ſi placet, evoluantur SCHENCKII *obſ. Lib.* 4. *p.* 560. Ubi reperitur ſtupendum ſuperfoetationis exemplum, quod contigit in Ducatus Würtembergici urbe Binnicheim. Plura exempla, non ab antiquis ſed recentioribus obſervata v. g. BLANCKARDO, BARTHOLINO, RUYSCHIO, reperiuntur in FRANCKENAVII cit. *diſſert.* § 8. nec non in Diſſ. Cel. GRAVELS cit. Maxime notabile exemplum, ſuperfoetationem comprobans, recenſet quoque Cel. EISENMANN. libr. cit.

3. Qu. *Quomodo fieri poſſit ſuperfoetatio?*

Variæ quidem a diverſis Auctoribus ſupefœtationis allegan-

legantur cauſæ, quam maxime vero cum veritate convenit ea, quam adfert Cel. GRAVEL *in Diſſ. cit.* Nimirum ſuperfœtatio vera tantum contingere poteſt in iis quæ 1. habent uterum duplicem ſeu veluti bicornem; 2.) quæ habent uterum bifidum ſeu bipartitum, id eſt, quarum uterus mediante ſepto in duas eſt diviſus cavitates. Modum quomodo in eiusmodi feminis, quarum uterus talem habet conformationem extraordinariam, fieri poſſit ſuperfœtatio, laudatus Auctor ita quoad conceptionem deſcribit: *Conceptum quod attinet: ſimulac virile ſemen proliferum uteri duplicis unum cornu ingreſſum eſt, ovulumque imprægnavit, ipſum iſtud ovulum utero nectitur, ſeſe expandit, os vicinum obtegit & perfectionis tempus expectat. Poſito nunc poſt aliquot dies, ſeptimanas, menſes coniuges iſtos novum celebrare concubitum, eumque foecundum, cur non idem circa alterum uteri cornu vacuum, apertum, fieri poſſit, non video: praeſertim cum unicuique cornu reſpondeat ſuum orificium, Tuba, ovarium. Pari ratione id contingit cum uteri biſidi cavitatibus binis: nec enim illud, quod uno tantum orificio ſit praeditus, impedit.*

4. Qu. *Quo tempore plerumque fieri ſoleat ſuperfoetatio?*

Plerique Medici, v. g. SPERLINGIUS, *de formatione foetus p.* 79. BAUHINUS, *ad Rouſettum*, ſuperfoetationem fieri poſſe ſtatuunt intra 30. primos conceptionis dies, licet PAULUS ICtus, *L.* 3. *ff. ſi pars haereditatis petatur*, ſuperfoe tatum foetum, poſt diem 40. editum, admittat, & GLOSSA, ſupra *L. cum quidam ſuum haeredem, ff. de acquirenda haereditate*, ſuperfoetationem ſine certo dierum numero fieri poſſe ſtatuat, ideoque terminus ſuperfoetationis hic ad 60. uſque dies prorogetur. Quibus adſtipulantur & Medici, inter quos eſt KERCKRINGIUS, l. c. qui foetum unum 8. alterum, ſive ſuperfoetatum, 4. menſium

ſum annotavit. Apud LAURENTIUM, BAUHINUM, HERCULEM SAXON, & THOM. BARTOLINUM, *Cent.* 4. *Hiſt.* 14. varia quoque ſimilia exempla reperiuntur, ne dicam de illa SCHENCKII ſupra citata obſervatione, in ducatu Würtembergico; quae ſane varia ſuperfoetationis tempora innuit. Eiuſmodi obſervationes ideo confirmant, naturam in opere eiuſmodi extraordinario non attendere, vel obſervare ſtatum dierum numerum, ſed interdum anteponere, vel poſtponere illum poſſe. Interdum tamen prioribus ſeptimanis, ubi foetus prior admodum exiguus adhuc eſt, ſuperfoetationem promptius fieri poſſe, ratio docet. Quo diutius enim graviditas durat, eo magis moles foetus increſcit, ut hinc ab ipſo foetu facilius vel alterum uteri cornu, vel vacua matricis pars poſſit comprimi adeoque ſeminis introitus impediri.

Gloſſa, ſupra allegata, monet ſimul, quod attendenda ſit temporis diſtantia intra partum priorem & poſteriorem, & ex hac diſtantia, vel temporis intervallo, computare vult tempus ſuperfoetationis, ſicuti v. g. ex partu contemporaneo concluditur plerumque gemellos ſimul conceptos eſſe. Aſt hic concludendi modus fallax eſſe videtur, 1) quoniam, iuxta LAURENTIUM: l. c. ſecundi conceptus raro ſint vitales. Nam locum ſuum non ſatis amplum in utero inveniunt, nec debitum ac ſufficiens nutrimentum ſupefoetati capiunt. Quod confirmat etiam exemplum Montbelgardenſe, ubi ſcriniarii uxor foetum vivum & incolumem primum edidit, verum, quatuor inde ſeptimanas poſt, alium, ſed mortuum, enixa eſt. Vid. FRANCII *Comment. in Zacch. lib. I. Tit.* 3. *qu.* 3. *p.* 100. 2) Rariſſime partu tempeſtivo, vel naturali, excluduntur ſed plerumque ſub forma abortus abeunt, iuxta LAVRENTII & BARTHOLINI obſervationes. 3) Vtplurimum eodem die cum foetu priori excluduntur, teſtante KERCKRINGIO.

5. Qu. *An dentur ſigna ſuperfoetationis certa?*

An in hoc vel illo ſubiecto ſuperfoetatio contigerit, difficillime, vel plane non diudicatur, teſte MAURICEO, egregio de morbis parturientium & gravidarum ſcriptore, *Lib. I. C. 9.* Et argumenta quae ad demoſtrandam ſuperfoetationem ab aliis proponuntur, ſane non ſufficiunt. Nam 1) inferre volunt ex utriusque partus diverſo tempore: quod tamen argumentum non ſtringit, vi ſupra allegatorum. 2) Si foetus ſuperfoetatus cum priori ſimul excluditur, ex diſcrepantia magnitudinis ſuperfoetatum dignoſcere volunt: aſt magnitudo & perfectio diverſa etiam hic nihil probat. Nam unus foetus in utero materno a morbo debilitatus & labefactatus, ob deficientem nutritionem, exiguus manere poteſt. 3) Rationes decidendi deſumunt quoque ex ſecundinis, & arbritrantur, quod gemelli uno involucro contineantur; ſuperfoetati vero diſtinctis gaudeant ſecundinis. Aſt hocce argumentum quoque per obſervationes refutatur. Nam gemelli rariſſime in una deliteſcunt ſecundina, ſed plerumque duplici, cofirmante hoc experientia quotidiana Scriptorum de partu. Plura, quae diagnoſin ſuperfoetationis concernunt, poſſunt videri in *Diſſ. cit.* Cel. GRAVELS.

C A P. XII.

D E

M O L A.

DUplici de cauſa in foro Iuridico & Medico de mola quaeſtio oritur 1) Si mulier de mola ſuſpecta redditur, cui tamen cum viro coire non licitum fuit, & ideo de eius pudicitia et caſtitate dubitatur. 2) Quæritur: an

an mulier, molam gerens, privilegiis praegnantium gaudeat?

1. Qu. *Quid ſit mola?*

Mola eſt vitium conceptionis, ſive falſa & depravata conceptio, ubi loco foetus veri maſſa informis concipitur & excluditur, & quidem modo ſola, modo cum foetu coniuncta, modo mola ipſum foetum includit, & in centro ſuo fovet, quod quamvis rariſſime contingat, obſervatum tamen fuit a KERCKRINGIO, in *Spicileg. anatom. Obſ. 95.*

2. Qu. *Quid ſit cauſa molae?*

Haec quaeſtio ſane primaria eſt. Nam ita reſpondendum ſimul ad illam quaeſtionem, an nempe virgines & viduae caſtae, ſine viri cohabitatione, in utero molam formare valeant? Quod vero attinet cauſam molae efficientem, non errabimus ſane, ſi omiſſis & neglectis veterum nugis, & ventoſis theoriis, triplicem molae admittamus materiam. 1) Sanguinem uterinum. 2) Semen muliebre ſolum, & ſibi relictum, ſive, quod idem eſt ovulum. 3) Ovulum, ab aura ſeminiali ſeminis virilis actuatum.

Sanguis quomodo ſine ovulo, vel ſemine muliebri, in molam abire poſſit, explicare quidem difficile, ſed non plane impoſſibile eſt. Ponamus enim, quod a ſemine maſculino non tantum ovulum fœcundetur, ſed & uterus modo ſingulari ad foetus nutritionem praeparetur, id quod extra omnem dubitationis aleam poſitum eſt, & ex ſingulari uteri ſenſu poſt coitum confirmatur. Poſſumus itaque ſtatuere, quod in congreſſu ſemen emiſſum intacto ovario agat tantummodo in uterum, eumque eo uſque foecundet, ut ſanguis eius, nutritioni foetus alias deſtinatus, in molem indigeſtam coaguletur & coeat.

Porro ſanguis ipſe, in utero contentus, & forte ad cavita-

vitatem uteri exſtillans, ſine omni concurſu ſeminis virilis, in talem maſſam informem concreſcere poteſt. Talis mola e. g. generatur in caſtis, virginibus & viduis, Sanguis enim omnis, imprimis uteri, fluidum eſt facile coagulabile, & natura fibroſum, atque facile grumeſcens. & quemadmodum in aliis partibus ſanguis extravaſatus mutatur in tumores duros & chronicos, polypum, ſarcoma, ſcirrhum, ſteatoma, ita multo magis in utero talis concretio sanguinis poſſibilis atque probabilis eſt; inprimis cum ſanguis menſtruus quam frequentiſſime fruſtulatim in pleriſque ſubiectis evacuetur, quo diſpoſitio ad coagulationem prona indicatur.

Semen muliebre, ſibi relictum, an unquam in molam commutari queat, dubitant Autores diverſi. Iterim de La COURVE, *Libr. de nutritione foetus*, *P. III. C.* 4. & LAMPSWERDIVS, *Tr. de molis*, *Cap. X.* hoc non abſolute negant, dum aliqualem activitatem, quamvis inſufficientem, ſemini fœmineo concedunt. Et cum obſervemus in pennatis, inprimis gallinis, quod ova excludant ſine galli concurſu, quae tamen in pullos nunquam mutantur, quare dubitamus, quod in mulieribus virginibus atque viduis ſanis atque ſuo modo voluptuoſis ovulum, ad maturitatem evectum, poſſit ab ovario ſeparari, a tubis Fallopianis exceptum, ad uteri cavitatem duci, ibique maturari, mutarique, non quidem in foetum, ſed in maſſam informem, hoc eſt molam.

Ovulum, ſive genituram, aut ſemen muliebre, a virili ſemine impraegnatum, multo frequentius in molam verti poſſe vix probatione indiget. Fieri tamen hoc videtur 1) a defectu ſtaminum ovuli, hoc eſt particularum minimarum, machinam corpoream conſtituentium. 2) A defectu & inertia particularum activarum ſeminis virilis, quas ſive ſalutes partes organiſantes, ſive digerentes, perinde mihi eſt. Nam ſtamina, ovulo inſita, non convenienter ad ordinem legum aeconomiae

animalis activantur, vivificantur, commoventur & expanduntur. Ergo non diſtinta organiſatio, ſed magis maſſa informis oritur. 3) Mola oritur, quando ſtamina viſcerum, eorumque membranulae, ab impetu aurae ſeminalis dilacerantur, vel a calore exceſſivo uteri, nimiumque fovente, deſtruuntur. Huius theoriae veritatem probant obſervationes in ovis gallinarum, in quibus utpote ſuppono, quod haud ſecus ſit organiſatio, partiumque conformatio, quam in ovis humanis impraegnatis. Quando vero ovorum gallinae ſtamina inviſibilia, membranaeque ſubtiles & pellucidae, vel a calore aeſtivo exceſſivo, vel a coelo tonante, vel ab alio motu & agitatione extrinſeca, rumpuntur, tunc mutantur ova in liquamen putridum, maſſamque informem. Simili itaque modo rumpuntur ſtamina ovuli humani, vel a cauſis ſupra dictis, ab affluxu humorum acriorum, qui cum liquoribus ovuli miſcentur, vel ab alia cauſa conceptionem turbante, quae revera variae ſunt, & hic enumerari vix poſſunt.

Hiſce praemiſſis apparet, molam quidem generari poſſe abſque viri cohabitatione, in viduis & virginibus caſtis, rariſſime tamen: & ſi generatur informis, imo abſque omni vitalitatis ſigno. Hoc probant monumenta diverſorum ſcriptorum. Si in viduis 60. & 70. annorum (in quarum amplexus viri non facile feruntur quoniam vix amplius amabiles ſunt) obſervavit molas RHODIUS, *Cent.* 3. *Obſ.* 53. quarum una iureiurando cofirmavit, octo & decem annis nulla ſe viri conſuetudine uſam fuiſſe. Similes hiſtoriae proſtant in MARCELL. DONAT. *Hiſtor. mirabil. L.* 4. *C.* 25. DODONAEI *Obſ. C.* 49. In virginibus molas obſervavit HORSTIVS, *L.* 5. *Obſ.* 39. STALPARD. van der WEIL. *Cent. I. Obſ. rarior.* 32. FRIDER. HOFFMANNI diſſert. *ignorat uteri ſtructur. multor. in medicina. error. cauſſa* §. 18. 19.

3. Qu.

3. Qu. *An dentur differentiae molarum?*

Utique, & ſane non exiguae, ſed multifariae, quae etiam in foro Iuridico probe ſunt attendendae. Et quidem 1) dantur *molae aquoſae*, ad inſtar veſicae aqua repletae, quae revera ſpeciem hydropis, & quidem uteri, conſtituunt. 2) Dantur *molæ veſiculares*, quales in tribus perſonis obſervavi. Nempe mulieres ſe gravidas eſſe putarunt, verum tertio, vel quarto geſtationis menſe cum doloribus partus, & ſanguinis enormi profuſione excluſerunt molam pugnae magnitudinis, & ultra, cuius ſubſtantia extus & intus placentulam uteri referebat, hoc eſt, vaſculoſa, carnoſa & tunicata erat, hac diſſecta, aqua mundificata & elutriata, in coſpectum veniebant hydatides, ſive veſiculae aquoſae diverſae magnitudinis, aliae ad inſtar granorum milii, aliae lenticulares, aut piſiformes, aliae oblongae, ovulis formicarum ſimiles. Eiuſmodi molas obſervavit quondam TULPIUS *L.* 3. *Obſ.* 32. LOSSIUS *L.* 4. *Obſ.* 16. STALPART van der WIEL, *Cent. I. Obſ.* 70. 3.) Dantur *molae carnoſae* & *vaſculoſae*, verae dictae, vel ſolidioris, vel laxioris ſubſtantiae ad inſtar ſanguinis congrumati, & membrana involuti. KERCKRINGIUS, in *Spicilegio anatomico*, & RUYSCHIUS, in *obſ.* putant, eiuſmodi molas eſſe placentas, aut earum partes, quae vel poſt abortum, vel partum legitimum in utero relictae, a compreſſione uteri ſubſidentis, eiuſmodi faciem acquirant. 4 Reperiuntur *molae diſſimilares*, ex membranis, pinguedine, glandulis, vaſculisque ſanguiferis; veſiculis aqueis, compoſitae. 5) Obſervantur interdum *molae* carnoſo-membranoſae, *flatu turgidae*, ſive *ventoſae*, qualem in virgine, caſu ab alto laeſa, obſervavit TH. BARTHOLINUS, *Cent. I. obſ.* 97. it. BOHNIUS tales bis obſervavit, quemadmodum teſtatur in *Colleg. M. S. de morbis mulierum*. 6] Dantur carnoſae figuratae, certam figuram determinatam alicuius rei repraeſentantes,

 g. iuxta

v. g. iuxta PLATERUM, in *Praxi T.* 3. *p.* 898. ſtellae marinae, vel, annotante BARTOLINO, *Cent.* 4. *hiſt.* 84. capitis ovilli, dentibus, pilis, ac oculis inſtructi, vel, iuxta FORESTUM, *L.* 28. *Obſ.* 62. & 68. capitis accipitris roſtrati, vel iuxta HORSTIUM, *L.* 5. *Obſ.* 39. mola murem referens, vel, iuxta SALMUTHI Obſervationem *Cent.* 3. *obſ.* 98. mola, piſcem referens viventem, quae hiſtoria, utpote notabilis ita ſe habet: civis ſerveſtini uxor die 29. Mart. abortum fecit, hinc tertio die molam excluſit, & rurſus die 5. April. noctu maſſam carneam palmae longitudinis & latitudinis, viventem, prodidit, os latum erat ad inſtar piſcis abſque cavitate, aderant duo nigra puncta ad inſtar oculorum, haec maſſa, in terram prolapſa, palpitavit, ad inſtar piſcis, ſpatio vero trium horarum motus ceſſavit. Plures eiuſmodi obſervationes apud Auctores reperiuntur. Quemadmodum itaque non credendum, eiuſmodi molam animatam eſſe, ita conſideratur a Phyſicis & Medicis ut ZOOPHIYTON, quod haud diu in tali ſtatu permanere poteſt, ſed brevi tempore perit. Ex his iam dictis concludere licet, quod figuratae praeſupponant certe praevium congreſſum, non figuratae vero, informes, & motu non praeditae, generari poſſint absque omni impraegnatione, tantum a vitio & praeternaturali ſtatu uteri, in viduis atque virginibus.

4. Qu. *Quaenam ſint ſigna, quae molae preſentiam indicant?*

Signa molae dignoſtica, vix primis menſibus differunt a ſignis impraegnationis verae, ideoque hoc in paſſu falluntur interdum peritiſſimi Medici. Id quod confirmat hiſtoria GRADI, in propria uxore decepti Vid. FORESTUM *lib.* 28. *obſ.* 62. Imprimis non differunt ſigna, quando mola coniuncta cum foetu exiſtit. Quando vero ſola adeſt tumor ventris, admodum durus, reperitur, & minus tractabilis, abdominis tenſio maior adeſt, quam in revera

ra gravidis, quare etiam abdomen a compreſſione dolet; & in pubis regione pondus immobile obſervatur, moles uteri quoque de latere in latus volvitur. Circa dimidium geſtationis tempus nullus motus, motibus foetus ſimilis, percipitur. Mater, molam geſtans, languida redditur, & vel in cachexiam, vel in tabem incidit, ac demum vix ſigna partus naturalis ſeſe manifeſtant tempore, ex natura deſtinato. Caeterum experientia teſtatur, quod ultra quartum menſem in utero non morentur, imo a nonnullis primo iam menſe eadem quaſi periodice expelluntur.

5. Qu. *An mulier, molam gerens, privilegiis gaudeat praegnantium?*

Quod hanc quaſtionem attinet, ZACCHIAS, in *Q. M. L. lib. I. tit.* 3. *Q.* 7. *n.* 7. &, cum eo, Cel. PETR. MULLERUS, *ICtus noſter, diſſ. de Iur. praegnant. Cap.* 4. *Th. ult.* diſtinguit inter molam ſolam, & inter molam cum foetu iunctam. Si mulier ſolam molam abſque foetu in utero gerit, non gaudet illis privilegiis. Nam leges non reſpiciunt ad moleſtias, quas ſentiunt gravidae, durante geſtatione, ſed foetus magis miſerationem habent. Cum vero arduum ſit in abſtruſo generationis negotio determinare, an mola ſola adſit, an cum foetu coniuncta, ideo tutius, noſtro iudicio, ICti molaticis tribuunt privilegia praegnantium, dum foetum, pro mola habitum, iuribus ſuis ita non privant, inprimis cum foetus aliquando in centro molae deliteſcit, ſicuti hoc obſervavit KERKRINGIUS, *Spicileg. anatom. Obſ.* 95. Quid denique ſtatuendum ſit de baptiſmo molarum, illud ſequentia docebunt. Si enim hocce ſacramentum monſtris non tribuitur, multo minus molis conceditur, utpote rebus, a ſpecie humana maxime alienis.

CAP-

CAP. XIII.

DE MONSTRIS.

Non uno ex capite de monſtris agitur in foro Iuridico & Theologico, & quidem 1) quando quaeritur de haereditate, an monſtrum rumpat teſtamentum? an filius, aut filia dici mereatur? an gaudeat privilegiis, quae alias ex filiatione fluunt? *iuxta legem: quod certatum eſt, in fin. C. de Poſthum. qaered. inſtituend. L. 14. ff. de verborum ſignificatione.* 2) Vbi de redhibitionibus agitur, & quidem ob monſtroſitatem, in *ff. de aedilitio edicto.* 3) Quando de ſodomitico hominis cum bruto congreſſu qaeſtio eſt 4) Quando a Theologis quaeritur, an monſtrum ſit baptiſmi capax? 5) An foetus talis monſtroſus pro mari, aut foemella baptizari debeat? 6) An bicorporea monſtra duo ſint homines, adeoque ſemel, vel bis baptizanda, & an, ut duo, in hareditate ſuccedant? 7) An moſtrum ſit interficiendum? iuxta *L. 18. a Romulo datam* non obſtante *L. Cornelia*, imo an monſtra in flumina ſint demergenda? iuxta *Commentar.* GODOFRED. *ad L. 135. ff. de verborum ſignificatione* WEINREICHIUM, *de monſtris. Cap. 14. Alphoſ. de* CARANZA, de partu naturali & legitimo 8) An alimenta a patre monſtris debeantur? ex Tit. *de alendis & agnoſcendis liberis.*

1. Qu. *Quid ſit monſtrum, quid portentum, vel oſtentum?*

Monſtri, oſtenti, portenti & prodigii variae quidem proſtant apud Auctores definitiones, de quibus legi meretur ZACCHIAS, *Lib. 7. Tit. 1. qu. 1.* interim tamen nobis placet

placet Cel. LUDOVICI HALL. in *Uſu practico diſtintion. Iur. p.* 23. verba, quae ita ſeſe habent: *monſtrum* dicitur, cui caput humanum deeſt. Nam intellectus in capite eſſe praeſumitur. Haec ſententia ab omnibus, ut vera, agnoſcitur. Anima enim in cerebro operationes ſuas exercet, & a cerebri laeſione rationis uſus turbatur, id quod deliria confirmant. Eſt itaque monſtrum, cui caput humanum deeſt. Hic defectus duplici modo a nonnullis ſumitur, 1) quando excluduntnr ſive naſcuntur monſtra ſine capite, qualia exempla proſtant in IOH. HELLWIG. *M. D. Obſ. Phyſ. Med.* cum *Scholiis Cel.* LUC. SCHROECKII. *Iun. Obſ.* ubi Celeb. Auctor ſcite iudicat, non probabile eſſe, cerebrum in pectore extare, & ideo merito reprehendit illos, qui tale monſtrum ab aliis minus recto *infantem acephalum* dictum, ac in apice trunci per foramen quoddam ſpirans, baptizarunt. Sacramentum enim hocce ſolis hominibus tribuendum, non vero monſtris, & inprimis ſine capite natis quod ſane ſine ſcandalo fieri non poteſt. Porro monſtrum acephalum dici poteſt ſuo modo cuius caput belluinam, vel beſtialem faciem repræſentat. Nam a facie humana concludere licet ad ſtatum cerebri homini proprium, vel improprium, ergo ad præſentiam, vel abſentiam animae rationalis. Sed quoniam exiſtentia animae rationalis, quae humanam formam dat, ex actionibus recens natorum haberi non poteſt, ideo eiusmodi monſtrum quidem non interficiendum, nec tamen noſtro iudicio ſtatim baptizandum. Dubia enim hic res manet tam diu, donec tractu temporis per ſigna evidentia humanitas magis appareat. Nam in monſtrorum conformatione non errat anima rationalis, ſed anima brutorum potius, ſenſitiva dicta, ſive quod idem eſt principium vitæ. Monſtra enim in brutis etiam formantur, teſte quotidiana experientia.

Oſtentum, portentumque dicitur, iuſta ſupra citatum LUDOVICI, illud, in quo natura membra humana mutavit

am-

ampliavit, vel imminuit, vel cuius membra, capite excepto, a forma debita & congrua recedunt, v. g. quando digiti, manus & pedes, vel deficiunt, vel brutorum membra repraenſentant. Sic conſervo monſtrum exiguum humanum digiti longitudinis, quod caput quidem humanum gerit, inteſtina vero non in abdomine, ſed extra illud in tenui pellucidaque veſica continentur, ſexum habet indiſtinctum, brachia deficiunt, & eorum locum organa, alas deplumatas repraeſentantia, ſupplent, pedes irregulariter contorquentur, uno verbo, totum corpus irregulare eſt, capite tantummodo excepto.

2. Qu. *Quomodo dividuntur monſtra?*

Diviſiones monſtrorum variae dantur ab Autoribus, v. g. a RODERICO a CASTRO, de *morbis mulierium*, *P.* I. *Lib.* 3. *cap. I.* BAUHINO. *de Hermaphrodit. Lib. I. Cap.* 15. LICETO, *de monſtris*, *Lib. I.* WEINREICHIO, &c. ubi diſtinguuntur moſtra 1) in illa quæ totum corpus mutant 2) quæ unam alteramve partem tantummodo mutatam habent.

Monſtra, totam ſpeciem mutantia, ac bruta repraeſentantia, an unquam extiterint, merito dubitamus, & magis hiſtorias illas ad fabulas & figmenta referre volumus ubi aſſeritur, quod homines ex brutis, bruta & beſtiae integrae, ut canes, vituli, &c. ex hominibus nati fuerint. Extant tales hiſtoriolae inter alia in Cl. SCURIGII, M. D. nuper edita *ſpermatologia*, *p. m.* 209. *uſque ad* 215. verum, p. 219. eruditus Autor proprium ſuum annectit iudicium, quod nempe hactenus ab eo recenſita exempla fidem vix mereantur, & potius pro fictis abenda ſint. Nam cum ovum, docente HARUAEO, non aliunde procedat, quam a foemina, ac in illo totius corporis humani compendium iam ante conceptionem contineatur, non poteſt aliud animal ex illo ovo produci, quam quod in eo

in eo delineatum eſt, etiamſi (poſito, non conceſſo) aſperſione peregrini ſeminis maſculini irroretur & vivificetur, quia ſeminis maſculini particulae ſpirituoſae, iuxta communem ſapientiorum Philoſophorum, & ipſius HARVAEI, ſententiam, ſolummodo ſtamina ovi rore foecunditatis imbuunt, eaque primum actuando primitivum vitae motum afferunt, & non de novo particulas, in ovo delineatas, peregrinis figuris deſcribunt. Hinc generationes hominum ex vaccis, aut equabus, vel aſinabus, item generationes canis & vituli ex hominibus, &c. fabulas ſane ſapiunt.

Secundum partes monſtra humana ſpeciem mutant, quando gerunt v. g. caput bovis, vituli, canis, elephantis, qualia exempla in ſuperſtitioſi Patris SCHOTTI *Phyſica curioſa*, aere expreſſa, repraeſentantur. Vel quando faciem repraeſentant ranae, ſimiae, ſuis. Vel quando cornua gerunt, aut vittas. Vel quando, loco naſi proboſcis elephantis adeſt. Vel quando adſunt aures aſininae, oculi item diverſimode defoedati, qualia exempla apud iam citatum SCHOTTUM, *Lib.* 5. proſtant. Vel quando caput humanum adeſt, reliquum vero corpus totum monſtroſum. Vid. SCHOTT. *loc. cit.* & PARAEUM, *Lib.* 24. *obſ.* Vel ſi homo, bubulneis, equinis, anſerinis, raninis, aliiſve pedibus, vel ungulis animalium volatilium defoedatus, excluditur. Vel ſi alatus eſt, aut caudatus foetus. Vid. SCHOTT. Et poſterioris conditionis mihi exemplum notum eſt.

Monſtra ſine ſpeciei mutatione ſunt, quorum membrorum conformatio turbatur vel ſecundum ſitum, vel quantitatem, vel numerum, vel figuram. Quoad *ſitum* monſtrum eſt, quando v. g. oculi in Pectore deprehenduntur, vel brachium in cervice, aut circa coſtas ſpurias, qualia exempla SCHOTTUS, l. c. recenſet. Secundum *quantitatem* aberrat natura, quando manus, aut pedes, aut caput, & organa in capite, vel nimium ſunt exigua, vel

nimium excedentia. Secundum *numerum* error committitur, quando vel imminuuntur numeri organorum, v. g. quando omnes digiti in unum coaleſcunt, vel augmentantur, h. e. quando ſex, vel plures digiti in una manu conſpiciuntur, quo pertinent & monorchides, & triorchides, item huc referri debent moſtra bicorporea. Legi meretur Cel. ETMULLERI, Fil. *diſſ. de monſtro hungarico bicorporeo*, vel quando in uno fœtus corpore quatuor brachia vel quatuor pedes deprehenduntur vel quando duo capita, vel plura obſervantur. Vid. SCHOTT. l. c. ubi monſtrum biceps & ſepticeps reperitur, ære expreſſum, item HELLWIG. *Obſ. num.* 16. WEISCHIUM, *Obſ. phyſico-medic. num.* 46. alioſve.

Secundum *figuram* monſtrum dicitur quando organon, alias rectum, incurvatum deprehenditur, vel quando organon quod alias ſitum perpendicularem naturaliter poſſidet, orizontaliter, vel plane inverſo modo poſitum reperitur. Vid. FRIED. HOFFEMANN. Hallens. Patris, Cel. ibi viventis Prof. & Conſil. Aulici, Tractatum *de cordis inverſione*.

3. Qu. *Quid ſit cauſſa monſtrorum?*

Cauſſa moſtrorum iuxta Autores varia eſſe ſolet. Prima tribuitur *immaginationi*, impreſſioni & phantaſiæ perverſæ ac forti, vel in vigiliis, vel in ſomno parentum, præſertim autem tempore veneris conceptus contingenti. Quantus enim phantaſia prægniantium in peregrinis fœtui inprimendis formis obtineat vires, millenis obſervationibus fere Phyſicis & Medicis innotuit, ita, ut omnium monſtroſorum fœtuum effectricem cauſſam nominare aliqui non dubitaverint. Sic ab intuitu leporis excoriati talem infantem peperit *Kunigunda* apud HELLWIGIUM, *obſ.* 5. item ab intuitu immaginis IO. BAPTISTAE fœmina excluſit filium hirſutum. Vid. MARCELL. DONATUM, *Hiſt. mirabil.*

mirabil. Lib. 2. *Cap.* 1. Similis hiſtoria etiam reperitur apud BARTHOLINUM in *obſ. lib.* 5. *hiſt.* 28. ubi ab intuitu urſi fœmina etiam excluſit infantem hirſutum. Infantes vero labiis leporinis defœdati, vim immaginationis in gravidis toto die confirmant, quam ipſe FORTUNATUS LICETUS, *de monſtris*, *Lib.* 2. *Cap.* 42. pro vera monſtrorum agnoſcit cauſſa. Quomodo vero agat vis immaginationis matris in fœtum, ita nobis concipimus. Nempe in omni perceptione fieri debet compulſio nervorum ab obiecto, ex qua in nervis motus tremulus oritur, qui fortiſſimus eſt, in terribili inſolitaque idea, percepta a femina inprimis debilioris iudicii. Hic motus nervorum vehemens, per nervos placentæ uteri ac funiculi umbilicalis fœtus, continuatus ad fœtum uſque, in molli eius corpore, aut plane tubulorum præſtat dilacerationem, aut indecentem diſpoſitionem & locationem partium formandarum, & ita inconveniens, irregularis & monſtroſa oritur partium corporis increſcentia. Vim immaginationis prægniantium confirmant porro obſervationes HORSTII *tom.* 1. *de ſimilitudine & diſſim. natorum. tom.* 2. *de morbis mulier.* MARCELL. DONATI *hiſtor. mirab.* DEUSINGIUS, *de fœtu Muſipontan.* DIGBEVS, *de pulv. ſynp.* HILDANI, *obſ. Cent.* 3. *n.* 56. & *Cent.* 5. *n.* 5. SCHOOKIUS, *de ſignaturis foetus*. SACHSIUS *ampelograph. Lib.* 2. *ſect.* 5. *Cap.* I. REIES, *in camp. Elyſ. queſt. curios.* 45. & 50. Secunda cauſſa originis monſtrorum, iuxta nonnullorum placita, *Diabolo* tribuitur. Statuunt enim, diabolum, ut incumbum, poſſe generare monſtra. Ad confirmandam aſſertionem hancce praeſupponunt 1) Diabolum, ut ſpiritum, habere abſolutam potentiam in corpora, ſive in materiam paſſivam, quod tamen falſum eſt, quemadmodum hoc demonſtravit Cel. HOFFMANN, in ſua egregia diſſ. *de potentia diaboli in corpora*. 2) Ex aëre & reliquis elementis Diabolum poſſe formare corpus humano ſimile; vel 3) poſſe corpora mortuorum utriuſque ſexus recipere, putredinem in illis

extinguere, ea calore fovere, & vel in incubos, vel ſuccubos traſmutare. 4) Putant, poſſe diabolum ſemen maſculinum, ſuccubis immiſſum, recipere, celeri motu, eodem tempore per aërem trasferre, atque per incubos iterum adplicare, ex quo ſemine quidem fieri poſſit impraegnatio, quae non a Diabolo, ſed tantummodo per Diabolum contingat, ex qua generatione difformes, monſtroſi, & horrendi partus orirentur, Vid. D. D. SIMON. quondam Ienenſ. poſtea Hallens. Prof. Tract. *de impotentia coniugali*, *Cap.* 5. *Th.* 2. & qui plura deſiderat, evolvat DEL RIO, *Diſquiſit. magic.* TORREBLANC. de *Magia*, WIERUM *de praeſtigiis Dæmonum*, WESTPHAL. *Patholog. Dæmonicam* BODINI *daemonomaniam*, alioſve. Sed argumenta ſupra dicta debili ſtant fundamento, dum varia praeſupponunt, quae tamen contra omnem rationem militant. Et poſito, quod poſſit applicare Diabolus ſemen, ſuccubis immiſſum, (ſi modo exiſtant,) tamen eius energia, quae in ſale volatili, facile evaporabili, conſiſtit, in momento expirat, hincque ad generationem tale ſemen plane inutile eſt. Recentiores ideo Philoſophi dudum pleraque, & nimis ſuperſtitioſa abſurdaque placita veterum de magia deridere & rationibus deſtruere inceperunt, quo pertinet KLEINS *Diſquiſitio confeſſionis ſtrygum circa copulam daemonum* WESTBERS *Diſquiſitio de imaginata ſic dicta arte ſtrygum cum praefatione celeb. Hin* THOMASII, *Abbatis* BOURDELOTS *Medici Primarii Regis Galliarum Imaginationes curioſis enarrationibus plenae.*

Tertiam monſtrorum cauſſam tribuunt congreſſibus ſodomiticis hominum cum brutis, qualia exempla varia ab Autoribus adducuntur. Sed & talis congreſſus valde dubius videtur ex hac ratione 1] quia animalia, ob differentem cum homine conformationem, ſeſe ad congreſſum haud facile applicant, & 2] ex eiuſmodi congreſſu poſſe fieri generationem, credibile vix eſt, cum vis activa

va ſeminis maſculini non deprehendat aptam materiam paſſivam , in quam agere poſſit.

Quarta monſtrorum cauſſa, iuxta ZACCHIAM, *Lib.* 7. *Tit. I. qu.* 1. *num.* 5. item & alios, Deum eſſe aliquando, non vero ſemper, defendunt. Aſt tutius eſt, hoc negare, & potius affirmare, quod omnis monſtrorum proventus caſu tantummodo fiat. Deus enim, ut ens perfectiſſimum, omnia quoque in ſumma perfectione creavit, hincque ſtamina monſtroſa nunquam in ovulo exiſtunt, ſed poſt conceptionem caſu ita formantur. Huc pertinent illi, qui ex præſtabilita harmonia, vel a ſiderum quoque influxu monſtrorum originem derivant. Non video enim rationes, quibus mediantibus eiuſmodi theorias adſtruere & ſtabilire poſſint.

Nec 5) cum veteribus ad ſeminis virilis ubertatem refugiendum eſt: nititur enim haec ſententia falſa PARACELSISTICORUM hypotheſi, quaſi a membris ſingulis patris quicquid a nutritione ſuperfluum eſt, ad ſemen conſtituendum conflueret, adeoque ſimul, dum conflueret, monſtra generarentur, membrorum pluralitate inſignia. Qui vermiculos in ſemine virili, cum LEEWENHOEKIO, defendunt, inſimul ſtatuere debent, eorum monſtroſitatem ante conceptionem, & ita tacite Deum pro cauſſa monſtrorum quoque admittere.

6) Maiori iure ſemen maternum accuſandum. Hoc enim ovulum eſt, & ſtamina ac rudimenta, omnia futuri foetus delineata in ſe continet. Hæc ſtamina, in ſe inertia, ſpiritu ſeminis virilis plaſtico actuantur & commoventur, & ita ipſa vita inchoatur. Quando vero motus auræ ſeminalis incoveniens eſt, fit, ut organa vel non convenienter expandantur, vel a motu irregulari auræ ſeminalis dislocentur, vel plane dilacerentur, & ſic annihilentur; qualia exempla de brachiis dislocatis reperiuntur in SCHOTTI *phyſica, Lib.* 5. *Cap.* 7. quam & theoriam confirmat Hiſtrio, ſine manibus ac pedibus na-

tus,

tus, qui praeſtigias ſuas in variis Europae urbibus, magna cum ſpectantium, & noſtra propria admiratione perfecit.

7] In monſtri generatione concurrere videtur ipſe uterus, qui vel nimium natura anguſtatur, & ita in convenientes dimenſiones durante geſtatione non extenditur, vel nimium ampliatur, & ita irregularem conformationem increſcenti foetui imprimit, quo pertinet ſuo modo ipſa uteri ſcirrhoſitas, aliaque vitia ſimilia, conformatio naturalis ſ. luſus naturae, vis naturae plaſtica.

4 Qu. *An Monstra ſint vitalia?*

Plerunque monſtra, inprimis difformia, per abortum excluduntur. Ob organorum enim pravam conformationem diu œconomiam propriam in utero ſartam tectam conſervare haud poſſunt, id quod confirmat propria noſtra obſervatio foetus monſtroſi trium circiter menſium, quem adhuc conſervo. Porro, propter irregularem foetus monſtroſi conformationem, partus fit difficilis, & ideo tale monſtrum neque vires ſuas debitas in partu exercere poteſt, neque per pudenda muliebria matris viam ſibi parare & invenire, unde plerumque ante partum pereunt. Interim tamen dantur monſtra vitalia, ut homo monſtroſus Italus 27. annorum, qui fratrem ſuum ſub ſterno ex corpore ſuo pendentem in faſcia geſtabat. Vide HELLWIGII *obſ. num.* 16. Cel. ETMULLERI, *filii*, *diſſertationem de mostro hungharico bicorporeo* quod iam per 6. annos vixit, in qua diſſertatione plures aliae hiſtoriae huius commatis reperiuntur.

5. *Qu. Quaenam monstra anima rationali prædita ſint dicenda, quae vero non?*

Haec quaeſtio maximi eſt momenti, & ſub ſe comprhen-

prhendit alias quaeſtiones, nempe an tale monſtrum ſit baptizandum, nec ne? an rumpat teſtamentum? an occidendum, & in ſterquilinia abiciiendum, vel in flumina demergendum? Res vero decidenda ex ſententia Phyſicorum de ſede animae. Veteres cor, utpote fontem & principium nativi caloris, pro animae ſede & officina agnoſcebant. Aſt recentiores omnes cerebrum metropolim animae eſſe ſtatuunt. Et merito quidem. Nam a cerebro, & huius fluido nervoſo dependent omnes actiones, imo ipſe cordis motus, dum cor ſuas operationes abſque fluido nervoſo perficere non poteſt, vi experimenti LOWERIANI, in *tract. de corde*, ubi abſciſſis, vel ligatis nervis cordis ſtatim interit omnis cordis operatio, & quod maximum omnis affectuum ſedes in capite exiſtit, omniumque operationum mentis ibi eſt habitatio. Ergo caput ſedes animae habetur, conſentiente etiam ZACCHIA, *l. c. q.* 5. & FORTUNATO FIDELI, inprimis vero CARTESIO, *Lib. de paſſione animae*. Hiice itaque praeſuppoſitis ſequitur, quod 1.) monſtrum acephalon neque ſit baptizandum, neque pro infante in teſtamento & ſucceſſione admittendum. 2. Monſtrum, quod figuram humanam non retinet, animam rationalem habere non praeſumitur, ut BALDUS, *ICtus*, *in L. 2. in princ. C. de poſth. haered. inſtituend.* CARRANZA, *de partu humano*, *Cap.* 17. *n.* 25. Humanitas vero, ſive *τό* humanum eſſe, maxime deſumitur a facie, conſentientibus ICtis, iam allegatis, & ipſo ZACCHIA, item a voce humana, ubi videndum, an vocem humanam tale monſtrum ediderit. Quis ideo tam abſurdus eſt, qui foetum humanum, belluino capite inſtructum, ranino ſcilicet, leporino, elephantino, ſuillo, canino, &c. pro homine agnoſcere velit, qualia exempla in SCHOTTI *Phyſica*. *L.* 6. *c.* 6. reperiuntur. Quando vero caput humanum adeſt, in reliquis autem partibus aliqualis belluina monſtroſitas ſeſe manifeſtat, tunc nihilominus humanitas adeſſe praeſumitur, cum qua theſi conſentit ec-

clesia

ecleſia catholica Romana, referente FORTUNAT. FIDEL. & ZACCHIA, ideoque etiam ſacra ac vitali baptiſmatis aqua caput reſpergit, non vero pectus, in capite animam eſſe exiſtimans. Quando vero vera animalia bruta, ut ranae, bufones, vermes, &c. ab hominibus excluduntur, illa absque omni dubio occidi poſſe ZACCHIAS ſtatuit.

6. Qu. *Quid ſtatuendum ſit de monſtro bicorporeo, an pro duobus, an vero uno homine baptizandum, & an, ut duplex homo, ſuccedat in haereditate?*

In hoc caſu attendendum, an corpus duplex, duplici ne regatur anima, an vero ſimplici, id quod ex actionibus apparet, inprimis capitis. Nam quia cerebrum eſt organon animae principale, etiam in capite differentes actiones apparere ſolent. Credendum ideo, quod corpus ſimplex monſtroſum, duplici capite inſtructum, duplex etiam ſit homo, & corpus duplex, hoc eſt, quatuor brachiis, totidemque pedibus inſtructum, ſimplici vero capite ornatum, ſit ſimplex homo. Magis vero probatur, quod monſtrum, duplici capite formatum, duplex homo ſit, ſi in duplici capite duplex affectus annotatus, in uno nempe triſtitia, in altero laetitia, item ſi duplex ſonus editur, ac unum caput dormit, altero aduc vigilante, unum caput ridet, altero eiulante, &c. Vid. IO. ADAM RUDAMUS in *deſcriptione phyſiologica alicuius foetus monſtroſi*, Gedani 1724.

CAP.

CAP. XIV.

DE HERMAPHRODITIS.

1. Qu. *Quid ſit hermaphroditus?*

VOx hermaphroditi ſignificat ſubiectum, cui vitioſa eſt organorum generationis conformatio, ita ut utriusque ſexus, maris & fœminae, genitalia adſint, vel adeſſe videantur.

2. Qu. *Quomodo distinguuntur hermaphroditi?*

Diſtinguuntur hermaphroditi commodiſſime 1) in illos in quibus neuter ſexus perfectus eſt, h. e. qui neque ad generandum, neque ad concipiendum apti ſunt. De his AUSONIUS cecinit, *epigrammate* 98.

Concretus ſexus, ſed non perfectus utroque
Ambiguae veneris neutro potiundus amore.

2. In illos, qui alterutrum ſaltim ſexum, rite conformatum, poſſident. Talis hermaphroditus maſculus, ſive androgynus, maſcula generationis organa, perfecte conformata, oſtendit, in perinaeo tamen, vel etiam in pube rimam quandam, minime perviam, ad formam vulvae efformatam, poſſidet, per quam neque ſemen, neque lotium emittit. Eiuſmodi hermaphroditum obſervavit anno 1676. in caſtris Brandeburgicis, ad Anclam locatis, CEL, CHRIST. MENZELIVS, Vid. *Miſc. N. C. Dec. I. anno* 8. *obſ.* 8. Hermaphroditus foemina vero, ſive androgyna, praeter vulvam, naturaliter & recte conſti-

tutam, per quam quoque ſemen, ſive potius glutinoſus liquor ex lacunis, urina, item & menſes excernuntur, adhuc, vel circa os pectinis, carneam quandam & cutaneam, ſed imperforatam, habet ſubſtantiam, ad membri virilis ſimilitudinem, erectionis tamen, & profuſionis ſeminis impotentem, ſcrotoque & teſtibus carentem. Vel *clitoris*, in vulva exiſtens, ita increscit, inprimis in ſalacioribus, ut mentulam virilem repraeſentet, imperforatam tamen. Hinc mulieres, tali clitoride enormi inſtructae, viri mentulam admittere haud poſſunt, nec volunt interdum, ſed potius cum aliis coire tentant. *Clitoris* enim ſuo modo cum mentula virili in ſtructura anatomica convenit. Adſunt quippe & hic bina corpora nervoſa, ſenſibus voluptatis deſtinata, adeſt glans, corona, atque praeputium. Haec organa tamen natura admodum exigua ſunt, in ſalacioribus vero ad digiti longitudinem interdum extenduntur, cum notabili inſimul craſſitie, qui morbus *cercoſis* dicitur. Nymphae quoque in eiuſmodi ſalacioribus increſcentes, dum ad latera clitoridis conſtitutae ſunt, teſtes quaſi repraeſentant. Hinc decipiuntur interdum optimi Medici, qui exactam partium harum ſtructuram ex anatomia non didicerunt.

Tertium hermaphroditorum genus conſtituunt illi, qui utroque ſexu valent, mariſque & foeminae munera potenter obeunt, hincque utriuſque ſexus genitalia, omnibus numeris atque conditionibus ad perfectum uſum & generationem neceſſariis completa & perfecta, gerunt, imo iuxta Auctores, mammam dexſtram, mammae maris ſiniſtram mammae foeminae ſimilem, geſtant. Vid. RETES in *Camp. Elyſ. iucund. quaeſt.* 48. BAUHINUM, *de hermaphroditis*, *L. I. Cap.* 4. PARAEUM in *Oper. lib.* 24. *Cap.* 4. RODERIC. a CASTRO, *de natura mulierum*, *Lib.* 3. *Cap.* 12. De eiuſmodi hermaphroditi exiſtentia *plures dubitant*, & nunquam in rerum natura tales extitiſſe, ſed

mera

mera figmenta eſſe arbitrantur Interim tamen notabilis de tali hermaphrodito anno 1686. hiſtoria reperitur in IAC. MOLLERI *Tr. de hermaphroditis*, *Cap. 2. p.* 151. quae ita ſeſe habet. *Lugduni Batavorum mirabile quidpiam accidit & ridiculum, ſcilicet fœmina quae tres ex marito ſuo filios pepererat & lactaverat profecto ad Indias Orientales marito, magiſtra orphanorum deſignata eſt. Paulo poſt innotuit ex orphanis puellis* 16. *aut* 18. *annos agentibus tres quatuorve utero geſtare. Puellae hae habito examine confeſſæ ſunt conſtanter earum magiſtram patrem eſſe foetuum quos gerebant. Magiſtra igitur examinata viſitaque deprehenſum eſt eam eſſe hermaphroditam. Illa id omne perfeciſſe confeſſa eſt.* Sequentem obſervationem de hermaphrodito, liberos pariente, inſuperque ancillam impraegnante, recenſet BLANCARDUS *narratum mihi eſt ab O. B & ab alia muliere A. M. quod in Loewarden eſſet quedam hermaphrodita, quae publice deſponſata erat cum homine quodam apud Reformatos, a quo plures abuerat filios. De eo tamen non ſatis adhuc contenta dormit cum famula cui eamdem preſtitit ſervitutem quam praeſtat mulieri maritus. Famula autem cum utero ſe gerere ſentiret publice confeſſa eſt iudicibus ſe ex ſua domina gravidam eſſe.* Vide plura eiuſmodi exempla, ex variis ſcriptoribus collecta, in Cl. D. D. SCHURIGII *Spermatologia*, *Cap.* 13.

3. Qu. *An dentur tales hermaphroditi perfecti?*

Iam allegatae obſervationes eorum exiſtentiam quidem cofirmare videntur, ſed, an ſemper verae ſint hiſtoriae, nos valde dubitamus. Nam fere videtur impoſſibile, quod in uno eodemque ſubiecto organa utriuſque ſexus deprehendantur perfecte formata. Alias enim ſequeretur, talem hermaphroditum ſine alterius acceſſu intra ſe generare poſſe, quia ibi & maſculinum ſemen,

perfecte elaboratum, & vaſorum, uterique conveniens ſtructura, adeoque ad faetum producendum & alendum ſufficiens locus atque materia praeſto eſſet, quare nihil deficeret, quo minus abſque alterius coitu gravidaretur hermaphroditus, quod tamen magnopere rectae rationi repugnat. Divinum numen enim ex ſingulari providentia creavit ſexum diſtinctum, in Adamo atque Eva, cuius organa ſtatim in principio adfuerunt, non vero, iuxta HELMONTIUM, poſt lapſum demum formata ſunt. Porro impoſſibile videtur, quod in uno eodemque ſubiecto poſſit duplex praeparari ſemen quoniam natura interdum vix ſufficit ad ſemen unius ſexus perficiendum, id quod impotentiae coniugalis millena fere exempla confirmant.

4. Qu. *Quid ſit cauſa hermaphroditorum?*

Variae ab Auctoribus allegantur originis hermaphroditorum cauſae, & arbitrantur 1. Aſtrologi, quod certa Veneris & Mercurii coniunctio tempore impraegnationis hermaphroditos efficiat. Vocabulum enim hocce compoſitum eſt ex graeco vocabulo ἑρμῆς quod ſignificat Mercurium, & ἀφροδίτη, quod ſignificat Venerem. Alii, cum LEVINO LEMNIO, *Lib. I. de occultis naturae miracul. Cap.* 9. cauſam in certis a menſtruatione diebus quaerunt, ſtatuentes ſcilicet, a primo poſt menſium fluxum die uſque ad quintum, ex congreſſu foecundo, maſculos procreari, deinde ad octavum fœminas, poſtmodum ad duodecimum rurſus mares poſt hunc vero dierum numerum hermaphroditos. Alii hermaphroditos oriri credunt, quando congreſſus tempore menſtruationis, & fluentibus adhuc menſibus, celebratur. Quem actum tamen omnes fere omnino homines, ſane propter nauſeam, deteſtantur.

Veteres, propter ignorantiam anatomicam, uteri cavitatem in tres cellulas dividebant, & ſtatuebant, ſi ſemen

ſemen virile in dexſtram incideret, mares, ſi in ſiniſtram, fœminas oriri, ſi vero in mediam iniiceretur, Androgynos naſci. Alii a ſeminis utriuſque ſexus conditione originem hermaphroditorum derivant, & arbitrantur, quod ex ſuperabundante ſemine maſculino procreetur maſculus, ex praevalente vero muliebri ſemine fœmina; quod ſi denique contingat, unum ſemen alteri non praevalere, ex aequali tali virtutum pondere fieri hermaphroditum opinantur.

Quemadmodum autem Aſtrologorum ſententiae dudum, tanquam ſomnia & nugae, ſunt reiectae, ita quoque reliquae adductae hermaphroditorum cauſae recentioribus Phyſicis & Medicis ſuſpectae evadunt: cum pleraeque falſa hypotheſi, utriuſque ſcilicet ſeminis, virilis atque muliebris commiſcela, nitantur. Quae tamen plurimis rationibus a recentioribus refutatur, ſiquidem ſecundum horum fundamenta ſemen virile in coitu raro uteri cavitatem ingreditur, & nunquam ad ipſum ovarium fœmineum materialiter penetrat. Deinde ſemen muliebre non in liquore iſto, qui in congreſſu per lacunas fœminarum durante titillatione venerea prorumpit, conſiſtit, nec per huius liquoris & ſeminis virilis miſcelam impregnatio fit. Excernitur enim talis liquor in voluptuoſiſſimis, ſterilitate tamen inſimul laborantibus mulierculis. Sed omnis generatio ab ovulo, quod a ſemine virili impraegnatur, & in ovario ſucceſſive ad maturitatem increſcit, dependet. Vnde ſequitur, materiam hermaphroditorum, aeque ac naturaliter conſtitutorum foetuum, non in ſeminibus commixtis, neque in menſibus, neque in media uteri cavitate, ſed unice in ovulo muliebri quaerendam eſſe. Vnde porro circa hanc ſatis obſcuram hermaphroditorum originem, ſuſpicari mihi liceat in eiuſmodi ovulo muliebri, ſtatim a prima formatione, diſpoſitionem quandam peculiarem, & fortaſſe gemellis aptam, caſu tamen aliquo modo turbatam, extitiſſe, ex qua foetus, duo-

duobus genitalibus, fere inſtructus, formatur, pariter uti in monſtris, ubi natura fortaſſis gemellos intendit. caſu vero & ſtaminum confluxu bina capita, vel quatuor brachia, formantur, qualem ſententiam nobiſcum fovet de origine monſtrorum *Cel. Lips. Medicus* MICH. ERNEST. ETTMULLERUS, in ſua *diſſertatione*, iam in priori capite, citata, *de monſtro hungarico*, *Th.* 5. *p.* 9. *&* 10.

5. Qu. *An hermaphroditi ſint monſtra?*

Veteres hermaphroditos utique ad monſtra referebant, & tanquam prodigii, atque ſiniſtri ominis aliquid ſignificantes interficiebant, vel in flumina proiiciebant, teſte SCHENCKIO, *Lib.* 4. *Obſ. Medic. p.* 519. BAUHINO, *de hermaphroditis*, *Lib.* 1. *Cap.* 35. ZAUNSCHLIFFER. *Oper. Iurid. Tract. de Iure monſtrorum*, MOLLERO, *de hermaphroditis*, *Cap.* 5. *&* 6. ubi huius acerbitatis originem refert ad *Legem* 18. *Romuli*, cuius legis exſecutores ſeveriſſimi, hermaphroditos in mare abiici curabant.

Coſtantinus Imperator etiam, lege lata, hoc tertium genus hominum quoque e vita tolli & auferri conſtituit, ut ex EUSEBIO PAMPHILIO, *L.* 4. *de vitae Conſtantia*, refert EBERHARDUS SPECKHAN. *Quaeſt. Iurid. Cen. I. num.* 77.

Talis autem mos praeſenti tempore amplius non obſervatur, ſed potius hermaphroditi, quoniam formam humanam poſſident, hominibus perfectis annumerantur. Et hermaphroditos monſtra non eſſe, nec pro monſtris a legibus haberi, ſed in virorum, vel mulierum cenſu reputari, clarum eſt *L. quaeritur ff. de ſtatu hominum: L. Repetundarum §. hermaphroditus. ff. de teſt. L. Sed eſt quæſitum, in fin. ff. de lib. & poſth.* Ergo potius oſtenta, non vero monſtra dicenda ſunt, quia & hic natura membra ampliavit.

6. Qu.

6. Qu. *Quomodo ſexus praevalentia in hermaphroditis ſit dignoſcenda?*

Hoc fieri poteſt reflectendo ad ſubſequentes circumſtantias, & quidem 1) ad organorum molem. Membrum enim genitale illud, quod magis conſpicuum eſt, etiam ſexus perfectionem neceſſario indicat. 2) Et praecipue ad eorum conformationem. Quo magis enim illa ad naturalem accedit, eo perfectior quoque eſt ſexus. Medico autem ex anatomia innotuit, quaenam partes forment ſexum maſculinum, quaenam vero fœmininum. In maſculino nempe adeſſe debet glans, eaque perforata, & praeputio mobili tecta; corona glandem ſeparare, & diſtinguere debet partim a praeputio, partim a corporibus nervoſis; in inferiori vero glandis parte adeſſe debet frenum; teſticuli in ſcroto debent contineri cum ſuis epididymidibus; per ſcroti denique mediam partem linea ducta eſſet debet, quae ſuturam ſcroti conſtituit, & haec per perinaeum ad anum uſque protendi. In pudendis mulieribus, rite conformatis, adeſſe debent labia, clitoris, nymphae carunculaeque myrtiformes, inter ſe vinculis quibusdam connexae 3) Ad ſitum. Quo magis enim ſexus organa occupant ſitum naturalem, eo potior quoque creditur ſexus, & ad officium, ſuo tempore praeſtandum aptior ZACCHIAS, *lib.* 7 *Tit. I. Q.* 8. quidem tradit, praevalentiam deſumendam eſſe a ſitu vel ſuperiori, vel inferiori. Aſt haec ratio non ſufficit; nam exiſtere poteſt hermaphroditus maſculus, qui ſupra pubem in regione hypogaſtrica hiatum quendam exiguum, vulvulam repraeſentantem, poſſidet, interim tamen non ſequitur ſtatim, quod ſit fœmina. 4) Ad meatus. Nam ubi meatus patent, ibi ſexus quoque datur praevalentia, inprimis, quando etiam per eiuſmodi meatum urina excernitur. Si vero organa imperforata ſunt, inprimis maſcu-

ſculina, tunc ad ſeminis eiectionem natura non deſtinavit. Eiuſmodi conditiones in recens natis imprimis ſunt attendendae, in adultis vero, quando organa generationis luſtrantur 5) Conſiderari debent pili. Quemadmodum enim hi pubertatem notant, ita ſexus quoque praeſtantiam indicant. Hinc in ſeu valentiori copioſores & rigidiores, in imperfectiori vero nulli, pauci, & molliores, ad inſtar lanuginis tantum reperiuntur. 6. Eruptio pilorum in mento & perinaeo probe eſt obſervanda, nec minus capillorum rigiditas, exiguitas, & criſpatura, quae ſuo modo etiam notatibilem dant ſexus diſtinctionem. 7] Nec minus negligendus hic eſt habitus corporis. Corpus enim oblongum, robuſtum, carnosum, & muſculoſum, magis virilitatem, contra vero ſtatuere exeguitas, & corpus molle fœminei quid indicat. 8) Huc pertinet cutis color & craſſities. Cutis enim in ſexu maſculino ſolidor, in fœminino vero ordinarie tenerior puodammodo deprehenditur, id quod etiam ſpeciem pulchritudinis efficit 9) Pectus excarne virilem, mammoſum vero, in quo inprimis notabilis, & crinibus minus cinta papilla prominet, fœminum ſexum indicat. 10) Nec vox negligenda, quae quo magis gravior, eo magis virili ſexui conveniens eſt.

Quando vero ſigna diſtintiora in ſtructura genitalium non apparent, quid tunc agendum ſit, neſciunt ſane Auctores, v. g. quando teſtes tantummodo adſunt, rite conformati, mentula autem defecit. Secundum noſtram ſententiam, mentula deficiente virilitas deeſt. Mentula enim abſolute neceſſarium inſtrumentum eſt ad coitum, ergo quoque ad virilitatem. ZACCHIAS *l. c.* it. et ROLFINCIUS *Lib. de partibus genital.* a teſtium præsentia ad virilitatem valere conſequentiam, arbitrantur. Aſt hiſce non ſubſcrivo; teſtes enim, in eiuſmodi partu monſtroſo deficientes & extra non conſpicui, interdum deliteſcunt in corpore id quod obſervantes Ana-

Anatomicorum confimarunt. Ergo in tali ſubiecto potentia generandi non deficit. Quando quoque in hermaphroditico ſubiecto per organon illud, quod pudenda muliebria conſtituit, menſes erumpunt, & quamvis excretio talis fiat in exigua quantitate, modo cum periodioco recurſu, tunc ſignum hocce utique notat ſexus foeminei praevalentiam; quale exemplum proſtat apud ZACCHIAM, *l. c.*

7. Qu. *Quid ſit ſtatuendum de matrimonio hermaphroditorum?*

Illi in quibus nulla ſexus vera diſtinctio apparet, nec perfectio; (qualia exempla annotavit COLUMBUS, *in Anatom. ſua l.* 15. SCHENCKIUS, *in Obſ. L.* 4. ZACCHIAS *l. c.*) ad matrimonium ineundum inhabiles iudicantur: quoniam nec maris, nec fœminae munere fungi queunt. Vbi vero aut ſexus maſculinus, aut foœmininus manifeſte praevalet, vel, uti leges loquuntur, ubi maior deprehenditur incaleſcentia ibi coniugium permittitur. STRUV. *Syntagmate Iur. Civil. Exercit* 3. SIMON, *de impotentia coniugal. c.* 4. *theſ.* 2. *p.* 86. VALENTINI, *Nov. M. L. Cas.* 10. *p.* 244. CARPZOVII *Conſiſtor. L.* 2. *def.* 16. SCHURIGII *ſpermatolog. p.* 661. ubi integrorum collegiorum reſponſa reperiuntur. Cavendum vero, ne mas cum mare, foemina cum foemina combinetur, id quod accuratior inſpectio Medicorum, non vero obſtreticum, [vid. BOHN. *in Offic. Med. P.* 2. *c.* 3. *p.* 569. SCHURIGII *Spermatologiam*, *C.* 13. *p.* 641.) determinat. In caſu vero dubio, iuxta nonnullorum Ictorum ſententiam, ut BALDI, in *Legem quaeritur ff. de ſtatu hominum*, hermaphrodito electio conceditur, modo iuramento promiſerit, quod altero ſexu uti nolit. Aſt quoniam hoc ſine ſcandalo fieri non poteſt, haec ſententia merito reiicitur. STRYK. in *Iur. ſenſuum.*, *diſp. I.C.* 1. *theſ.* 62.

8. Qu *An hermaphrodito, utroque organo ad generandum perfecto, conceſſum ſit, utroque modo coire & quando hoc fecit, an ſit puniendus?*

1) Uterque congreſſus nec ſine ſcandolo, nec ſine adulterio fit, imo conſultius eſt, omnibus omnino hermaphroditis matrimonium plane interdicere. Quando vero matrimonium iniit, iuramentumque, quod altero organo uti non velit, praeſtitit, & tamen durante matrimonio utroque organo utitur, tunc hoc crimen, iuxta nonnullorum ſententiam, poena capitali punitur. Vid. argumenta, tum affirmativa, tum negativa, de hac re in SCHURIGII *Spermatologia*, *p.* 667. *& ſeqq.*

9. Qu. *An hermaphroditus in foro teſtari queat?*

Reſdondeo, quod non. Dicunt quidem nonnulli, quod hermaphroditus, qui sexum virilem elegit, pro viro in Republica ſit habendus, & ad res, atque officia, viris conceſſa, admittendus. Aſt, quoniam ad ſexum foemininum inſimul inclinat, ideo vir perfectus revera non exiſtit. Quemadmodum enim, iuxta communem Doctorum conſenſum, eunuchi, quia foemineae naturae propinquiores ſunt, foeminis accenſentur, & ideo omnium illorum iurium, ac privilegiorum, quae viris attribuuntur, indigni iudicantur, contra foeminis favorabiles leges illis applicantur: Ita etiam res ſeſe habet in hoc paſſu, quare ad teſtificandum merito inepti iudicantur hermaphroditi.

10. Qu. *An muneribus publicis, civilibus, atque eccleſtiaſticis fungi queat, & an ſuccedat in feudis?*

Ad primam queſtionis partem quod attinet, certum eſt, quod hermaphroditus muneribus publicis ſine ſcandalo, praeſſe non valeat, pariter quoque vix in feudum ſuccedere, inprimis ille, in quo ſexus maſculini praevalentia, & exacta perfectio non reperitur. Nam, iuxta RITTERSHUSIUM & LUDWELL, *Synopſi Feudal. Cap.* 6. ROSENTHAL. *de feudis, Cap.* 7. Soli maſculini ſexus in feudis addmittuntur, adeoque hermaphroditi, in quibus aut ſexus parilitas aut, maſculini imperfectio, aut foeminini praevalentia, obſervatur, feudi capaces haud ſunt. In ſtatu vero dubio nonnulli reſpicere volunt ad actiones eiuſmodi ſubiecti, & virtutum ac virium eminentiam. Aſt haec regula mihi non videtur eſſe univerſalis, nec ubique applicari poteſt, dum in ſucceſſione feudi non ſemper de adulto quaeritur, ſed etiam de recens nato.

11. Qu. *Quid ſit ſtatuendum de baptiſmo hermaphroditorum?*

Cum certum ſit, quod hermaphroditi non ſint monſtra ſed foetus, humanam formam habentes, ideo, ut alii homines rationales atque Chriſtiani, merito baptiſmo abluendi, & nomine donandi veniunt. Antequam vero talis foetus baptizetur, organa probe inſpicienda, quaenam nempe magis formata & perfecta ſint, hoc facto, aut maſculinum, aut foemininum nomen etiam illis tribuitur. Quando vero in tali infante, recens nato, uterque ſexus perfecte effigiatus eſt, vel qnando ſexus dubius eſt arbitratur MOLLERUS *de hermaphroditis, C.* 5. quod eo in caſu viri nomen eligendum, ex hac ratione, quoniam natura, omnium veluti rerum

 magi-

magiſtra, & opifex, ſed ad meliora, & perfectiora inclinet. Quando vero hermaphroditus foemina pro maſculo rite baptizatur, vel vice verſa maſculus pro foemina, baptiſmus ideo non reiteratur, ſed tantummodo nomen mutatur. Actus enim ille ſacer vitioſus minime eſt, quia hic ſubſtantialia baptiſmi obſervantur. Sacroſancta quippe Trinitas invocatur, atque in nomime Patris Filii & Spiritus ſancti aqua effunditur, B. GERHARD. *in Loc. theolog. Tom.* 4. *de ſancto baptiſmo*, *ſect.* 3. *cap.* 3. *num.* 26.

12. Qu. *An detur mutatio?*

Affines hermaphroditis cenſentur perſonae, quae ſexum mutant, de qua ſexus mutatione varia hinc inde apud Auctores reperiuntur exempla. v. g. apud PARAEUM, in *Chirurg. L.* 24. *Cap.* 5. extat hiſtoria de virgine quadam Luſitanica nobili, quae, cum ad aetatem perveniſſet illam, in qua mulieres primum lunare tributum perſolvunt, ecce! vice menſium priapum, uſque ad id tempus intus latitantem, potruſit, & ſic ex foemina factus eſt maſculus, qui poſtea uxorem duxit, ſed an liberos procreaverit, non ſatis compertum eſt, inquit Auctor, interim tamen virum hunc imberbem ſemper manſiſſe, ab Auctore affirmatur. Aliam quoque ſibi relatam ibi habet hiſtoriam de perſona, quae usque ad 14. annum foemina fuerit, in fine autem ſubſequentis, cum ancilla una in lecto decumbens, atque laſciviens, latens virile membrum ex improviſo cum impetu emiſerit. Idem Auctor refert aliam hiſtoriam de virgine 15. annorum, quae cum ſaltu impetuoſo ſubito vincula pudendorum diſruperit, ut penis, in corpore delitenſcens, cum notabili dolore proſiliret. Illam, ait, domum reverſam matri maxima cum lacymarum effuſione inteſtinorum ſuorum, ex abdomine pendentium, jactu-

jacturam oſtendiſſe, Medicos vero vocatos pronunciaſſe, filam ita in filium mutatam eſſe. Quid vero ſtatuendum ſit de hacce ſexus mutatione diſputent alii, nos illam aut negamus, aut certoſin fuiſſe, affirmamus. Ipſe enim PINAEUS *de not. Virgin.* quoque non credit eiuſmodi ſexus mutationem, ſeu filiae in filium converſionem, & dum de mutatione maſculini ſexus in foemininum omnes fere Anctores ſilent, ideo noſtra theoria magis roboratur & confirmatur.

C A P. XV.

D E

IMPOTENTIA CONIUGALI, INPRIMIS IN SEXU VIRILI.

EX mente Canonum, duplex eſt coniugii effectus, ſeu finis. Alter ſpeciei humanae propagatio, per procreationem partus; alter mutuum rei domeſticae, vitæque ſubſidium, quae ratio quoque in ſacris traditur, tanquam cauſa & occaſio condendae mulieris. *Gen.* 2. *v.* 18. & 20. Et quamvis duplex hic matrimonii finis ad validitatem matrimonii requiratur, tamen matrimonium praecipue cauſa procreandi liberos contrahitur. Ideo & ille ad coniugium primario ineptus exiſtit, qui debitum coniugale reddere non poteſt h. e. cui deficit coeundi, & ſeminis eiaculandi potentia, ZACCHIAS. *L.* 3. *tit.* 1. *qu.* 1. ſine qua nunquam foemina a viro impraegnatur. Foemina enim tantum per membra generationis, ſecundum naturae inſtitutum cum viro copulatur, & ſane fabulae, ſomnia, meraque mendacia ſunt, & dici merentur, quaecunque iactantur de conceptione, facta ex ſemine virili in balneo reiecto, vel ex eius effuſione

extra

exſtra, licet prope vaſa muliebria, aliæque nugae, his non abſimiles, ab AVERRHOE, IO. BATP. SYLUATICO, ALBERTO MAGNO, aliisque traditae. Copula hic carnalis requiritur, h. e. organorum generationis ad ſe invicem conveniens adplicatio. Et cum in foro eccleſiaſtiaco multoties qaeſtio oriatur de coeundi & generandi ſufficientia, ſive potentia, ideo, illam quoque hic pertractemus, rei neceſſitas expoſcit.

1. Qu. *Quid ſit impotentia coecundi? quid generandi?*

Coeundi impotentia eſt vitium vel naturale, vel accidentale, ſive, quod idem eſt, praeternaturale, quo quis impeditur alteri carnaliter commiſceri HOSTINENSIS, in *Summ. Lib.* 4. *Tit. de frigid. & malef.* IO. BRUNELL. *de ſpons. & matrimonio, concl.* 28. *n.* 2. Coitus enim eſt adplicatio maris & fœminae in membris generationis, qua ſemen ad ſpeciei propagationem & individuorum conſervationem expellitur. Impotentia autem *generandi* quoque eſt vitium naturale, vel praeternaturale ſive accidentale, quo quis legitimo, vel naturali coitu utens, inhabilis eſt ad ſui ſimilis generationem.

2. Qu. *Quaenam ſint cauſae impotentiae coniugalis?*

Tam coitus, quam generationis impotentia, plures habere poteſt cauſas, modo ex parte viri, modo ex parte mulieris provenientes, quae dividuntur commode in externas & internas. Externae cauſae illae ſunt, quae a Medicis alias non-naturales dicuntur. Quo pertinet 1). aer cuius efficacia in corpus humanum maxima ſane eſt. Frigidus enim homines ad veneris luſus torpidos reddit. Calidus contra viros quidem interdum debilitat, fœminas

nas contra ſalaciores reddit, &, ſi iuxta HIPPOCRATEM, *Lib. de Aere, aquis, & locis, Text.* 48. Scythis endemia eſt impotentia, illa magis ab aere frigido, quam ab equitatione ac venarum poſt aures ſectione oritur. Huc pertinent quoque victus ratio & alimentorum, medicamentorumque nonnullorum indecens usus. Sic ex alimentis ſterilitatem fœminis afferre poteſt abuſus aſparagi, qui contra viros confortat, atque ſalaciores reddit. Huc pertinent & medicamenta venoſa, quae impotentiam praeſtant, qualia ſunt inprimis ſaturnina, de quibus tamen alibi. Primario autem venerem excitant, vel ſupprimunt animi affectus & vita. Sic diſcordia inter coniuges, moroſitas atque contemtus, ira ac triſtitia venerem reſtringunt. Gaudium contra, atque vera amorum teſtimonia, blanditiesque & formoſitas veneris ſenſum atque ſtimulum notabiliter augent. Hinc, iuxta TIRAQUELLUM *de lege connubiorum, p. 2. leg. 2.* gravius peccatum eſt coire cum difformi, quam cum formoſa. Inſuper omnis odor foetens, corporisque immudities, libidinem ſuffocat, animumque avertit.

Cauſae internae dividuntur in univerſales atque particulares. Ad univerſales pertinet aetas, quae naturalem impotentiam praeſtat. Non poteſt quidem certo annorum numero coeundi potentia praeſcribi) nam de coitus potentia primario ſermo eſt, cum generandi ſpes ex coitu habeatur, *Leg. final. C. de ſponſal.*) interim tamen iuvenes ante XVI. vel XVIII. annum vix libidinis ſtimulum ſentiunt, atque ad coeundum potentes ſunt; hinc eo tempore hircire & catulire, iuxta ZACCHIAM, *lib.* 3. *Tit. I. qu.* 2. incipiunt, h. e. in venerem acceduntur. Senes quoque 7ſimo anno ordinarie impotentes ſunt & aculeos amiſerunt. Qui vero ſerius coire incipiunt, in illis ſerius quoque coeundi potentia recedit, & contra qui libidinoſam exercent iuventutem, effoetum poſſident corpus in ſenectute, iuxta SENECAM.

3. Qu.

3. Qu. *Quaenam ſint cauſae praeternaturales univerſales, impotentiam coeundi & generandi producentes?*

Sunt morbi omnes, qui hominem debilitant ac vires tum ſolidorum, tum fluidorum infringunt. Morbum enim hominem ad generationem impotentem reddere poſſe, per *L. filium eum definimus ff. de his, qui ſui vel alieni iuris ſunt L. ſi pater §. final. ff. de adopt. & arrogationibus* confirmatur. Qui morbi omnes, quando ope medica reparari poſſunt, matrimonium non dirimunt; ſi vero ſint irreparabiles, matrimonium diſſolvunt, *iuxta L. C. de frigid. & maleficiat.* BRUNELL. *de ſponſal. & matrimon. concl.* 28. *num.* 18. Diſtinguunt quidem ICti inter vitia naturalia, & inter morbos, ZACCHIAS, *lib.* 3. *Tit. I. qu.* 3. Aſt haec diſtinctio nullius eſt momenti, & fluit ex hypotheſi veterum, qui tres hominis ſtatus admittebant, nempe 1) ſtatum ſecundum naturam, ſeu ſanitatem, 2) ſtatum praeter naturam, ſeu morbum, & 3) ſtatum neutrum. Si vero ſanitas potentia eſt exercendi actiones, homini competentes ſecundum ſexum atque aetatem, ſequitur, quod omnis impotentia actionum etiam ſit morbus. In hoc conſentiunt omnes, etiam ſcriptores inſtitutionum medicarum. Interim vitio naturali ex hypotheſi illi laborant, qui nunquam ſtimulo venereo agitantur, & genitalia torpida gerunt, ac in quibus mentula nunquam erigitur, nec glans rubet atque ſenſu praedita eſt. Tales perſonae ſane effœminatae ſunt, hincque pallidam faciem habent, & plerumque imberbes ſunt.

Morbi univerſales, hominem impotentem reddentes, ſunt v. g. omnes evacuationes enormes, ut diarrhoea colliquativa, ſudor colliquativus, haemorrhagiae, ſive ſpontaneae, ſive ex vulnere. Haec enim fluida vitalia notabiliter imminuunt, & quoniam ab illis vires ſolido-

rum

rum dependent; ideo torpidi, frigidi atque languidi homines redduntur; ipſaque in illis venus extinguitur, qui morbis dictis laborant. Huc pertinent porro vulnera capitis, ex obſervatione MARCELL. DONAT. *Hiſt. mirab. L.* 4. *C.* 13. & AMATI LUSITANI *Cent.* 6. *n.* 95. item capitis percuſſiones enormes, ex obſervatione HILDANI. Laeduntur nempe ita nervi, a quorum integritate potentia generationis promovetur. Simili modo hydropici, hernioſi, hectici, & paralytici, dum corpus vix commovere poſſunt, dici merentur impotentes. Tandem huc referri debet incantatio & faſcinatio. Hanc quidem non nulli pro imaginaria habent BORELL. *Cent.* 4. *obſ.* 68. ſed experientia eius exiſtentiam probat. Modum vero huius faſcinationis exponere non poſſumus dum certo modo hyperphyſicus eſt, quatenus ſcilicet operandi modus nobis eſt occultus. Probabiliter tamen partim debilitantur ſpiritus, partim nervi obſtruuntur ac ita paralyſis penis oritur; (nam muſculi erectores penis neque mentulam erigere, neque ſemen in veſiculis ſeminalibus contentum, exprimere poſſunt; Aut ipſa vaſa ſpermatica, teſtes epidydimes & veſiculae ſeminales in tali faſcinatione conſtringuntur, quo perit omnis ſeminis elaboratio, ſecretio atque ſtimulus venereus, a preſentia ſeminis copioſi, in veſiculis ſeminalibus exiſtentis dependens. Ac ſane in frigidis, quos vocant, ſive illis, qui in aetate habili ad venerem tamen neque inclinant, neque illum ſenſum libidinis percipiunt, omnia iam dicta contingunt. Vid. FRIDERIC. HOFFMANN diſſ. *de philtris ac venenis abortivis*, Halæ 1729.

4. Qu. *Quaenam vitia particularia impotentiam coeundi & generandi praeſtant in ſexu maſculino?*

Omnia illa, quae organa generationis laedunt, in-

primis vitia mentulae & teſticulorum, de quibus fuſiſſime egit Celeb. SCHURIGIUS, in ſua *Spermatologia*, *C.* 10.

5. Qu. *Quaenam ſunt vitia mentulae?*

Ad vitia mentulae pertinent 1) mentulae defectus, ſive a nativitate, qualia exempla in SCHENKII *Obſ. Med. L.*4. extant; ſive extirpatione, ubi a gangraena, ſphacelo, & cancro morbisque venereis vel afficitur, & corrumpitur, vel plane conſumitur, & Medicum ita ad abciſſionem huius membri neceſſitat, aut quando iuvenes, cuſtodiae gynaeceorum deſtinati in regionibus orientalibus ita impotentes redduntur. 2) Penis retractio, ubi membrum virile corrugatur, abbreviatur, & in abdomen abſconditur, ſive hoc fiat a ſpaſmo, ut in ſenili aetate, vel in calculoſis, ſive a veneficio, qualia exempla reperiuntnr in SCHURIGII *Spermatalog. C.* 3. 3] Penis paralyſis, ſive erectio deficiens, quae erectio ad generationem abſolute neceſſaria eſt. Dum enim penis erigitur, & rigiditatem acquirit, in antliam commutatur, qua mediante pudenda muliebria dilatantur, ſemenque virile in arvum muliebre infunditur. Hinc recte iudicat ZACCHIAS, *L.* 3. *Tit. I. qu.* 8. quod abſque penis rigiditate mulier a viro cum effectu non cognoſcatur. 4.] Penis ſitus in loco inſolito, v. g. in fronte, BORELLI *Obſ.* 74. in facie, loco naſi, LICETUS *de Monſt. Lib.* 2. *cap.* 30. in occipite, *M. N. C. dec.* 1. *anno* 3. *Obſ.* 42. in mamma *M. N. C. dec.* 2. *anno* 7. *obſ.* 123. vel etiam in perinaeo, aut ſupra pubem. 5.) Huc referri debet phimoſis, ſive impedita glandis denudatio, quae diverſi eſt generis: 1) Contingit a praeputii clauſura fere omnimoda. Hinc ROLFINCIUS, *de partibus genitalibus*, *P. I. c.* 50. inquit, ubi praeputium adeo anguſti orificii eſt, ut glans illud nequeat perforare, ſumma in coitu oritur difficultas: Neque enim urina, neque ſemen

men liberum exitum inveniunt. Novi exemplum tantae anguſtiae praeputii in iuvene ſtudioſo, qui ipſam urinam ſemper maximis cum difficultatibus & revera guttatim emittebat, dum illa effluebat per foramen praeputii vix notabile. Talis praeputii clauſura a nonnullis inter ſigna virginitatis iuvenum refertur. 2] Ex anguſtia praeputii, paulo tamen anguſtioris, quam ubi fere omnimode clauſum eſt oritur *capiſtratio*. In hoc malo glans tumens & rigida in coitu ad dimidiam tantummodo ſui partem denudatur, & inſimul cum dolore & moleſtia comprimitur, quare non tantum extinguitur voluptatis ſenſus, ſed & ſeminis eiaculatio impeditur. 3) Phimoſis ſpecies eſt, qua coitus laeditur, quando praeputium, ſive in totum, ſive in tantum, cum glande cohaeret. Ita enim convenienti modo erectio mentulae & ingreſſus ad pudenda muliebria fieri haud poteſt. Cuius rei exemplum extat in VALENT. *ff. Med. Legal. P. I. S. I. Caſ.* 9. 6) Mentulae vitium eſt curvatura & tortuoſitas penis, ſive a ſpaſmo, ſive a laeſione penis a morbis inprimis venereis. Quando enim ita penis, falciformis redditur, vel ad alterutrum latus incurvatur, etiam ineptus eſt ad coitum & generationem. 7) Penis inconveniens perforatio, ſive hypoſpadia. In tali enim morbo penis non in loco ordinario, ſeu anteriore glandis parte, *ſed in inferiori loco, circa glandis frenum*, vel in media urethrae parte, vel circa radicem prope ſcrotum perforatur, urinam & ſemen emittit. In tali morbo coitus quidem perficitur, aſt an eiuſmodi vir coitum foecundum exercere, atque adeo ad matrimonium admitti poſſit, diſputant Auctores. Vid. ZACCHIAM *Lib. 9. Tit.* 3. *qu.* 6. ubi inquit: Conveniunt Doctores, quod quandocumque foramen virgae in ſuo naturali loco non adpareat, impediatur omnis generatio, quia ſemen recta ad uteri internum oſculum pervenire non poteſt, ſed ad latera, vel ad poſterio-

 rem

rem partem, effunditur. Et pergit Auctor, quod glans impedimento ſit, ac, etiamſi uterus, ſeminis virilis aviдiſſimus, illud cum voluntate excipere vellet, tamen, ob impedimentum glandis, hocce fieri non poſſit, evaneſcatque hinc ſpiritus, & ſemen infoecundum evadat. Haec ſterilitas in imperforatis experientia confirmatur. Vid. *Miſcel. N. C. Dec. I anno.* 9. *&* 10. *obſ.* 105. SCHENCKII *obſ. med. lib.* 3. 8.) Mentulae nimia proceritas. Vulgo mentula ſolito maior minori praefertur; quoniam in ſenſu voluptatis acceptior, & ad generationem utilior iudicatur. Quam ſententiam vulgi medici non ſemper amplectuntur, dum membrum virile nimis longum uteri orificium contuſione moleſtare, & ideo generationem magis impedire, quam promovere, imo plane diverſorum periculoſorum ſymptomatum cauſſa exiſtere ſolet, confirmante hoc ZACCHIA, *Lib.* 7. *Tit.* 3. *qu.* 5. *&.* 7. ubi exemplum ANGELAE adducitur, meretricis Romanae, quae dum cum viro, probe mentulato, congrediebatur, in ſyncopen incidebat; nil dicam de aliis morbis, qui ab uteri, per mentulam maiorem facta contuſione producuntur, dolore, inflamatione, haemorrhagiis, etc. quae veneris iucunditatem omnem adimunt, & conceptionem impediunt. Vid. plura in SCHURIGII *Spermatologia. Cap.* 10. *p.* 496. *& ſeq.* Similia incommoda ex penis nimia craſſitie fluunt. Hinc coniugium tale ſterile merito iudicatur; conſentiente facultate Medica Lipſienſi, in ZITTMANNI *medicina Forens. Cent.* 2. *caſ.* 85. & ideo, praevia habita inſpectione, divortium quoque permittendum. Celeb. VALENTINI, in *Novell. Med. Legal. Caſ.* 5. ex iudicio D. Doebelii, ſequentem curioſam allegat obſervationem, quod in nonnullis Conſiſtoriis Daniae aſſerventur penes, ex lapide ficti, vel ex ligno formati, ad quos in rebus dubiis, ceu ad regulam, menſurationis ergo, confugere ſoleant 9.). Quaeſtio oritur, an etiam vir, nimis parvo

virili membro dotatus, ad liberorum procreationem & matrimonium ineundum habilis ſit? Ad hancce quæſtionem reſpondit ZACCHIAS, *Lib.* 3. *Tit.* 1. *qu.* 6. Si mulier hiantem admodum uterum habet, & virile membrum nimis exiguum exiſtit, congreſſus inter ipſos vix ſequi poteſt: Nam uterus, nimis patens, virile membrum ita amplecti non valet, ut inde delectatio, membrique intenſior erectio, ac ſeminis conveniens eiaculatio ſequatur. Hanc ſententiam alii negant, & defendunt potius, quod penis brevis impraegnationem non impediat, 1) quoniam ad prolis generationem non ſeminum commiſcela, ſed tantummodo oruli per auram ſeminis virilis foecundatio requiratur 2) Quod ſeminis virilis ad orificium uterinum internum proiectio & effuſio ideo non ſemper ſit neceſſaria. Hinc Facultas Lipſienſis apud ZITTMANNUM, *Cenſ.* 6. *Cas.* 77. inquit: *Congreſſum inculpatum & applicationem quomodocumque mentulae ad vaginam ſemine virili aſperſam ſufficere frequenter ut mulier gravida fiat.* Et VALENTINI, in *Novell. Med. Legal. Caſ.* 3. *p.* 33. & *Caſ. p.* 60. quaeſtionem movet, an mentula, iuxto brevior, conceptionem & impraegnationem impediat, ibidemque negative reſpondet, quoniam, ratione viri, ad procreationem ſobolis ſola ſeminis prolifici eiaculatio non in uteri cavitatem internam, ſed tantum in vaginam ſufficiat.

Hac occaſione, ubi de mentulae ſtatu ſermo eſt, quaedam ſimul dicenda veniunt de *circumciſis*, *recutitis* & *infibulatis*; eorumque potentia. Quid circumciſio ſit, nemo ſane ignorat, & quod illa potentiam coniugalem non impediat, ſed potius augeat, confirmant Iudaeorum, Turcarum, atque Perſarum, coniugia. Nec minus de recutitorum, ſive illorum, qui arte defectum praeputii redintegrarunt, potentia dubitandum. Infibulati vero tam diu impotentes ſunt, quam diu a fibula non liberantur. Erat vero infibulatio clauſura, vel ligatu-

ra praeputii, ſilo, vel ſibula metallica facta, quae congreſſum impediebat.

Eiuſmodi operationes olim erant in uſu, in praeſenti autem rariſſime, vel nunquam contingunt. Nihilominus in Medicina Legali interdum de recutitione quaeſtio oritur v. g. quando Iudaeus, mulierem chriſtianam in coniugem deſiderans, iudaiſmum pernegat, vel quando, perpetrato delicto, aut ſcelere quodam, ſe Iudaeum, ſeu circumciſum eſſe, fatetur, & quidem ex eo fundamento, quia glandem, praeputio tectam, habeat, in quo caſu de recutitionis poſſibilitate quaeritur, & an ex certo aliquo ſigno, tam praecedanea circumciſio, quam ſubſequens recutitio, in Judaeis, vel eiuſmodi nationibus circumciſis, dignoſci valeat? Si ad primum reſpondere volumus, fatendum recutitionem utique eſſe operationem poſſibilem, teſtante CELSO, *Lib.* 7. *C.* 25. DION. *in chirurgia de operationibus mentulae*. AMMANNO, *in Med. Crit. Caſ.* 39. B. WEDELIO, *Exerc. Med. Philolog. Decad.* 5. *Exerc.* 1. IOSEPHO, *de Antiquitat. Iudaic. L.* 12. *c.* 6. ubi inquit: *Iudaeos ſibi praeputia adduxiſſe, ut in gymnaſio nudi quoque non eſſent Graecis diſſimiles*. Et olim apud Iudæos in uſu fuiſſe, teſtatur PAULUS, *Epiſt.* 1. *ad Corinth. C.* 7. *v.* 18. ubi Iudaeis, chriſtianiſmum amplexantibus, prohibet, ne ſigna circumciſionis obtegant. Imo talem operationem hodienum Iudaeis adhuc notam eſſe, confirmat AMMANNUS *L. ſupra cit.*

Recutitionem autem, ſive praeputii reſtitutionem, dignioſcere, res eſt, quae maximam circumſpectionem expoſcit. Nam inſtituebatur olim 1) ad modum CELSI, per inciſionem circa radicem penis, qua oriebatur notabilis & lata cicatrix, & cutis mobilis mentulae elongabatur. 2) Reſtituebant praeputium abſque inciſione certo inſtrumento attractorio, ſeu ſpatiſterio, itaque fibris ſucceſſive extenſis, defectum praeputii reſarciebant. Primus modus facile

facile ex cicatrice, poſterior vero difficulter dignoſcitur a Medico & Chirurgo peritiſſimo, niſi cicatrix in extremitate praeputii, a circumciſione relicta, fraudolentiam hancce inſimul revelet.

6. Qu. *Quaenam ſunt vitia teſtium?*

Ad vitia teſtium, quae impotentiam generandi (non vero coëundi) praeſtant, pertinet partim eorum laeſio, ſive illa conſiſtat in ſcirrhoſitate, facta a contritione, contuſione, vel morbo quodam interno, inprimis venereo, v. g. hernia venerea; ubi inprimis epididymides afficiuntur & obſtruuntur. Cum vero certum ſit, quod teſtes utpote partes nobiles, conſtituant promptuarium generis humani, in quibus liquidum genitale ſive ſemen virile, elaboratur, ſeparatur, & conſervatur, ideo per ſe clarum eſt, quod per vitia teſtium turbetur genuina ſeminis elaboratio, & ita generandi potentia. Perſonae, vitiis eiuſmodi teſtium laborantes, ſalutantur vel *Caſtrati*, vel *Eunuchi*, vel *Spadones*, vel *Ectomiæ*, vel *Thlibiae*, *Thlaſiaeque*. Haec vocabula apud Medicos & ICtos promiſcue plerumque ſumuntur, imo pro ſynonymis interdum habentur; nihilominus autem a ſe invicem diſtinguenda veniunt.

Eunuchi ſunt vel a natura, vel caſu, vel ex inſtituto. Eunuchi a natura ſunt, qui ſine teſtibus naſcuntur, & poſtea, creſcentibus annis, in eodem ſtatu permanent. Quod de DOROTHEO *Antiocheno Epiſcopo*, narratur. SCHENCKIUS, *Lib. 4. Obſ. Tit. de teſticul.* Porro Eunuchi dicuntur natura tales, qui neque titillatione, neque oſtentatione corporis nudi formoſae puellae, neque ullo alio modo ad Praelium in caſtris venereis accendi poſſunt, licet in illis penis debita magnitudine conformatus ſit, & teſtibus, magnitudinem ovi columbini aequantibus, inſtructi deprehen-

prehendantur. Vid. eiusmodi caſum in MISCELL. N. C. *Decad.* 3. *anno* 4. *obſ.* 32.

Eunuchi per artem, ſecundum AEGINETAM, *Lib.* 6. *cap.* 68. BONETUM, *Polyalthes Tom.* 2. *L.* 4. *C.* 17. ſunt, quorum teſticuli vel ſunt contuſi, & ſic ad generationem inutiles redditi, vel exciſi plane. Olim autem eunuchiſmi, ſeu eunucos faciendi modus, duplex erat, primus contuſione abſolvebatur, ubi puerorum, vel infantium, in aquam calidam collocatorum, teſticulos digitis, vel ferulis fiſſis, contundebant, comprimebant, & conſtringebant paulatim, uſque ad eorum abolitionem & evaneſcentiam. Quod genus eunuchorum *Thlibiae* & *Thlaſiae*, ſive *Thladiæ* ſalutantur. Secundus modus fiebat exciſione, hincque dicebantur *Ectomiæ*, *exciſi*, *exſecti*, *ſemiviri*, *caſtrati*. Hæc caſtratio eſt vel 1) *inconſulta*, v. g. ex morſu animalium, vel iactu globorum ex tormentis bellicis, aut denique conquaſſatione inflammatoria, &c. vel 2) *conſulta*, ſive ex conſilio medico ſuſcepta, in hernia affectis, maniacis, podagricis, leproſis, ſchirrho teſticulorum venereo, aliove non maligno, vel lucri, aut quaeſtus iniqui cauſa. LANGIUS, *lib.* 1. *Epiſt.* 69. annotat caſtrationem improprie dictam, ubi Ægyptiorum ſacerdotes modica Cicutae ſorbitione ſeſe impune caſtrare conſueverunt, id quod alio quoque veneno fieri poteſt inprimis ſachari ſaturni uſu. *Spado* quid ſit, Auctores valde inter ſe diſputant. Spado enim dicitur 1) ab urbe Spada Perſiae, ubi caſtrationis mos primum invaluit & floruit. Semiramis enim Regina Babyloniae, primum eunuchos, ſive ſpadones, præparari curavit. 2) Spado dicitur a σπάω, quod denotat convello. Hinc ſpadones proprie a Medicis dicuntur, quorum nervi, qui membra genitalia, & horum muſculos commovere debent, a quacumque cauſa, vel morbo, convulſi ſunt. In tali ſtatu quoniam teſtes non omnimode deficiunt, ideo ſpado ſemen, in minori tamen quantitate, praeparat. 3) Spado dicitur vir unius teſticuli, ſive, quod

quod idem eſt, monorchis *L. ſi ſerva* §. *ſi Spadani ff. de iur. dot.* 4) Spadones a Medicis Neotericis frigidorum praecipue, ſic dictorum, hominum claſſi annumerantur, quod ſcilicet materiali quidem praediti ſint, aſt in efficiente cauſa ac formali utique laeſi deprehendantur. Vid. D. D. EWALDI, *Med. P. Regiomont.* diſſ. *de Eunuchis & Spadonibus*. Vel, iuxta HAHNIUM, *ad Weſenbecium, tit. de ritibus nuptiar, verb. impotentes*, ſpadones ſunt frigidioris conſtitutionis, vel talismodi morbo ſontico impliciti, ut generatio inhibeatur. Quod tamen naturae vitium adhuc ope Medicorum tolli & curari poſſibile eſt, adeoque nec dirimit matrimonium contractum, nec impedit contrahendum, argumento eorum, quae proferuntur a D. SIMONE, *Tract. de impotent. coniugal. Cap. VI.* §. 2. *p.* 109.

7. Qu. *An illi, qui aut natura, aut alia vi externa caſtrati, ſeu penitus exſecti ſunt, ita, ut ambobus deſtituantur teſticulis, cum foeminis coire, ſemen effundere, aut generare valeant, hincque ad matrimonium ſint admittendi?*

Ad hanc quaeſtionem ut reſpodeamus, ſingula eiusdem membra conſideranda nobis erunt. Ad primum ergo an ſcilicet eunuchi coire, & actum venereum exercere poſſint, reſpondemus affirmative. Eunuchus enim pene gaudet, qui in ſenſu voluptatis erigitur. Sunt enim omnia organa ibi, quae hancce erectionem & rigiditatem praeſtare poſſunt, adſunt nervi pro ſenſu voluptatis, corpora nervoſa pro penis intumeſcentia, ac tandem muſculi pro erectione. Id IUVENALIS olim obſervavit, dum Satyra ſexta cecinit:

Sunt, quas eunuchi imbelles ac mollia ſemper
Oſcula delectant & deſperatio barbae,

Q Et

Et quod abortivo non eſt opus, illa voluptas
Summa tamen, &c.

Hi Satyrici verſus indicant, ipſos eunuchos arrigere penem, & incumbere, ſed non implere mulieres, aut gravidas reddere valere. Nam, propter defectum ſeminis, congreſſus talis non eſt foecundus. Et quamvis in coitu liquorem quendam protrudant, tamen ille liquor proſtatarum eſt, non vero teſticulorum. In teſtibus enim unice, utpote in γουνποιήσεως vera officina, ſemen elaboratur:

An caſtratis, eunuchis, ſpadonibus, & toto patrimonio privatis, matrimonium ſit concedendum, in praeſenti non determinare volo, quoniam fuſiſſime de coniugio eunuchi agit Celeb. VALENTINI. *in Novell. Med. Legal. Caſ. 6. p. 62. nempe. uſque ad* 222. Et quamvis ibi varia, pro ſententia aſſirmativa roboranda, reperiantur, nihilominus tamen, cum poſt gloriam divinam ultimus matrimonii finis ſit ſobolis procreatio, eunuchi vero, ob defectum teſtium ſemen prolificum atque generationi aptum minime contineant, ideo merito a matrimonio excluduntur. Dum de eunuchis hic agitur, etiam quaeſtio oritur, an eunuchi ab Eccleſia ſint excludendi. Reſpondendum affirmative. Extat enim *Deuteronom.* C. 29. *v.* 1. non intrabit eunuchus, attritis, vel amputatis teſticulis, eccleſiam Domini, imo, iuſta *Levitic.* C. 21. *v.* 20. nullum animal, quod vel contritis, vel tuſis, vel ſectis teſticulis erat, offerre licebat, & in eccleſia Romana receptum eſt, ac Iure Pontificum confirmatum, quod eunuchus neque Papa eſſe poſſit, neque ſacerdos. Caſtrati in foro Romano etiam non admittebantur ut teſtes.

8. Qu.

8. Qu. *An monorchides, vel natura tales, vel quibus alter teſticulus exectus, aut alio infortunio ablatus eſt, ad generandum aeque habiles ſint, ac alii, duobus aut tribus teſticulis, vel pluribus dotati, vel an potius ſteriles atque ad matrimonium inepti?*

SCULTETUS, *in armamentario chirurgico, part.* 2. *obſerv.* 64. de his inquit: Quamvis multi poſt alterius teſticuli exciſionem aliquot procrearint liberos non pauci tamen antea foecundi, licet in uno ſaltim latere exciſi fuerint, ſteriles facti ſunt. Et, ſecundum WILH. ten RHYNE *de promontorio bonae ſpei*, *Cap.* 22. incolae huius promontorii, Hottentottorum nomine venientes, omnes, quotquot naſcuntur, maſculos alterutro teſticulo ſtatim a nativitate caſtrant, & quidem ideo, ne infrugifera terra plures, quam alere poſſit, incolas recipiat. Haec demonſtrant per experientiam, quod monorchides ad generationem non ſint inepti. Nam ſanguis per arterias ſpermaticas, & ſpiritus, per nervos libere circulantes, in altero teſticulo ſufficientem materiam ſeminis ad generationem ſuppeditant, & ſane in nullo ſcriptore medicinae forenſis monorchis propter impotentiam accuſatus reperitur. Potentiam generandi inſuper in monorchide confirmavit exemplis REGNERUS de GRAAF, *tract. de virorum organis generationis pag.* 7. B. WEDELIUS, *miſcell. naturae curioſorum*, *anno* 2. *obſervat.* 256. & in hisce collectionibus alia plura exempla reperiuntur v. g. anno 4. & 5. oſervat. 13. anno 3. obſerv. 66. item in VALENTINI *novell. medic. legalibus caſu quarto.*

9. Qu. *An triorchides, tetrorchides, pentorchides, ſive, qui tribus, quatuor, quinque armati ſunt teſticulis, alios potentia coëundi & generandi ſuperent?*

De exiſtetia eiuſmodi ſubiectorum nemo dubitare

 debet,

debet, quod ſtatim in limine monendum. Nam obſervationibus illa confirmatur. Sic de Triorchide reperiuntur exempla apud FORESTUM, *in obſervationibus medicis Lib.* 27. obſerv. 15. BORELLUM, *Centur.* 2. *obſervat.* 60. de GRAAF, *l. c. pag.* 8. SCHURIGIUM, *ſpermatologia* C. 2. *Theſi.* 23. ROLFINGK. *de partibus genitalibus, part.* 1. *Cap.* 11. Tetrorchidum & pentorchidum exempla proſtant apud BARTOLINUM, *in anatom. Lib.* 1. *Cap.* 22. BLEGNY, *Zodiaco medico Gallico, anno* 2. *febr. obſervat.* 2. *M. N. C. anno* 5. *&* 6. *obſerv.* 89. de his omnibus vero Celeb. LANGIUS, *in Phyſiolog. thes.* 36. ita iudicat: Quibus plures quam duos teſtes conceſſit natura, illi ordinarie laborant copia ſeminis, hincque vix coitu multiplici exhauriuntur. Idem teſtatur LEALIS, *exercit. part. ſemen conficientibus*, quod nempe ſint fervidae & indomitae libidinis. Attamen nec hanc regulam perpetuae veritatis eſſe, ratio docet & experientia confirmat. Sic iuvenis bonae valetudinis 25. annorum, triorchis, B. MERCKLINO ultro faſſus eſt, ſe per omnem vitae ſuae decurſum neque membri virilis erectionem ſenſiſſe, neque unquam venerei amplexus expertum eſſe ſtimulum. Vid. *M. N. C. anno* 7. & 8. *obſervat.* 211. Nam cum ſemen a ſanguine dependet, ideo non ſemper ſeminis elaboratio in ſolo teſtium habitu & multitudine, ſed potius in reliqua corporis conſtitutione quaerenda, id quod VENETTE, *in tabula amorum part.* 1. *cap.* 2. inſimul confirmat. Idem *de generation. homin. part.* 1. *cap.* 1. *ſ.* 11. *pag.* 6.

10. Qu. *An* κρυψόρχιδες, *ſive illi, quibus teſticuli, vacuo ſcroto, vel in inguine, vel in abdomine latent, ad generationem apti & ad matrimonium admittendi ſint?*

ZACCHIAS, *Q. M. L. lib.* 9. *tit.* 3. *qu.* 6. & RIOLANUS, *in Enchirid. Anat. lib.* 1. *cap.* 35. putat, quod teſtes,

teſtes, dum in ſitu peccant, hominem ſterilem, & ad matrimonium validum minus aptum reddere ſoleant. Aſt teſtes in inguine ſiti, non ſemper ita comprimuntur, coarctantur, & coſtanter flaccidi, atque admodum parvi manent, ut ſemen in illis minus prolificum praeparetur. Hoc enim inter alia confirmat hiſtoria, a ROLFINCK. *tract. de partibus genitalibus*, *part.* 1. *cap.* 5. relata: Scilicet vir quidam in magno honore habebatur a mulieribus, quoniam in venereo duello *ſe ſtrenuum exhibere poterat* militem, & tamen teſtes nullos habere videbatur. Spem quoque concipiebant ancillae non coniugatae, illum ſic fore ſterilem, neque ſe impraegnatum iri. Cum vero ad ſupplicium tandem propter varia crimina ductus & decollatus eſſet, proſector, teſtes in inguine reconditos, obſervavit. Argumento hoc eſt, addit dictus auctor, *Teſticondos* ſalaciores eſſe reliquis, quibus teſtes ſeſquipede longius extra abdomen propendent. Item BARTHOLOMAEUS CAROLINUS, Monſpelienſis Academiae Anatomicus, in ſuis hiſtoriis recenſet obſervationem de iuvene 22 annorum, de quo parentes, quoniam natura teſticuli in illo deficiebant, dubitarunt, an ad matrimonium, an ad munus eccleſiaſticum aptus ſit. Medicus vero matrimonium commendavit, in quo complures quoque genuit filios. B. MOEBIUS, qui hancce allegat quoque hiſtoriam, in *fundamentis medic. phyſiologicis*, *pag.* 464. addit, quod hic iuvenis dubio procul teſtes, in abdomine latentes, habuerit. Certum ideo eſt, teſticondos coire & generare poſſe. Hinc, quando talis teſticondus a virgine, vel meretrice de crimine ſtupri & impraegnationis accuſatur, atque vel ad matrimonium, vel ad infantis ſuſtentationem condemnari debet, ſemper videndum, an pro excuſatione & defenſione ſua, ſufficenti argumento generandi impotentiam ex vacuo ſcroto, & plenario teſticulorum defectu probari poſſit. Si enim non eſt caſtratus, id quod cicatrix in inguine & ſcroto comprobabit, tunc teſticondus

eſſe

eſſe dicendus eſt, hincque ad generationem aptus praeſumitur.

CAP. XVI.

DE

IMPEDIMENTIS COEUNDI, ET GENERANDI EX PARTE MULIERIS.

Quomodo potentia coeundi turbetur in ſexu ſequiori?

DEbitum coniugale, vel coitus, turbatur & impeditur etiam culpa foeminarum variis modis. 1) Quando tanta corporis infirmitate correptae ſunt, ut debitum coniugale praeſtare nequeant, vel propter latentem aegritudinem cognoſci non poſſint. D. SIMON, *de Impotentia Coniug. Cap. VI.* §. 6. Quando prolapſus uteri & vaginae adeſt. ZACCHIAS, *L.* 3. *T.* 1. *Q.* 2. & HEMMING. *de divortii cauſ.* Nam uterus, ita laxatus, & in ſitu ſuo mutatus, mentulam commode recipere non poteſt. Obex enim illi ponitur inſuper vel globulis, vel annulis, vel peſſariis, pyri formam habentibus, vel unculis, quibus machinis uterus intus in corpore ſuſtinetur. 2) Ob matricem penitus deſtructam, vel deficientem. 3) Huc pertinet fluor albus, ac fluxus menſium nimius & continuus. Ita enim non tantum gratia coitus & appetitus venereus exſtinguitur, ſed etiam mariti corpus variis obnoxium morbis redditur. Vid *Caſum* 36. *Centur.* 2. *medicin. forenſ.* ZITTMAN. Accedunt 4) ulcera ſordida, foetida, cancroſa, maligna, uteri, vaginae & pudendorum, quae non tantum voluptatem foeminae tollunt, ſed in marito nauſeam ad exhibendum debitum coniugale creant, coitumque

que inſimul ipſum doloroſum & periculoſum reddunt. Hinc non ſine ratione a nonullis Canoniſtis coitus cum tali impura pro peccato habetur. 5) Huc pertinet conformatio hermaphroditica, ſive clitoridis nimia elongatio, vel praeternaturalis huius organi increſcentia. ZACCHIAS, *L.* 7. *tit.* 1. *Qu.* 9. & *L.* 3. *tit.* 1. item D. SIMON. *Cap. VI.* §. 6. *n.* 3. 6) Impotentiam conciliat, ſi propter naturalium nimiam latitudinem mulier cognoſci minime poteſt. SANCHEZ *de Matrimon. Tom.* 2. *lib.* 7. *Diſput.* 92. Quo ſuo modo pertinet ruptura perinaei, a partu difficili facta, & male curata. Secus vero eſt, ſi foemina ſemen recipere poteſt, ſed non continere, quia tunc conſummatur matrimonium & coniuges una caro efficiuntur, foemina autem modo ſterilis eſt. 7) Quando foemina clauſa & imperforata exiſtit, aut nimis arcta eſt, ita, ut nec mulier fieri, nec aliqua arte iuvari poſſit, notante ULPIANO, *lege* 14. §. 7. *ff. de Aedilit. edicto*; & ZACCHIA, *Lib.* 2. tit. 3. *Qu.* 13. *n.* 23. Fiunt imperforatae aliquando natura, aliquando cauſa ſuperveniente, ex aliquo adquiſito morbo, ut ulcere, aut inflammatione indurata ad os uteri.

Conſiſtunt vero eiuſmodi vitia 1) in labiorum vulvae coalitu. 2) In connexione nympharum. 3) In connexione Caruncularum myrtiformium firmiori, vel nimia hymenis ſoliditate, ubi Carunculae myrtiformes fortioribus atque ſolidioribus inter ſe invicem coniunguntur ligamentis, qualia exempla occurrunt varia apud chirurgiae ſcriptores. In eiuſmodi ſtatu probe attendendum, an malum ſit ſanabile, an vero non: Si eſt ſanabile, tunc matrimonium non diſſolvitur; Si non eſt ſanabile, matrimonium utique diſſolvendum. Minus ſanabile malum autem eſt, quando vagina uteri in ſuperiori parte circa orificium uteri internum clauſa exiſtit, vel quando orificium vaginae clauditur craſſa quadam carnoſa ſubſtantia.

Nam

Nam eiuſmodi mala manu Chirurgi haud tractari poſſunt. Quando vero arctitudo dependet a membrana quadam tenui, tunc ſectio concedenda. Eiuſmodi enim operatio & ſectio in malo exiguo neque inflammationes, neque exulcerationes periculoſas atque lethales efficere poteſt. In Cauſa autem, ubi foemina eiuſmodi operationem & ſectionem permittere non vult, matrimonium utique diſſolvendum.

Hic non movebimus quaeſtionem, an mulier arcta inciſionem pati reſpectu mariti obſtringatur? SANCHEZ *de matrim.* 7. *Diſſ.* 93. & alii, hoc affirmant, ex hac ratione, quoniam in matrimonio uxor ius ſui corporis tranſtulit in virum. Interim probe ſemper diſtinguedum inter clauſuram plenariam & arctitudinem. Clauſura enim fit, uti dictum fuit, vel quando latera vaginae cohaerent plane, vel quando aditus ad vaginam per membranam ſolidam carnoſam, in medio tantum exiguo hiatu perforatam, clauditur.

Arctitudines vero non uno ſeſe habent modo ad omnes mentulas. Sic v. g. mentula nimis craſſa non intrare poteſt in antrum virginis, natura arctum; & mentula debilis ac minus robuſta vincula virginalia quoque diſſolvere non poteſt. Hoc confirmat exemplum *medicinae forenſis Lipſienſium Cent.* 6. *caſu.* 29. ubi mulier, aliquo modo arcta, a marito debili non poterat cognoſci. Medicus, & iuratae obſtetrices, innocentem hancce pro clauſa habebant, Conſiſtorium, nixum hoc fundamento, matrimonii reſciſſionem ſuſcipit, mulier autem, a marito relicta, admittit alium, qui eam uno coitu ſine moleſtia impraegnat. Foemina, a iudicibus quaeſita, cur alii corpus ſubiecerit, reſpondebat, quod hoc fecerit ideo, quoniam inhabilis ad matrimonium fuerit declarata. Commendo hac occaſione monitum Cl. STRYKII *de iure ſenſuum*, *diſſert.* 1. *Cap.* 1.

Cap. 1. *thes.* 55. quod nempe in caſu dubio, ne fallatur magiſtratus, uterque ſexus ſit inſpicendus ut proportio appareat.

An denique, propter ſterilitatem coniugum, aliosve caſus fortuitos, matrimonium ſit diſſolvendum, fuſe pertractavit D. SIMON, *l. c. Cap.* 7. ad quem benevolum lectorem remitto.

CAP. XVII.

DE

MORBIS FICTIS, SIVE SIMULATIS.

1. Qu. *An, & quare detur morborum ſimulatio?*

VArii dantur caſus, in quibus homines malitioſi certos morbos ſimulant, ac variae huius ſimulationis ſunt cauſae, quae a IO. BAPTISTA SYLVATIC. *in Lib. de his, qui morbum ſimulant, Cap.* 2. ad tria potiſſimum capita reducuntur. Nempe alii ſimulant morbos propter timorem, alii propter verecundiam, alii propter lucrum. Hiſce accedit quartum hominum ſceleſtiſſimorum genus, qui propter ſanctimoniae opinionem morbos fingunt ecſtaticos, alioſve convulſivos dum nempe pietate prophetica ſe celebres reddere conantur, quo pertinet enthuſiaſmus, vel Corea S. Viti.

Qui ex timore fingunt morbos, vel tormenta declinare, vel poenas corporis afflictivas evitare ſtudent. Hinc ſe mente captos, aut inſanos fingunt, argum. *L. congruit. §. furioſi & L. ſeq. ff. de off. praeſid.* Alii ad onera effugieda furentes ſe ſimulant, ut notatur *per L. obſervare. ff. de curat. furios.* Alii ad immunitates obti-

 nen-

nendas, aut ad coadiutores ſibi in curis animarum adſciſcendos morbos fingunt. Alii hoc faciunt, ut in iudicio comparere non cogantur, aut ut a carceribus liberentur. Sunt & alii, qui propter igniaviam, mendicare, quam laborare malunt, & aliorum miſericodiam ſibi conciliare; hinc varios morbos fingunt, de quibus vero deinceps. Huc pertinet tandem ficta impotentia, virginitas, impraegnatio & partus.

2. Qu. *An, & quomodo morbus fictus a vero ſit diſtinguendus?*

Sicuti omnes morbi ex certis ſignis apparent: Ita fere impoſſibile eſt, morbum diu ſimulare, inprimis illum, qui in ſenſus incurrit, & ſigna habet evidentiora & illum, qui febrim coniunctam habet, & acutus eſt atque periculoſus. Plerique morbi ficti ſunt interni, rariſſime finguntur externi, exceptis paralyſi membrorum, & ulceribus chronicis articulorum. Quoniam vero eiusmodi hominum nefandorum malitia reprimenda eſt, ideo Iurisconſulti Medicorum implorant iudicium, ad quos hocce negotium quoque primario pertinet.

Artificium autem ſimulatos morbos manifeſtandi ſequentibus comprehenditur. 1) Probe annotanda eſt perſonae conditio, ſtatus & mores, an v. g. de igniavia ſit ſuſpecta, an in iudicium traenda, an tormentis ſubiicienda, &c 2) Morbi ficti hiſtoria conferenda eſt cum hiſtoria morbi veri, diſpiciendum nempe, an omnia ſigna pathognomonica inſimul adſint. 3) Examinandae ſunt cauſae, habitus corporis, aetas congrua, diſpoſitio haereditaria, vita ante acta, morbi antecedanei, morbi duratio, tempus, quantitas, modus, ſubiectum, in quo morbus primario exiſtit. 4) Concluſio formanda ex ſymptomatibus adiunctis & ſupervenientibus: Nam omnis morbus

ſicuti

ſicuti dependet a certis cauſis; ita etiam certis concomitatur ſymptomatibus. 5) Concludendum ex difficiliori, vel faciliori medicamentorum admiſſione atque effectu. 6) Ad detegendas impoſturas multum quoque confert exploratio pulſus, & urinae inſpectio. Pulſus enim ſignum eſt motus cordis, hincque ſtatum & motum ſanguinis manifeſtat. A ſagacioribus quidem ipſe pulſus poteſt mutari atque turbari per vincula & ligaturas, quibus membra, brachia & pedes conſtringuntur. Hinc pulſus non tangendus tantum in loco ordinario, hoc eſt, in carpo, ſed & circa tempora, alibique, porro pulſus mutatur per affectus, item uſu remediorum volatilium, quae maſſam ſanguineam exagitant atque rarefaciunt. Aſt eiusmodi pulſus diu non durat, quoniam ipſa cauſa mox ceſſat. Videndum quoque, an in pulſu vehementi, duro & celeri inſimul ſint ſigna alia febrium, v. g. calor exceſſivus totius corporis, rubor faciei, ſomnus denegatus, appetitus proſtratus, lingua arida, ſitis, &c. ex quibus indiciis, collective ſumptis, facile morbus verus a ficto diſtinguitur. Tandem urina quando examinanda venit, in praeſentia Medici erit emingenda, ne additamentis adulteretur. Inſpectione vero eiuſmodi urinae, iuxta communem methodum, reflectendum partim ad quantitatem, partim ad conſiſtentiam, partim ad colores, odores ac denique ad contenta. Sic interdum, teſte ZACCHIA, *Q. M. L. lib.* 3. *lit.* 1. *Qu.* 2. loco urinae oſtenditur vinum, hydromel, vel urina ſanguinolenta redditur, uſu ficus indicae & cantharidum, vel aſſumptorum, vel extus applicatorum, quod tamen ſine vitae periculo interdum vix fieri poteſt.

3. Qu. *Quinam morbi in ſpecie per fraudem ſimulantur?*

Varii, & nominatim *febris*, *ulcera*, *cachexia*, *ſtultitia*,

 dolor,

dolor, *ſyncope*, *apoplexia*, *epilepſia*, *ecſtaſis*, *obſeſſio*. Nemo vero malitioſus tanta temeritate eſt, ut eos ſimulare audeat morbos, qui cum vitae periculo coniunguntur. Et haec eſt ratio, quare rariſſime ſimuletur 1) *febris*. Quicquid tamen ſit, febris interdum ſaltem fingitur, teſte ZACCHIA, *L.* 3. *tit.* 1. *queſt.* 3. quae promovetur *torpedine* & *cantharidibus*. Eſt enim torpedo piſcis Inſulae Zeilan, qui, manu apprehenſus, in illo febrim accendit, qui eum tetigit. Huc pertinet, iuxta RUELLUM, *de natura ſtirpium L.* 3. *Cap.* 107. & MATTHIOLUM, *in Dioſcoridem L.* 4. *Cap.* 64. ſemen *Alterci* (eſt ſpecies Hyoſcyami) quod epotum non tantummodo febrim commovet, ſed & mentem turbat, & quaſi phreneticos homines facit. Iuxta SYLVATICUM, L. c. febri corripiuntur illi, qui *cornuti ſcarabaei oleum coctum* pulſibus, vel *allium* in ano applicant. Huc Pertinent omnia rarefactiva remedia calida ignea, aromatica, quae maſſam ſanguineam exſpandunt & commovent, eamque calore ſuo accendunt. FORTUNATUS FIDELIS, *Lib.* 2. *de relationibus medic. Cap.* 2. huc refert decoctum *Mandragorae* cum vino, quod tamen tantummodo narcoticum eſt, & ſtuporem, imo & delirium praeſtat, quo pertinet & *ſemen Daturae verae Indicae*, item *opium*, ac omne *genus ſolani*, quae ſtupefacientia & narcotica ſunt remedia, de quibus vero alibi. Notandum vero, quod eiuſmodi ſimulata febris minime conſtans ſit, & ſe habeat, ut ephemera, hoc eſt, ſpatio 24. horarum, vel, iuxta nonnullos, trium dierum ad ſummum finiatur. Quae vero febris altius radices egit, diutius durat, & non facile cedit remediis adhibitis, illa ſimulata vix dici poteſt. Commendandum ideo examen omnium circumſtantiarum, quae partim in ſenſus incurrunt, partim ſollicita indagatione eruuntur.

Finguntur 2) *ulcera*, quae corroſivis & urentibus re-

mediis producuntur, quo pertinent & tumores, inprimis inflammatorii. Sic v. g. GALENUS, *Lib. de morbis fictis*, hiſtoriam refert de ſervo quodam, qui, cum domino ſuo longum iter facere noluit, per *Thapſiae* applicationem tumorem pedis excitavit. Item hiſtoriam narrat PARAEUS, *L.* 24. *Cap.* 18. de cancro mammarum, ſingulari artificio ſimulato, ſplenis vaccae fruſto nempe mammis perbellae adaptato & agglutinato, quod, dum ex fuſco rubram & fungoſam refert ſubſtantiam, cancrum verum aemulatur. In eiuſmodi ulceribus fictis conſideranda & lynceis oculis perluſtranda eſt eorum natura, & materiae extillantis conditio, an pus, an ichor, an ſanies ſit. Conſiderari porro debet tota Corporis diſpoſitio an cachectica, an cacochymica ſit. Oriuntur enim plerumque eiuſmodi ulcera ex ſanguinis impuritate. Tentanda quoque ſunt debita medicamenta. Si enim ulcera a laeſione externa dependent, non vero ab impuritate ſanguinis, facile ſanantur. Ulcera contra maligna, & ex ſanguinis vappeſcentia atque corruptione orta, difficillime conſolidantur.

3) Simulatur interdum *cachexia*, ubi color faciei vividus mutatur in lividum, albidum pallidumve. Quando vero faciei color malitioſe adulteratur, videndum, an reliqua quoque ſigna huius morbi conſentiant, qualia ſunt appetitus proſtratus, ventriculi dolor, tumor pedum, obſtructiones atque dolores hypochondriorum, &c. Fingitur autem & pingitur facies fuco ex pigmento terreo, umbra dicto, item radice curcumae, quo modo mentiuntur inprimis cachexiam ictericam. Porro hoc ſuſcipitur ſuffitibus ex ſulphure atque cumino, cuius decoctum etiam hauſtum idem praeſtat, teſtante DIOSCORIDE *L.* 3. *Cap.* 60. Talis vero fucus, externe applicatus, lotione, aqua hordei cum aceto, aliiſve lixiviis abſtergentibus facta, facile tollitur.

4. Si-

4.) Simulatur quam frequentiſſime *inſania*; & virorum ſapientum quoque praeſtant exempla, qui hoc fecerunt, ob laudabilem finem, uti Davidis mania ſimulata in ſacris, & Ulyſſis in profanis hiſtoriis memoriae prodita eſt. Quando vero eiuſmodi morbus fictus examinatur, inveſtiganda eſt eius eſſentia. Eſt enim duplex genus deliriorum: Unum acutum, cum febri & inflammatione coniunctum, quo pertinet *phrenitis*, *paraphrenitis*, *cynanthropia*, ſive *rabies canina*, vel *hydrophobia*, aut *lycanthropia* & in Apulia contingens *tarantiſmus*; alterum chronicum, *mania* & *melancholia*. Primum genus vix ſimulatur, ob multarum circumſtantiarum concurſum, quo facile ipſa vita periclitatur; ſecundum vero frequentius. Eſt vero melancholia delirium, cum triſtitia & metu coniunctum, in quo aegroti hominum, praecipue gaudentium & laetantium, conſortia fugiunt, intra ſe loquuntur, ſuſpirant, & lacrimas fundunt ſine cauſa manifeſta, dubitant de vita aeterna, vix dormiunt, & alimenta deſiderant. Maniaci contra ſunt furioſi, & in perpetua actione conſtituti, fortes inſimul aut potius audaces, cum iracundia alios laedunt. Melancholici vero ſibimet ipſis manus violentas applicant. CELSUS, a MENOCHIO, *L.* 6. *praeſ.* 45. *n.* 3. citatus, ita maniacos & melancholicos deſcribit: Ex phreniticis, inquit, alii hilares, alii triſtes ſunt alii intra verba deſipiunt, alii violenti ſunt. Datur inſuper tertium ſtultorum genus, quod conſtituunt *amentes*. Hi tolerabiles ſunt, neminem laedunt, interdum clamant, mox corpus inepte commovent, variis cum geſticulationibus ſaltant, confuſe loquuntur, & verum ac perfectum rationis uſum non poſſident. Horum, iam recenſitorum, morborum cauſae ſollicite quoque conſiderandae ſunt, videndumque an malum ſit haereditarium, an productum a febribus intermittentibus diuturnis, aliave viſcerum chronica & prava diſpoſitione, ut cachexia, obſtructione hypochondriorum hepatis atque lienis. Om-

nis

nis enim melancholia & mania morbus eſt, qui non ex improviſo oritur, ſed ſuccesſive, intra notabile temporis spatium. Nec minus ſigna ſunt luſtranda. In omni enim delirio chronico facies pallet & livet, oculi ſunt excavati, retracti, fixati, ac circulo fuſco circumducti omnesque moleſtias perferre poſſunt delirantes. In ſpecie autem maniaci nudo corpore iniurias aeris frigidioris non ſentiunt, omnia inſuper veſtimenta dilacerant. Sic & ex inſaniendi modo veritas apparet. Qui enim revera delirant, ut plurimum circa unum obiectum ſemper ſunt occupati, & de hoc loquuntur, v. g. ſe mortuos eſſe putant, vel paſſeres in cerebro ſibi fingunt, ſe principes eſſe affirmant. Delirantes vero ficti varia confuſe miſcent. Tandem vires medicamentorum in tali ſubiecto ſunt tentandae. Nam veri maniaci & melancholici a purgantibus & vomitoriis fortioribus, in notabili doſi exibitis vix moventur: Quando vero minor doſis medicamentorum leniorum exoptatum praeſtat effectum, tunc merito eiuſmodi inſania pro ficta erit habenda. De inſania plura in egregia Celeb. THOMASII *diſſert. de praeſumtione furoris atque dementia*, *Reſp. Sperlette*, legi merentur, quam ICtis pariter ac Medicis perlegendam commendo.

5) *Dolor* fingitur frequentiſſime ab iis, qui fraudulenter, ſe aegrotare, ſimulant, quod figmentum etiam quam optime ſuccedit, cum nemo dum dolore iudicare valet, niſi, is, qui dolor ſentit. Ne ergo Medicus prudens, ad examinandum vocatus, decipiatur, ſequentia conſideranda ei incumbunt. 1) Pars, quae dolet. 2) Cauſa doloris. 3) Doloris ſpecies & duratio. 4) Symtomata & effectus doloris. 5) Remedia adhibita, vel adhibenda. Partes enim, quae dolere ſimulantur, ſunt vel caput, vel thorax, vel abdomen, & in illo ventriculus, inteſtina, renes, veſica &c. Partium enim externarum dolores rariſſime finguntur, partim, quoniam iudices eiuſmodi dolo-

dolores non curant, partim quoniam, utpote ab obſtructione vaſorum ſanguiferorum & lymphaticorum dependentes, vel ex tumore rubente & calente, vel tumore aquoſo & pallente, facili negotio dijudicantur.

Partium, ſupra recenſitarum, dolores inſuper ſpecialibus concomitantur ſemper ſymptomatibus, v. g. in capitis doloribus adſunt vigiliae, inquietudo, triſtitia, vertigo, febris, imo interdum delirium. In doloribus pectoris obſervatur tuſſis, reſpiratio difficilis ſputum cruentum & purulentum, &c. In dolore ventriculi adeſt appetitus proſtratus, ructus, vomitus, lipothymia. In dolore inteſtinorum ſeſe manifeſtat flatulentia, ſtrepitus in abdomine, diarrhoea, aut interdum alvi extraordinaria obſtructio. Dolentibus renibus & veſica, praeter iam recenſita ſymptomata, ut ſunt vomitus & nauſea, iungitur ardor, rubor & ſedimentum turbidum atque cruentum urinae, aut urina plane non evacuatur, aut tantum guttatim ſummis cum conatibus excernitur. Omnes hi iam recenſiti dolores inſuper plerumque non sunt periodici hoc eſt, certo tempore recurrentes, ſed conſtantes potius, & nocturno tempore maxime exacerbantur.

Dolorum ſpecies variae ſunt. Etenim ratione gradus ſunt dolores vel vehementes, vel mediocres, vel leves. Haec diſtintio in medicina legali primario locum habet quando v. g. homo propter dolores ex carceribus eſt eximendus, vel ab oneribus liberandus, vel quando ei concedendae ſunt certae immunitates. Levis enim morbus non impedit hominem, quin actiones ſuas exercere poſſit, *per L. quaeſitum ff. de re iud.* & levis morbus non eſt dignus nomine morbi, argumento *L. 1. §. ſed ſciendum ff. de aedilitio edicto*. Porro doloris duratio eſt vel longa vel brevis. Raro vero dolores, exceptis doloribus maximorum & evidentiſſimorum morborum, diu durant.

Hinc

Hinc ſi quis de dolore quodam conqueratur, & iam per aliquot dies eos ſe tolleraſſe affirmat, nullo apparente evidente ſymtomate, huic fides non habenda, monente ZACCHIA, *L.* 3. *tit.* 3. *Qu.* 4. Diu autem durantes dolores alios morbos producunt periculoſos atque lethales, ut inflammationes, ſuppurationes, paralyſes, apoplexias contracturas, &c. Sic porro videndum, an dolor ſit gravativus, pungitivus, pulſatiſis, roſivus, tenſivus, & an talis dolor in hac vel illa parte, ab hac vel illa cauſa ortus, ſit poſſibilis. Iuſuper attendendum, an adſint etiam neceſſaria ſymptomata. v. g. Ubi dolor, ibi imbecillitas & virium lapſus, vel exceſſivus calor, vel extremorum frigus, pulſus irregularis, ſitis aucta, appetitus & ſomni defectus, urina turbata. Quando hæc non adſunt, dolorem vehementem non adeſſe, concludendum. Tandem proponenda ſunt & applicanda remedia. In doloribus enim vehementioribus aut larga venae ſectio inſtituenda, aut cauteria, veſicatoria, ſcarificationes applicantur. Si aegrotus talia admittere non vult, de exiſtentia dolorum dubitandum. Tentanda quoque ſunt alia mitioria, qualia ſunt bezoardica, cephalica, pectoralia, ſtomachica & carminativa, uterina quoque. Si poſt applicationem horum, cum anodynis miſtorum, remediorum ſtatus morbi non mutatur, hoc eſt, vel imminuitur, vel gravior redditur, de morbi veritate dubitandum.

6) Simulantur morbi ſenſuum & motuum, quo pertinet ſimulata *ſyncope*, *apoplexia*, *epilepſia*, *ecſtaſis*.

Sincope gravior eſt lipothymia, *eine ſtarcke Obnmacht* in qua ſubito motus & ſenſus ceſſant, facies pallet, pulſus quoque, tum cordis, tum arteriarum, immo & reſpiratio, vix percipitur. Nam ceſſat in hoc morbo circulatio ſanguinis. Quoniam vero haec ſigna eſſentialia vix ſimulantur, ideo talis morbus fictus ſtatim a medico dignoſcitur. *Apoplexia* cum ſyncope quoad ſigna fere convenit: Nam ſenſus & motus ceſſant, facies rubet in-

terdum, nec pulſus, nec reſpiratio plene extinguntur. Aſt quoniam apoplexia vel in mortem, vel in perpetuam paralyſin huius vel illius partis, vel in hemiplexiam vel in mutitatem, ſurditatem, coecitatem, aut mentis ſtupiditatem, reſolvitur ideo in ipſo eventu veritas, aut falſitas, apparebit. Nil dicam de remediis; in ſyncope & aplopexia applicandis; qualia ſunt venae ſectiones, cauteria ignea, ſive inuſtiones partium, vellicationes, verbera & urticationes, ſternutatoria, errhina volatilia, quae quando in ficta applicantur ſyncope & apoplexia, immo ipſa *paſſione hyſterica mulierum*, facile eiuſmodi malitioſum hominem excitare poſſunt. Impoſſibile enim fere eſt, horum vim arte reprimere, & corpus inſenſile reddere.

Fingitur *epilepſia* interdum, quae probe examinanda, inprimis in motibus ipſis, videndumque, an convulſio talis ſit tantummodo antrorſum, an retrorſum, uti in opiſthotano & emproſthotano, an adſit talis membrorum rigiditas & motus vehementia atque conſtantia, qualis in epilepſia vera adeſſe ſolet, an os ſpumeſcens cum eiulatu adſit, an medicamenta errhina fortiora applicata morbum mutent, an etiam cauſa adſit adaequata huius morbi, immo an reliqua ſigna conſentiant, v. g. an adſit tumor faciei durante paroxyſmo, item & pulſus mutatio. Vid. FRIDER. HOFFMANN in *medic. conſult. parte* 1. *decad.* 11. *caſ. IV. de epilepſia ſimulata evitandae torturae cauſſa dignoſcenda*, *pag.* 67.

Ecſtaſis ab hypocritis fingitur ad homines decipiendos, & ſanctitatem nominis ſibi conciliandum. Vulgus enim, fraudis neſcius, raptum illum, non adeo viſui frequentem, tanquam rem ſupernaturalem & miraculoſam admirans, eos veneratione dignos iudicat. STENTZEL de *philtris rite examinandis & diiudicandis* §. *XXI.* Notabile eſt ZACCHIAM, utpote Romano catholicum, deridere eiuſmodi homines credulos, qui ita decipiuntur.

Inquit

Inquit enim, *L.* 3. *tit.* 2. *Qu.* 7. *num.* 8. Vidi ego mulierem mihi ſatis notam, quae ſe, ubi frequens hominum coetus in templis ſacriſque locis conveniſſet raptam in ecſtaſin effingebat, omnium cum admiratione. Stabat eſtenſis brachiis, in crucis modum, palpebris immobilibus, oculis fixis, & per horae ſpatium ac ultra eo in actu perſeverabat. Interdum, veluti ad coelum volatura & in aerem ſe elevatura, corpus attollebat, illud mirum in modum extendens. Sed admirationem omnem ſuperare mihi viſum eſt, quod vultum in mille colores vel ictu oculi commutaret: Nam modo rubeſcebat, & quaſi ardore quodam incendi videbatur, modo adeo palleſcebat, ut quaſi emortua langueret, denuo ac dicto citius, rubore perfundebatur, ac denique, veluti animo deficiens, ad ſeipſam redire ſimulabat, ita, ut circumſtantes omnes eam, divino raptu prehenſam, pro ſancta venerarentur, & ad illius veſtimenta, devotionis ergo tangenda, quaecumque mulierculae & homunciones aderant, turmatim accurrerent, non ſine mei ipſius riſu, & multo maiori, ut credo, ipſiusment foeminae deriſu, quam ego quidem intus & in cute agnoſcebam. Erat autem Sicula.

Ante biennium fere etiam in Novellis publicis curioſa exſtabat obſervatio duorum ſacedotum in Gallia, qui in Miſſa, & inprimis in ipſa elevatione, ambo catalepticì redditi ſint. Praeſentes omnes dicebant, hoc eſſe miraculum, Medici vero vocati contrarium demonſtrabant.

Fingitur interdum *obſeſſio*, vel per malitiam vel ſimplicitatem & morbum. Qui autem veram obſeſſionem a falſa diſtingnere cupit, ille ad ſequentia reſpicere debet. 1) Obſeſſi veri non ſolum per os, ſed & per aliam partem voce articulata & diſtincta ſermonem proferre poſſunt. 2) Colloquia inſtituunt lingua exotica, quam tamen nunquam didicerunt. Hoc ſignum, utpote praecipuum & pathogno-

 mo-

monicum, non ſine ratione indicat Beatus noſter WEDELIUS, in *Pathol.* ſua *dogmatica, Sect. II. Cap. 7. p.* 269. 3) Cogitationes aliorum hominum interdum manifeſtare posſunt. 4) Sciunt ea, quae extus aguntur. 5) Varia extraordinaria ſuſcipiunt, quae contra leges ſunt naturae. Quod vero blaſphemias attinet, notandum, eas non eſſe ſigna genuina obſeſſi. Omnes etenim delirantes, quales ſunt phrenitici, melancolici, inprimis vero maniaci, hocce vitio plerumque laborant.

C A P. XVIII.

DE

MORBIS DISSIMULATIS, SIVE CELATIS.

CElantur, ſive diſſimulantur morbi aut ad commodum impetrandum, aut ad damnum avertendum: alii enim diſſimulant morbos, qui, quando apparent, matrimonium impediunt, quo pertinent impotentia coëundi & generandi, virginitas deſtructa & amiſſa, vel cum impraegnatione coniuncta; Alii diſſimulant morbos, ne removeantur a muneribus publicis, vel a ſocietate quoque humana eſcludantur, quo pertinent inprimis morbi contagioſi. De impotentia Coniugali, virginitate, impraegnatione, immo partu ipſo diſſimulato egimus iam alibi: In praeſenti primario examinandi veniunt morbi contagioſi, qui per certa ſigna a Medicis dignoſcuntur:

1. Qu. *Quid contagium ſit, & quinam morbi contagioſi ſint dicendi?*

Contagium eſt venenum quoddam deſtructivum, quod, ab uno homine in alium traſlatum, ſimiles ibi morbos

bos praeſtat. Communicatur autem vel per immediatum contactum, vel per aërem, vel per veſtimenta, vel per ſupellectilia, vel per mercimonia, aut res promercales. Omne eiuſmodi contagium virulentae eſt naturae, vimque habet agendi in corpus humanum, & eius partes deſtruendi. Agit nempe contagium in ſpiritus, ſive fluidum nerveum, quod ita ſuffocatur, extinguitur & motum ſuum naturalem amittit; agit in humores, qui ita corrumpuntur, & putredine afficiuntur; agit in partes ſolidas, quae contabeſcunt, corroduntur, inflammantur, exulcerantur ac ſphacelo enecantur. Huc pertinent peſtis & morbi, peſtilentiales dicti, ut variolae, morbilli, dyſenteria, febris Hungarica atque petechialis, purpura. Nec minus contagioſi morbi ſunt ſcorbutus; rabies, phthiſis & febris hectica, lepra, elephantiaſis, ſcabies, omnis generis lues venerea. Omnes hi morbi recenſiti, cum ſuis ſpeciebus, ſunt contagioſi, alioſque inficiunt. Et ſane non ſine ratione *Levitic. Cap.* 13. 14. 15. ubi de contagio agitur, Divinum Numen varia praecepit, quae, ad adhibendam cautionem atque diligentiam, illis neceſſaria ſunt qui in ſocietate cum infectis vivunt. Commendantur ſimul lotiones & balnea. Per lotiones enim ſalia maligna (contagium enim, vel malignitas, conſiſtit primario in ſalino deſtructivo principio, conſentiente I. A. WEDELIO, in diſſert. *de Contagio*) eluuntur, abſterguntur, extinguuntur. Huc pertinet ea immundities, quae ex contactu mortuorum oritur, de qua B. GACKENHOLTZIUS, Prof. olim in Acad. Helmſtad. eruditum ſchediaſma conſcripſit.

Omnes morbi contagioſi vel acuti ſunt, vel chronici. Ad acutos pertinet 1) *Peſtis*, quae febris eſt acutiſſima, ſumme maligna atque contagioſa, ideoque brevi tempore homines extinguit, dum ſal virulentum, ſumme volatile atque acerrimum, ſubito corpus penetrat, atque pervadit maſſam fluidorum, eorumque cir-

culum

culum deſtruit & ſpiritus ſuffocat. De hac vero deinceps agendum. Haec peſtis in mitiori gradu generat morbos, vel febres alias malignas, quo pertinent.

2) *Variolae*, peſtis illa infantium ſatis funeſta. Sunt vero exanthemata, ſive puſtulae purulentae, cutem profunde exedentes, cum febri continua acuta coniunctae. Et quod ſint contagioſae, non tantummodo omnibus notum eſt, ſed & confirmatur per illam, praeſenti ſeculo inventam, inſitionem, de qua inter alia legi meretur tract. de hac doctrina editus celeberrimi VATERI, fil. wittebergens.

3) *Morbilli* qui maculae ſunt rubicundae, plerumque ſiccae, non nihil tumidae per totam corporis ſuperficiem citra ſuppurationem efflorescentes, cum febri acuta, pruritu & ardore coniunctae.

4) *Dyſenteria*, quae eſt febris admodum maligna, contagioſa, acuta & continua, cum inteſtinorum, inprimis tenuium, hinc & craſſorum, dolore intollerabili, inflammatione & exulceratione coniuncta, cui accedit inſuper diarrhoea torminoſa, teneſmus, crebrior evacuatio materiae, vel cruentae, ut in rubra, vel purulentae, ut in alba.

5) *Febris Hungarica* petechialis & anginoſa. Haec a patria Hungaria, ita dicitur, item & caſtrenſis, quoniam inter milites imprimis graſſatur. Eſt febris acutiſſima, in cuius principio ſtatim vehementiſſima apparent ſymptomata, qualia ſunt horror & ſubſequens aeſtus ineffabilis, laſſitudo, anxietas praecordiorum, inquietudo, intollerabilis capitis dolor, item & dorſi, tertio, vel quarto die accedit delirium phreniticum, inflammatio colli, in plerisque maculae apparent rubicundae purpureae, interdum lividae & nigrae, parvae & magnae, quae nihil aliud ſunt, quam carbunculi peſtilentiales minores, accedit interdum etiam perpetuus ſudor, ſive calidus, ſive frigidus, & tunc haec febris vocatur ſudor Anglicus. Vid. celeberr. ZWING. *theatr. praxeos medicae*, *prag*. 323.

6] *Pur-*

6] *Purpura*, ſive febris miliaris. Vid. D. HAMILTON Angl. tract. *de febr. miliar.* Eſt febris maligna, puerperis, primis poſt puerperium diebus maxime, immo & infantibus iunioribus, exitioſa, quae ſeſe manifeſtat maculis rubicundis, paulo poſt purulentam materiam contrahentibus, interim tamen circulo rubicundo coſtanter munitis, & grana milii magnitudine repraeſentantibus. Quando vero nulla rubedo circa puſtulas miliares apparet, dicitur purpura alba, in qua vehementia malignitatis aucta magis eſt. De purpura ſcorbutica, utpote chronica, nihil hic dicendum. Nam huc non pertinet.

7) *Rabies canina* etiam febris eſt maligna, acuta, cum angina, vel colli inflammatione, coniuncta. Nam ſaliva adeo corroſiva redditur, ut deglutitio abſque ſumma moleſtia praeſtari nequeat. Ideo nec edunt, nec bibunt hoc morbo affecti. Quarto, vel quinto die delirant, & ſeptimo plerumque moriuntur. Oritur hic morbus a morſu canis rabidi, hincque cynanthropia dicitur.

Omnes hi morbi febres ſunt acutae & contagioſae, a miaſmate, vel uti veteres Chymici locuti ſunt, a contagio mumiali, hoc eſt, animali ortae, quarum ſigna ſunt horripilatio, aeſtus, ſitis aucta, appetitus imminutus, laſſitudo, dolor capitis & dorſi, agripnia, ſive ſomnus denegatus, delirium, anxietas praecordiorum, convulſiones, exanthemata, quae omnia ſpatio 5. 7. 9. 15. vel 21. dierum plerumque contingunt, & hoc temporis decurſu vel finem vitae faciunt, vel ſucceſſive ceſſant, & morbo finem imponunt.

Ad morbos contagioſos chronicos referri poteſt & debet 1) *Scorbutus*, morbus, qui in Germania inferiori, Friſia, Holſatia, Pomerania, Holandia, Dania, Svecia, Norwegia, primario graſſatur, & in cacochymia, umorumque corruptione & putrilagine conſiſtit, ex qua mil-

millena alia mala oriuntur, uti ſunt ſtomacace, ſive ſcorbutus oris, foetor & putrilago gingivae, maculae & exanthemata crurum, dorſi, pectoris, vel rubicunda, vel fuſca, vel purpureo nigricantia, quo pertinent tubercula urentia, eryſipelas, ulcera pedum chronica foetida, cum tumore oedematoſa duro renitente coniuncta, taceamus alia ſcorbuti diagnoſtica ſigna, ab illis, qui ſcorbuti hiſtoriam pertractarunt, allegata. Nam ſcorbutus plurium affectuum ſyndrome potius, quam unus aliquis morbus dici meretur.

2] *Phthiſis*, quae exulceratio pulmonum eſt, coniuncta cum febri lenta hectica, & ſucceſſiva totius corporis contabeſcentia, tuſſi purulenta, ſputo cruento, reſpirationis difficultate, &c. Phthiſin enim non tantum contagioſam, ſed & haereditariam eſſe, teſtatur quotidiana experientia.

3) *Scabies* eſt exulceratio cutis contagioſa. Species huius morbi ſunt *tinea*, ſcabies humida, ulceroſa, ſquamoſa & cruſtoſa, totam cutem capitis capillatam corrumpens atque corrodens, cum doloribus pungentibus atque rodentibus, capillorum fere plenario defluvio, qui morbus a notabili & eminenti homorum acrimonia & corruptione proficiſcitur. Huc pertinet a ZACCHIA, *Lib.* 3. *tit.* 3. *Qu.* 5. citata *Alopecia*, quam particularem lepram vocat, item *ophiaſis & achores*. Eſt vero alopecia affectus cutaneus, ſive capillorum defluvium, non tantum in capite, abſque manifeſta exulceratione, ſed & in barba, pudendis, dependens a corruptione humorum, & acredine ſuccorum, glandulas ſubcutaneas, ſive radices & bulbos pilorum in cute corrodente. Ideo citatus auctor alopeciam carnis ſuperficialis corruptionem vocat. Ophiaſis etiam eſt eiuſmodi capillorum profluvium, quando capilli decidunt in linea, a temporibus per regionem occipitis ducta, quo pertinet & *area*, quando tale profluvium capillorum hinc

inde,

inde, areatim quaſi, in capite contingit. Non ſine ratione ZACCH. *l. c.* ex ſententia ibi allegatorum Medicorum, inquit, quod eiusmodi homines ad elephantiaſin & lepram ſint diſpoſiti; tale enim profluvium capillorum character eſt malignitatis, & contagii chronici. Hinc in hecticis, & venereis affectibus, item febribus malignis, leproſiſque ſubiectis contingit. Achores, ſive cruſta lactea, etiam a ZACCHIA citatur, ſed fatetur insimul, quod ſit morbus, manans ex lactis vitio nutricum. Confirmatur hoc quoque quotidiana experientia. Ergo morbus eſt non adeo malignus atque contagioſus; immo tantummodo infantibus, recens natis, proprius, ac facile curabilis. Hinc Icti huncce morbum non curant. Ad ſpecies ſcabiei inſuper referri debet *pſorophthalmia*, ſive ſcabies oculorum, quo pertinet *lippitudo* oculorum, ſive exulceratio palpebrarum in extremitatibus conſtans & chronica, item *pudendagra*, ſive ſcabies pudendorum. A ZACCHIA quidem non citatur hic *gutta roſacea* faciei. Haec enim exulceratio totam faciem inflammat, corrodit & turbat, hominemque omnibus nauſeoſum reddit, & revera quoque ſemina malignitatis in ſe continent, imprimis, quando conponitur ex variis furunculoſis, calloſis atque confluentibus, quippe quibus profunde cutis corroditur, haud ſecus fere ac in *herpete*. Huc denique pertinet *ſerpigo*, ſcabies ſicca farinacea, non adeo maligna, faciem circa mentum inprimis contaminans.

Datur & alia ſcabies furfuracea, aſpera ac pruriginoſa, *pſora* dicta, quae, quando in capite exiſtit, *porrigo* ſalutatur. Huius oppoſitum eſt *ſcabies umida*, cruſtoſa, profunda & maligna, quae conſiſtit in puſtulis maioribus, quae, quando aperiuntur, copioſam materiam purulentam fundunt *Lepra Graecorum*, *ſive elephantiaſis Arabum*, ab HAFENREFFERO, *lib.* 1. *de morbis cutis cap.* 15. ad genera ſcabiei refertur, nec immerito. Eſt enim

T foeda

foeda ſcabies, in qua pedetentim corporis partes cum foetore cadaveroſo emoriuntur. Hinc a quibuſdam dicitur morbus S. Lazari. Affectus hic adſpectu horrendus, profunde cutem, & ſubiacentem carnem, diverſis in locis corrodit, depaſcit, ſindit atque ulceribus exaſperat, quae ulcera non cutem furfuraceam reddunt ut in pſora, nec ad inſtar granorum milii ſeſe habent, uti in herpete miliari, ſed cruſtae hae ſe habent ad inſtar ſquamarum piſcium, pallidi, cinericii & ſubnigricantis coloris, quibus ablatis caro cruda & rubicunda conſpicitur. Interim hic morbus tanto pruritu aegrotantes moleſtat, ut vehementiſſima frictione non extinguatur, & quo magis ſcalpunt, eo magis exulceratur cutis, ungues ceterum ſumma aſpredine contaminantur, id quod exſtremam maſſae ſanguineae acredinem indicat *Graecorum lepra, vel Arabum elephantiaſis*, graece σατυριασμός dicitur, quoniam homines, hoc malo afflicti, Satyris ſimiles ſiunt vultu. Ob rugarum frontis ſimilitudinem quoque vocatur *leontiaſis*, cum leones ſimiliter corrugatam frontem poſſideant. Eſt ſcabies vel totius corporis, vel certae eius partis, maligna, ſicca, ſolida, ſquamoſa, vel alba, vel livens, coniuncta cum tumore partium cancroſo, breviter, tota cutis pellem elephanti repraeſentat. Hic morbus dum quoque in extrema ſanguinis dyſcraſia, & ſuccorum nutritiorum, ad necroſin diſpoſitorum, habitu conſiſtit, & tota machina deſtruitur, & homo *inſenſilis* & ſtupidus quaſi redditur, adeo, ut vix puncturam acus ſentiat.

Lues venerea, cum his fere conveniens, a nonnullis dicitur ſcabies Gallica. Eſt morbus admodum virulentus, qui a pudendorum ulceribus initium ducens, brevi tempore per totum corpus diffuſus, omnes fere partes corrodit, ipſaque viſcera interna, totamque maſſam ſanguineam corrumpit.

Affectus

Affectus venerei quidem omnes ſpecies ſunt luis venereae, interim tamen nonnulli morbi venerei luem veneream praeſtant tantum particularem, alii contra vero totalem.

Particulares venerei morbi, a congreſſu impuro orti, ſunt 1) *Gonorrohea virulenta* utriuſque ſexus, quæ eſt in ſexu maſculino urinarii ductus, caruncularum ſeminalium & proſtatarum exulceratio, quae interdum ſatis diu durat, & in fiſtulas quaſi commutatur. Hinc materia, quae ita exſtillat, neutiquam pro ſemine habenda; ſed pus, vel ſanies eſt, prorumpens ex meatus urinarii grandulis, & ductibus minoribus. In ſequiori ſexu quando gonorrhoea contingit, exulceratur vagina uteri, corroduntur lacunae, grandulaeque, in plicis vaginae deliteſcentes, & in nymphis exiſtentes 2) *Caruncula vrethrae*, ſive carnoſitas penis, ex gonorrhoea antiqua, neglecta & non recte curata, oritur, ac non tantum urinae, ſed & ſeminis excluſionem impedire ſolet. 3) Contingunt *vlcera praeputii*, *glandis atque fraeni* quae ulcera poſtea praeſtant. 4) *Phimoſin veneream*, ſive *veſiculam cryſtallinam*. Intumeſcit enim praeputium tumore quodam pellucido, in principio molli, quaſi oedematoſo; qui tractu temporis ſolideſcit, & calloſus redditur. 5] *Tumor teſtium*, ſive *teſticulus venereus*, aut *hernia venerea*, oritur quoque a congreſſu impuro, ubi ſal acidum, malignum, cauſticum, venereum, non tantummodo vaſa teſtium & epidydimidum corrodit, ſed & fluida, inibi exiſtentia, in ſpecie maſſam ſeminis, coagulat. Hic tumor in principio cum inflammatione coniungitur, & dolore interdum ſatis enormi homines excruciat, in aliis contra in ſcirrhum mutatur, irreſolubilem fere. 6) *Bubo venereus* eſt tumor glandularum inguinalium, qui quando *verus* eſt, ad inflammationem & ſuppurationem inclinat, cum ſalutari tamen eventu.

Virulentia enim ita educitur. *Spurius* autem in ſcirrhoſitate harum glandularum inguinalium magis conſiſtit.

Luem veneream totalem ſignant ſequentes morbi. Nempe conſurgunt 1) ulcera, per univerſam cutem erumpentia, cruſtoſa, nigricantia, quae optimis quoque remediis, externis & internis, exceptis mercurialibus, reſiſtunt, & averruncari neqeunt, ſed potius cutem de die in diem ita profunde erodunt, ut, poſt eorum curationem, foveae, in cute relictae, obſerventur, haud ſecus uti fieri ſolet poſt curationem variolarum infantium, unde quoque hic morbus *variola magna* dicitur.

2) Ulcera contingunt narium, ſive *Ozaena*, quando nempe a ſale maligno corroduntur tubuli narium cartilaginoſi & oſſei a carie, & tunica narium pituitaria exulceratur. Sequitur ideo foetidae & ſanioſae materiae conſtans ſtillicidium, loquelae turbatio, & in fine partis prominentis narium caſus atque turbatio.

3) Oriuntur in lue venerea totali *aphthae* venereae, ſive ulcera oris gingivae, palati, linguae, tonſillarum, imo ipſius uvulae. Haec ulcera non tantum diu durant, ſed de die in diem maiora capiunt incrementa, communi gargariſmatum uſui reſiſtunt, in ſuperficiei gryſeo & viridi colore notantur, ac tandem uvulam plane conſumunt palatumque hinc inde exedunt atque perforant.

4) Huc pertinet *alopecia*, *ophiaſis*, *areaque* venerea, quae dum in elephantiaſi atque lepra affectis ſimul contingit, nobis indicat, quod lepra veterum & lues venerea recentiorum parum, vel nihil a ſe invicem differant.

5) In lue venerea totali porro contingunt *rhagades* labiorum, mammarum, ani, manuum atque pedum, quae ulcera ſunt ſicca, interdum etiam humida, rimoſa, oblonga, pruriginoſa, odoris foetidi, coloris ſubnigricantis, vel savirideſcentis. Cinguntur quoque callo; nam calloſitas in omni genere ulcerum venereorum admodum ſolennis eſt.

6) *Ver-*

6) *Verrucae* venereae, vel humiles atque depreſſae, vel pendentes, vel certam figuram repraeſentantes quoque, ſolennes ſunt, quales ſunt *ficus*, *mori*, *criſtae*. Harum excreſcentiarum venerearum ſedes, partes inprimis ſunt genitales, perinaeum & anus.

7) *Gummata Gallica* nodi ſunt, circa tibiam, item in capite, aliiſque partibus tendinoſis, ac carne denudatis, exſcreſcentes, hincque cum oſſibus firmiter plerumque cohaerentes, & in fine cariem praeſtantes. Continent in ſe craſſam quandam ſolidamque materiam, ac homines intolerabili dolore afficiunt. Interdum mutantur in ulcera ſordida, cum carie oſſium coniuncta.

8) *Tortura nocturna* ſunt dolores venerei nocturni ſaeviſſimi, vel in capite, vel circa articulorum internodia exiſtentes, qui homines miſeros horrendo & ineffabili modo excruciant quam crudeliſſime. Hi dolores plerumque comites ſunt aliorum, ſupra iam recenſitorum, morborum & tandem mutantur.

9) vel in *cariem*, ſive oſſium corroſionem, vel in tabem, & hecticam veneream.

10) Ad morbos venereos denique referri poteſt *aegilops*, ſive glandulae lacrimalis minoris intumeſcentia & exulceratio, id quod propria mea obſervatio in praxi mihi confirmavit.

2. Qu. *An dentur morbi haereditarii, & an illis, qui tali morbo laborant, matrimonium ſit interdicendum?*

De exiſtentia morborum haereditariorum dubitandum non eſt, & quod in ſemine parentum morboſa diſpoſitio deliteſcat, confirmant, inter alia, familiae podagricae, hecticae, phthiſicae, calculoſae, epilepticae, melancholicae, &c. An vero illis, qui ex tali familia originem ducunt, vel revera iam tali morbo laborant, ma-

matrimonium ſit interdicendum, quaeſtio eſt, quae a nonnullis affirmatur, ab aliis contra negatur. Qui negativam amplectuntur ſententiam, ſtatuentes nempe, quod illis ſit matrimonium concedendum, dicunt 1] quod rariſſime deſideretur perſona, vitio quodam evidenti laborans, & quod potius affectus amoris per repraeſentationem eiuſmodi vitii pereat 2] quod morbi haereditarii non ſemper ex neceſſitate quadam phyſica propagentur in liberos, quoniam rariſſime perſonae unius conſtitutionis & temperamenti per matrimonium uniantur, hincque morboſa diſpoſitio unius corrigatur & ſuperetur per proſperam valetudinem alterius coniugis, item, quod & circumſtantiae educationis, alimenta, vitae genus, &c. poſſit invertere & emendare leve eiuſmodi vitium connatum. Sed reſpondemus ad primum, quod proh dolor! auri ſacra fames, dum mortalium poſſidet pectora, etiam gibboſam, claudicantem, epilepticam ac melancolicam, aliove morbo defoedatam, poſſit amabilem reddere, & cum in coniugium ducitur & pro coniuge agnoſcitur, etiam alter coniux obſtringitur ad debitum coniugale, illi praeſtandum. Ad ſecundum ſi reſpondere volumus, notandum quod ſemel in ſemine latitans parva diſpoſitio incorrigibilis ſit per victum, & vitae mutationem, medicamenta, educationem etc. Et cum homines, morbo quodam deteſtabili, incurabili & haereditario laborantes, vix in republica ſint tolerandi; Item illi, in quibus ſana mens non exiſtit, vel illi, qui ob morbum perpetuum, & vitia corporis, muneribus reipublicae praeeſſe vix poſſunt, onera reipublicae fiant, quae ab aliis panem & ſuſtentantionem expectant: Ideo conſultius eſt, eiuſmodi perſonis, in ſpecie ad melancholiam & maniam ex haereditatis vitio diſpoſitis, matrimonium interdicere, quam permittere, ut ſtolidorum numerus in republica augeatur.

CAP.

C A P. XIX.

D E

P E S T E.

AD morbos diſſimulatos revera pertinet *peſtis*, cuius exploratio admodum neceſſaria eſt, quoniam integra ſalus univerſae reipublicae facillime alias periclitatur. Invaluit vero mos, homines, peſte ſuſpectos, extra moenia rubium per aliquod temporis ſpatium, alioſque detinere, uti hoc communiſſime obſervatur apud Venetos,

1. Qu. *Quam diu homines, de peſte ſuſpecti, e republica ſint excludendi?*

Tempus ordinarium ſunt 40. dies quod tempus *Quadragena*, Italice *Quarantina* dicitur. Hoc tempus a nonnullis ad plures quoque dies extenditur, ſed praeter neceſſitatem. Peſtis enim eſt morbus acutiſſimus, ac exſtreme malignus, qui diu in corpore vivente non deliteſcit, ſed brevi tempore vires ſuas exercet, ſeſeque manifeſtat. Et quoniam dies quadrageſimus omnium morborum acutorum finis eſt, & contra omnium chronicorum morborum principium, iuxta regulas Medicorum, ideo pro peſtis experientia, quadraginta dies in hominibus omnino ſufficiunt.

2. *Qu. An ſemper tempus quadraginta dierum in ſuſpectis hominibus accuratiſſime ſit obſervandum?*

Reſpondendum negativae. Nam venenum peſtiferum 1) poſſidet celerrimam activitatem, & immenſam penetrationem; ideo corpora infecta ſubito laeduntur, & ab

& ab eo deſtruuntur; 2) ſola expiratione, dum corpora & veſtimenta per aerem transferuntur, effluvia contagioſa extinguuntur, difflantur & annihilantur, imprimis ſi 3) congrua diaeta, & convenienti remediorum applicatione corpora mundiſicantur, quo pertinet pilorum deraſio, ſuffitus, bezoardicorum & antiputredinoſorum remediorum uſus, &c. Ita apud Venetos tractati homines in Noſocomis veniam quadragenae impetrare poſſunt, ne, iuſto diutius prolongato termino, in negotiis ſuis turbentur ac moleſtentur.

3. Qu. *Quid ſit ſtatuendum de rebus promercalibus, vel mercimoniis, quae ex locis ac regionibus, de peſte ſuſpectis, adportantur?*

Haec quæſtio altioris eſt indaginis. Venenum enim peſtiferum, utpote ſalinum volatile, varia corpora intrare, cum illis coniungi, & ſatis diu in poris quieſcere & detineri poteſt, teſte experientia. Inprimis autem hocce venenum facillime recipitur & detinetur a corporibus villoſis, ex lino, ſerico, lanugine, goſſypio paratis, uti ſunt ſuppellectilia, tegumenta, veſtes, induſia, ſtragula ex plumis, corium villoſum, cannabis. Huc pertinent chartacea, litterae, libri imprimis ex antiquis & ſuſpectis bibliothecis aſportati. Quae vero merces tuto admitti poſſunt, iuxta ZACCHIAM, *Lib.* 3. *tit.* 3. *qu.* 4. *num.* 29. ſunt frumenta omnis generis, aromata, fructus, carnes recentes, vina, aceta, olea, quæ ſuſpicionem nullam habent, & contagium non ſuſcipiunt. Aſt an haec omnia recte ſeſe habeant, merito dubitamus. Si enim in conſiliis peſtis ſebum interdictum eſt, etiam oleum & oleosa ſuo modo ſuſpecta ſunt. Ob viſcoſitatem enim facile venenum peſtiferum recipiunt. Fructus item & carnes, ſive recentes ſive muria conditae, & fumo induratae, dum ad fermentationem & putredinem incli-

inclinant, tutius non admittuntur, quo pertinent quoque dulcia & ſaccharata, utpote aeque fermentifica. Metalla iuxta ZACCHIAM, & ex metallis paratae monetae non ſuſpectae habentur. Sunt enim metalla corpora ſolida denſiſſima, quorum pori ad recipiendam virulentiam peſtiferam minus apti exiſtunt: Interim RANCHINUS, *de purg. rer. infect. ſect.* 5 cum ZACCHIA non conſentit, & ſequentia experimenta in contrarium adducit, ubi aes, allio, atque abſinthio tritum, & ferrum, moſcho tractatum, diu ſervant odorem. Hinc concludit, metalla quoque poſſe recipere venenum peſtiferum, cum monetae plerumque undique a viſcoſitate ſudoris humani perfuſae atque tectae deprehendantur. Tutius ideo mundificantur lotione, aceto facta, iuxta leges conſiliorum peſtis, vel, quod adhuc tutius eſt, igne depurantur. Sacculi autem & funes, ſive ex lino, cannabe, lana, bombace, &c. tutius comburuntur, quo pertinent & ex iunco, ſtramine, arundine, & ex huius generis materiis compoſita corpora. Peſtem etiam faciunt terrae motus praecedentes. Vid. RAMAZZINI de *terrae motu*, inundationes, ſtrages hominum non ſepultorum in bello, vita hominum licentioſa, libidinoſa, morbi brutorum contagioſi, veſtimenta ac utenſilia infecta domus contaminati, commercium infectorum.

4. Qu. *Quaenam ſint ſigna peſtis?*

Non omnis morbus malignus, citiſſime homines ex vita eripiens, pro peſte ſemper habendus, ſed expectanda potius ſunt in omni epidemico morbo ſigna peſtis pathonognomica, quae ſunt *vibices*, *carbunculi* atque *bubones*. Sunt vero vibices tumores oblongi, ſolidi, rubentes atque urentes in partibus muſculoſis, citiſſime ad necroſin inclinantes. His parum abſimiles ſunt carbunculi, ſive tales tumores adentes inflammatorii,

lati & rotundi, quoque citiſſime ad necroſin tendentes. Dolor enim eſt ardens ad inſtar prunae. Adeſt exſtrema rubedo. In hiſce tumoribus inſuper ſuccedunt veſicae plures, vel una lata ſuccreſcit, & brevi poſt pars, a carbunculo affecta, ſenſum amittit, & cadeveroſam nigredinem induit. Bubones plerumque glandulas inguinales & axillares occupant, quae glandulae, cum dolore, fere intolerabili, & tumore notabili, brevi temporis ſpatio purulentam praeparant materiam, maxime corroſivam, citiſſime educendam. Non negandum vero, quod, proh dolor! durante peſtilentia detur confluxus omnium morborum malignorum. Alii enim homines ex improvviſo interficiuntur, ſine praevio alio morbo, alii dyſenteria, alii petechiis nigricantibus corripiuntur, alii carbunculis externis, vel internis, bubonibus & vibicibus intereunt. Nam corripiuntur febri acutiſſima, coniuncta, cum ſubitanea vigoris extinctione, accedunt capitis intollerabiles dolores, ſummus ardor, & delirium phreniticum.

5. Qu. *Quid ſit agendum in peſte, ad vehementiam huius mali vel declinandum, vel extinguendum?*

Ante omnia a Deo inchoandum, & eius immenſa miſericordia voce ſupplici veneranda, ut malum hocce futurum & iſtans vel declinetur, vel praeſens imminuatur & extinguatur. Animus debet eſſe tranquillus, fortis, ac homines fiduciam ponere in Deo, ne terrore percellantur, deinceps regulae diaeteticae accurate obſervandae. *Univerſa enim peſtis cura praeſervativa conſiſtit in convenienti uſu ſex rerum non naturalium*, inter quas primas obtinet *aer*. Per aerem enim, tamquam per veiculum contagii, peſtis affertur. Hinc aer purificatur duplici modo 1) per motum 2) per deſtructionem inibi exiſtentium effluviorum. *Aer* revera ſuo

modo

modo putreſcit, quando non commovetur, ſicuti hoc fit in anguſtis & anguloſis locis atque plateis, imprimis illis in quibus pauperes in copia habitant, qui regulas puritatis & decori in vita non obſervant. Vid. MERCUL. *de peſt. Cap.* 15. *&* DEUSINGIUM *de peſte part.* 4. *ſect.* 1. *Cap.* 1. Huc pertinent loci, ad quos neque venti, neque radii ſolares pertingunt. Aer inquinatur a putredine fimi & ſtercoris, corruptioneque animalium mortuorum, quo multum conferunt fullones, qui per putredinem corium praeparant, item effluvia caemeteriorum quae ideo extra moenia urbium conſtituta eſſe debent, adeo, ut magiſtratus ſepulturam in templis, vel eorum peripheria, merito ubique interdicere deberet. Jure porro omnes cryptae ſub terra, tempore peſtis non aperiantur. Nam a vaporibus malignis, inibi incluſis, virulentis, in momento homines ſuffocantur, teſte experientia, quae ſuffocatio quidem ab imperitis ab anhelitu baſilicorum, inibi exiſtentium derivatur, a prudentioribus tamen merito vaporibus malignis tribuitur. Vide CONNOR *de antris lethiferis*. Aerem depurare tempore matutino convenit (nam nocturnus ſemper maxima effluviorum copia repletus exiſtit) Hoc fieri poteſt 1) per ignem. Ignis enim comburit & deſtruit effluvia nociva. Comburenda vero ſunt inprimis bituminoſa & fragrantia ligna, ut lignum iuniperinum, cum fructibus, cuius locum ſupplere poteſt lignum pini & pinaſtri, abietis, aloes, roris marini, nerulinum, item cortex chaccarillae, &c, quo pertinent ſuffitus ex gummi animae, tacamahaca, thure, &c. Multum quoque confert ad aeris depurationem tormentorum bellicorum crebrior exploſio. Per talem enim ſonum vehementem aer non tantum agitatur, ſed & per ignem & fumum effluvia deſtruuntur nociva, conſentiente ZACCHIA, *l. c.* qui inſimul varios ibi allegat huius ſententiae auctores & imprimis UNZERUM noſtrum, Hallenſem quondam Me-

dicum percelebrem, in *antidoto peſtis*. Denique per ſonum campanarum aer commovetur, & peſtilentialibus effluviis ita tantiſper purgatur. Non inane quoque conſilium eſt, quando commendantur amuleta, quae per vim magneticam aerem particularem, corpora humana ambientem, purificant, quo pertinet radix plantaginis atque colchium, a B. noſtro WEDELIO iterum revelatum, magnes arſenicalis Chimicorum, bufones exſiccati, vel de collo geſtati, vel in aedibus ſuſpenſi, quae corpora omnem virulentiam, per aerem circumfuſam, recipiunt. Laudandum quoque experimentum ſequens, a nonnullis Chimicis inventum: Recipitur nempe later, in igne candidus redditus, hic ſolutione vitrioli perfunditur, fumuſque excitatur ita in aedibus, hoc facto later deportatur extra urbem, vel domum, & terra tegitur. Ita enim vel per fumum aer particularis depuratur, vel later magnetice recipit effluvia maligna. Quotidie vero hocce tamen reiterandum. Iuvat denique, aquis odoriferis, atque deſtillatis, item aceto rutaceo roſaceoque pavimenta conſpergere, aeremque particularem depurare.

Durante peſte ſelectus quoque alimentorum faciendus, & vitanda omnia: quae facile in corpore noſtro putreſcunt, cepae vero & allium, tempore peſtis, laudantur. Imprimis autem commendandum vinum, ſale mixtum. Sal enim ſanguinem a corruptione praeſervat, & veſperi cum hoc vino tantum pulveris cretae miſcetur, quantum cuſpide cultelli capitur. Hoc experimentum in peſte Ratisbonenſi multos a peſte praeſervavit.

In ſomno atque vigiliis, motu atque quiete moderatio certa ſervanda, ne corpus debilitetur, & ad ita concipiendum morbum aptius reddatur: Evacuationes vero naturales, alvi inprimis atque urinae, liberae ſunt ſervandae: coitus autem a ZACCHIA interdicitur, fortaſſis quia debilitate ſanguinemque exagitat *l. c.* enim & quidem num. 15. inquit quod ab eo, coitu nempe, non modo

modo in tantum; ſed in totum plane abſtinendum ſit, & quod ideo arcendae ſint tempore peſtis, ex civitate omnes meritrices) loquitur de republica Romana, ubi alias publice tolerantur). E re eſt inſuper crebriorem ſalivae excretionem promovere. Hinc laudanda ſunt maſticatoria, inprimis balſamica, ut zedoaria, cubebae, myrrha, baccae iuniperi, cortices citri, &c. Saliva enim primario virulentiam facile recipit. Qui tempore peſtis fonticulos quoque gerunt, illos a peſte immunes manere, experientia confirmatur, purgantium vero & balneorum uſus non commendatus, quoniam maſſa ſanguinea inde exagitatur. In animi denique paſſionibus moderandis unusquisque diligens ſit oportet. Metus, prae omnibus, & triſtitia abdicanda. Meticuloſos enim, prae reliquis omnibus, peſtem incurrere non tantummodo teſtatur PLATERUS atque FORESTUS, ſed & fuſiſſime demonſtravit celeberrimus RIVINUS, in *tractatu de peſte Lipſienſi*.

CAP. XX.

DE

VENENIS ET VENEFICIIS.

VEnenandi crimen graviſſimum eſt, & gravius ſimplici homicidio, in quo nobilis deprehenſus ab ignobili non diſtinguitur, ſed a iudicibus eadem poena afficitur. ZACCHIAS, *L.* 2. *tit.* 2. *Q.* 1. Medici autem venenorum perfectam habere debent notitiam, dum ab eorum iudicio dependet veneni inquiſitio, & quia determinare debent in foro, an quis ex veneno perierit, nec ne? Iuxta CARPZ. enim *part.* 1. *Qu.* 21. *praxeos criminalis*, non ſufficit veneficii confeſſio, ſed requiritur inſimul Medici iudicium, an venenum ſat potens fuerit ad inter-

interficiendum, aut eiuſmodi damnum inferendum, item an revera exhibitum ſit, ubi ideo ipſius rei confeſſio irrita evadit, quando Medici deponunt, veneni quantitatem & qualitatem non fuiſſe aptam ad occidendum.

1. Qu. *Quid ſit venenum?*

Eſt venenum late ſumtum tale corpus ſive naturale ſive artefactum, quod corpori humano adplicatum ſanitatem laedit ob vim ſuam, qua gaudet, inſitam.

Dividitur venenum in *Mortale* ſeu *proprie tale*; & *non mortale* ſeu *improprie tale*; *Mortale* dicitur, quando ex eius adplicatione mors conſequitur; *non Mortale* vero adpellatur, quando ex eius adplicatione mors non conſequitur, ſed quod tantum inſignem laeſionem corpori adfert.

Venena *Mortalia* iterum duplicis ſunt generis: 1) *Acuta*, quando mortem citam inferunt: 2) *Chronica*, quando mors, quae insequitur, eſt lenta.

Modus agendi horum venenorum eſt diverſus. Alia agunt corrodendo, alia inſpiſſando ſeu inviſcando, alia ſuffocando, alia contractiones vaſorum impediendo, alia ob ſolam duritiem atque figuram acutam, qua gaudent, alia modo adhuc plane incognito vim ſuam exſerunt letiferam.

2. Qu. *Quotuplex eſt modus applicandi venena?*

Modus applicandi venena duplex eſt: Primo enim vel cum cibo & potu, immo ipſis medicamentis, miſcentur; ſecundo extus applicantur per tela, unguenta, balſama, pulverem de cypro, ſternutatorium, ſuffitus, vel denique cliſteribus miſcentur.

3. Qu. *An venena, exſtus applicata, tanta celeritate agere valeant, quanta per os aſſumta?*

Nonnulli ſunt in ea opinione, quod exauſta venena,

na, dum a viſceribus reſolvuntur, citius agere valeant, quam extus applicata, haecque multum de virtute ſua deponant, priuſquam ad interiora penetrare valeant. Aſt, quod haec regula de extus applicatis non ſit univerſalis, confirmatur 1) morſibus viperarum, canum rabidorum, ſcorpionum, & puncturis tarantularum. Haec venena, extus illata, ſumma celeritate agunt, horrenda ſymptomata excitant, & hominem vel mox extinguunt vel enormiter laedunt. 2) Mercurius currens, ſive argentum vivum, intus datum venenum vix nominari poteſt. Propinatur enim ad libras aliquot in horrendo illo morbo, miſerere mei dicto. Quando autem ad uncias duas tantum unguentis miſcetur, & ſine regimine, praeviaque praeparatione, extus applicatur, v. g. in morbis venereis, aliiſve rebellibus, fere lethalem excitat oris & colli inflammationem, ac gangraenoſam exulcerationem, nec minus dolores capitis intolerabiles, convulſiones, ſuffocationes, dyſenterias, &c. 3) Succus hellebori, extus applicatus, cum ſagitta, venenum eſt, teſte veterum experientia, intus vero dari poteſt maiori in quantitate, ut medicamentum purgans: Nam extus applicata venena citius & immediate cum fluidis vitalibus miſcentur, lympha nempe, ſanguine, & fluido nerveo; hinc non alterantur ita, quemadmodum alterari poſſunt deglutita venena, quae, quando ad ventriculum deferuntur, interdum ibi deprehendunt tantam viſcoſarum cruditatum copiam, qua virulentia ſupprimitur, obvelatur, & notabiliter imminuitur, immo plane extinguitur, hoc confirmantibus, inter alia, quartanariorum obſervationibus, qui a fortiſſimis vomitoriis non commoventur, immo granum unum alterumve arſenici crudi perferre poſſunt abſque omni iniuria, quod tamen in aliis lethalia praeſtat ſymptomata.

4. Qu.

4. Qu. *Quenam ſint venena dicenda?*

Venena omnia deſumuntur ex triplici regno, & quidem 1) minerali. Venena vero pleraque mineralium ſalia poſſident corroſiva; hinc eo momento, quando ad ventriculum & inteſtina deferuntur, aculeis ſuis acutiſſimis haſce partes corrodunt atque inflammant, ſubtiliſſimis ſuis ſpiculis nervos penetrant, eoſque convellunt, &, dum ventriculus copioſiſſimos poſſidet nervos, qui cum toto genere nervoſo commercium exercet, ideo hoc ſal ſubtile, nervoſo fluido mixtum, ſubito per totum corpus diffunditur, convulſiones & ſpaſmos praeſtat, totamque oeconomiam animalem turbat. Vid. Cel. HOFFMANN. *diſſert. de erroribus circa venena*. Huc pertinent ſpiritus acidi, ut *aqua fortis*, *aqua Regia*, *ſpiritus ſalis*, *ſulphuris*, *nitri* & *vitrioli*, *oleum vitrioli*: Hi ſpiritus acidi quidem, in se ſpectati, venena non sunt, ſed potius medicamenta dici poſſunt; imo aliis medicamentis miſcentur, quemadmodum hoc confirmat elixir. Vitrioli Mynſ. elix. proprietatis cum acido, tincturae roſarum, & fluorum cordialium vel cum ſpiritu ſalis, sulphuris, clyſſo antimonii, ſpiritu vitrioli philoſophico paratae, item dulcificantur, vel potius diluuntur, ſpiritu vini; *aſt quando ſpiritus acidi uno praebio, ſive una doſi & vice, aſſumuntur in notabili & exceſſiva quantitate, tunc corrodunt ventriculum eumque cum cardialgia inflammant, item quando in exceſſiva doſi per temporis decurſum continuantur, tunc viſceribus nocere, & ſanitatem invertere poſſunt*. Hoc probe notandum, quando de virulentia horum ſpirituum quaeſtio oritur, quale exemplum reperitur in Cel. VALENTINI *novell. medico-legalibus*, *caſu* 29. *a pag.* 588. *uſque ad* 617. Ubi iudicia diverſa, cum rationibus tum dubitandi tum decidendi, reperiuntur *de ſpiritus vitrioli*, mane & veſperi in cochleari ſpiritus vini propinati *efficacia*, & an unciae 2. huius ſpiritus, intra 3. ſeptimanas datae, de die ad gut-

tas

tas 20. vel 25. cauſa fuerit mortis uxoris Meyeri inquiſiti?

Huc pertinet *mercurius ſublimatus* corroſivus, *mercurius praecipitatus* ruber non edulcoratus, qui ſpiritus acidiſſimos corroſivos, concentratoſque in ſe continent; hinc data ad granum unum alterumve venena ſunt mortifera, praeſertim in ſubiectis tenerioris texturae, & debilioris ventriculi. Item *turpetha mineralia*, ut *album* & *flavum*, quae quidem a nonnullis laudantur, ut vomitoria, aſt non ſunt tuta remedia, & potius venena dicenda. Legi merentur hac occaſione ea, quae exſtant in Cel. HOFFMANN. diſſertat. *de medicamentis inſecuris*, item *de purgantibus minus uſitatis*. *Mercurius dulcis, vel non rite praeparatus, vel aucta doſi adhibitus*. Eſt quidem mercurius dulcis remedium notiſſimum, ſed cum prudentia ſemper in praxi applicandum. De hoc ſequens fert iudicium BONTEKOE, *fundamentorum medicorum* p. 64. Mercurius qui dicitur dulcis non ita dulcis eſt ut creditur, cum magna quantitate ſumtus in venenum permutari poſſit. Quo itaque ſine metu noxaque aſſumi poſſit mercurius dulcis, neceſſarium eſt, ut debito modo non tantum praeparetur, ſed & caute & circumſpecte adhibeatur in doſi, & forma inprimis pilulari, non vero pulverulenta. Mercurius enim dulcis, ſub forma pulveris exibitus ad grana XV. adoleſcentem XV. annorum, ſexto poſt hauſtum die, necaſſe teſtatur Dn. D. WAGNITIUS, in *meditatione medica curioſa de mercurio dulci pulverato*. Quedlinburgi 1703. FRIDER. HOFFMANN, in *med. conſult. part.* 1. *decad.* 11. *caſ. V. de infelici operatione mercurii dulcis in puero XII. annorum*.

Vitrum antimonii, *flores antimonii*, *crocus metallorum* ſunt quidem remedia emetica, nunquam tamen in ſubſtantia danda, id quod quidem circumforanei & mulomedici, proh dolor! non obſervant. Ex hiſce parata infuſa vina emetica, oxyſacchara, ſapae, ſyrupi emetici quoque a

 Me-

Medico rationali, quantum fieri poteſt, evitantur. Nam fortiſſime agunt, enormiter & exceſſive vomitum excitant, & , dum vomitus convulſio ventriculi eſt , facile in vomitu tali cholera iungitur cum convulſionibus, anxietatibus aliiſque funeſtis ſyntomatibus, a quibus miſeri eiusmodi homines vel intereunt, vel enormiter laeduntur, & Medici tales imperiti fiunt veri artifices morborum, imo plane mortis, in re publica non tollerandi.

Arſenicum album, flavum, rubrum, ſmalta item, cobalthum & arſenicum fixum, vera venena ſunt.

Cobalthum enim officinarum nihil aliud eſt, quam fuſcus pulvis, adeo venenoſus & corroſivus, ut in nulla catha poſſit contineri, & quoniam muſcas, aliaque inſecta enecat, & ex Miſnia in primis affertur. De his Vid. Scriptores materiae medicae, SCHROEDERUM, HOFFMANN. in *clave Schroederi*, ETMULLERI *commentar. in Schroeder*. VALENTINI, *in Muſaeo* & *aurifodina medica*.

Arſenicum eſt cobalthum ſublimatum, ſive flores cobalthi. Quando nempe minera cobalthi funditur, fumus candidus, pulverulentus, in camino colligitur; Pulvis talis candidus colligitur, & nova fuſione mutatur in vitriformem ſubſtantiam.

Arſenicum flavum & rubrum ex albo paratur, addendo certam quantitatem ſulfuris. Vid. HOFFMANN. ſupra citatam Diſſert. *de erroribus circa venena*. Ideo quoque non adeo corroſiva ſunt venena, ſicuti album.

Auripigmentum cum arſenico flavo a pleriſque confunditur, ſed falſe, teſte HOFFMANN. *l. c.* Eſt enim minera nativa, pictoribus uſitata, allata ex Auſtria, & meridionalibus regionibus. Corroſivitatem quidem poſſidet, aſt non tantam, quantam arſenicum flavum.

Smalta dum paratur ex minera cobalthi, etiam virulentum eſt remedium. Extinguitur quidem ſal corroſi-

roſivum ab additamentis, arena nempe & ſale alkali, ſed ideo non in totum aufertur.

Arſenicum fixum, a nonnullis Chymicis laudatum, omnem ſuam virulentiam non depoſuit, ſive ſit paratum nitro, ſive antimonio. Hoc confirmat vis cauſtica, quam in ulceribus callosis exercet. Applicatum enim ibi callum deſtruit, haud ſecus, uti alia corroſiva, *Butyrum antimonii*. *Cryſtalli Lunae*, *Lapis infernalis*, quae omnia ad venena corrodentia referri debent.

Antimonium crudum a plerisque pro veneno habetur, ex hac ratione, quoniam multum de arſenicalibus particulis ramentiſque ſulphureis metallicis imperfectis comprehendat. Vid. CELEB. & ILLUSTREM STAHLIUM, in *obſervation. Menſ. 6. cap.* 1. Et, quod etiam ſal arſenicale volatile in antimonio ſit contentum, ego in dubium non voco, quoniam hoc tot proceſſus chymici confirmant & ad oculum oſtendunt: Aſt, quamvis ex antimonio parata nonnulla in cenſum venenorum ſubeant, tamen *ipſum antimonium venenum dici non meretur*, id quod dudum oſtendit WILLIS. in *pharmacia rationali*, & KUNKELIUS, in *Laborat. chymic. Cap. de antimonio*, qui contracturam ipſam pulvere antimonii crudi, in ſubſtantia ad grana 25. dati, vel morſulis ſuis mixto, feliciſſime curavit, & vim medicinalem antimonii non tantum in aliis, ſed & in proprio ſuo corpore tentavit & expertus eſt. Terra enim mercurialis, in antimonio crudo exiſtens, extinguit corroſivitatem ſalium caſticorum. Quando vero haec deſtruitur, ſive fuſione, ſive calcinatione, ſive ſublimatione, tunc hocce ſal antimonii corroſivum & arſenicale, a vinculo ſuo mercuriali liberatum, vomitorium & venenum fieri poteſt, quo pertinent *reguli antimonii*, *vitra*, *flores*, *croci*, *calces*, ex antimonio parati, *mercurius* item *vitae* dictus, qui, quando non perfecte edulcoratur, mercurius mortis fieri ſolet, ac denique *bezoardica mineralia*, *antimonia diaphoretica*, ſive

cum, ſive ſine igne parata, & *ſulphura*, ſive *aurata*, ſive *cordialia*, quae omnia, ſi non ab experto & exquiſito Chymico phyſico elaborantur, veneni naturam non deponunt.

Saccharum Saturni, ſive ex litargyrio, ſive minio, ſive ceruſſa ſive plumbo calcinato paratum, remedium quidem eſt aſtringens, immo in inflammationibus & fluxionibus proficuum: Interim tamen maxima cum cautione in uſum vocandum D. D. ERNDL. in *ſua diſſertat.* pro loco habita Lipſiae, cuius titulus eſt: *Diſſ. med. ex Veneno ſalutem ſiſtens*, inquit theſ. 21. nullum eſt dubium, lenta illa Gallorum Italorumque venena, quae *la poudre de ſucceſſion* communiter appellantur, ſaturninis eiuſmodi concretis ſuam debere originem. Nam potentiſſime adſtringunt, & obſtructiones alvi pertinaciſſimas praeſtant, vaſaque ſpermatica quoque conſtringendo impotentiam efficiunt. Et paulo poſt inquit: *Novi quendam Chymicum, qui labores chymicos ſumptu cuiuſdam magnatis dirigit, hic iuſſu patroni ſui*, (neſcio an laudabili, an vero illaudabili auſu) *multum in exantlatis & moderandis venenis ſudoris profudit, temporisque conſumſit, hic ipſe faſſus eſt, quod ex ſaccharo ſaturni, additione volatilis cuiuſdam corroſivi, poſſit parari lentiſſimum venenum, quod, canibus* v. g. *propinatum, eos inſenſibiliter, citra omnia violentiora ſyntomata, poſt decurſum aliquot ſeptimanarum, aut menſium enecare ſoleat, contabeſcentibus animalibus ſucceſſive, dum vaſa viſcerum conſtringuntur.* Sic & vinum, litargyrio adulteratum, virulentum redditur. Vid. cel. ZELLER. Tub. *Docimaſiam vini, litargyrio adulterati*, item STOKHUSII *de Litargyrii fumo noxio*, & exinde nato morbo metallico. Hic auctor probare ſatagit, morbum hunc neque fieri a mercurio, neque arſenico, ſed unice ab exhalationibus ſaturni, & fumo dulci.

Poſ-

Poſſem hiſce iam adductis, ex regno minerali deſumtis, & per artificia chymica paratis venenis alia addere: aſt, cum in inſtitutionibus omnia ſint in compendio tractanda, etiam hic ampliſſimam de venenis doctrinam integre exhaurire non poſſum. Fortaſſis ſeſe offeret alia occaſio, de his ex inſtituto agendi. Hoc modo addam in praeſenti, quod varia dentur remedia, ex *antimonio*, *mercurio*, *aere*, *vitriolo*, aliiſque mineralibus parata; quae, quando non rite applicantur, ſive intus, ſive exterius, vel quando in malignorum hominum manus incidunt, vitae laeſiones praeſtare poſſunt, quo pertinent *calx aeris uſta*, *calx aeris per corroſiva*, *flos aeris*, *limatura aëris*, *vitriolum album*, *cryſtalli lunae*, *lapis infernalis*, *vitriolum factitium*, *aerugo* (*Grünſpan*), *Guilla Paracelſi*, *mercurius vitae*, *bezoardicum minerale*, &c. Item *coſmetica*, v. g. *mercurius coſmeticus*, *magiſteriave* alia coſmetica, ex *marcaſita*, *talco*, &c. fabrefacta, & corroſivis ſpiritibus elaborata. Haec in facie, collo, manibus, mammis, imo, iuxta praeſentem conſuetudinem, in dorſo, & ſcapulis denudatis, applicata, venena fieri poſſunt, quae ſucceſſivam contabeſcentiam, coecitatem, oris foetorem, gingivae putrilaginem, dentiumque nigredinem inducunt. Et dolendum, quod virgines & foeminae, a ſuperbia & voluptate ſeductae, ſibi ita manus violentas applicant, ſuamque vitam & ſanitatem laedunt. Sic etiam adhuc ad venena mineralia pertinent *vitrum contuſum*, *ſpicula adamantis*, *cryſtalli montanae*, *alumen pulmoſum*, *calx viva*, *gypſum*, *lapis armenus*, *lapis lazuli*, *realgar*, *carbo foſſilis venis arſenicalibus ſcatens*. Dantur tandem & ſubtiliſſima venena alia, paucis hominibus tamen modo nota, quæ nocere poſſunt. Sic, teſte ZACCH. *T.* 2. *tit.* 2. *Q.* 2. Clemens ſeptimus Pontifex maximus, toxico fumo facis venenatae interiit, & ZIEGLERUS, in notis, refert, quod veſpilio per pulverem, in plateis diſperſum, peſtem excitaverit, quae ul-

tra

tra mille homines ex numero viventium exturbavit. Haec venena ſine dubio a chymicis eſpertiſſimis ſunt parata. Imo errorem non erramus, quando aſſerimus, quod etiam *aër* certo reſpectu inter venena locum quendam ſibi vindicet. Hic enim, quando v. g. cani vena quaedam aperitur, & per aperturam facta portio eius ope tubuli inflatur, mortem citam, teſte experientia, inducit.

Ex vegetabili regno deſumpta *venena* duplicis ſunt generis: *nativa* atque *artefacta*. *Nativa* partim ſunt corroſiva partim vaporoſa atque narcotica, hoc eſt, talia, quae particulis ſuis ſubtilioribus, ſtypticis, vaſa cerebri conſtringunt, & fluidorum, inibi contentorum, motum ſiſtunt; hinc ſtuporem & ſomnum profundiſſimum atque lethalem inducunt, vel vomitum & choleram praeſtant. Huc pertinet, iuxta auctores, *coronae Imperialis* copioſior vapor. *Solanum*, quoad omnes ſuas ſpecies, inprimis *Solanum furioſum*, ſive *Belladonna*, *poma amoris*, *mandragora*, *Semen daturae* ſeu Solani Indici ſpinoſi, *hyoſcyamus*, *crocus* & *opium*, largiori doſi data, non tantum vomitum excitant, ſed & ſtuporem ac ſomnum lethalem efficiunt. Item huc pertinent ſucci acres *Tithymalorum*, *Euphorbiorum Apocynorum*, *Thymelaearum*, Aconitum, *cuius radix atque ſuccus ex floris nectario, acerrimus eſt*, *Colchicum*, *Taxus*, *Lolium temulentum*, *Anacardium*, *Anemone*, *Apium riſus*, *Clematitis*, *Cyclaminum*, *Dracontium*, *Flos Africanus*, *Nigella ſylveſtris*, *Oleander*, *Rannunculi*, *Thapſia*, *Oenanthe api folio*, *ſucco viriſo*, *Mezaereum*, *Laureola*, *Semen Pſyllii*, *Spongia Cynosbati*, *Agaricus*, *Viſcum*, *fungi venenati*, qui ſubito, ſpatio unius horae, intollerabiles abdominis excruciatus, vomitum, choleram, vertiginem & deliria excitant.

Cicuta, quam Graeci *κώνειον* appellant, maior, minor Petroleſino ſimilis, aquatica Geſneri, *& napellus*

flore inprimis caeruleo, veterum erant primaria venena. Hinc ſuccus cicutae inſpiſſatus ſemper olim Athenis aſſervabatur in poenam hominum. Venena vegetabilium hoc quoque praecipuum prae reliquis poſſident, quod quam commodiſſime dari valeant; nam eorum ſalia, in viſcoſo terreo principio involuta, deliteſcunt, hincque acredinem notabilem non poſſident, & nauſeam in organo guſtus non excitant. Huc referri debent, ut inſipida venena, *vina venenata croco metallorum, vitro, floribus & regulo antimonii, item vina lithargyrio adulterata & dulcificata*. Non ita diu eſt, quod certum quoddam ex regno vegetabili innotuit exoticum ſub nomine *ligni Panava*, quod, uti communis fert fabula, in morbis chronicis curandis, febribuſque intermittentibus depellendis, magnae eſſe ſolet efficaciae. Hoc enim remedium largiter vomitum excitat, alvum evacuat, ſudorem expellit, ſaporis eſt cauſtici, inſtar *granorum tilli*. Haec ſane, dum cauſtica ſunt, remedia venena dici poſſunt, quando, largiori doſi propinantur, haud ſecus, ac alia vomitoria & purgantia fortiora, ut *eſula*, *helleborus albus*, *elaterium*, quorum uſus inter Medicos recentiores iam ceſſavit fere penitus, quoniam facile hypercatarſin poſt ſe relinquunt. Hiſce iungitur merito ſemen ricini, cataputiae, nux vomica, iris hortenſis, *helleborus niger*, *aſarum*, *colocynthis ſcammonium*, *gummi de Peru*, quae ſane gradu tantum a venenis differunt. Et quamvis a nonnullis auctoribus talia, ut prorſus in ſe bona incontaminata & innoxia ſalutantur; vid. Celeb VATERI *Phyſiologiam experimentalem*, *pag.* 838. *Cap. de venenis*: tamen ipſe auctor fatetur, quod maxime activis qualitatibus, prae omnibus aliis corporibus, praedita ſint, quarum reſpectu etiam in minori quantitate brutis non minus ac homini, niſi rite & prudenter adhibeantur, noxam, imo mortem afferant. *Toxicodendron*, *Nerion Hydropiper* plantae ſunt ſuſpectae, urunt enim cutim.

Deni-

Denique his addenda venena illa emmenagoga, ſive foetum & menſes pellentia, quo pertinet *ſabina artemiſia, euphorbium*, imo *ſagapenum*, & his ſimilia alia, ex quibus pocula partim impotentiæ, partim abortionis conficiuntur.

Ad claſſem venenorum vegetabilium artefactorum pertinent *cineres uſtorum vegetantium, alcali inde factum, idem cum calce ſaxi vſti igneum redditum.*

Animalium venena quoque in poteſtate hominum ſunt, & malitioſus illis pro lubitu uti & abuti poteſt. Exempli loco ſit pulvis cantharidum, bufonum. Sic (quemadmodum relationes teſtantur anglicanae de iam ubique fere inter eruditos nota variolarum inſitione), quando purulenta materia variolarum, ab uno homine infecto collecta, per turundines naribus applicatur, excitatur hic morbus, quemadmodum ille quoque praevia vulneratione circa carpum, & applicatione huius materiae purulentae inoculatur. Et credibile ſane eſt, quod applicata talis materia in ano atque pudendis ſimilem effectum praeſtat. Si enim virulentia venerea per pudendorum applicationem in congreſſu; & per ſalivam in oſculis transplantatur, non video, quid impedire poſſit eo modo inſtitutam variolarum transplantationem. Salia enim virulenta peregrina, volatilia & corroſiva, etiam hic agunt, ſi modo immediate corpori applicantur, & cum ſanguine commiſcentur. Venena talia animalium, cum corpore humano mixta, turbant motus ſanguinis naturales, humores vitales deſtruunt, & ad putredinem diſponunt, imo inflammationes lethales producunt, quo pertinent *araneae* etiam noſtrates, quae haud ſecus, ac illae quae in regionibus calidioribus reperiuntur; quales ſunt *tarantulae Apuliae*, ſuccum virulentum, acrem, corroſivum atque volatilem poſſident. *Bufonum* animalium illorum aſpectu horridorum, in locis ſubterraneis impuris, ſqualidis, nutritorum,

rum, pulvis teſte MONCOYS, *in* ſuo *itinerar* exterius in capite applicatus, non tantum veſicas, ſed & deliria infert. De canis rabidi veneno alibi iam dictum fuit. Hoc, ſolo morſu communicatum, interdum per aliquot annos in corpore deliteſcere poteſt, donec ex improviſo, ſolo motu corporis exceſſivo, agere incipit, quae quid in ruſtico pagi *Dörndorf* obſervavi.

Viperae, *ſerpentes*, *lacertae*, ſive *ſalamandrae*; *ſcorpiones*, nec non omnia inſecta ſucco virulento praedita, morſibus atque puncturis homines laedunt, & virulentam ſalivam, vel venenoſa excrementa, ita humano corpori communicant.

Cantharides autem, ſcarabaei iſti ſplendentes, & quaſi deaurati, in Germania noſtra ubique communes, apprime continent ſal volatile acerrimum cauſticum. Si enim modo exterius cum emplaſtris applicantur, partes adurunt, & veſicam excitant, quando vero improvide dantur intus, ſive in pulvere, ſive in eſſentia, ſive in vino hiſce tincto, non tantum ventriculum & inteſtina inflammant, ſed & ardorem urinae, mictum cruentum, & ſpaſmum penis, ſive doloroſam penis erectionem, producunt, imprimis, quando doſi aucta propinantur. Similis virulentus effectus exſpectandus a *ſtynco marino*, *pulvere millepedum* & *nucleis*, ſive fructibus, *anacardinae*, quae alias, ut aphrodiſiaca, laudantur. Imo pertinent & huc *Aſpis*, *ceraſtes preſter*, *ſeps*, *ſcorpius*, *bupreſtis*, *ſtellio*, *ſalamandra*, *lepus marinus*, ſtellae *paſtinaca marina*, *partes animalium*, ut v. g. *ova*, *humores*, *carnes omnino putrefactae*.

ZACCHIAS denique ad venena refert animalia venenoſis cibis nutrita, item animalia venenoſis ſagittis vulnerata. De his poſterioribus ſuo modo aſſertio auctoris concedi poteſt. Venenum enim ante interitum circulatione ſanguinis per corpora animalium diffundi poteſt. Prior vero ſententia merito in dubium vocatur. Dum enim in omnibus animalibus alimenta invertuntur, & in

forma deſtruuntur, ideo ipſa virulentia per vim ventriculi extinguitur, & ſi virulentia nutrimenti non agit in ventriculum, inteſtina & ſanguinem animalium, multo minus agere poteſt in carnem, & reliquam ſubſtantiam, poſtea comedendam. Et, quod maximum, quotidiana obſervatio contrarium docet. V. g. anas & trutta comedunt bufones, gallina araneas, & alia inſecta: attamen carnes horum animalium nullam virulentiam poſſident, cum contra vegetabilia, ovulis & excrementis inſectorum contaminata, & ab hominibus deglutita, choleram lethalem excitare ſoleant. Qui plura, quae hiſtoriam venenorum illuſtrant, legere cupit, evolvat IO. IAC. WEPFERI *Hiſtor. Cicut. Aquatic. Baſ.* 1716. IO. LINDESTOLPE *de Venenis* cura CH. GOD. STENZELII Lips. 1709. huiuſque *Toxicolog. Patholog. Medic. Vitemb.* 1733. RIHARD. MEAD. *Oper. Medic.* Tom. II. Goetting. 1749. Brogianum de ven. animantium. Florentiae 1752. IO. FR. CARTHEUSERI Diſſ. *de Venenis* Francof. 1741. JO. ADR. SPROEGEL *Diſſ. qua experimenta circa varia venena in animalibus vivis inſtituta* proponit, Goetting. 1753. IO. HOLLAND. *Diſſ. de venenis ex animalibus rabidis.* Lugd. ſeqq. Batav. 1734. HERM. BOERHAV. *Inſtit. Medic.* §. 1136. ſeqq. MICH. ALBERTI *Iurispr. Medic.* nec non *Comment.* in Conſtit. Crim. Carolin. Halae 1739. P. m. 131. ſeqq.

5. Qu. *Quales ſint effectus venenorum?*

Omnia venorum genera, ad ventriculum delata, in illo cardialgias, nauſeam & vomitus, gangraenam, ſphacelum, putredinem ac tumorem totius corporis, huius convulſiones praeſtant; ad inteſtina vero promota, ibi tormina atrociſſima, diarrhoeas, vel etiam interdum alvi conſtipationes, alvum cruentam, inteſtinorum inflammationem, magis vero in tenuibus, quam in craſſis efficiunt. In thorace producunt ſpaſmos diaphragmatis, & muſcu-

muſcolorum intercoſtalium, ſingultus, reſpirationes difficiles. Imo ipſum cor inſimul afficitur, ideoque eius muſculi in ſyſtole cordis enormiter contorquentur. Hinc oriuntur in principio palpitationes cordis, anxietates praecordiales, ſyncope, ſudores frigidi, & in fine pulſus debilis, celer & intermittens. Facies denique vel extra ordinem pallet, vel interdum enormiter tumet cum livore. Si vero venena ad cerebrum deferuntur, item ad nervos & membranas cerebri, tunc irregulariter fluidum nervoſum commovent, circulumque ſpirituum turbant. Inde ſequuntur inquietudines, deliria, convulſionem & epileſiae.

6. *Qu. An effectus, iam recenſiti, ſemper ſint effectus veneni, an vero eiuſmodi ſymptomata etiam ſint aliis morbis, ſponte in corpore natis, communia?*

Operoſum quidem, atque ſatis difficile eſt ſemper, abſolute determinare, an haec ſymptomata ſint de veneno, an vero ex aliis morbis nata, id quod confirmat CONDRONCHIUS, in *methodo teſtificandi*, *cap.* 6. SILVATICUS *de morbis ſimulatis*, *cap.* 21. & FORT. FIDEL. *de relation. Medicis. Lib.* 4. *Sect.* 3. *cap.* 1. quo pertinet celeber. HOFFMANNI *diſſert. de converſion. morbi benigni in malignum*, ubi de generatione veneni in corpore humano agitur. Et ſane non ſine ratione dubitant magnae famae & experientiae Medici, an dentur ſigna ſpecialia veneni, quibus mediantibus venena ab aliis morbis diſtingui queant. Cacochymia enim & cachexia, ſponte in corpore natae, vel ab erroribus diaetae promota, ſimiles interdum effectus praeſtant, quemadmodum ſunt v. g. eroſiones, dolores, cardialgae, item inflammationes ventriculi, febres, deliria, &c.

7. Qu. Quomodo praeſentia veneni in corpore humano poſſit dignoſci?

Signa, quae praeſentiam veneni in corpore humano indicant, deſumuntur ex circumſtantiis, quae ante aſſumtionem, in aſſumtione & poſt illam obſervatur. Sic. v. g. quando homo ceteroquin ſanus, qui alias, iuxta regulas diaetae, optime vixit, ex improviſo in morbum incidit, quem concomitantur graviſſima ſymtomata, atrociſſima, inſolita, ac nullo morbo ordinato ſolemnia, immo, quando hoc fit eo temqore, quo morbi epidemici maligni non graſſantur, tunc praeſumitur, quod hi ſubitanei, extraordinarii & vehementiſſimi affectus etiam nati ſinta cauſa quadam extraordinaria; haec ſunt circumſtantiae ante aſſumptionem veneni, non contemnendae. In aſſumptione quoque nonnullae circumſtantiae contingunt, quales ſunt odores, colores & ſapores. Hinc quando odor alimentorum adfuit ingratus, ſaporque nauſeoſus, adeſſe ſuo modo poteſt praeſumptio veneni, in ſpecie, quando, poſt deglutitionem talis virulentae materiae, fauces & organa deglutitionis moleſtantur, ac cum dolore afficiuntur, item, quando poſt aſſumptionem ſtatim nauſea oritur, vel ſequuntur cruciatus ventriculi & inteſtinorum, ructus ingrati, ſingultus, vomitus, diarrhoea doloroſa, renum & veſicae dolores, urinae ardores, pallor faciei, intumeſcentia abdominis, & reliquarum partium, motus impotentia, oſcitationes & pandiculationes, cardialgia, deglutitio difficilis, vomitus ac diarrhoea ſanguine mixta, tumor, ac cruentatio faucium, & dolor, teneſmus, ani procidentia, pulſus debilis ac celer, tremor artuum, cholera, colica, dyſenteria, livor corporis partium, & febris. In fine iunguntur ſudores frigidi ſycoptici, inflammationes gangraenoſae, & maxime doloroſae partium internarum, deliria, convulſiones, lipo-

lipothymiae, pallor faciei, labiorum & unguium livor, cuticula ubique ſeparatur &c. ac tandem mors.

Poſt mortem in cadaveribus varia extraordinaria apparent & inſolita, qualia ſunt tumor abdominis, ventriculi & inteſtinorum maxima inflatio: Maculae etiam deprehenduntur lividae in dorſo & pedibus. Aperto cadavere ſimiles maculae cadaveroſae conſpiciuntur in ventriculo & inteſtinis, item & in aliis viſceribus, v. g. pulmonibus, hepate, liene, renibus, &c. Ventriculus & inteſtina interdum perforata ſunt a veneno, inprimis corroſivo, item in plicis ventriculi, praeter liquamen corruptum, foetens, nigricans atque ſanguinolentum, ſeparata & veluti decorticata ſimulque cruenta interna ventriculi tunica offenditur, liquidis ventriculi innatans, maculae ſanguine tinctae ac vaſa venoſa ſanguine turgida ſuper ventriculo & ſuper inteſtinorum canali conſpiciuntur, reperiuntur interdum nonnulla ramenta de ſubſtantia veneni, quemadmodum hoc in duobus ſubiectis ab arſenico interfectis, obſervare mihi licitum fuit. Cor deprehenditur quoque flaccidum & corrugatum, ac notabilis in ventriculis cordis exiſtit ſanguinis congrumeſcentia. In capite, imprimis in arteriis carotidibus, veniſque iugularibus, magna & extraordinaria ſanguinis coagulati copia plerumque deprehenditur. Dum enim a venenis convellitur & conſtringitur cerebrum, ſanguinis circulus per haec vaſa impeditur. Quam maxime vero rite luſtrandae ſunt iſtae viae ſeu cava, quibus venenum, dum fuit deglutitum, applicatur, & quae ſunt *gula*, *oeſophagus*, *ventriculus atque inteſtina*. Ad quae potiſſimum, ſi haec cava inſpiciuntur, ſit attendendum ſatis nervoſe b. IO. ERN. HEBENSTREIT *in Antrop. Forens.* p. m. 521. ſeq. expoſuit. Notatu maxime ſunt digna, quae ibi reperiuntur, ſequentia: *Interea*, inquit, *quanta unquam fieri poteſt induſtria contenta ventriculi ad inveniendam veneni cuiuſdam particulam, explroranda ſunt.*

ſunt. Colliguntur iſta omnia in vaſe ſigulino vel alio; evacuati ventriculi ſuperficies inſpicitur, & ſi quid forte pulveris eſt, quod intra eius plicas deprehenditur, ſtudioſe corraditur, ut experimentum unum vel alterum cum illo inſtitui poſſit; & primum quidem in ipſo iudicis conſpectu portio liquidi iſtius, quod in ventriculo repertum eſt, in cochleari ex lamina ferrea, ſtanno obducta, deſiccatur ſupra carbones, deſiccata maſſa accenditur, tunc enim, ſi arſenicale venenum fuerit ſive arſenicum album vel cadmia iſta fornacum, in quibus cobaltum funditur, utpote quibus duobus pleraque veneficia perficiuntur, fieri aliter nequit, quam quo fumus exſurgat caeruleſcens, ac fœtor allii ſimilis diffundatur, qui arſenico ita eſt proprius, ut iudicium hoc fallere nunquam poſſit. Aſt, ſi *auripigmentum datum eſſet, accederet flamma cæruleſcens ex deſiccata maſſa atque accenſa proveniens. Praeterea, ſi arſenicale eſt venenum, cupro maculam inurit nigram indelebilem, & particula eorum, quae vel a vivo homine vomitu reiecta, vel in eius ventriculo reperta ſunt, cani data ſuam vim deleteriam, enecto illo, ſubito commonſtrabit. Conſultum eſt, reperti intra ventriculos pulviſculi, quantacumque etiam eſſe poſſit, particulam corradere, & tanquam corpus delicti actis inſerere quo experimentum a Facultate quadam Medica, ſi illius decreto opus eſt repeti poſſit & fieri quidem illud propterea etiam fas eſt, quo reperta in ventriculo res cum iſta, quae apud ſuſpectum de veneficio hominem inventa eſt, comparari iudicarique poſſit, an eadem ſit utpote quae comprobatio ad comprobandum crimen haud parum conferre poterit. Quod ſi autem venenum aliquod arſenicale per ſua ſigna ſeſe haud prodit, tentanda ſunt alia experimenta; ideoque ſi mercurius ſublimatus vel praecipitatus datus eſt, liquida ventriculi inſtitillato alcalico liquore mutabunt colorem, & tingentur ex luteo; ſi acidum venenum eſt ex inſtillato alcali, & viciſſim, ſi alcalicum*

calicum venenum fuit, ex inſtillato acido, quaedam exorietur efferveſcientia.

Non vero tantum de defunctis, & per venenum exſtinctis ſubiectis, ſed & de illis ſimul, quia venenis non perierunt, & tantum in morbos inciderunt chronicos, vel tales, per quos ad actiones humanas & civiles inhabiles redduntur, interdum quaeſtio oritur. In hac quaeſtione ſolvenda Medicus ſemper cautus eſſe ſolet. Arduum enim eſt, determinare, an quis a veneno aegrotet, an vero ex alia cauſa? Sic. v. g. 1) impotentia & ſterilitas a medicamentis, velpotius venenis, promovetur, id quod omnes concedunt, e. g. per ſaturnina, atque emmenagoga fortiora, aliaque ſimilia. Interim tamen talis effectus ab alia cauſa quoque oritur v. g. nimia voluptate, erroribus diaetae, item a morbis, in corpore ſponte natis 2) Ulcera in facie, & aliis cutis partibus, ſordida & cruſtoſa, maculae item, cum ingenti capitis dolore, defluvio capillorum, artuum tumore, nodis, & tortura, non tantum a venenis, ſed & a lue venerea, ſcorbuto & arthritide quoque producuntur. Hinc in diiudicando cautus debet eſſe Medicus.

C A P. XXI.

D E

NECESSARIA CADAVERUM INSPECTIONE.

1. *Qu. An in genere neceſſaria ſit inſpectio cadaveris occiſi?*

Utique neceſſaria eſt, ut appareat, an quis ex percuſſione, vel vulnere, vel alia laeſione, obierit, nec ne. Hancce inſpectionem 1) S. Scriptura haud ob-

obſcure praecipit, ne inultus maneat ſanguis, temerariae effuſus. Extat enim Exod. 21. v. 12. Levitic. cap. 24. v. 17. Numer. cap. 35. v. 16. 35. Qui hominem percuſſerit, ut inde moriatur, morte morietur. Quod ſi enim INDE, ſc. ex plaga, vel contuſione, vel vulnere illo, mortuus non fuerit, conſequentia e contrario petita, illum morte mori non debere, clarum eſt. Reperitur quidem particula INDE non in verſionibus; Senſus tamen Textus huius clariſſime hancce connexionem exibet. Id quod Celeb. STRYK in *Programm.* 1691. edito, fuſius expoſuit 2) LL. publicae ad inſpectionem cadaveris Magiſtratum obligant, praecipue *Conſt. Crim. Carol. V. Art.* 147. & 149. qui articuli fundamenta ſunt legalis inſpectionis 3) Praecipiunt itidem LL. ſtatutariae omnes. Nam Magiſtratus loci cadaver defuncti, vel occiſi, vi officii ſui, nemine etiam poſtulante, nulloque accuſante, etiam ſi delinquens aufugerit, a Medicis, Chirurgis, & Scabinis diligenter inſpici, & vulnerum quantitatem & qualitatem notari, curare debet. Inſpectio eiuſmodi cadaveris adeo neceſſaria eſt, ut omiſſa ea, nihil certi de reo ſtatui poſſit, ob defectum certioris indicii, an occiſus a vulnere mortuus ſit nec ne, & an tale vulnus ſimpliciter lethale fuerit. Innuit hoc CLASSEN. in *Comm. ad C. C.* ubi inquit *Si inſpectio, quae ad corpus delicti ſpectat, omittatur, ob defectum certae ſcentiae, an vulnus fuerit lethale, nec ne? pœna ordinaria ſtatui nequit. Quippe quae nunquam decerni poteſt, niſi facta prius diligenti cadaveris inſpectione.* Hinc etiam multi homicidae ordinaria poena non puniuntur, ob culpam, vel negligentiam Iudicis, qui vel plane omiſit cadaveris inſpectionem, vel non legitime, & legaliter, in iſto actu proceſſit. Eiuſdem tenoris ſunt, quae CARPZ. in *Braxi Crim. P. I. Qu.* 26. *n.* 30. habet, ubi inſpectionem cadaveris partem neceſſariam inquiſitionis nominat. Nam nobis non ſolum de homicidio conſtare debet, ſed

etiam

etiam de omnibus qualitatibus & circumſtantiis homicidii, & praecipue occiſum ex percuſſione aut vulnere inflicto obiiſſe.

2. *Qu. Si quis de repente, telo lethifero vulneratus Obierit, an & tunc ipſa ſectio neceſſario ad vulneris lethalitatem determinandam requiratur?*

Verum quidem eſt, ſi quis percuſſus de repente moriatur, quod ibidem nec error diaetae, nec imperitia, aut incuria Chirurgi accuſari poſſit. Hinc Icti, inprimis STRYK *de I. S. diſſ. l. c. n.* 23. cum aliis ibi citatis, BRUNNEM. OLDEKOP. MENOCHIO, MASCARDO, inſpectionem neceſſariam eſſe negant, cum, ex vulnere diſceſſiſſe hunc, praeſumatur. Verum ſalva tot Viror. Celeb. auctoritate illis ſubſcribere non poſſumus. Nam vulneratus ex inflicto vulnere ſolo interdum non moritur, ſed ex alia cauſa ſimul, v. g. per morbum quendam latentem & fieri poteſt, quod terminus fatalis cum tempore illius vulneris coincidat, aut hoc brevi poſt excipiat. Vid. BOHN. *Off. Med. P.* 2. *C.* 4. *p.* 588. Eiuſdem ſententiae eſt Cl. VALENTINI, in *ff. Med. Legal. P. alt. Introd. Th.* 8. qui notabilem hiſtoriam refert, quod quidam a pollice ab inſtante in pectus impacto, examinis corruerit, in cuius ſectiones Empyema, a longis temporibus ibidem latens, a contuſione tali ruptum, cauſa mortis fuit. Haec itaque repentina mors a morbo latente potius producta fuit, quam a laeſione. Sic a levi ictu ſcuticae, in manum, vetula quaedam repentine periit, quam tamen non tam ab ictu, quam apoplexia, mortuam eſſe, Colleg. Med. Auguſtanum oſtendit. Vid. VALENTINI *l. c. p.* 36. 37. Tutiſſimum itaque eſt, immo abſolute neceſſarium, cadaverum ſectionem inſtituere, ut veritas cauſae magis evidenter appareat.

3. Qu. *Quaenam perſonae ad inſpectionem legalem ſint neceſſariae?*

Conſt. C. Carol. V. Iudicem, cum duobus Scabinis, Actuarium, & unum vel plures Chirurgos, ad hunc actum expoſcit. Vid. Art. 149. De perſonis politicis, ad hunc actum deputandis, non ſumus ſolliciti; ſed tantum de Medicis. Neceſſe enim eſt, ut in omni inſpectione Chirurgi, ſeu, quod magis eſt, Medici (nam Chirurgis ſolis vix creditur, vid. Cel. & Illuſtr. LUDOVICI, in *Comment. ad C. C. C. V. Art.* 147.) adhibeantur, quorum iudicium requirendum, an lethale, an vero non ſit vulnus inflictum. Eorum quoque ſententia ſtandum, & duobus, vel tribus Medicis hac in re magis creditur, quam decem, & viginti teſtibus non Medicis. CARPZ. *l. cit.* nempe in *Praxi Crim. n.* 43. Medici vero & Chirurgi (non Balneatores, non Barbitonſores & Pharmacopaei) ſint in Anatomia periti & exercitati. Vid. IOH. HADRIAN. SLEVOGI. diſſ. *de vulnerum exploratione*. Anatomia enim fundamentum eſt legalis inſpectionis. Anatomici ſoli partium laeſarum ſitum, connexionem & uſum norunt; hinc functionem turbatam deſcribere, & quantitatem, qualitatemque vulnerum determinare poſſunt. Eiuſmodi artifici, vel Anatomico, in ſua arte creditur, conſentientibus LL. legumque DD. Vid. STRYK *de I. S. diſſ. I. c.* 2. *n.* 20. Cum autem Chirurgi, in Anatomia verſati, rariſſimi ſint imprimis, degentes in Germania; ideo etiam haud accuratum iudicium de quantitate & qualitate vulnerum ab illis expectare poſſunt iudices. Et conſuetudo, quae vim legis habet, ubique recepta, obtinuit, ut Medici, imprimis Doctores, Licentiati, non bullati, ſed legitime promoti, vel Phyſici iurati, in inſpectione cadaverum adhibeantur, utpote qui ſine Chirurgis, non vero excluſis plane his, lethalitatem determinare poſſunt. Medici

dici enim, imprimis promoti, publica habent eruditionis, doctrinae, & experentiae teſtimonia, hincque illis, ob depoſitum in promotionis actu iuramentum certior fides habenda Vid. *Reſp. F. L. M.* in ZITTMANNI *Medicina Lips. for. C.* 2. *Caſ.* 34. *&* 61. It. WELSCHIUM in *Renunciatione Vulner. lethal.*

4. Qu. *An Medicus ſolus, ſine Chirurgo, inſpectionem legalem inſtituere valeat?*

Utique Medico ſoli munus inſpectionis legalis concedi poteſt. Nam finis per omnia obtinetur, legitima ſcilicet ſectio, & inſpectio, & genuina depoſitio, vel relatio ſpeciei facti, cum ſufficienti de ea iudicio. Vid. BOHN. *de Renunciat. Vulner. lethal. c.* 8.

5. Qu. *An ſenior, vel iuvenis Medicus ad teſtificandum, & inſpiciendum ſit adhibendus?*

Perinde eſt, dummodo ſenior iudicio abhuc polleat nec in ipſa ſenectute iuvenis in eruditione exiſtat.

6. Qu. *An poſtulari debeat ille Medicus, & Chirurgus, qui vulnerato vivo medebantur?*

Si haberi poteſt alius, non. Nam, quando de lethalitate vulnerum per accidens quaeſtio oritur, in propria cauſa teſtari non poſſunt.

7. Qu. *An Medici ad ſingulos eiusmodi actus, in ſpecie inſpectionem, ſint iuramento confirmandi?*

Iurati Medici in *Conſtit. Crim. Carol. V.* requiruntur Art. 59. cum teſtibus non iuratis, ſecundum Axioma iuridicum, non credatur, nec peritis, quoad effe-

ctum Iuris, & ſine iuramento, hinc nec Medicis, ne in favorem renunciaſſe videantur, fides plenaria adhibeatur. Quod ſi tamen Medicus in Doctorem, vel Licentiatum, promotus fuit & iuramentum ſolenne in promotionis actu iam praeſtiterit, vel ſi ab initio officii ſui iuraverit, vel ſi ad cadavera inſpicienda in ſpecie vocatus fuerit, & ſub primo actu iuramentum dixerit, illud reiterare non tenebitur, ſed primum ad omnes actus extenditur Ita iudicat CLASSEN & LUDOVICI, in *notis ad C. Crim. Art.* 147. *&* 149 BRUNNEM. in *Proceſſ. de Teſtibus c.* 20. *num.* 63. CARPZ. *loc. cit. n.* 40. STRYK *de I. S. l. c. n.* 30. Conſultum autem eſt, iuxta mentem poſterioris, n. 32., ut qui ab initio officii iuravit, in actu inſpectionis admoneatur iſtius iuramenti, ad maiorem curam in iſpiciendo abhibendam. De Chirurgis itidem erit iudicium, ut in actu inſpectionis admoneantur iſtius iuramenti. De eruditis tamen Chirurgis hic ſermo eſt. Imperitis autem, licet centies iuraverint, fides nunquam erit adhibenda. Per iuramentum enim eiuſmodi imperitus & rudis non emendatur, & falſe obſervata numquam per iuramentum vera evadunt, ſicuti recte iudicat BOHN. *Lib. de Off. Med. p.* 444.

8. Qu. *Num unus, vel plures Chirurgi & Medici ad inſpiciendum cadaver requirantur &, cuinam, ſi lis oriatur, plus credendum?*

Unus quidem expertus Medicus ad inſpectionem cadaveris ſufficit; quando vero plures adſunt, tunc & melius, & evidentius inſpectionem peragere poſſunt. Plus enim vident oculi, quam oculus, & alter alterum iuvare poteſt. Hinc *Conſt. Crim. Carol. V.* plures, ſi haberi poſſint, Medicos requirit. Interim tamen unus ſufficit. Unus etiam Chirurgus, abſque Medico, ſufficeret, ſi de eius peritia hac in re conſtaret. Sed

cum

cum eiuſmodi Chirurgus in Germania rara ſit avis, vix Chirurgo ſoli hoc officium committitur, ſed Medicus ſemper addi ſolet, & debet) vid. LUDOV. *Comment. ad Conſt. Crim.* ne Inquiſitus anſam habeat dolendi, & conquerendi, aut de imperitia Chirurgi, aut de inſpectione ob abſentiam Medici, minus legali. Medici autem, qui actui inſpectionis intereſſe volunt, ſint requiſiti, rogati & vocati. Interim aliis curioſis Medicis non praecluditur occaſio aliquid addiſcendi in eiuſmodi caſu, ſed, paſſive ſeſe habeant, & ſpectatores agant, non Inſpectores. Contingit tamen interdum quod, ſi unus Medicus a Magiſtratu ablegetur, a parte rei, vel inquiſiti, alius adhuc ad rite inſpiciendum cadaver invitetur, quod Iure propitio fieri poteſt. Illius enim auctoritati nihil detrahitur, cum in re, ſanguinem humanum concernente, omnem reſpectum, & auctoritatem, ſeponere debeamus, nec in re tam ardua nimis cauti, ac providi, eſſe queamus. Medici tamen hi in inſpectione amice conſentiant, in relatione non varient, ſpeciem facti unanimiter referant, cum ante oculos ipſorum ſit poſitum cadaver, quod tamdiu inſpicere valent, donec in deſcriptione vulneris conſentiant. Quando autem hi duo, aut tres, vel plures, a Magiſtratu ſimul requiſiti, poſtea in iudicio de vulneris qualitate, & effectibus, diſſentiunt, tunc, iuxta STRYK. *l. c. n.* 21. ſtandum a parte peritioris. Aſt, cum difficile ſit, peritiam unius prae altero dignoſcere, plerumque integris Collegiis & Facultatibus, Medicorum horum lis ad decidendum committitur. Vid. MAUCHART *in diſſ. de Medico Legali Inſpect.* & b. Auctor in Diſſ. *de Cadav. Inſpect.*

9. Qu. *Quaenam ſint requiſita Medici inſpicientis & deponentis?*

Sunt ſequentia 1) Peritus ſit. Peritia vero conſiſtit

in exacta notitia partium corporis humani. Noſcat enim oportet eiuſmodi Medicus omnium partium denominationem, ſitum, connexionem, ſtructuram & uſum. Hinc optimus Anatomicus eſt etiam optimus Medicus deponens. 2) Conſcientioſus ſit, pius & vir probus. Rationem enim reddere debet, & ſuo tempore de hac actione coram ſummo tribunali Dei omniſcii, qui ſanguinem humanum, innocenter effuſum, non inultum ſinet. 3) Sit laborioſus. In inſpectione enim omnem diligentiam adhibere debet. Singula neceſſaria notet, ſumma cum circumſpectione, & in relatione, obſervata ſua deſcribat, non obſcure, ſed perſpicue, iuxta LL. artis, neque nimium conciſe, ſed pro rei neceſſitate: 4.) Honeſtus inſuper ſit; nec laſcivis oculis, impuris manibus, indicenti ioco, verbisque obſcoenis tractet, id, quod cum verecundia rimandum.

10. Qu. *Quomodo inſpectio ipſa ſit ſuſcipienda?*

Ad inſpectionem legalem rite perficiendam varia requiruntur. 1) Illa, quae ante inſpectionem, 2) quae in ipſa inſpectione, 3) quae poſt illam ſunt neceſſaria. Vid. VALENTINI *ff. Med. Leg. Part. 2. in Introd. Th. 5.* & BOHON. *de Renunciat. Vul. lethal. p. 10.* Ante inſpectionem 1.) eſt tempus, ubi quaeritur, quando inſpiciendum cadaver. Reſpondetur: Satis tempeſtive, brevi tempore poſt mortem vulnerati, pro declinanda putredine ſuperveniente. Hinc *Conſtitutio Crim.* etiam praecipit, ut fiat inſpectio ante ſepulturam. Putredo enim mutat 1.] formam cadaveris, & laeſionem, & in tali caſu etiam Medicus peritiſſimus ſugillationem vulnerum, a ſugillatione cadaveroſa, necroſin cadaveroſam, a necroſi vulnerum, diſtinguere non poteſt. 2) Nec Medicus eiuſmodi putridum corpus, cum diſpendio

dio ſanitatis, ac propriae ſalutis, inſpicere tenetur. Vid. BOHN. *de Off. Med. P.* 2. *p.* 582. qui in duplici caſu, ob foetorem, ſectionem poſtulatam renuit. 3) Talis inſpectio nullius eſt uſus. Nam Medicus, & Iudex, finem ſuum, ſcilicet exactum iudicium de lethalitate, aſſequi non poteſt. Interim tamen contingit, utpoſt ſepulturam, ſi forſan illa antea neglecta, vel illegaliter peracta fuerit, inſpectio occiſi & effoſſi corporis inſtituatur. Hoc fieri poteſt tamen tantum in certis caſibus, imprimis ad detegendas fracturas in oſſibus, praeſertim capitis, molliores vero partes citiſſime corrumpuntur. 2) Ad inſpectionem legalem requiritur locus commodus, ſatiſque lucidus, & ſi fieri poteſt, illa magis inſtituenda in libero aere, quam clauſo conclavi. Imprimis autem evitetur enormis hominum confluxus, ne turbetur Medicus in ſuo opere. 3) Aliae circumſtantiae ante inſpectionem ſunt examinandae, ſcilicet nomen & aetas occiſi, conſtitutio naturalis, & praeternaturalis, ante, vel poſt vulnerationem. Arma, quibus laeſus vulneratus fuerit inquirenda ſunt, ſi fieri poteſt, & inſpicenda, ictus vehementia indaganda, item& ſitus corporis, qui in ipſa vulneratione obtinuit, examinandus, item locus, ubi laeſus poſt vulnus procidebat, inveſtigandus, an ibi eminentia quaedam dura, nec ne? Examinandum porro eſt, num laeſus morem geſſerit iis quae a Medico, vel Chirurgo, fuere praecepta, an ſubito ſuccubuerit, & quaenam ſymptomata ipſi mortem acceleraverint, an Chirurgus & Medicus ſero auxilium tulerint, an vulneratus iſto tempore quo ipſi vulnus fuit inflictum, in animi affectu conſtitutus vel ebrius fuerit. Diaeta quoque ante & poſt percuſſionem accurate indaganda. Adſtantium Chirurgorum & Medicorum ſolertia, & methodus medendi inquirenda. Tempus denique mortis probe inveſtigandum, ob efficaciam dierum Criticorum. Vid. KNAUTH *diſſ. Inaug. ſub. Praeſid. Ill.* WEDEL *de efficacia dierum Criticor. in*

vul-

Vulneribus. Eiuſmodi circumſtantiae inſpectionem non tantum exactiorem faciunt, ſed & poſtea ad melius diiudicandum vulnus, & de lethalitate promptius ferendum iudicium plurima ſubminiſtrant argumenta. Vid. PERILL. VAN SWITEN *Commentar. in Boerh. Aphorismos* §. 153. Examen eiusmodi circumſtantiarum etiam expoſcit *C. C. C. V. Art.* 147. 4] Curet Medicus inſpectioni deſtinatus, ne ante adventum ſuum Chirurgus initium inſpectionis, & imprimis ſectionis, faciat. Hoc ipſo enim dubius redditur Medicus, an ita ſeſe res ante inſpectionem & ſectionem habuerit? 5.) Ante ſectionem profunditas vulneris neque ſtilo, neque ipſo ſecante, vel pungente inſtrumento inveſtiganda. Profunditas enim vulnerum nihil facit ad rem, & ipſa ſectio profunditatem vulnerum manifeſtare poteſt, & debet, & quod maximum vulnera nova ita fieri poſſunt. Attamen comparatio vulneris & inſtrumenti laedentis inſtitui poteſt.

11. Qu. *Quaenam in ipſo inſpectionis actu ſint obſervanda?*

Ad legalem inſpectionem ſectio legitima & anatomica requiritur. Non enim ſufficit ſola externa contemplatio vulneris, vid. VALENTIN. *Pr. Med. Legal. P. II. ſect.* 1. *c.* 6. ſed requiritur ſectio ſufficiens, quae abſolute neceſſaria eſt, quod ſi tamen factum ipſum plane obvium & evidens fuerit, id eſt, cauſa mortis certa iam in ſuperficie adparet, v. g. ſi infanti gula praeſciſſa fuerit, aut ſi caput gladio bipartitum fuerit tunc prolixa ſectio non requiritur. Inſpectio autem, vel luſtratio neceſſaria eſt. Sectio ipſa more Anatomicorum ſuſcipienda eſt, provida & ſuſpenſa manu, ne vulnera prius efficiamus, quam inveſtigemus, monente BOHN. *Off. Med. P.* 2. *p.* 593. Commendat quoque hic Celeber-

berrimus auctor, ut Medicus conſcientioſus inſpectionis director, propriis manibus ſectionem adminiſtret. Praeſtat enim manus, quam conſcientiam cruentare & contaminare. Sectio etiam inſtituenda uſitatis cultris anatomicis, non aliis. Querela enim ſaepe oritur a defenſore rei, quod inſtrumento inepto, quo facile partes incidi, & vaſa amputari queant, ad arduum eiuſmodi negotium Medicus, vel proſector, fuerit uſus. Sic apud VALENTINI, in *ff. Med. Legal. P. II. Sect. 1. Caſu* 8. ſectio, novacula inſtituta, nullitatis fuit accuſata. Nam Medicum adhibita novacula arteriam ſubclaviam incaute diſſecaſſe putarunt. Porro non ſolum pars vulnerata & laeſa ſectione eſt aperienda, examinanda, eluenda, ſpongiis mundificanda, & abſtantibus Scabinis demonſtranda; ſed & ceteri ventres & cavitates ſunt diſſecandae & aperiendae, quia occiſus non a vulnere forſan, ſed ab alio quodam morbo latente perire potuit, notante hoc VALENTINI, *l. c. in Introd. th.* 7. Imo BOHN. in *Officio Med. p.* 590. aliquot exempla laeſionum internarum partium refert, abſque externis violentiae ſignis. Hinc aperitio omnium cavitatum interdum requiritur, inprimis, ſi cauſa mortis ſufficiens nondum inventa ſit alias Advocatus occiſoris occaſionem arripit totum inſpectionis actum velut imperfectum reprobandi atque irritum faciendi. Vid. *Select. Med. Francof. Tom. I. Vol. III. p.* 158. In ipſa inſpectione Medicus notet & conſcribat, quae viderit, aut conſpexerit, aut aliis dictitet, Actuario nempe, ea, quae annotanda, & de Specie facti, ac qualitate vulneris, conſignanda fuerunt. Memoria enim labilis eſt vel evenit ſaepius, ut, inter inſpectores, lis oriatur, an hoc, vel illud, in vulnere ita ſeſe habuerit? Quod ſi ſub ipſo inſpectionis actu haec annotata fuerint, nulla diſſenſione, aut altercatione, opus erit.

12. Qu. *Quaenam tandem poſt inſpectionem ſint facienda?*

Concipienda & extradenda eſt relatio, ſeu depoſitio, in cuius forma ſequentia ſunt annotanda 1) Quod Medicus & Chirurgus ſit requiſitus, & a quonam. 2) Quibus praeſentibus facta fuerit inſpectio. 3) In quonam loco, & quo tempore, inſpectio facta ſit. 4) In relatione nomen & aetas occiſi, interdum quoque ſtatura notetur. 5) Tempus vulnerationis, & tempus mortis, obſervetur. 6) Diaeta, medicamenta, & tempus applicationis medicamentorum, aliaequae circumſtantiae non ſunt omittendae. 7] Quomodo corpus externe ſe habuerit. Notandae enim ſunt, iuxta *C. C. Carol. V. l. c.* omnes plagae, livores, tumores, vulnera, ictus & contuſiones, fracturae in ſingulis regionibus. 8) Quaenam partes laeſae, laceratae, ruptae, fractae, diſſectae, & quomodo fuerint. 9) Genus vulneris, figura, longitudo, latitudo & profunditas conſignanda eſt. 10) Quid intus vulneratum, & quae viſcera, quae vaſa. 11) Sanguinis effuſi quantitas vel aeſtimanda, vel ponderanda, & alia materia, in cavitatibus inventa, denominanda. 12) Ubi cruor haeſit, ubi feſtucae in capite. 13) Status viſcerum reliquorum rimandus. 14) Tandem iudicium de vulneratione addendum, cum rationibus cur illi ita ſentiendum ſit annexis anatomicis, phyſiologicis, pathologicis, chirurgicis, ubi conſulendi ſunt, ZITTMANN. in *Medicina for. Lipſ.* BOHN. *in Officio Med. & in Tract. de Renunciat. Vulner. lethal.* WELSCHIUS, *de Renunciat. Vulner. lethal.* AMMANN. *in Medicina Critica, & Prax. i Vul. lethal.* VALENTINI in *ff. Med. Legal. & Nov. Med. Legal.* FORTUNATUS FIDELIS in *Tr. de Relat. Med.* ZACCHIAS in *Qu. Med. Legal.* ALBERTI in *Syſtem. Iuriſpr. Med.* GLANDORP in *Speculo Chirurg.* BAIER. in *Introd. in Medicin. Forenſ.* GERICKE in *Diſſ. de Renunciatione Vulnerum.*

nerum. SNELLEN. *in Diſſ. de Lethalit. vulnerum, eorumque renunciationibus.* FELTMAN *de cadavere inſpiciendo*, aliique plures, ubi caſus praeſens ſemper cum aliis eſt aequiparandus, ne hallucinetur in iudicio Medicus. Non enim praecipitanter rem maximi momenti in chartam coniiciat, ſed praemeditato conſilio, & ſufficienti rationum & argumentorum numero. Iudicium enim medicum ſemper de qualitate vulnerum expectat Iudex, quod fundamentum eſt omnis inquiſitionis & talis proceſſus criminalis, Vid. CARPZ. in *Praxi Crim. P.* I. *Qu.* 26. non tamen inutili prolixitate. Quodſi vero talis caſus Medico nimis arduus videtur ad Facultatis cuiuſdam Medicae iudicium ſeu ſententiam provocare, ſuamque ſuſpendere poterit. Praeterea ut Medicus Advocato occiſoris omnem occaſionem, inſpectionis actum irritum reddendi, praeſcindat, neceſſe eſt, ut ſemper in concipiendo ita dicto Viſo reperto, ad ſequentia probe adhuc attendat, nimirum ne talia in ipſo proponat, quae 1) contradicunt iis, quae in ita dicta Regiſtratura continentur, inprimis, quando concernunt eſſentiales delicti circumſtantias; 2) quae ſunt ſuperflua, omiſſis neceſſariis; 3) quae ſunt magis obſcura; 4) quae ſunt manifeſte falſa, & quae cum natura rei ſtare nequeunt.

C A P. XXII.

DE

VULNERUM LETHALITATE.

1. Qu. *Quid per vulnus intelligendum?*

VUlnus ſignificat alias ſolutionem continui partium molliorum ab inſtrumento acuto, & contradiſtinguitur

guitur ulceribus, rupturis, &c. In Medicina legali autem ſub ſe cumprehendit omnem laeſionem externam, cum violentia factam, continuitatem partium ſolventem, ſive illa ſit *contuſio*, *punctio*, *ſectio*, *plaga*, *fractura*, *diſtorſio*, *luxatio*, *percuſſio capitis*, *thoracis*, *dorſi abdominis*, *&c.* quae omnia vulnera dicuntur, quando de lethalitate quaeritur.

2. Qu. *Quid per Tó lethale ſit intelligendum?*

Lethale eſt id, quod mortem infert effectu ſuo inſeparabili. Confunditur cum inſanabili, ſed falſe. Non enim omne inſanabile ſtatim mortiferum eſt. V. g. pars externa amputata per ſe non reſtituitur, uti auris, naſus, digitus, pes. Phthiſis & hydrops interdum exiſtit malum inſanabile, non vero ſtatim mortiferum eſt. Nec omne quod mortem infert, inſanabile ſtatim dicendum. Nam per incuriam Medicorum, Chirurgorum, errores aegrotantium & adſtantium, &c. vulnera efficiuntur lethalia quae alias ſanabilia exiſtunt. Nec omne id, cuius pediſſequa mors eſt, lethale, ſive mortale, appellandum, ut communiter vulgus, imo prudentiores, qui in hoc genere non ſunt verſati, volunt. Sed id demum *lethale dicitur*, *quod revera per ſe*, *ſua natura*, *& ut tale*, *conſequentis mortis cauſa exiſtit*, *id eſt*, *quod tollit requiſita ad influxum liberum ſanguinis in cor & expulſionem ſanguinis recepti ex corde*. Hinc in Scholis medicis diſtinguitur inter vulnus 1) per accidens lethale 2] inter vulnus utplurimum lethale. 3) Inter vulnus ſimpliciter & abſolute *lethale*. Vid. AMMANNI *Praxi Vuln. lethal*. *Per accidens lethale* eſt id, quod curari potuiſſet, niſi hoc, vel illud interveniſſet, quod tamen non eſſentiale iſti laeſioni fuit, ſed accidentale, vel committendo, vel omittendo, advenit. Vel vulnus per accidens lethale eſt id, ex quo, ut tali, nullus vulneratorum perit. *Vtplurimum*

le-

lethale, vel *frequenter lethale* eſt quod ſaepius ex ſe male cedit, non tamen ſemper, aut ſaltim tardius quoque hominem interficit. Dicitur etiam *periculoſum*. *Per ſe lethale* dicitur, quod immediate hominem ex vivis aufert, ſeu inter quod & mortem nulla alia cauſa reperitur. Hoc per ſe lethale ſaepius aequiparatur & coniungitur cum *neceſſario*, *ſeu ſimpliciter & abſolute lethali*, ſed perperam, quemadmodum BOHNIUS *de Renunciat. Vuln. lethal. P.* 31. *&* 32. *de Off. Med. P. I. c.* 5. monet, cum abſolute & neceſſario lethale quidem per ſe lethale dici mereatur, ſed per ſe lethale non ſtatim ex neceſſitate, & ſic abſolute lethale exiſtat. *Simpliciter & abſolute lethale* ideo eſt id, quod, omnem medelam effugiens, ſemper, brevi tempore, vitam aufert, & omnem Medici & Chirurgi curam excludit. Hi termini quidem in Medicina legali ſunt recepti & uſitati. Ne vero confuſio oriatur, & Ictis, ac defenſoribus Advocatis occaſio detur, ſiniſtre Medicorum renunciationes, interpetrandi & diſtorquendi, ideo, iuxta monitum BOHNII *l. c.* vulnera potius diſtinguenda ſunt 1) in per ſe, & 2) per accidens lethalia. In certis vero caſibus addi poteſt terminus abſolute lethale. Vid. ZITTMANNI *Medicina forens. p.* 700. *& ſeqq.* ubi notabile reperitur renſpoſum.

3. Qu. *Itaque, quodnam vulnus in genere lethale per ſe ſit dicendum?*

In renunciatione non adeo attendendum, an vulnus huius, vel illius organi in genere ab Auctoribus lethale dicatur; ſed potius examinandum, an hoc praeſens & individuale vulnus, de quo queſtio eſt, de quo iudicium ferre debet Medicus, ſit lethale, an non? Nullius enim partis corporis humani vulnus, ſecundum nonnullos, in genere lethale dici poteſt; ſed, pro diverſitate,

tate, & vario laeſionis modo, in hoc individuali ſubiecto taliter, vel taliter pronunciari debet Hinc, iuxta ſententiam certorum Autorum, nec cordis, nec cerebri, nec ventriculi vulnera in genere, ſine omni reſpectu, ſimpliciter & abſolute lethalia aeſtimari & dici debent, niſi profundiora fuerint, cum ſuperficiaria ad mortem non ſemper tendant, quemadmodum obſervationes confirmant, & confirmarunt olim. Deinde nec auctoritas venerandorum noſtrorum in arte Patrum, HIPPOCRATIS, GALENI, CELSI, aliorumue neotericorum ſententia, renunciatio & caſus, pro regula lethalitatis abſolute eſt ſtatuendus, aut coeco conſilio obtemperandum. Eorum enim auctoritas & experientia non ſemper ſufficit ad arduum hocce negotium expediendum. Agitur hic de vita Inquiſiti, vel rei. Ideo in eiuſmodi renunciatione potius omnes circumſtantiae probe ſunt examinandae, & iudicium ferendum poſtea de ſpecie facti, de caſu hoc individuali, iuxta principia anatomica phyſiologica, pathologica & chirurgica. Hoc facto experientia aliorum in ſubſidium vocanda, & auctoritate eraditorum renunciatio confirmanda. Generalis itaque regula, ad cuius normam vulnus in genere lethale dici meretur, & ex qua ſpeciales regulae formari poſſunt, eſt haec: *Quodcumqae vulnus corporis noſtri machinam hydraulico pneumatico vitalem laedit, eiuſdem oeconomiam turbat, ut vel in momento, vel poſt aliquod tempus, illa tollatur, & cui ruinae ſubvenire nemo poteſt, ſeu quod tollit requiſita ad influxum liberum ſangunis in cor & expulſionem ſanguinis recepti ex corde, illud mortale, ſive lethale, dicendum.* Minor propoſitio ex ſpecialibus caſibus deſumenda, & poſtea concluſio formanda. E. hoc ſpeciale. Rite hinc omnia ſunt perpendenda, antecedentia, concomitantia & conſequentia, ut ſubſumptio recte inferatur. Cum autem a parte laeſa praecipua ſumatur indicatio, ſi ad lethalitatem

tatem per ſe, aut abſolute talem, pervenire velimus, luſtremus ipſas partes corporis noſtri. Diſtribuuntur autem, ſecundum notam Hippocratis diviſionem, in continentes, contentas, & impetum facientes. Sub iſtis intelliguntur partes ſolidae, ut cor, pulmones, ventriculus, vaſa &c. Sub illis humores, ut ſanguis, chylus, bilis, urina, &c. Sub his ſpiritus, vel fluidum nerveum, qui ſunt motores corporis noſtri, & praeſides actionum, quae in economia noſtra peraguntur. Ex hac diviſione partium fluunt regulae aliae ſpeciales, & lethalitatem indicantes, & quidem prima haec: *Quodcumque vulnus influxum nervoſi liquidi a cerebro in cor intercipit, illud lethale eſt dicendum.* Locum haec regula invenit in vulneribus venenatis, capitis, cerebri, cerebelli, ſpinalis medullae. Nam ibi ſpiritus elaborantur, ſecernuntur & diſtribuuntur, quae lethalitas etiam mox ſe manifeſtat per ſubſequentem *ἀναισθησίαν*, ſtuporem, apoplexiam, epilepſiam, vomitum. Haec regula etiam applicari poteſt ad vulnera nervorum praecipuorum.

Secunda regula ſpecialis eſt: *Quodcumque vulnus enormem effuſionem humorum vitalium praeſtat, ſive uno impetu, ſive ſucceſſive, & quidem in loco inacceſſibili, cui medicamenta ſtyptica aliaque balſamica neceſſaria, non poſſunt applicari, illud lethale eſt.* Nam tollit circulationem ſanguinis & humorum. Circulationem ſanguinis principium eſſe vitae, & ſanitatis praeſidium, omnes concedunt. Vid. ILL. BERGER. *diſſ. de Vita & morte.* Haec vero fieri non poteſt ſine ſufficienti ſanguinis quantitate, quae vaſa convenienti modo replere & impellere debet. Hinc ſacer Codex, *Deut C.* 12. *v.* 23. ſanguinem etiam animam eſſe, affirmat. Quando itaque arteriae & venae, earumque rami maiores imprimis, laeduntur & ſecantur, vel in totum, vel in tantum, in loco inacceſſibili, lethalitas abſoluta & momentanea ſequitur. Vulnera enim arteriarum ubique diffi-

cil-

cillime coeunt. Nam ſunt in perpetuo & notabili motu. Hinc interdum in locis extremis quoque lethalitatem inferunt. Huc pertinent & vulnera ductus thoracici, & choledochi.

Tertia Reg. Specialis haec eſt: *Quodcumque vulnus corporis noſtri organon, vel partem, ad vitam ſimpliciter neceſſariam notabiliter atque profunde laedit, ejuſque actionem ſufflaminat, vel tollit, per ſe lethale eſt dicendum.* Hinc vulnera cordis, cerebri, ventriculi, inteſtinorum, hepatis, lienis, renum, diaphragmatis, iuxta HIPPOCRATEM, *Aph.* 18. *S.* 6. mortalia pronunciantur, id quod CELSUS confirmat, *Lib. V. de Re medica c.* 26. Hac tamen pronunciata cum grano ſalis ſemper ſunt intelligenda. Nam levem laeſionem organa talia interdum perferre poſſunt.

4. Qu. *Quaenam circumſtantiae porro ad To per ſe lethale pertineant?*

Circumſtantiae hae ſunt ſequentes 1) Vulneris quantitas, qualitas, & figura. 2. Partis laeſae textura, ſitus & uſus 2) Vulnerati aetas, & diſpoſitio naturalis corporis, morbi eius antecedentes, & praeſentes, ac tandem ſupervenientia ſymptomata, quae omnia periculum variant.

Ratione quantitatis *permagnum vulnus* ſecundum trinam dimenſionem ſaepiſſime mortale eſſe ſolet. Nam ita enormiter ſtructura, & actio organi laeditur, magna haemorrhagia ſequitur, & conſolidatio difficillime procedit.

Anguſta vulnera, profunda tamen, quoque periculoſa ſunt, imprimis ſi dilatari non poſſunt. Nam ſanguis & pus, item & alia materia, ibi ſtagnans, corruptionem praeſtat. Hoc applicari poteſt ad vulnera cranii, capitis, thoracis, & abdominis.

Ratio-

Ratione qualitatis notandum, vulnera, cum contuſione, & dilaceratione facta, peſſima eſſe. Nam habent, ſtatim graviſſima ſymptomata, nempe inflammationem, convulſionem & νέκρωσιν Puntim vero & caeſim facta fibras aequaliter ſegregant. Hinc eiuſmodi ſymptomata non ſequuntur.

Vulnera ſclopetorum & tormentorum bellicorum, contundunt, dilacerant, & adurunt partes. Hinc ſtatim ad νέκρωσιν diſponunt. Ergo prae reliquis ſunt lethalia.

Vulnera inſtrumentorum venenatorum inflictu etiam minimo lethalitatem inducunt. Nam venenum ita immediate ſanguini communicatur, & veheementius in illum agit, quam venenum ore aſſumptum. Nam, ſicuti alibi iam dictum fuit, in ventriculo, & inteſtinis a viſcoſitate, ibi exiſtente, venena tantiſper alterantur, & in activitate ſua imminuuntur, id quod REDI, *In Obſerv. ad Dn.* MAGALOTTI *ſcriptis*, fuſius oſtendit.

Ratione figurae vulnera rotunda aliis periculoſiora iudicantur. Nam latera eiusmodi vulnerum magis a centro diſtant hincque difficillime coeunt, quae obſervatio tamen magis ad πρόγνωσιν in vivo homine pertinent. Simile quid dicendum de vulneribus, cum imminutione ſubſtantiae coniunctis, quae etiam difficillime reunionem admittunt.

Ratione texturae vulnera membranoſarum partium, tendinoſarum, nervosarum, item ex meris vaſculis coagmentatarum, periculoſiora ſunt, quam muſculoſarum partium vulnera, quia, propter graviora ſymptomata, difficillime conſolidantur. Hoc applicari poteſt, & debet, ad vulnera diaphragmatis, in centro nervoſo, veſicae in fundo, lineae albae, vel etiam circa ἀπονεύρωσες

Ratione ſitus vulnera, quibus medicamenta immediate applicari non poſſunt, lethalia fiunt. Ex hac ratione cenſentur lethalia vulnera ventriculi, inteſtinorum, lienis, renum, pulmonum, &c. Ob ſitum quoque

in convenientem vulnera nonnulla fiunt lethalia, imprimis, quando hae partes comprimi non poſſunt. Hinc vulnera vaſorum colli, iugularium atque carotidis, axillarium, brachialium, & cruralium in partibus ſupremis mortem inferunt. Vulnera in loco abdito, quo oculus Chirurgi, eiuſque manus pertingere non poſſunt, imprimis, ſi externe nulla vulneratio incurrat, lethalia plerumque ſunt, & fiunt. Huc pertinent vulnus plexus choroidaei, vulnera meningum, vaſorum durae, & piae matris, a ſola capitis contuſione, ſine cranii laeſione. Nam etiam non laeſo cranio vaſa interna rumpi poſſunt. Moritur igitur vulneratus ex ſanguine putreſcente.

Ratione uſus omnium maxime lethalia fiunt vulnera in partibus nobilibus, et ad vitam ſimpliciter neceſſariis. Hinc vulnera cordis, &c. ex ſupra dictis ſunt lethalia. Nam turbant enormiter oeconomiam corporis. Nec reliquae cirumſtantiae, ſupra allegatae, ſubiectum vulneratum concernentes, ſunt negligendae, ut aetas, diſpoſitio naturalis, & praeternaturalis, animi affectus, &c. De lethalitate enim ſemper quaeritur in ſubiecto individuali, Caio, Titio, Sempronio &c. Hinc ſi Caius vulneratur lethaliter, nihil obſtat, nec excuſabit reum quod, infans fuerit, vel individualem conditionem habuerit, quae eum diſpoſuerit, ut facilius ad mortem laedi potuerit. Auget potius illa conditio letalitatem, quia concurrit ad immediatam mortis cauſam. Valet hic quod alias de contractu ex *L.* 19. *ff. de R. J.* Icti proponunt: Qui cum aliquo contrahit, non eſt, vel non eſſe debet ignarus conditionis eius, cum quo contrahit. Simili modo, qui laedit infantem, vel ſenem, vel morboſum ſcire debet, ſe eiuſmodi ſubiectum vulnerare, quod ex hoc vulnere perire poteſt, praeſertim, cum in re illicita ſit conſtitutus percutiens, omnem eventum hinc voluiſſe cenſetur, ex tali actu illicito provenientem.

Ratio-

Ratione aetatis ſi percuſſus fuerit infans, aut puer tenerioris texturae, illa laeſio ſemper erit maior, & periculoſior, ob partium corporis mollitiem, & ſic minorem reſiſtentiam. Imprimis autem laeſio capitis minima, ob mollitiem cranii, evadere poteſt lethalis. Accedit & hoc, quod in infantium capitibus vulneratis non poſſit inſtitui trepanatio, quae, ad ſanguinem, ſub cranio latinantem, educendum, unicum eſt remedium. In ſenili aetate etiam omnes laeſiones ſunt periculoſiores, partim ob ſpirituum defectum, & nervorum debilitatem, partim ob ſanguinem craſſiorem. Hinc facile ſequuntur graviſſima ſymptomata, apoplexiae, ἀναιϑησια, convulſio, inflammatio, νέκρωσις.

Diſpoſitio certa corporis etiam lethalitatem praeſtare poteſt., v. g. Cranii extraordinaria conſtitutio, & ſubtilitas, partium internarum extraordinarius ſitus, imo inverſus plane. Vid. HOFFMANNI *diſſ. de Inverſione cordis*. In ſtatu morboſo, v. g. hectica, phtiſi, obſtructionibus lienis, hepatis hydrope, vulnera, etiam minima, & alias vix lethalia, lethalia fieri poſſunt, & cauſam mortis immediatam conſtituere. Nam eiuſmodi perſonae per ſe ſunt debiles, & vitia ſanguinis augent vehementiam ſymptomatum, ideoque lethalitatem. Vid. celeb. BOHN. *de Lethalitate Vuln. Ed. nov. p. m.* 47. qui ſolide ibi oſtendit, morbos antecedaneos lethalitatem vulnerum non tollere, & argumenta contradicentium ibi deſtruit. Interim tamen omnes circumſtantiae probe ponderandae, ne fiat iniuria. Vid. & PERILL. VAN SWITEN *Commentar. in Aphoriſm. Boerhau.* §. 172. *p. m.* 280. *ſeqq.*

Animi affectus, ut ira, terror, &tc. ſi acceſſerint in vulnere, per ſe lethali, eius lethalitati nihil derogare poſſunt. In vulnere autem non lethali per accidens illud lethale reddunt. Quando vero dubia eſt lethalitas, abſolutam lethalitatem non inferunt, cum credibile ſit, quod non vulnus, ſed potius animi affectus, imme-

diata mortis cauſa exititerit, iuxta notam in iure regulam, quod nempe in ſtatu dubio ſemper mitior ſententia ſit ferenda.

Symptomata quod attinet, ex eorum congerie, & pluralitate, & veheementia in homine, aduc vivo, concludunt Medici, tale vulnus eſſe lethale, & contra, vulnus, gravioribus ſymptomatibus deſtitutum, non lethale, & contra, vulnus, gravioribus ſymptomatibus deſtitutum, non lethale ordinarie praeſumitur. *Si* vero de ſymptomatibus vulnerum poſt mortem vulnerati quaeritur, tunc magna diſputatio plerumqe oritur inter Medicos, & cauſarum patronos, de quaeſt. nempe, an vulneratus ex ſymptomatibus potius, an vero ex vulnere perierit? In tali caſu ſymptomata probe ſunt examinanda, & diſtinguenda. Nam ſunt triplicis generis Vid. celeberr. BOHN. *L. c. p.* 53. *& ſeqq.* 1) Quaedam ſymptomata a vulnere ipſo, & parte laeſa oriuntur, hincque inſeparabilia fere ſunt a vulnere, V. g. ſtupor, ſtertor, epilepſia, *convulſio*, delirium, vomitus, ſunt effectus laeſionum capitis. Et porro vomitus, ſingultus, nauſea, in ventriculi vulneribus ſemper obſervantur. Si ideo euiſmodi ſymptomata ſtatim poſt laeſionem obſervantur, & ad ultimum vitae terminum uſque perdurant, tunc genuinae iſtius vulneris ſunt filiae. Hinc aeque lethalia ſunt, ac vulnera ipſa, cum ſint effectus vulnerum, 2) Quaedam contra ſymptomata rariſſime contingunt, & fere nullum habent commercium cum vulnere, nec ex vulnere oriuntur, ſed ex alia cauſa, v. g. ſi in vulnere capitis oritur gangrena in pede, aut quando in vulnere veſicae oritur pleuritis, aut in vulnere abdominis apoplexia. Si ex eiuſmodi ſymptomate aeger moritur, non moritur ex vulnere. Nam eiuſmodi ſymptomata cum laeſionibus nullam fere habent connexionem. 3) Quaedam ſymptomata dicuntur media. Poſſunt ſaltem originem ducere ex vulnere partim, partim ex alia cauſa.

Haec

Haec ſymptomata maximam in renunciando pariunt difficultatem, id quod BOHN. *l. c.* confirmat, qui inſimul ibi argumenta contradicentium expoſuit. Optimo ideo hic iudicio opus eſt. Nam regulae generales hic non ſemper applicari poſſunt ad ſingula individua.

5. Qu. *An non aliae cicumſtantiae, v. g. a telo lethifero, & tempore mortis deſumtae, ad lethalitatem per ſe talem, quid facient?*

Officium Medici quidem expoſcit, & de his ex adſtantibus quaerere, inſtrumentum laedens oculis uſurpare, tempus laeſionis, inſequentium ſymptomatum, imo mortis indagare, vulnerisque externam figuram conſiderare, Nullum tamen horum ad abſolutam lethalitatem determinandam quid coferre poteſt. Praeſumptio equidem eſt, quod gladio acuto, aut baculo grandiori, gravior laeſio fieri poſſit, qaam alio inſtrumento levi, & minus acuminato. Sed poteſt etiam levis tantum percuſſio fieri grandiori inſtrumento, ſecundum vires percutientis, ut non adeo notabiliter, multo minus ad lethalitem uſque, percuſſus vulneretur, & contra quando quis levi alias inſtrumento, magna quidem cum vehementia moto, percutitur, percuſſio talis lethalis evadere poteſt. Hinc ex ſolo inſtrumento laedente non deſumitur argumentum lethalitatis per ſe, ſed ex inſpectione id demum innoteſcere debet. Haec autem ſi negligenter inſtituitur, in ancipiti relinquitur, quousque penetraverit inſtrumentum lethiferum, aut quamnam partem, & quomodo laeſerit. Telum ideo lethiferum non ſemper certi quid in lethalitate determinare poteſt, quemadmodum ex inſtrumenno, alias non laedente, non ſtatim quis argumentari poteſt ad lethalitatem per accidens V. g. ſola manu alterius caput quis feriat, commotio cerebri lethalis exinde fieri poteſt, & laeſio haec erit letha-

lethalis. Sic ſi quis percutitur circa regionem epigaſtrii, praeſertim circa ſcrobiculum cordis, ſtatim ſequitur aſphyxia, reſpirationis interceptio, imo mox ipſa mors. Quis itaque dubitat de lethali hac laeſione? Item ſi quis ferula, aut parvo baculo, caput hominis tenerrimae conſtitutionis laedit, laeſio fieri poteſt lethalis. Nam percuſſio non diiudicari debet, nec poteſt, ex inſtrumenti quantitate, & qualitate, ſed vires percutientis primario effectum praeſtant. E. g. Milo Crotonienſis, athleta robuſtiſſimus, in certamine Olympiaco taurum ictu nudae dextrae iugulavit, & Simſon maxilla carioſa aſini mille Philiſtaeos.

An vero Inquiſitus, qui inſtrumento non lethifero hominem vulneravit, & interfecit, ordinaria poena puniendus ſit, Medicus non determinat, ſed hoc ICtis relinquendum.

Ex tempore mortis, mox inſequentis, lethalitatem plerumque concludere ſolent Icti. Dicunt enim, naturam ipſam demonſtrare per breve temporis ſpatium, percuſſum ex vulnere mortuum eſſe, ut CARPZ. in *Praxi Crim. P. I. Qu.* 26. *n.* 9. MASCARD. *de Probat. Concl.* 1079. *n.* 5. BRUNNEMANN. *Proc. Crim. Inqu. C. VII. n.* 27. FELTMANN. *de Cadav. Inſpect. C. VI. Th.* 7. STRYK. *de I. S. Diſſ.* 1. *C.* 3. *n.* 23. Dolendum vero quod in termino conſtituendo admodum inter ſe ſint diſſetientes. Nonnulli enim ad duos, vel tres dies, alii octo, alii decem, alii ad aliquot menſes, imo annum, imo triennium, lethalitatis terminum extendunt, teſte FARINACEO, in *Praxi Crim.* CLASSEN. in *Not. ad Conſt. Crim. Carol. V. art.* 147. CARPZ. *l. c. n.* 90. Sed diſſenſus Ictorum in hac materia indicat, quod a tempore non tutum formetur argumentum, inprimis, cum non praeſumptiones, ſed probationes in criminal. a LL. deſiderantur, iuxta *L. fin.* C. *de probat.* Quemadmodum enim ex tarditate mortis non ſemper concludi poteſt, quod vulnus ſit per acci-

dens

dens lethale; differunt enim ſubiecta, differunt circumſtantiae, quae ſane infinitae ſunt: Ita ex celeritate mortis non poſſumus concludere abſolutam lethalitatem, monente celeberrimo BOHNIO, *l. c.* & ILL. WEDELIO, in *diſſert. de Fundamentis lethal. Vuln.* V. g. pinguedo obſtruere poteſt vulnus vaſorum, cuius haemorrhagia alias lethalitatem momentaneam praeſtat, & ſic tantiſper mors differtur, non vero aufertur. Vid. SCHOEFFERI *diſſ. de Haemorrhagia Vuln. C.* 2. ABRAH. VATERI in *diſſ. de vulnere cerebri ſclopetario ſeptima hebdomate abſolute lethali Vitemb.* 1722.

C A P. XXIII.

D E

LETALITATE VULNERUM SINGULORUM ORGANORUM CORPORIS HUMANI.

1. Qu. *Quid ſtatuendum ſit de vulneribus capitis?*

DIſtinguuntur vulnera capitis in *Externa* atque *Interna*. Externa audiunt quae tantum laedunt externa; *Interna* vero vocantur, quando penetraverunt ad contenta in calvariæ cavo.

Ad vulnera capitis externa pertinent vulnera integumentorum communium, cranii, ad vulnera vero capitis interna referuntur vulnera durae, & piae matris, cerebri, cerebelli & ſpinalis medullae.

Sub vulneribus integumentorum comprehenduntur vulnera cutis, ſive in parte capillata, circa verticem & regiones ſincipitis, ſive in occipite, ſive in fronte, ſive circa tempora. De his notandum, quod talia vulnera non ſint lethalia, & ſe habeant, ut levia carnis vulnera, ſicuti

Chi-

Chirurgi noſtri loquuntur. Interim tamen haec vulnera non ſunt vilipendenda, innumera enim habemus exempla, quae docent, haec vulnera peſſimos ſaepe poſſe producere effectus propter propinquitatem muſculorum, tendinum, ſuturarum, perioſti, nervorum, vaſorum, cerebri.

Vulnera cranii, quae penetrant vel externam tantum, vel externam & internam laminam ſimul, quoque non ſunt lethalia, quo pertinent fracturae, fiſſurae & contrafiſſurae cranii. Hae enim laeſiones omnes ad vulnera ſimpliciter lethalia non pertinent, docente hoc ratione, & confirmante experientia. Cranium enim eſt murus, & munimentum cerebri, iniurias removens. Ideo ad vitam ſimpliciter neceſſarium organum non eſt, adeoque vulnus eius, utut profundum, vitam hominis per ſe non tollit, remedia potius admittit, ſymptomata per ſe lethalia non efficit, multo minus cauſa eſſe poteſt immediata mortis. Sic TULPIUS, Medicus celeb. olim Amſtelodam. fracturam cranii ingentem ſola trepanatione curavit. Vid. *Obſervat.* eius, *L. I. c.* 14. Et quamvis quamplurimi reperiantur, qui trepanationem periculoſam, & difficilem operationem vocant; tamen infinita exempla non tantum, ſed & ipſa ratio anatomica eius certitudinem & excellentiam confirmat. Vid. BOHN. *diſſ. de Trepanationis difficultate*. Sic & fungos cerebri, ex vulnere cranii, & meningum, poſt trepanationem natos, abſque metu, excidi poſſe, teſtatur COWPERUS, in *Anatom. Corp. hum. fig.* 8. Vid. *Acta Erud. Lipſ. anno* 1699. Hancce de vulneribus cranii ſententiam confirmant plures obſervationes aliae. Sic in Dn. MANGOLDT *Med. Prof. in Acad. Rintelenſ. diſſert. de Vulner. lethal.* reperitur ſequens Hiſtoria: Vir generoſus, cuius caput, ante aliquot annos, acinace in Hungaria vulneratum, atrociſſimis capitis doloribus vexatus fuit, ob cavitatem carioſam, ſtilum maiorem ad duos digitos tranſverſales admit-

admittentem, in concurſu ſuturarum, coronalis & ſagittalis, natam. Hic ex conſilio Profeſſor. in Acad. Regiomontana, ſuſtinuit trepanationem, & quidem primam prope dictum ſuturarum concurſum, ſecundam vero, & tertiam prope ſuturam lambdoidaeam. Hiſce tribus foraminibus demum in unum triangulare, ſingulari, ad hancce operationem confecta ſerra, redactis, in conſpectum veniebat fungus ingens cerebri, cum ſanguine corrupto, intra meninges & cranium contento. Hoc vulnus autem poſtea conſolidatum fuit, & ſic æger feliciſſime priſtinae ſanitati reſtituebatur. Notabilem fracturam, imo comminutionem, in homine, per 40. annos ſuperſtite, ſpeciali diſſert. expoſuit celeberr. Prof. SALTZMANN, *de homine vinorum venditore ſuper quem inſperato decidit dolii cuiuſpiam ampla pars quod ſupra trabes elevari iuſſerat quodque illi ſubito fregit totum os frontis*. Sic & Dn. Dr. VOLLAND, *Med. Greuſenſis*, nobilem iuvenem, qui a caſu ab alto fractura cranii, cum feſtucis laboravit, adhibitis debitis remediis feliciſſime curavit. Simile exemplum in puero octo annor. legitur in BONETTI *Medicina Septentrional. T. I. L.* 1. *Sect.* 3.

Vulnera muſculorum temporalium, item vulnera, in fronte, supra orbitae oculi limbum ſuperiorem, inflicta, a nonnullis quidem valde periculoſa pronunciantur, ob arteriam, tendinem validum, & pericranium, ſed abſque ſufficienti fundamento. Hinc merito illis contradicit BOHNIUS *Tr. de Vulneribus leth. p.* 77. Ubi exempla plura reperiuntur profundorum musculi temporalis vulnerum, feliciſſime tamen reſtitutorum. Non tamen negandum, quod fiant laeſiones cranii aliquando lethales, &, iuxta HIPPOCRATEM, nullum vulnus capitis, ne leviſſimum quidem, negligendum. Contingere autem ſolet, ut vulnera capitis lethalia fiant, 1) quando fiſſura, vel contrafiſſura, contingit. Vid. BOHN. *l. c. p.* 80. *&* 83.

& 83. Imprimis vero, quando eiuſmodi fiſſura coeca eſt. Et 2) Vulnera cranii fiunt periculoſa, quando non dignoſcuntur, nec remedia convenientia applicantur, vel applicari poſſunt. Nec fractura cranii ſemper lethalis erit, id quod confirmant antea allegata exempla, & imprimis maior fractura cranii minus periculum inducit, quoniam ſanguis per maiorem fracturam citius educitur, quam per minorem. Quando vero, illaeſa lamina externa, interna finditur, vel frangitur, imprimis in parte, læſioni oppoſita, qualia exempla BOHN *l. c.* refert, tunc cum PAWIO, *in Hippocratem, de Vulneribus Capitis p.* 82. infelices, ac infortunatos eiuſmodi percuſſos proclamare poſſumus, quoniam plerumque nec ipſi ſciunt, an, & in quo loco ſint laeſi, nec Medicus, & Chirurgus de hac re certior fieri poteſt, niſi eo tempore, cum omnia conclamata ſunt. Et PARÆUS inquit, „ cum nullo certo ſigno fracturae cranii genus dignoſci poſſit, ſi quando „ ex tali vulnere mors conſecuta fuerit, venia dignum cenſendum eſſe Chirurgum. „ De fracturis cranii plura legi poſſunt in BERENGARII *ſpeciali Tract. de Fractura Cranii*. Formamus hinc ex his iam dictis concluſionem hanc generalem; *Nullum vulnus externum capitis eſt, ſi ſubſiſtit in oſſibus calvariae, quin curationem admittat, adeoque, ſi quis tali vulnere accepto moritur, ex vulnere per accidens lethali accubuiſſe peribetur. Interim tamen tale vulnus externum ſemper eo eſt periculoſius, quo cauſa vulnerans profundius adacta plures partes calvariae externa, ſimul laeſerit.*

Vulnera cranii, per meningem duram, ſive duram matrem, penetrantia, ſunt quidem ambigua, & periculoſa, ſed non ſemper lethalia. Eſt quidem dura mater embolus cerebri, ſive cauſa primaria motus fluidi nervoſi, quae preſſione ſua fluidum nerveum a cerebro per nervos ad partes promovet. Hinc, quando motus durae matris, & ſic eius actio laeditur, tunc neceſſario mors

ſequitur

ſequitur. Cum vero dura mater ſit muſculus, ideo eiuſmodi vulnus conſolidari poteſt, id quod ratio docet, & experientia confirmat. GLANDORP. in *Chirurg. Obſerv.* 4. expreſſe inquit, quod dura mater, quando, facta trepanatione, ſub illa pus, aut ſanguis, appareat, tutiſſime ſit incidenda. Hoc confirmat BLANCARD in *Obſ. Med. Phyſ. C.* I. *Obſ.* 27. Vulnera quoque duræ matris, per ſectionem inflicta, non adeo ſunt periculoſa, ac illa quae cum contuſione, & dilaceratione quadam contingunt. Nam ibi erit inflammatio levis, hic vero enormis, & ſic per conſequens ſymptomata longe contingunt graviora, cum quibus vulnerati plerumque moriuntur.

Vulnera ſinuum durae matris, imprimis maiorum, ſunt lethalia. Etenim, iuxta PACCHIONIUM in Tr. *de dura matre*, concurrunt circa ſinus, falcatum imprimis ſuperiorem & laterales exteriores, tendines muſculorum durae matris, & quemadmodum omnium tendinum vulnera periculoſiſſima ſunt, ita longe vehementiora erunt haec vulnera, in quibus ſimul 2) contingit enormis haemorragia, quae nullo remedio ſtiptico ſiſti poteſt. Hinc ſanguis effunditur intra ſpatia durae, & piae matris. Cerebrum comprimitur, eius tonus deſtruitur, & vulneratus plerumque paulo poſt moritur. Interim MARCETTUS, in *Obſ. Med. Chirurg. n.* 4. annotavit vulnus ſinus falcati, ad corpus calloſum penetrans, quod tamen goſſypio uſto, bolo Armena, ſanguine draconis, & albumine ovi feliciſſime fuit curatum. Sed una hirundo non facit ver, & hoc exemplum non probat, quod ideo omnia eiuſmodi vulnera ſint ſanabilia.

Vulnera cranii, per meninges in ſubſtantiam cerebri corticoſam & medullarem penetrantia, ſinubus ſc. durae matris ventriculiſque & plexu choroidaeo illaeſis, ad vulnerum, ut plurimum lethalium, claſſem pertinent. *Hippocrates* quidem omnia vulnera cerebri letha-

 lia

lia pronunciat. *L. 6. aph. n.* 18. & certum eſt, quod cerebrum ſit pars nobilis, imo nobiliſſima; ſpirituum animalium fons & origo, metropolis animae, interim tamen, quando vulnera cerebri non concomitantur graviſſimis ſymptomatibus, & ita ſunt comparata, ut remedia applicari queant, ſanguiſque extravaſatus, & purulenta materia educi, tunc nonnullos evaſiſſe, experientia teſtatur. Vid. AMMANNI *Medicina Critica*, *Caſ.* 46. ill. BVCHNERI Diſſ. *de vulneribus cerebri non ſemper lethalibus*, *Halae* 1750. Sic in Bibliotheca Boruſſica Regiomontana curioſis monſtratur telum, quo nobilis Colonelli caput & cerebrum erat vulneratum, quod tamen poſtea, cum ſalute aegri, per palatum exivit. Similiter prodigioſorum vulnerum cerebri exempla, cum ſubſtantiae effluxu, reperiuntur in SCHENCKII *obſerv. L.* 1. *n.* 40. *&* 74.

Vulnera cerebri profunda, ſive cum fractura cranii, & particulis oſſium acutis, per corticem & medullam cerebri penetrantibus adacta, ſive cum ventriculorum, corporis calloſi, ſepti pellucidi, plexus choroidaei, corporum ſtriatorum laeſione, ſanguinis extravaſatione, intumenſcentia, putreſcentia, ſimpliciter, & abſolute lethalia iudicatur. Nam 1) partis nobiliſſimae actio hic plane ſiſtitur. 2) Graviſſima ſymptomata efficiuntur, ut apoplexia, ἀφωνία, ſopor, ſtertor, convulſio, vomitus, ἀναισθησία, deſipientia, ſpaſmus, obtenebricatio oculorum, quae omnia in vulneribus capitis plerumque funeſta ſunt ſigna. 3) Non poteſt ſuppuratio fieri, 4) nec medicamenta ſufficientia applicari, unde mors ſtatim, vel brevi poſt, ſequitur.

Vulnera omnia cerebellum inſigniter laedentia vel & penitus deſtruentia eſſe lethalia, ratio docet, & experientia confirmat. Cerebellum enim primaria cauſa eſt motuum automaticorum, involuntariorum, & vitalium, mittit nervos ad cor, diaphragma, ventriculum,

& in-

& inteſtina; dein cerebellum vulnerari non poteſt, niſi ſimul fiat inſignis laeſio cerebri ipſius, vaſorum maiorum, muſculorum &c Ideo vix, ſalva vita, laedi poteſt. Experientia etiam hoc confirmavit, dum omnia animalia a vulneribus cerebelli, & ſpinalis medullae in principio, illico moriuntur. PERRAULT, *Mechanique de animaux*, *P. I. C.* 7. *p.* 403. & VIEUSSENS, in ſua *νευρογραφία*, it. & BOHN. *l. c. cap. de Vulneribus capitis*, hoc experimentis tentarunt, nimirum aperuerunt capita animalium, ſic diſſecto & exempto cerebello, illaeſo cerebro, & ſpinali medulla, ſtatim omnia animalia extincta fuerunt.

Ex his iam dictis ſimul & ſequitur, omnes quoque medullae oblongatae laeſiones inſignes mortem certo effectu producere, nam tota cerebelli ſubſtantia medullaris collecta abit in medullam oblongatam, ex qua poſtea nervi prodeunt.

Vulnera, intra naſum, & oculorum angulum maiorem per cranium in cerebrum penetrantia, lethalia ſunt abſolute. Laeditur enim tota baſis cerebri, & cerebelli, laeduntur vaſa ſanguifera, colligitur ſanguis in baſi calvariae, qui terebra educi nequit, vulneratur origo nervorum, hincque in momento obmuteſcunt læſi, ſenſum & motum amittunt, redduntur apoplectici, &, cum ſtertore, brevi poſt extinguuntur. Vid. Fr. RUYSCHII *Obſerv. Anatom. Chirurg. Centur. Obſer.* 54.

Graviores capitis contuſiones, & vehementes cerebri commotiones, a quibus, illaeſo etiam cranio, & dura matre, vel vaſa ſanguifera piae matris, plexus choroidaei, cerebri rumpuntur, tubuli cerebri, & ſurculi nervorum radicales contorquentur, comprimuntur, vel praeternaturaliter laxantur, aut protenduntur, mortalia fiunt, & fieri poſſunt. Nam *ἀφωνία* ita producitur, teſte HIPPOCRATE, *Sect.* 7. *aph. n.* 58. item ſurditas, ſopor gravis, apoplexia, & mors ipſa, iuxta eundem HIPPO-

CRA-

CRATEM, *L.* 5. *Epidem. n.* 59. Hoc aſſertum etiam confirmatur obſervatione HEINRICI ab HEHR. *obſerv. n.* 12. Singularis, & ad hancce theſin pertinens obſervatio reperitur in Dn. MANGOLDT. *diſſ. cit.* Nempe Civi Lubecenſis in oſſe frontis ad ſiniſtrum latus probe ſuturam coronalem urceo, cereviſia pleno, contuſim laeditur, aeger ſequentibus diebus, neglecto vulnere, ambulabat, in convivio hilariter compotabat, aſt nono, aut decimo die poſt ſubito in apoplexiam, & convulſiones incidebat, die 12. autem moriebatur. Medicus, & duo Chirurgi in praeſentia Magiſtratus cranium aperiebant (nam externe nihil notatu dignum reperiebant) in cranio neque fracturam, neque fiſſuram, multo minus ſanguinem coagulatum in regione contuſa inveniebant, ſed aliquot digitis tranverſis a loco laeſo contrafiſſuram in interiori lamina cranii reperiebant, iaſtar parvi ſemicirculi. Remota pia & dura matre cortex cerebri in ſiniſtro latere magna copia purulentae materiae oppletus conſpiciebatur, quae materia, cerebri medullam, uſque ad baſin, ultra os petroſum, corruperat. Teſtantur itaque, materiam purulentam arte medica tolli non potuiſſe, ſed aegrum gravitati ſymptomatum ex neceſſitate ſuccubuiſſe. An vero percuſſio, huius materiae purulentae cauſa fuerit, nec ne, vel an aeger potius, ante contuſionem, diſpoſitus fuerit ad talem cerebri ſuppurationem, ex ſanguinis grumeſcentia ſpontanea fere natam, determinare noluerunt.

Vulnera principio medullae ſpinalis inflicta nec non alia vulnera profunda, ſpinali medullae inflicta, abſolute ſunt lethalia. Nam 1.) ex medulla hac ſpinali omnia capiti ſubiecta membra & plurima viſcera quoad maximam partem ſuos nervos accipiunt, omnis ergo actio & cerebri & cerebelli in has partes tollitur. 2.) Simul vaſa ſanguifera magna ibidem haerentia laedi poſſunt, unde effuſus ſanguis facile in cranii cavum readſcendere

re

re poteſt, 3.) Ea obſervantur ſymptomata, quae in vulneribus cerebri & cerebelli profudioribus adeſſe ſolent. Sequitur enim paraplegia, paralyſis in organis inferioribus. Motus etiam ſpirituum ad cor, pulmones, muſculos intercoſtales, & diaphragma turbatur, vel plane tollitur ideoque vulneratus mox vel ſuffocatus, vel convulſus, moritur. Ex hac ratione vulnus, cultro intra quartam & 5. colli vertebram inflictum, ſeptimo die aegro moriente, pro lethali habuit F. Lipſ. teſte WELSCHIO, in *ratiocin. vuln. lethal. c.* 3. Sic Iuvenis, apud TULPIUM, *L. III. obs. C.* 27. pugione in ſpinali medulla vulneratus, praevia alvi, & veſicae obſtructione, & abdominis intumeſcentia, tertio die lipothymicus mortuus eſt. Simile quid dicendum de luxationibus & fracturis vertebrarum, vel colli, vel thoracis, vel lumborum, quae laeſiones, quando ſpinalis medulla inſimul laeditur, comprimitur, vel diſrumpitur, abſolute lethales eſſe ſolent. Statim enim ſequitur paralyſis, & brevi poſt ipſa mors. Vid. MAUCHARTI *Diſſ. de Luxat. Nuchae. Rintel.* 1747.

Aſt non tantum enormia vulnera ſpinalis medullae ſunt lethalia, ſed & fortes contuſiones, imo exiguae puncturae mortem inferre poſſunt, ob ſymptomatum vehementiam, ſpaſmos nempe, & convulſiones, it. & gangraenoſas inflammationes. Conf. BOHN. *de vuln. letbal. p.* 116.

Quod de vulneribus cerebri, cerebelli, & ſpinalis medullae dictum fuit, id etiam, ſuo modo, ad nervorum vulnera applicari debet, & poteſt. Hinc laeſiones illorum truncorum nervoſorum, qui organis vitalibus miniſterium, motus, & ſenſus praeſtant, imprimis octavi paris, plerumque ſunt lethales. Nam nervi hi vulnerati, imprimis plane diſſecti, laedunt ſtatim reſpirationem, pulſum cordis, ventriculi & inteſtinorum actiones. Hinc ſequuntur ſpaſmi in pectore & abdomine, vomitus item & ſpasmi organorum generationis. Et quamvis trunci hi nervoſi, mox ab exortu ſuo vulnerati, per colli la-

tera

tera decurrentes, topica medicamenta admittant; haec tamen non ſufficiunt ad ſpaſmos, alioſque effectus funeſtos tollendos. Eſt quidem alias in vulneribus nervorum ultimum remedium nervi abſciſſio; Aſt talis in eiuſmodi caſu, vulnerato nempe ramo maiori, non inſtituenda. Alias perit ſtatim omnis ſenſus & motus in organis vitalibus, cordis nempe & reſpirationis. Et porro eiuſmodi abſciſſio fieri exinde non poteſt, quoniam nervi plerumque profundius paulo latitant, imprimis circa vaſa maiora. Patet hinc quod vulnera quae nervos ita dictos cardiacos diſſecant ſemper ſint abſolute lethalia. Lectu digniſſima ſunt ea quae de horum nervorum vulneribus litteris mandavit Perill. VAN SWITEN in commentar. §. 170.

Vulnera nervoſorum plexuum, imprimis profundiora, ex varia ratione lethalia evadunt. 1.) enim remedia commode applicari non poſſunt. 2.) turbantur actiones viſcerum vitalium, & quidem notabiliter, & 3.) excitantur ab eiuſmodi vulneribus dolores intollerabiles, ſpaſmi, convulſiones, febres, deliria, quae omnium ſunt periculoſiſſima ſymptomata.

Quid vero de nervorum caudicibus, ſummitati humeri, & femori implantatis, eorumque vulneribus ſentiendum ſit, Medici, etiam oculatiſſimi, determinare noluerunt. Noſtro vero iudicio eiuſmodi vulnera utique vel ad lethalia, vel ad periculoſiſſima pertinent. Nam 1) ob ſitum topica ſeu externa remedia vix applicari poſſunt, 2.) Inciſione remediis via parari haud poteſt, ob viciniam vaſorum ſanguiferorum, quae ita facile laeduntur. 3.) Nec amputatione membri, nec amputatione nervi, tuta hic ſuſcipitur cura.

2. Qu. *Quid ſentiendum ſit de vulneribus colli?*

Miſſis vulneribus capitis, vulnera colli examinanda veniunt. Quatuor autem, praeter ſpinalem medullam,

repe-

reperiuntur in collo partium genera, quarum vulnera frequentius funeſta & lethalia eſſe ſolent, nempe vaſa ſanguifera, nervi, aſpera arteria, vel trachaea, & oeſophagus. Et quoniam hae partes arctius paulo inter ſe unitae exiſtunt, ideo rariſſime ſolitarie vulnerantur ſed plerumque coniunctim. Hinc & lethalitas per concurſum plurium laeſionum maxime augetur.

Vulnera arteriarum carotidum, & cervicalium, venarum, item iugularium internarum, & cervicalium, propter haemorrhagiam enormem, lethalia evadunt. Nam 1.) ſunt vaſa maiora. 2.) Medicamenta hic applicari non poſſunt, v. g. ſtyptica ex pharmaceuticis, nec ligaturae, & compreſſiones ex chirurgicis, ob metum ſuffocationis. Nec cauteria locum inveniunt. Et quamvis haec applicata ſint interdum in tali caſu, & vulnere colli (vid. BOHN. *de Vuln. lethal. p.* 120.) tamen, eſchara paulo poſt recedente, non ſolum haemorrhagia recruduit, ſed & poſt mortem in muſculis a ſanguine effuſo notabilis corruptio obſervata fuit.

De *vulneribus venarum iugularium externarum* aliter ſentiendum. Nam haec remedia, iam laudata, admittunt, nempe ſtyptica, compreſſiones, & in caſu vehementiori ipſa cauteria, & apud veteres more recepta erat harum venarum ſectio. Cuius rei veritatem, certitudinem & uſum propria experientia confirmarunt MARCUS AUREL. SEVERIN. *Lib. de Medicina efficaci*, in ſpecie HORNIUS, in *μιχροτέχνη* RIVERIUS, in *Praxi L.* 1. *c.* 2. BOTALDUS in *Methodo incidendi venam*. BLANCARD. in *Collect. Med. Phyſ. obſ.* 65. Et veteres quoque *ἀρτηριοτομίαν* arteriarum carotidum externarum ſuſceperunt, quamvis non ſemper felici cum ſucceſſu. Hinc concludendum, quod vulnera venarum iugularium externarum, imo & arteriarum externarum carotidum, imprimis minorum ramorum, certis ſub conditionibus non ſemper lethalia ſint dicenda. Vid. ALBERTI *Iurisp. Med. p.* 445.

Vulnera aſperae arteriae, ſeu fiſtulae aeriae, diverſimode contingunt; & contingere poſſunt; & quidem 1) fiunt externae inciſiones, vel longitudinales, vel tranſverſales, vel cum ſubſtantiae imminutione, ad iſtar ſemilunulae; quae, quando non ſunt enormes, coaleſcere poſſunt; teſte experientia, & imprimis notiſſima operatione chirurgica, quae βρονχοτομία dicitur. Interim poſt coalitum eiuſmodi vulneris remanet ſemper raucedo. Quando vero 2.) aſpera arteria plane abſcinditur, adeo, ut pars abſciſſa, vi muſculorum, deorſum moveatur, tunc plerumque tale vulnus lethale eſt. Nam 1.) extremitates abſciſſae vix ac ne vix quidem coniungi poſſunt, neque per medicamenta, neque per ſuturas Chirurgorum. Ideo reſpiratio laeditur, inflammationes graviores oriuntur, vel etiam, propter excreſcentiam carnis; ſuffocatio fieri debet. 2) Facile ſimul diſſecari poſſunt venae ac arteriae maiores, nervi paris vagi & intercoſtalis. Valet hinc ſemper haec regula generalis. ***Vulnera aſperae arteriae, quae ita ſunt comparata, ut via maneat parula aeri in pulmonem non ſunt per ſe lethalia.***

Contuſiones ipſae & percuſſiones circa laryngem, cartilaginem thyroidaeam, cricoidaeam & arytenoidaeas mortem inferre poſſunt, imprimis, quando, per violentiam illam, earum connexio ita turbatur, ut, ſibi proprius adactae, ſeu arctius conniventes, glottidem, eiuſque rimulam claudant, ſicque & inſpiratio, & reſpiratio prohibeatur. Cum vero illis diducendis haud ſuppetant remedia, excepta βρονχοτομία, ideo communiſſime mors ſequitur, propter ſubſequentem inflammationem anginoſam.

Trachaea, ſub claviculis, & in thorace recondita, ***vulnerata*** mortem poſt ſe trait certiſſime. Nam 1.) reſpiratio totaliter laeditur, aer pulmones amplius non intrat, ſed potius cavitatem thoracis, unde pulmones compri-

primuntur, & non poſſunt diſtendi. Uti fieri debet in reſpiratione legitima, & ſic brevi poſt ſequitur ſuffocatio 2.) In eiuſmodi vulnere nulla adſunt, vel applicari poſſunt medicamenta, quae coniunctionem labiorum vulnerum, & ſic conſolidationem praeſtare valeant, ideo neceſſario moriuntur hac ratione vulnerati.

Vulnera oeſophagi cum ſint alia maiora alia minora, alia longitudinaliter, alia tranſverſaliter inflicta, alia oeſophagum penetrent, intra collum conſtitutum, alia vero oeſophagum, in thorace abſconditum, alia plenariam oeſophagi, alia vero partialem tantum eius abſciſſionem ſiſtant, ideo diverſa de illis iudicia ferenda. Vulnera proinde exigua, & imprimis ſummitati oeſophagi, in collo conſtituti illata, non dici poſſunt abſolute lethalia. Nam 1) propter exiguitatem, tale vulnus neque lethalem inflammationem, neque dolorem vehementem efficit. 2) Per vulnus hoc elabentia alimenta, talia ſpatia non intrant, in quibus nocere, & putreſcere poſſunt. 3) Per ſuturam non cruentam etiam iungi poſſunt. Hancce de vulneribus oeſophagi theoriam BOHN. confirmat obſervationibus *p.* 522. Alia vero res eſt, quando oeſophagus, in thorace deliteſcens, vulneratur. Tale enim vulnus abſolute lethale dicendum. Nam 1) alimenta intrant cavitatem thoracis, ibique putreſcunt, & inflammationem gangraenoſam efficiunt. 2.) Medicamenta convenientia ibi applicari haud poſſunt. Vulnera tranſverſalia oeſophagi periculoſiora ſunt, quam longitudinaria. Nam tunica muſculoſa oeſophagi interior ex tranſverſalibus, vel ſpiralibus potius, compoſita eſt fibris, unde hae fibrae, a ſe invicem ſeparatae, magis recedunt, & difficillime coniunguntur. De gula, *plane abſciſſa*, nihil dicam, cum per ſe clarum ſit, quod tale vulnus ſit incurabile, & per conſequens lethale. Neque enim ſutura cruenta hic locum invenire poteſt. Vid. Perill. VAN SWITEN *l. c.* §. 170.

3. Qu. *Quid de Vulneribus thoracis ſit ſtatuendum?*

In thorace varia exiſtunt organa, quorum vulnera certo reſpectu lethalia eſſe ſolent, nempe ſpina dorſi, coſtae, ſternum muſculi thoracis, & intercoſtales, pleura, mediaſtinum, cor, cum ſuis vaſculis, & pericardio, thymo, arteria magna, arteriae, & venae mammariae, arteriae, & venae intercoſtales, vena ἄζυγος, pulmones, cum ſuis vaſculis, ductus thoracicus, diaphragma, nervi intercoſtales, phrenici, & octavi paris.

Vulnera muſculorum thoracis, quando ad cavitatem thoracis non penetrant, non ſunt lethalia. Quando vero cum aliquali latitudine, uſque ad pleuram penetrant, tunc interdum fieri poſſunt lethalia. Nam ſuccedit inflammatio pleurae, vel pleuritis, quae, mutata in empyema, vel in peripneumoniam, mortem inferre ſolet.

Vulnera exigua, ad cavitatem thoracis penetrantia, illæſis modo organis vitalibus, in thorace contentis, non ſunt lethalia. Nam neque organa, ad vitam neceſſaria, laeſa ſunt, neque ſymptomata lethalia exinde fluunt. Quando vero eiuſmodi vulnera ſunt lata, adeo, ut aer externus maiori in copia & notabili impetu cavitatem thoracis intrare valeat, tunc pulmones comprimuntur, reſpiratio difficillima redditur, & plerumque homo brevi poſt extinguitur. Et cum eiuſmodi vulnus per ſuturam coniungi non poſſit, ideo lethale dicendum.

Hinc quoque *vulnera utrumque thoracis cavum penetrantia* & aerem admittentia ſemper ſunt certo lethalia, ſi vulnerum orificia glottidis aperturam ſua amplitudine ſuperent, uti ſolide demonſtravit van SWITEN l. c. §. 170.

Vulnera thoracis, cum fracturis coſtarum, lethalia fieri poſſunt. Sunt quidem ex Ictis GIURBA, *Conſil.* 17. & CÆPOLLA, *L. III. Conſil.* 61. qui fracturas conſtarum non pro vulneribus lethalibus admittere volunt. Aſt hi ce-

le-

leberrimi viri, ſeducti auctoritate HIPPOCRATIS, GALENI, & CELSI tale quid ſtatuunt, quod tamen univerſaliter intelligi non debet. Nam coſtarum laeſiones utique fieri poſſunt lethales. Lethales vero fiunt coſtarum laeſiones; quando 1.) ſunt fracturae plures, in minutas fibras ſolutae. 2.) Quando fragmenta intus latitant, quae per Chirurgum extrahi non poſſunt. Hinc enim oritur lethalis inflammatio, exulceratio, & empyema 3.) In fracturis coſtarum interdum aer ſpatia muſculorum intrat, ſicque thorax intumeſcit, & reſpiratio enormiter laeditur. 4) Coſtae fractae difficillime reſtituuntur, & per calloſitatem uniuntur. Nam coſtae ſunt in perpetuo motu, & ſic unio vix locum invenire poteſt. Porro depraſſae coſtae vix attolliuntur, neque inſtrumentis, neque manibus. 5.) Et forte reſtitutae coſtae, & iterum unitae, in ſitu vix contineri poſſunt. Nam organa haec, ut iam dixi, ſunt in perpetuo motu, & ex hac ratione conſolidatio difficulter procedit. Concludendum itaque, quod fracturae coſtarum facillime fieri poſſint lethales, ſubſequente nempe inflammatione, ſuppuratione & empyemate.

Inter viſcera thoracis primum locum occupat cor, cuius vulnera aut muſculos cordis tantum, aut vaſa coronaria aut ventriculos, ſive cavitates, laedunt. *Vulnera cordis*, quando ventriculum alterutrum, aut utrumque penetrant, abſolute, & ſtatim ſunt lethalia. Nam circulatio ſanguinis ita in momento ſiſtitur.

Vulnera, quae vasa coronaria cordis laedunt, quoque ſtatim, vel brevi poſt lethalia fiunt. Nam 1.) enormiter ſanguis funditur. Hinc incidunt vulnerati in lipothymiam. 2.) Sanguis ſpatia aliena intrat, v. g. pericardium. Hinc, quando pericardium repletur a ſanguine, ſanguis, ibi coagulatur, cor comprimitur, & ſic motus cordis ſiſtitur. 3.) Cum vaſa coronaria ſint motores

teres cordis, qui motum diaſtolicum cordis praeſtant, ideo laeditur motus cordis, & ſic homo extinguitur.

Vulnera cordis, quae, intactis ventriculis, & vaſis coronariis, tantum ſubſtantiam muſculoſam, & quidem in minima qnantitae, laedunt, tamen lethalia fiunt. Dubitarunt equidem Medici de lethalitate vulnerum cordis in ſuperficie ex hac ratione, quoniam cor ſit muſculus, vel machina muſculorum, vulnera vero muſculorum non ſint lethalia, ſed ita comparata, ut conſolidatio poſſit expectari. Aſt haec ratio in vulneribus cordis locum non invenit. Nam 1.) cor eſt muſculus, in perpetuo motu coſtitutus. Ergo quemadmodum vulnera reliquorum organorum, quorum motus perpetuus eſt, difficillime conſolidantur; ſic etiam cordis. 2.) Singulis pulſibus notabilis quantitas ſanguinis ex vulneribus cordis exſtillare debet, & ideo ſucceſſive oritur lethalis haemorrhagia. Vulnerabatur hic Studioſus Nobilis. In cordis ſuperficie laeſio erat exigua, & ſane vix notabilis, ſed ſpatio trium horarum incidebat Studioſus ex improviſo in animi deliquium, & ſtatim vita ceſſabat. 3.) Cum vulnerum ſymptomata immediata ſint inflammationes, ideo tale ſymptoma in corde lethalitatem quoque praeſtare poteſt. 4.) Remedia non poſſunt applicari. 5.) Cor non laedi poteſt, niſi cum vulnere pericardii. Cum itaque vulnera pericardii lethalia ſint, multo magis vulnera cordis minima, & ſuperficiaria, cum vulnere pericardii coniuncta, lethalia ſunt dicenda.

Porro in tota ſuperficie cordis plura filamenta ſunt nervoſa, ergo fieri aliter non poteſt, quam quod eveniat convulſio. Per convulſionem autem oritur ingens turbatio motuum cordis, & vita ſalva ita perſiſtere non poteſt. Porro per vulnerationem nervorum cordis nervi a ſe invicem ſeparantur, & ita oritur paralyſis in certo muſculo. Per eiuſmodi paralyſin vero turbatur circulatio ſanguinis cordis, & per conſequens vita turbatur.

Haec

Haec ſunt argumenta, quae ad oculum oſtendunt abſolutam vulnerum cordis lethalitatem, quam & ipſe OVIDIUS, *lib.* 1. *de Pont. eleg.* 3. *v.* 21. agnovit, ubi inquit:

Afferat ipſe licet cunctas Epidaurius herbas;
Sanabit nulla vulnera cordis ope.

Quae prolata ſunt de vulneribus cordis, argumenta, applicari debent ad vulnera auricularum, quae etiam omnia ſunt lethalia dicenda.

De vulneribus pericardii Auctores non conveniunt. Alii enim omnia vulnera pericardii abſolute lethalia pronunciant, alii vero ſub conditionibus vulnerum pericardii lethalitatem admittunt. Quiquid tamen ſit, vulnera pericardii certiſſime mortem inducunt. 1.) enim pericardium eſt membrana tendinoſo nervoſa. E ſpaſmis & convulſionibus vulnera pericadii concomitantur. 2.) Quando pericardium vulneratur lympha pericardii effluit, cuius praeſentia tamen ad motum cordis facilitandum abſolute neceſſaria eſt. 3.) Quoniam pericardium in ſuperiori parte cum vaſis ſanguiferis, arteria magna pulmonali, vena cava, & pulmonali cohaeret, hinc oritur ob truncos vaſorum ſanguiferorum ſauciatos haemorrhagia lethalis; a parte inferiori vero cum tendinoſa diaphragmatis parte iungitur, ideo diaphragma convellitur, & ab inflammatione pericardii etiam paraphrenitis, ſeu inflammatio diaphragmatis, lethalis oritur. 4.) Neque pericardium, neqne cor vix vulneratur, quin & ſimul aliae partes vicinae vulnerentur. Hinc, ex complicatione & multitudine vulnerum, lethalitas per ſe ſequitur.

(*) *Ita b. Auctor de lethalitate vulnerum cordis atque pericardii iudicat. Hodie vero multi Medicorum longe aliam de lethalitate vulnerum harum dictarum partium fovent opinionem, nimirum ſtatuunt* 1.) *omnia vulnera cordis eſſe quidem periculoſiſſima, tamen non ſemper ſubito nec certo le-*

lethalia. Argumenta pro aſſerti huius veritate militantia nervoſe proponit laud. van SWITEN *l. c.* 2) *non omnia pericardii vulnera eſſe lethalia, ſed haec differre, prouti variis pericardii locis infliguntur. Quodſi enim vulnera cordis non ſunt omnia lethalia; ita nec omnia pericardii vulnera lethalia eſſe poſſunt.*

Quae de vulneribus cordis dicta ſunt, etiam applicari debent ad *vulnera* vaſorum cordis communium, *arteriae* nempe *magnae*, *arteriae pulmonalis*, *venae cavae*, *& venae pulmonalis*. Horum enim vaſorum vulnera abſolute lethalia ſiunt, & icti ſtatim concidunt. Nam circulatio ſanguinis in momento ſiſtitur, ſanguis ad cavum thoracis effunditur, & ſic homo in momento ſuffocatur. Sunt quidem malitioſi Medici & ICti, qui eiuſmodi vulnera, ut per accidens lethalia, defendere volunt, cum debili tamen argumentorum ſuppelectile. Dicunt enim 1) Vaſa ſanguifera non eſſe principalia, quod tamen abſolute falſum eſt. Vaſa enim ſunt canaliculi, in quibus circulatio abſolvitur. Ergo ſunt organa, ad vitam abſolute neceſſaria. 2.) Dicunt non omnem ſanguinis profuſionem eſſe lethalem, & hoc argumentum in tantum concedendum, aſt hic non applicandum. Nam vaſa, in externis partibus laeſa, comprimuntur, & ſic haemorrhagia ſiſtitur; aſt talis compreſſio vaſorum in partibus internis nunquam fieri poteſt. 3.) Dicunt, ſanguinem e cavitate thoracis educi poſſe. Aſt hoc non de omni quantitate, ſed tantum de exigua intelligendum. 4.) Venarum, & arteriarum vulnera coaleſcere poſſe affirmant. Aſt haec regula etiam tantum valet in vulneribus vaſorum manuum atque pedum, nunquam vero applicari poteſt ad vulnera vaſorum in partibus intrinſecis, ſive ad vulnera capitis, thoracis, & abdominis.

Ob ſimilem, ſupra allegatam, rationem haemorrhagiae, ex venis & arteriis ſubclavis, mammariisque vulne-

neratis, item vena ἀζύγῳ, dependentes, mortem citiſſime accelerant. Nam ſanguis impetuoſe profunditur, cavitas thoracis ab eo repletur, circulatio ſiſtitur, & vulneratus ſuffocatur. In eiuſmodi vulnere quoque medicamenta applicari haud poſſunt, haemorrhagiam ſubito ſiſtentia. *De Haemorrhagiis vulnerum* legi meretur ICti Excell. SCHOEPFFERI Diſſ. *Roſtoch.* habita de *Hæmorrhagia Vulneratorum, von Verblutung der Vervvundeten.*

Vulnera & dilacerationes *vaſorum intercoſtalium, mediaſtini & ſterni*, in ſuperficie huius organi interna, etiam lethalitatem praeſtant. Nam 1.) remedia neceſſaria hic non poſſunt applicari. 2.) Sanguis ſtillat ad cavitatem thoracis. Hinc motus cordis, pulmonum, & diaphragmatis impeditur. Et quamvis, per paracenteſin, ſanguis educi poſſit; tamen rariſſime effectus ſperatus ſuccedit. Nam dum vaſa eiuſmodi vulnerata ſanguinem perpetuo fundunt, hocce vero ſtillicidium remediis ſiſti non poteſt, ideo vita quidem interdum ad aliquot dies prorogatur, plerumque tamen 5. vel 7. die fatis cedunt laeſi. Sanguis enim ſucceſſive deficere incipit. Hancce noſtram ſententiam de vulneribus vaſorum intercoſtalium confirmat BOHN. *l. c. p.* 32. propria ſua obſervatione.

Pulmonum vulnera non quidem ſemper lethalia deprehenduntur, id quod quotidiana docet experientia *vid.* HILDAN. *Obſerv. Centur.* 2. *Obſerv.* 32. *Centur.* 1. *Obſ.* 46. tamen omnia dici poſſunt periculoſa, imo periculoſiſſima, quod ex ſequentibus patebit. Non vero ſunt lethalia dicenda illa, quae in extremitatibus pulmonum fiunt. Nam 1.) haemorrhagia enormis non contingit. Vaſa enim ibi ſunt exigua. 2.) Sanguis ille, qui in minima & tollerabili quantitate, ex eiuſmodi vulnere ad cavitatem pectoris exſtillat, vel per vulnus dilatatam, vel per paracenteſin, in interiori thoracis parte inſtitutam, educi poteſt. 3.) Vulnus ex collapſo pul-

 mone

mone parvaque ac tenui reſpiratione ſervatur clauſum, atque ipſa pulmonum ſubſtantia ſenſus exquiſiti e pers facite haud inflammatione.

Moriuntur vero homines ex vulneribus thoracis & pulmonum 1.) quando vaſa pulmonum maiora vulnerantur, & hoc ſit propter enormem haemorrhagiam, quae nullo remedio ſiſti poteſt. 2.) Quando ſanguis ex cavitate thoracis non effluit, ſive per dilatationem vulneris, ſive per ſuctionem, ore, aut inſtrumentis inſtitutam, ſive per paracenteſin. Ideo ſanguis, in cavitate thoracis exiſtens, putreſcit, putreſcensque inflammationem gangraenoſam & necroſin inſtituit. 3.) Quando rami maiores aſperae arteriae ſimul vulnerantur. Ita enim aer intrat cavitatem thoracis, pulmones ab eo comprimuntur, & reſpiratio ſufflaminatur. Aſt quoniam bronchia, ſive ramificationes aſperae arteriae, undique a vaſis ſanguiferis pulmonum cinguntur, ideo vix aſperae arteriae rami maiores laeduntur ſine laeſione maiorum vaſorum ſanguiferorum & tunc, ex duplici ratione, tale vulnus lethale evadit. 4.) Moriuntur eiuſmodi vulnerati ex inflammatione pleuritica, & peripneumonica. Quando enim inflammatio coniungitur, & materia purulenta in ſuppuratione non per tuſſim evacuatur, fatis cedunt plerumque ſeptimo die. Et quoniam inflammatio, ſuppuratio, effectus vulneris eſt, ideo cautus ſit Medicus in ſua renunciatione. Et quamvis eiuſmodi vulnerati reſtituantur; tamen per totam vitam miſerabiles eſſe ſolent, & valetudinarii manent. Oritur enim plerumque conſtans diſpnoea & tandem phthiſis, ex coalitu pleurae irregulari, & pulmonum.

Ductus thoracicus organon ad vitam abſolute neceſſarium eſt. Hinc eius *vulnera* per ſe, & ſimpliciter lethalia dicenda, id quod & valet de receptaculo chyli lumbari. Nam 1.] motus chyli ad ſanguinem intercipitur & ita partes alibiles ad ſanguinem non deferuntur. Ceſ-

ſant

ſant ergo omnes effectus qui a chylo ſanguine miſto pendent, ſanguis nempe & omnia fluida, item & ſolida ipſa, amplius non nutriuntur. Hinc, ex tali laeſione, vel repentina mors oritur, vel incurabilis hectica accceleratur. 2.) Chylus intrat ſpatia aliena vel cavitatem abdominis, vel thoracis, ibique corrumpitur, putreſcit & lethales inflammationes praeſtat, aut hydropem. 3.) vix poteſt laedi alveus chyloſus quin & aliae vulnerentur partes, a quibus laeſis mors conſequitur.

Vulnera diaphragmatis probe diſtinguenda ſunt. Alia enim partem muſculoſam, alia vero nervoſam, ſeu tendinoſam penetrant. Vulnera, parti tendinoſae diaphragmatis inflicta per ſe lethalia pronunciantur. Nam 1.) Medicamenta non poſſunt applicari. 2.] Spaſmodicae oriuntur contractiones, quae ipſam reſpirationem turbant, & enormiter laedunt, ac ſubſequente inflammatione, lethale oritur delirium paraphreniticum. 3.] Coſolidatio non expectanda, partim ob motum conſtantem huius organi, partim quoniam hoc vulnus tendinum eſt. Tendines enim, ob ſoliditatem ſubſtantiae, difficillime reuniuntur. 4.] partes abdominis cavo contentae vulnus diapgragmatis ingrediuntur, illud dilatant, in cavum thoracis traieunt, pulmones comprimunt, cordis actionem ſiſtunt.

Vulnera vero, quae partem muſculoſam laedunt, imprimis in vicinia coſtarum, & inſuper exigua ſunt, periculoſa tantum dicenda. Nam curam, quamvis difficillime, admittunt, hincque non abſolute lethalia dicenda. Experientia enim 1.] confirmat, quod tale vulnus ſit conſolidatum vid. HOLLERIUS in *Commet. in Aphoris*. 18. *Sect.* 6. *p.* 344. 2.] In eiuſmodi vulnere medicamenta, extus applicata, ad vulnus ipſum ſucceſſive deferuntur. Quando vero vulnera talia maiora exiſtunt, mortifera fiunt. 1.] ob reſpirationem enormiter turbatam. 2.] Ob inflammationem ſubſequen-

tem enormem. 3.] Oriuntur ſpaſmi lethales, item & vomitus. 4.] Materia purulenta ſpatia aliena intrat, nec commode educi poteſt. Et 5.] quando vulnera talia diaphragmatis non in momento fiunt lethalia, tamen laeſi moriuntur brevi poſt. 6.] quia ut obſervarunt Medici, v. g. PARAEUS, SENNERTUS, vulnera talia diaphragmatis interdum repſentur a ventriculi, inteſtinorum, omenti, &c. notabili portione, quae partes ibi interdum plane cum diaphragmate coaleſcere incipiunt. Aſt quoniam oritur ſitus & poſitus viſcerum irregularis, ideo actio viſcerum quoque turbatur, & plerumque poſt aliquot ſeptimanarum, vel menſium ſpatia laeſi moriuntur, vid. VAN SWITEN l. c. §. 170. *Contuſiones fortes thoracis* fieri poſſunt lethales, ob contuſionem diaphragmatis, imprimis, ſi fiunt circa ſcrobiculum cordis. Hae ſubito & in momento motum diaphragmatis, ad reſpirationem & vitam abſolute neceſſarium tollunt, ſublatam autem reſpirationem ſequitur ſuffocatio. Lethalium concuſſionem thoracis & diaphragmatis exempla extant apud BOHN. *l. c. p.* 138.

Tandem *vulnera nervorum intercoſtalium*, & paris vagi, ad cor, pulmones, & diaphragma tendentium, lethalia fiunt. Organa enim vitalia motore ſuo deſtituuntur.

4. Qu. *Quid ſtatuendum de Vulneribus abdominis?*

Viſcera, in abdomine contenta, quoque ad vitam continuandam neceſſaria ſunt. Hinc eorum vulnera quoque lethalia fieri poſſunt, multis & infinitis modis. Ad viſcera abdominis vero pertinent ventriculus, inteſtina, hepar, cum veſicula fellea, lien, pancreas Virlungi, & Aſelli, meſenterium, omentum, vaſa abdominis ſanguifera, nervoſa, lactea, renes, capſulae atrabilariae, veſica

veſica urinaria, ureteres, vaſa ſpermatica in ſexu nobiliori, & in ſequiori ſexu uterus.

Vulnera ventriculi ab omnibus fere Medicis, tum antiquis, tum recentioribus, abſolute lethalia pronunciantur, quoniam fere omnes illis moriuntur, & rariſſime, vel nunquam, ſanantur. Interim tamen dantur nonnulli, qui non omnia vulnera ventriculi lethalia eſſe ſtatuunt, ſi nempe aditus detur manibus chirurgi, ut ſutura poſſint uniri. Aſſertionem vero probare volunt per exempla cultrivorum, tum Pruſſici, de qua Hiſtoria Becherus peculiarem edidit tractatum. Item Hallenſis quidam anno 1691. die 3. Jan. cultrum declutivit, die 2do Auguſti autem ei. anni iterum, cum ulcere abdominis, exivit culter deglutitus. Vid. Acta Erudit. Lipſ. anno 1692. menſ. Decembr. Et ſic quoque adhuc multa alia vulnerum ventriculi integre ſanatorum exempla apud Auctores occurrunt. *Vid.* SCHENCKII *Obſerv. Med. rarior. p.* 348. ACT. ANGLICAN. N. 420. FABRITII Diſſ. *de Lethalitate Vulnerum Ventriculi* Helmſtad. 1751. Praeterea vero ſimul eſt annotandum quod iſta ventriculi vulnera, quae abſolute ſunt lethalia duplicis ſint generis: alia mortem citam inducunt, nimirum iſta, quae ſubſtantiam ventriculi, inprimis vaſa, laedunt, alia vero mortem lentam inferunt, nempe iſta, quae ita ſunt comparata, ut contenta ventriculi per vulnus veniant, vel extra corpus ad abdominis cavum.

Vulnera orificiorum ventriculi ſemper lethalia eſſe ſolent, in primis vero vulnera orificii ſiniſtri. Nam 1] deglutitio impeditur. Eſt enim orificium ſuperius continuatio, vel finis potius, oeſophagi. Hinc in vulnere huius orificii alimenta non ad cavitatem ventriculi deportantur, ſed potius ad cavitatem abdominis, ubi poſtea putreſcunt. 2.] Circa illud orificium par notabile nervorum exiſtit, qui nervi in eiuſmodi vulnere neceſſario inſimul laeduntur. Hinc lethalis oritur ſpaſmus,

vomi-

vomitus, cardialgia, aliaque peſſima ſymptomata. 3.] Circa orificium hocce vaſa adſunt ſanguifera copioſiora coronaria nempe, quae vulnerata haemorrhagiam praeſtant lethalem. 4] Ibi ventriculus coniungitur cum diaphragmate. Ergo phrenitis, convulſiones, ſingultus, reſpirationes difficiles, nullo remedio curabiles, producuntur.

Nec minus vulnera orificii ſiniſtri, vel pylori, ſunt lethalia dicenda. Nam in motu ventriculi periſtaltico, qui conſtans & perpetuus eſt, chymus exprimitur ad cavitatem abdominis, nec defertur ad inteſtinum duodenum. Ergo imminuitur chylificatio, nutritio, & putreſcentia inſimul oritur in abdomine.

Vulnera ventriculi, in fundo, eiuſque parte inferiore exiſtentia, imprimis, ſi latiora ſunt, etiam mittunt alimenta ad cavitatem abdominis. Ergo ſunt lethalia. In ſummitate vero, ſi exigua ſunt, interdum, quamvis rariſſime, ſanantur. Vid. CORN. CELS. *de medicin. libr. V. cap.* 26. *p.* 302.

Quando vero extra ordinem vulnera ventriculi conſolidantur, tunc hoc fieri ſolet ex quadruplici cauſa extraordinaria occaſionali. V. g. 1.) Hoc fieri poteſt, quando vulnera ſunt minora, & quando per corrugationem ventriculi naturalem conſtringuntur, & clauduntur. 2.) Quando labia vulnerum ventriculi aut cum peritonaeo, aut diaphragmate, aut muſculis abdominis, coniunguntur & conglutinantur, quale quid factum fuit in ruſtico quodam, apud SCHENCK. *in Obſerv.* qui per vulnus epigaſtrii ſatis diu alimenta effuſit, tandem vero integrae ſanitati reſtitutus fuit. 3) Quando portiuncula omenti vulnus tale ventriculi obſtruit, & poſtea cum ventriculo coaleſcit. 4.) Quando labia vulnerum ventriculi cum abdominis integumentis per ſuturam chirurgicam iungi poſſunt. Cuius operationis poſſibilitatem con-

confirmat SCHENCKIUS in *Obſervat.* Tit. *de vulneribus ventriculi*.

Inteſtinorum vulnera an omnia ſint abſolute lethalia dicenda, diſputant Medici, tum veteres, tum recentiores *vid.* FRANC. MERY *Diſp. An inteſtinorum tenuium vulnus lethale. Pariſ.* 1742. ABR. VATERI *Diſſ. de Vulnerum in inteſtinis lethalitate. Vitemb.* 1720. Diſtinguntur vero vulnera inteſtinorum. 1.) In ſuperficiaria, & penetrantia. 2.) In magna, & parva. 3.) In longitudinalia, & tranſverſalia. 4.) In vulnera inteſtinorum tenuium, & craſſorum. Hinc ſuperficiaria, parva, recta, vel longitudinalia, ac craſſorum inteſtinorum, periculoſa quidem, ſed non ſimpliciter lethalia a nonnullis, ſtatuuntur. Penetrantia vero, & maiora, tranſverſalia, ac tenuium, per ſe lethalia pronunciantur.

Admitti quidem poſſunt hae diſtinctiones in tantum, nunquam vero in totum. Moriuntur enim vulnerati a vulnere inteſtinorum tam exiguo, ut acu punctum eſſe videatur, propter inflammationem ſubſequentem, quale exemplum mihi notum eſt. Concludendum igitur, cum BOHNIO, in *Tr. de Vuln. lethal. p.* 145. & ipſo HIPPOCRATE, in *Coacis*, vulnera quaecunque inteſtinorum, imprimis maiora, & gravioribus ſymptomatibus iuncta, per ſe lethalia eſſe dicenda. Nam 1.) omnia inteſtina, partim a flatibus & fecibus, partim chymoſa ſubſtantia, perpetuo diſtenduntur, ac motu gaudent conſtanti periſtaltico. Hinc vulnera eorum difficillime coniunguntur, & conſolidantur. 2.) Communiſſime inteſtinorum vulneribus iungitur gangraenoſa inflammatio, 3.) Chymus, flatus & feces ad abdominis cavitatem per hoc vulnus fluunt. 4.) Nec ſutura, nec alia remedia, v. g. iniectiones, ſufficientia, & convenientia ſatis, exiſtunt.

Ex iam dictis ergo ſequuntur haec corollaria: 1.) iſta vulnera ubi inteſtinum tenue integre eſt diſciſſum,

ibi,

ibi, ubi pyloro eſt ſatis vicinum, ſunt certo lethalia; 2.) vulnera inteſtinorum craſſorum, uti & tenuiorum in loco magis remoto a ventriculo, nec non illa quae non integre tubum inteſtinalem diſcindunt, periculoſa quidem ſemper ſunt, non tamen abſolute lethalia. vid. laud. van SWITEN l. c. 3.) Vulnera inteſtinorum, quae ipſis circa meſenterium ſunt inflicta, ita ut vaſorum notabiles rami vel trunci ſint diſciſſi ſemper ſunt lethalia.

Vulnera meſenterii per ſe lethalia eſſe non ſolent. Nam conſtat hoc ex tenuiſſimis tunicis, quae perfoſſae facile conſolidantur. Quoniam vero vaſa varia in meſenterio exiſtunt, ideo, ex laeſione horum vaſorum, vulnera meſenterii fieri poſſunt lethalia. Ad vaſa meſenterii vero pertinent 1.) Nervi plexus nervoſi abdominis, qui, quando vulnerantur, notabiles dolores, anxietates, convulſiones, ſingultus, vomituſque efficiunt. 2.) Vaſa ſanguifera meſenterica. Haec velnerata lethalem, vel per ſe, vel per accidens, praeſtant haemorrhagiam. Nam vel ſanguis in maxima effluit copia, & ſic brevi poſt circulatio, & vita ſiſtitur, vel ſanguis abdomen replet, &, dum putreſcit, inflammationem viſcerum abdominis praeſtat. 3.) Vaſa lactea. De hiice vero nota, quod, quando unum horum vaſorum vulneratur, tunc vulnus abſolute lethale non ſit dicendum. Nam 1.) Reliqui rami vaſorum lacteorum tantam chyli quantitatem adducunt, quanta requiritur ad nutritionem, & vitae continuationem, 2.) Chylus liquor eſt, non adeo diſpoſitus ad corruptionem, ut ſanguis, & reliqua liquida. Quando itaque chylus exſtillat in cavitatem abdominis, ibique colligitur, nullum alium morbum, quam hydropem, praeſtare poteſt.

Vulnera glandularum meſenterii, imprimis, quae centrum meſenterii glanduloſum penetrant, fiunt lethalia. Concurrunt enim in hoc centro omnia vaſa lactea. Ergo 1.) maxima debet fieri chyli profuſio. 2.)

Gran-

Glandulae meſenterii ſunt organa, quae chylum filtrant, eiuſque fluiditatem, & diviſionem promovent. Quando itaque hoc organon vulneratur, haec actio turbatur, & chylus crudus, ad nutritionem minus aptus, ad maſſam ſanguineam defertur. Hinc nutritio enormiter laeditur. 3.) Ibi ſunt copioſiſſima alia vaſa lymphatica, quae lympham, ex inferioribus aſcendentem, ad hunc locum deportant, quibus vulneratis oritur hydrops. 4.) Sunt etiam ibi vaſa copioſiſſima ſanguifera, & imprimis truncus arteriae meſeraicae ſuperior ibi exiſtit, quo laeſo oritur in momento lethalis haemorragia. 5.) Eſt in centro meſenterii plexus nervoſus, cuius laeſio vehementiſſima, & lethalia ſymptomata, dolores, inflammationes, anxietates, & convulſiones praeſtat.

Vulnera vaſorum lacteorum ſecundi generis abſolute ſunt lethalia dicenda. Effunditur enim 1.) In momento omnis chylus & lympha, ibi in maxima copia exiſtens, a qua effuſione abdomen mox intumeſcit, & hydrops acceleratur, imo nutritio laeditur notabiliter. 2.) Sunt ibi tendines diaphragmatis, qui neceſſario inſimul vulnerantur. Hinc oritur in momento reſpirationis maxima difficultas, paraphrenitis, & paulo poſt mors. 3.) Ibi truncus arteriae magnae deſcendens exiſtit, & vix receptaculum chyli vulneratur, ſine vulnere inſimul huius arteriae.

Pancreatis Virſungi vulnera inter non lethalia a BOHNIO referuntur, ex hac ratione, quoniam pancreas non ſit viſcus, in oeconomia animali abſolute neceſſarium, hincque vulnera, & aliae laeſiones huius viſceris, non turbent enormiter ſanitatem. Et ſi lethalitas ex vulneribus pancreatis ſequatur, illam potius iam laudatus auctor laeſionibus vaſorum tribuere vult. Aſt an ratio haec decidendi ſufficiens ſit, iudicent alii. Ego ita iudico: Succus pancreaticus ad chyli elaborationem abſolute neceſſarius eſt. Hic vero in vulnerato pancreate

neque elaboratur, neque ſecernitur, neque ad inteſtinum duodenum defertur. Ergo laeditur nutritio, ſanitas & vita. Dein etiam laedi poſſunt vaſa maiora per hanc glandulam diſperſa, unde ſanguis in cavum abdominis effunditur.

Omnia omenti vulnera etiam non dici poſſunt lethalia abſolute, cum certum ſit, quod portio notabilis omenti, quando extra corpus pendet, ſalva manente vita, & ſanitate, poſſit exſcindi. Quodſi vero talia omenti vulnera coniuncta ſunt cum enormi laeſione vaſorum gaſtro epiploicorum, vel omentum ex vulnere abdominis propendens inter anguſta vulneris labia clauſum, ſtrangulatumque ſit, ipſum vero vulnus dilatari, reponendae portionis elapſae cauſa, nequeat, omnino lethalitatem abſolutam inferunt. vid. HEBENSTREIT *l. c.* p. m. 540.

Hepatis vulnera, diſtinguntur in vulnera ſubſtantiae, & vaſorum. Priora per accidens lethalia, poſteriora vero per ſe lethalia pronunciantur. Aſt haec diſtinctio nullius eſt momenti, imo potius falſa. Hepar enim viſcus eſt, pure vaſculoſum, quemadmodum demonſtravit RUYSCHIUS, in *Epiſtolis anatomicis*. Hinc nulla pars hepatis, abſque notabili ſanguinis profuſione atque haemorrhagia lethali, vulnerari poteſt. Id quod confirmat GLISSONIUS, in *Tract. de Hepate*, & quotidiana exempla hoc probant. In vulneribus enim hepatis ſtatim ſequitur haemorrhagia ſanguinis obſcuri, adſunt ſtatim & vehementiſſima ſymptomata, anxietates, dolores, per totum corporis truncum extenſi, apparent vomitus bilioſi atque cruenti, item ſimiles alvi deiectiones, accedit aeſtus, ſitis, lipothymia, & poſt breve tempus mors. Moriuntur enim ex haemorragia, & ſupra dictis ſymptomatibus, quae nullo remedio ſiſti poſſunt. Sequitur ergo, quod omnes laeſiones hepatis dicendae ſint lethales.

* *Hanc b. Auctoris de vulnerum hepatis lethalitate opi-*

opinionem alii quoque Medici adhuc hodie defendunt. v. g. BOERNER *in Inſtit. Medic. Legal. p.* 224. 225. *verum nos ipſi ſubſcribere non poſſumus, ſed ſtatuimus potius cum aliis, vulnera hepatis ſemper eſſe vulnera periculoſiſſima; tamen non ſemper certo lethalia; ſed iſta tantum lethalitatem abſolutam afferre, quae eſſent magis profunda, id eſt, ubi inſignes vaſorum per hepar diſtributorum rami fuerint laeſi.* vid. HILDAN. *Obſerv.* 34. *Centur. II.* GLANDORP. *Spec. Chirurg. Obſerv.* 34. *p.* 166. AMMANNI *Medic. Critic. p. m.* 289. CELSUS *Lib. V. cap.* 26. Id. KALTSCHMIDII *diſſ. de Vulnere hapatis feliciter curato.* à BERGEN *Diſſ. de Lethalitate vulnerum hepatis.* SCHLICHTING *Traumatologia. Amſtel.* 1748. 4*to.* & Perill. van SWITEN *l. c.* §. 170. ita, *Leviora*, inquit, *tamen lienis vulnera aeque ac hepatis non ſemper abſolute lethalia eſſe, quamvis ſemper periculoſa, valde probabile eſt.* B. PLATNER *in Inſtit. Chir.* §. 675. ita ſcribit: *At, quibus iecinoris ſumma vel extrema pars leniter vulnerata eſt, ii conſervari poſſunt.* Item b. HEBENSTREIT *l. c. p. m.* 541. *ſuperficialia*, inquit, *equidem iecinorum vulnera, ſi magna vis ſanguinis in cavum abdominis haud effuſa eſt, excuſari poſſunt.*

Non tantum autem vulnera ſubſtantiae hepatis ſunt lethalia, ſed & nonnulla vulnera, vaſorum, in hepate exiſtentium. Ad vaſa hepatis pertinent primo ſanguifera, & biliaria. Hinc *vulnera arteriae hepaticae, venae cavae, & portae*, in momento vulneratos interficiunt. Nam maxima fit haemorragia, & ex hac ratione illico moriuntur vulnerati.

Quid vero de *vulneribus vaſorum biliariorum* ſentiendum ſit, iam videbimus. Ad vaſa biliaria vero pertinent veſicula fellea, ductus hepatici, ductus cyſticus, & ductus choledo-

ledochus. De lethalitate *vulnerum veſicae felleae* dubitarunt nonnulli Medici, & quidem ob ſequentes rationes. 1.) Putant, quod laeſa etiam veſicula fellea tamen ſufficiens bilis copia affluere valeat ad inteſtinum duodenum per ductum hepaticum, quae chylificationem, & ſic nutritionem ac vitam, continuare valeat. 2.) Dicunt, ſtructuram veſiculae felleae ita eſſe comparatam, ut ex vulnere non ſemper fiant lethalia ſymptomata. Nam eſt tenuis muſculus excavatus. 3.) Dicunt, bilem eſſe liquorem balſamicum, & ad corruptionem minus proclivem, hinc eum, quando fluit ad cavitatem abdominis, non ibi ſtatim corrumpi, uti ſanguis, ut adeo talis effluxus lethalis haud iudicari poſſit. Quae iam dicta ſunt de veſicula fellea, applicant, in gratiam & favorem inquiſiti, ad ductus hepatici vulnera.

Aliter vero ſentiendum, quando ductus choledochus praeſcinditur. Tale vulnus abſolute lethale eſſe oportet. Nam bilis amplius fluere non poteſt ad inteſtinum duodenum. Sic turbatur plenarie chylificatio, nutritio, & tota corporis oeconomia, &, ſi non ſubitanea, tamen lenta mors brevi tempore ſequitur.

Vulnera lienis maiora, ſive ab inſtrumento ſecante, ſive a contundente, inflicta, merito lethalibus annumerantur. Lien enim eſt viſcus vaſculoſum, cuius vaſa rupta, aut diviſa, momentaneam, & lethalem praeſtant haemorrhagiam. Dubitare nonnulli volunt de lethalitate vulnerum lienis, & quidem ex ſequentibus rationibus. 1.) Dicunt, quod lien ſit viſcus inutile, & nocivum. Aſt hoc dudum a Phyſiologis refutatum fuit, & potius demonſtratum, quod lien ſit viſcus utiliſſimum, & ſumme neceſſarium in negotio bilificationis. 2.) Dicunt, quod poſſit extirpari. Aſt merito dubitatur, an extirpatio lienis operatio ſit in corpore humano poſſibilis, & ſi detur extirpationis poſſibilitas, tamen ab hac operatione ad non lethalitatem vulnerum lienis concludi

non

non poteſt. Quando enim extirpatio ſuſcipitur, vaſa vinculis conſtringuntur, hincque haemorrhagia fieri non poteſt. In vulneribus vero lienis vaſa vulnerata neque conſtringi poſſunt ligaturis, neque adſunt ſtyptica ſufficientia, quae a vulnere natam haemorrhagiam ſupprimere poſſunt. Quodſi vero vulnera lienis magis ſunt leviora valde probabile eſt, ea non ſemper eſſe abſolute lethalia. VAN SWITEN l. c. §. 170.

Renum vulnera quoque a nonnullis ad non lethalia referuntur ex hiſce rationibus. 1.) Quoniam HIPPOCRATES de renum vulneribus nihil relatum reliquit. 2.) Quoniam renes, ſeu ſubſtantia renum, tota interdum ab exulceratione ſucceſſive fuerit conſumta abſque momentaneo vitae periculo. Sed reſpondeo 1.) auctoritas HIPPOCRATIS hic nihil facit ad rem, & dantur alii, v. g. AVICENNA, & imprimis CELSUS Lib. V. cap. 26., qui expreſſe inquiunt, ſervari illum non poſſe, cui renes ſint vulnerati. 2.) Argumentum, ab exulceratione deſumtum, etiam hic non poteſt applicari. Nam & pulmonum exulceratio toto die contingit, interim tamen vulnera pulmonum etiam dantur abſolute lethalia. Concludendum ideo potius, iuxta principia anatomica, 1.) vulnera renum ſuperficiaria, externa, lateralia, & non coniuncta cum inflammatione nephritica, febri, anxietate, reſpiratione difficili, iſchuria, vomitu, poſſe dici non lethalia. Nam ſubſtantia renum exterior ex vaſculis pauliſper ſolidioribus componitur, in quibus conſolidatio ſuo modo expectanda. Vid. HEISTERI *Chirurg. Pars II. p. m.* 903. PLATNERI *Inſt. Chir.* §. 678. 2.) Quando vero vulnus aut contuſio renum ad arcus arterioſos penetrat; oritur haemorrhagia lethalis. 3.) Quando denique vulnera renum ad pelvim, & corpora mammillaria penetrant, neceſſario non tantum ſupra recenſita ſymptomata & haemorrhagia contingunt, ſed & ſtillicidium urinae fit ad cavitatem abdominis, qui liquores, ſanguis

nem-

nempe & urina, ibi neceſſario putreſcunt, abſceſſum faciunt, & quod maximum, renum ſitus ita comparatus eſt, ut neque remedia ſtyptica pro ſanguine ſiſtendo, neque balſamica pro vulnere conſolidando poſſint applicari.

Ureterum vulnera quoque mortalia dicenda. Nam 1.) Urina perpetuo exſtillat, quantitate ſua abdomen extendit, viſcera moleſtat, & putredine ſua illarum corruptionem promovet. 2.) Organa ſunt, quae per ſuturam chirurgicam non coniungi poſſunt, nec medicamentis conſolidari.

De *vulneribus veſicae* quid ſtatuendum ſit, neſciunt fere Medici, & Chirurgi, & potius lethalitatem ex effectu diiudicare volunt. Veteres Medici, HIPPOCRATES *ſ. VI. aph. V.* GALENUS, CELSUS, imo ipſe ARISTOTELES, *Lib. III. Hiſt. Anim.* vulnera veſicae lethalia pronunciant omnia. Alii diſtinguunt vulnera veſicae in vulnera fundi, & vulnera cervicis, vel colli. Fundi veſicae vulnera a nonnullis lethalia per ſe pronunciantur; Vulnera vero colli tantum per accidens. Ut vero, vulnerata fundi eſſe lethalia, probent, dicunt, 1.) Subſtantiam veſicae eſſe membranaceam, ergo difficillime conſolidari, 2.) Tale vulnus non tantum cum inflammationibus eſſe coniunctum, ſed & doloribus intolerabilibus, & ſpaſmis. 3.) Veſicam coniungi non poſſe per ſuturas, & 4.) Urinam fluere perpetuo ad cavitatem abdominis. Aſt hae rationes decidendi non ſufficiunt. 1.) Enim certum eſt, ſubſtantiam veſicae non eſſe membranoſam, ſed muſculoſam, (eſt enim muſculus excavatus) muſculi vero ad conſolidationem admodum ſunt proclives. 2.) Dantur obſervationes, & imprimis notabilis obſervatio in DIONYSII *Chirurgia*, de milite quodam, globulo ſclopeti vulnerato, qui globus penetravit uſque ad cavitatem veſicae, ibique nucleum conſtituit calculi veſicae, qui calculus poſtea, per Lithotomum feliciter

extra-

extractus fuit, & ipſe Autor, iam cit. ex hoc fundamento commendat tertiam methodum, *altus apparatus* dictam, ad calculum extrahendum. Interim iſta veſicae vulnera, quae circa eius arterias maiores contingunt, nec non quae ita ſe habent, ut per ea, urina ad cavum abdominis fluat omnino ſunt lethalia nuncupanda. Perill. VAN SWITEN l. c. §. 170.

De vulneribus colli veſicae nemo dubitat, quod eius vulnera ſint tantum per accidens lethalia. Hoc enim confirmant obſervationes Litothomorum. Quando enim lithotomia, vel potius Kyſtitomia, provide inſtituitur, vix centeſimus moritur.

Vteri vulnera rariora quidem eſſe ſolent, quoniam ſexus ſequior ad cruentas digladiationes non inclinat. Hinc quoque parum, vel nihil, de uteri vulneribus, eorumque lethalitate reperitur. Contingunt tamen variae uteri laeſiones, de quibus Medic. in foro interdum inrerrogantur. Putant tamen non nulli, quod uteri vulnera non ſint lethalia dicenda, & quidem ob ſequentes rationes. 1) Quoniam uterus tantummodo pars ſit deſtinata ad procreationem ſobolis, non vero ad vitam matris. 2) Dicunt, vulnera uteri non eſſe lethalia ex hac ratione, quoniam in partu caeſareo lata ſectione uterus vulneratur. 3) Quoniam uterus abeſſe poteſt ſalva vita. Sed reſpondeo 1) Falſum eſſe, quod uterus non pertineat ad vitam matris. Eſt enim organon ſecretionis menſium, & ſine menſium ſecretione, quae in utero & eius vagina fit, ſanitas matris perſiſtere non poteſt. Secundum argumentum quoque facile corruit. Ab una enim obſervatione non poſſumus formare regulam. Plures inſuper foeminæ in partu caeſareo moriuntur, quam evadunt. Tertium quoque falſum eſt, vel ad minimum obſervationes ſunt rariſſimae. Laeſiones uteri vero longe ſunt periculoſiores geſtationis tempore, quam alio. Ita enim mater, & foetus, laeditur, imprimis, quando

vte-

uterus contunditur in parte antica circa pubem, & umbilicum, vel circa latera. Ita enim 1) ſtigmata monſtroſa foetum ſignare poſſunt, vel 2) Abortus promoveri poteſt momentaneus, ac foetus ita extinguitur, poſteaque corruptus excluditur, vel 3) turbari poteſt ſtructura uteri, cum diſruptione uteri; quae diſruptio in momento matrem & foetum extinguit.

Sed non omnia gravidis inflicta verbera, aut pedibus factae laeſiones, foetui immediate veſtigia & ſtigmata imprimunt, quemadmodum ſcite judicat BOHN. *de vuln. lethal p.* 262. dum immaginatio matris imprimis accuſari poteſt, & debet. Quanta enim immaginationis vis ſit, ubique per exempla comprobatur, & naevi materni inſimul teſtantur. Interim tamen, quando violenta cum immaginatione coniungitur, foetus magis laedi poteſt, vel defoedari.

Ad laeſiones uteri lethales pertinent quoque illae, quae in partu contingunt ab improvida obſtericis manu. In partu enim multis modis laeditur parturiens, dum, non tantum foetus inconvenienti modo extrahuntur, ſed & ſecundinae, quibus laboribus facile uterus vel dilaceratur, vel inſimul extrahitur, vel haemorrhagia enormis, & inflammatio gangrenoſa lethalis accerſitur.

Vulnera partium genitalium in ſexu maſculino paulo rariora exiſtunt, interim tamen interdum contingunt, &, ſi contingunt, Medici legalis atque forenſis iudicium ICti expoſcunt. Contingere autem poſſunt 1) Vulnera vaſorum ſpermaticorum, in abdomine deliteſcentium, quae vulnera propter haemorrahagiam, quae nullo remedio ſiſti poteſt, dici debent lethalia 2] Vulnera vaſorum ſpermaticorum, extra abdomen exiſtentium, non abſolute dici poſſunt lethalia. Etenim remedia admittunt, ut balſama, emplaſtra, liquores ſtypticos, &c. ac caſtratione ad minimum tale vulnus conſolidari poteſt.

Vulnera teſtium, item & contuſiones teſtium, laeſiones

dici

dici poſſunt lethales, accedentibus nimirum convulſionibus, ſpaſmis, & gangrenoſis inflammationibus. Quae ſymptomata in hiſce organis ſanguifero nervoſis laeſis communiſſime contingunt. Interim tamen, quando tempeſtive caſtratio ſuſcipitur, hocce remedium hominis, hac ratione vulnerati, vitam conſervare poteſt. Caſtratio enim, experientia teſte, operatio eſt chirurgica ſatis tuta, imprimis, quando convenienti modo, & provida manu ſuſcipitur. Plures enim conſervantur ita. Interim tamen, quando illegitimo modo ſuſcipitur, Chirurgus quoque accuſari poteſt.

Vulnera veſicularum ſeminalium non quidem abſolute dici poſſunt lethalia, ſed tamen ſunt periculoſa. Conſtant enim ex tunicis, tendinoſo nervoſis tenuioribus. Hinc vulnera, dolores, & ſpaſmos praeſtant, a quibus per accidens inflammatio gangraenoſa ac mors producitur. Porro ſunt receptacula ſeminis. Quando itaque vulnerantur, poſteaque per callum conſolidantur aliqualis producitur impotentia. Nam ſemen virile amplius in coveniente quantitate neque colligitur, neque conſervatur, neque eiicitur.

Vulnera corporum nervoſorum penis non quidem abſolute lethalia dici poſſunt; nam abciſſio penis operatio poſſibilis eſt, id quod cubiculares Imperatoris Turcarum vivis exemplis teſtantur; vid. & PALLUCII *Nouvelles remarques ſur la lithotomie. Paris* 1750. Interim tamen valde periculoſa ſunt. Tale enim vulnus ſine enormi dolore, ſive exceſſiva haemorrhagia, fieri vix poteſt, a quo dolore, facile excitatur gangraenoſa inflammatio, convulſio, aliaque periculoſa ſymptomata. Haemorrhagia quoque, in tali abciſſione contingens, non omnia remedia admittit. Nec enim uſtio, nec cauteriſatio, nec ligatura in loco hoc, ſenſu exquiſitiſſimo praedito, applicari poteſt. Quando itaque pulveres ſtyptici, & liquores ſtyptici non ſufficiunt, moriuntur eiusmodi miseri.

 Ar-

Artuum vulnera an ſint per ſe lethalia dicenda, dubitant nonnulli, & quidem, ex his rationibus 1) quoniam non organa ſunt, ad vitam abſolute neceſſaria. 2) Quia poſſunt amputari 3) Quoniam vulnera convenienti modo poſſunt deligari, ſtipticis ſuturis, cauteriis aliiſque ſimilibus. Sed reſpondemus, quod iam allegatae rationes tantummodo poſſint applicari ad vulnera in artubus extremis. Quando vero vulnera artuum contingunt in partibus, trunco corporis propinquioribus, ubi vaſa maiora exeunt ex cavis, tunc rationes illae non quadrant. Quando enim ibi vulnera contingunt, vaſorum ſanguiferorum, imprimis arteriarum, haemorrhagia nullo remedio ſiſti poteſt. Et ſi ſiſtitur haemorrhagia, tamen ſequitur in parte inferiori inflammatio gangraenoſa. Moritur enim illa pars ob defectum circuli ſanguinis. Quando contingunt vulnera nervorum maiorum, oritur in parte inferiori momentanea paralyſis, in parte ſuperiori vero, imo in toto corpore, contingunt convulſiones, febres, deliria, & ſpaſmi, qui nullo remedio fere tolluntur. Dantur ergo laeſiones artuum, quae interdum abſolutam afferre poſſunt lethalitatem. Vid. WALDSCHMIDII *Diſſ. de Vulneribus arteriarum in artubus ſaepe funeſtis, raro lethalibus* Kiel. 1728. Ad vulnera artuum pertinent quoque vulnera tendinum maiorum, ac oſſium graviora, quibus tota horum ſubſtantia deſtructa, a diffracta eſt ut medulla effluat, v. g. chordae achileae, tendinumque in regione poplitum. Huc pertinent quoque ligamenta articulorum notabiliora, quae quando vulnerantur, iuxta ſententiam nonnullorum, abſolutam lethalitatem efficiunt. Celeb. BOHN ipſe eiuſmodi vulnerum lethalitatem non in totum negat *p. 166. de vulner. lethal.* Et inſuper tum ratio hoc docet, tum experientia confirmat. In eiuſmodi enim vulneribus obſervantur intolerabiles dolores, qui peſſimum ſymptoma ſubito introducunt, inflammationem nem-

pe gangraenoſam BOHN. *l. c.* ſententiae huius veritatem exemplo quodam confirmat ,ubi ex vulnere tendinis maioris genu , patellam involuentis , ſine praevia haemorrhagia & inflammatione , ſpatio 24. horarum ſphacelus lethalis fuit productus , quamvis defenſiva neceſſaria intus & extus fuerint applicata .

Ad vulnera merito referri debent aliae laeſiones, fuſtigationes , concuſſiones , & pedibus factae calcitrationes , nec non omnes laeſiones , inſtrumentis duris factae , & ſic plagae incruentae , quae , quamvis ſine integumentorum communium dilaceratione fiunt , tamen profunde ſatis carnem , vaſa ſanquifera , lymphatica , & nervoſa dirrumpunt , & dilacerant , nec non livores , ſugillationes , & ſanguinis periculoſas evacuationes poſt ſe relinqunt .

Cum vero omnis ſugillatio ita ſit comparata ,ut ſanguis ita ſtagnans ad corruptionem inclinet , quæ corruptio , dum profunde latitat , nullo ſane remedio averti poteſt : ideo talis laeſio citiſſime gangraenoſa praeſtat veſtigia , ut & febrim , convulſiones , ſanguinis extraordinarias evacuationes & mortem ipſam , inferre poteſt . In eiuſmodi laeſionibus aggreſſorum defenſores ſemper dubium movent , an verberibus immediate , an vero ab alia cauſa , morbo nempe latente , vel a morboſa diſpoſitione , aut ab affectu quoque , vel antecedaneo , vel concomitante , vel ſuperveniente , mors contigerit . Ad eiuſmodi dubia reſpondere debet Medicus , ad legalem quaeſtionem antea requiſitus . Quo vero hoc iuxta conſcientiam fiat , attendere debet & examinare , an percuſſus olim , fuerit perfecte ſanus . Si hoc certum , concludendum , ictuum gravitatem abſolute mortis cauſam extitiſſe , imprimis , ſi ſtatim poſt laeſionem ſymptomata lethalia adfuerint quae ad finem vitae uſque perduraverunt . Inſpectio demum & luſtratio cadaveris omnia dubia ſolvere poteſt . Quando vero aliquis morbus , & diſpoſitio gravis ,

 prae-

praeceſſerit, utique dubius manere poteſt Medicus. Neſcit enim interdum, an a morbo, an a laeſione mortuus ſit vulneratus. Conſiderari itaque debet morbus, ut cauſa ſocia, quae cum laeſione coniuncta, interitum acceleravit.

CAP. XXIV.

DE INFANTICIDIO.

QUando de infanticidio ſermo eſt, duae ſemper moventur quaeſtiones: *I. An partus vivus, an mortuus excluſus fuerit? II. An revera partus manu violenta occiſus fuerit?* Prius ideo demonſtrandum eſt, quoniam communiſſime infanticidae excipiunt, foetum vel in utero, vel in ipſo actu partus exſtinctum eſſe, ſine omni violentia adhibita. Poſterius etiam demonſtrandum, quoniam interdum miſerrimae perſonae vel ex inſania ſe accuſant de hoc crimine, quod tamen ab illis non fuit perpetratum.

Vixiſſe autem foetum ad partum uſque, & poſt illum generatim cognoſci poteſt ex eiuſmodi ſignis, quae foetum in lucem editum reſpiraſſe, nec non motum ſanguinis circulatorium in ipſo adfuiſſe declarant, ſpeciatim vero ex ſequentibus concludi poteſt.

1) Ex integritate, & conformatione convenienti, omnium organorum, quoad longitudinem, & craſſitiem.

2) Cognoſci debet ex funiculi umbilicalis conformatione. Funiculus enim ſucculentus, nodoſus, & candidus vivum & vitalem notat foetum. Contra funiculus flavus, flaccidus, rugoſus, putridus & dilacerabilis notat, foetum mortuum eſſe ante partum. Interim ſtatus funiculi umbilicalis rugoſus fallere poteſt. Ab aere enim facile corrumpitur, & exſiccatur.

3) Ex

3) Ex colore foetus, vel infantis diſgnoſcere poſſumus, aut vixiſſe illum in partu, aut ante partum mortuum eſſe. Nempe, quando infans rubet, & carnoſus deprehenditur, vixiſſe credibile eſt, quando vero pallet, livetque, & eius corpus flaccidum & corrugatum eſt, tunc concludere poſſumus, foetum ante partum mortuum eſſe. Quo pertinet ſuo modo calor corpuſculi. Quando enim ab adſtantibus ſtatim poſt partum calidum fuit deprehenſum, tunc credibile eſt, foetum in partu vixiſſe, & contra.

4) Ex matre, quando haec per totum graviditatis tempus prospera gaviſa fuit valetudine.

5) Videndum, an ex funiculo umbilicali, non deligato, ſanguis copioſe effluxerit. Si hoc vivum extitiſſe, concludendum, & contra. Imprimis autem in foetu mortuo mox ad putredinem inclinat funiculus umbilicalis. Et quando ex haemorrhagia funiculi umbilicalis infans moritur, nulla vel exigua ſanguinis quantitas, in corpuſculo, & viſceribus, deprehenditur. Corculum, cum ſuis auriculis, flaccidum eſt, nec ſanguine repletum. Vaſa omnia, imprimis maiora, ſunt evacuata. Hepar, lien & reliqua viſcera pallent. Errarunt hinc veteres, qui omnes, ni fallimur, autumabant, omiſſam funiculi umbilicalis deligationem ſemper eſſe certum infanticidii perpetrati criterium, nam iis tantum in caſibus funiculus umbilicalis non deligatus exibet commiſſi infanticidii criterium, hoc eſt, iſtis in caſibus foetum ex haemorragia funiculi umbilicalis eſſe mortuum conncludere poſſumus, quando parum adhuc ſanguinis in viſceribus atque vaſis ſanguiferis maioribus infantis deprehenditur. Qui plura de hac materia praeſertim, quae controverſias, quae ideo inter eruditos noſtri aevi exortae ſunt, concernunt, legere cupit, is evolvat IO. HENR. SCHULZII *Diſſ. An umbilici deligatio nuper natis abſolute neceſſaria?* Hal. 1733. CHR. LUD. SC-

ÆLII

HÆLII *Diſſ. de funiculi umbilicalis deligat. Non abſol. neceſſar. Gotting.* 1755. CARL FRID. KALTSHMIDII *Progr. de intermiſſa funiculi umbilical. de ligation. Iene* 1751. IO. ZELLERI *Diſſ. de vita humana e fune pendente. Tub.* 1692. PH. AD. BOEHMERI *Diſſ. de neceſsaria funiculi umbilicalis vi vaſorum ſtructurae, in nuper natis deligatione. Halae* 1746. MICH. ALBERTI *Diſs. de funiculi umbilicalis neglecta alligatione in cauſa infanticidii limitanda. Hal.* 1731. IO. ER. HEBENSTREIT *l. c. &c.* PETR. CHR BURGMANNI *Epiſtol. de quaeſtione, num funiculi umbilicalis intermiſſa deligatio infanti recens nato ſola mortem afferre quaeat? Roſtoch.* 1734.

6) Examinandae ſunt circumſtantiae durante geſtatione notabiles, imprimis ultimis ante partum diebus, v. g. An per lapſum, & concuſſionem abdominis, medicamenta abortum promoventia, venae ſectionem largiorem, *ſternutationem*, terrorem, iram, irregularem diaetam; foetus laesus ſit, vel debilitatus, & ſic ad partum ineptus redditus

7) Examinandae ſunt quoque circumſtantiae in partu ipſo, quo pertinent ſequentes 1) An in partu motus foetus adfuerit? 2) num partus fuerit facilis an vero difficilis, vel plane praeternaturalis? Facilis enim partus foetum vivum exitiiſſe notat, & contra 3) Huc pertinet ſitus funiculi umbilicalis circa foetum: Ita enim in partu foetus ſuffocatur 4) Examinandum: an ante partum, vel etiam in partu, ſanguis per pudenda muliebria notabiliter effluxerit. Hoc enim quoque notat ſeparationem placentae foetus, ante partum ab utero materno factam, & ſic, perconſequens, mortuum eſſe foetum ante partum;

8) Circumſtantiae etiam poſt partum examinandae V. g. An fluxus lochiorum enormis, & dolorofus, adfuerit, cum notabili imbecillitate. Hoc quidem in omni partu contingere poteſt, interim tamen in partu diffi-

cili

cili hoc primario fieri ſolet. Examinari etiam v. g. debet, num foetus in lucem editus clamaverit, nec ne? ſi enim prius locum habet, tunc concluſio erit certiſſima quod foetus poſt partum vixerit.

9) Videndum, an ſeparatio ſecundinarum ſine moleſtia facta ſit? facillime enim ſeparantur ſecundinae in partu naturali, difficillime in praeternaturali.

10) Si ſecundinae haberi poſſunt, etiam illæ a Medico examinandae ſunt. Secundinae enim turgidae, & ubique ſanguine repletae, foetum vixiſſe, notant, contra putredine corruptae, flaccidae, & corrugatae, foetum in utero mortuum eſſe, ſignificant. vid. EWALD. *Diſſ. An foetus humanus vivus aut mortuus natus ſit? Regiom.* 1716. CH. VATER *Diſſ. de ſignis infanticidii imputati diagnoſticis. Vitemb.* 1722. ABR., VATER *Diſſ. de valore & ſufficientia ſignorum infantem recens natum vivum aut mortuum, editum arguentium Vitemb.* 1735.

11) Ex abſentia iſtorum ſignorum quae indicant foetum in utero materno iam eſſe defunctum, qualia inprimis ſunt haec: 1) Si foetus per partum excluſus non eſt rigidus, 2) cutis ipſius lapsa, rugoſa, flaveſcens, liveſcens 3) Si totus habitus ita eſt mutatus ut adulti magis hominis quam embryonis repraeſentet figuram, 4) ſi abdomen praeter modum collapſum eſt, 5.) ſi ſigna putredinis manifeſta iam adſunt, 6) ſi cutis facile dehiſcit cruorque tetri coloris e variis corporis regionibus emanat putridus &c. vid. ALBERTI *Iurispr. Med. Tom. I. Cap. IX.* nec non eiuſd. *Diſs. de Foetu mortuo Halae* 1729..

In inſpectione cadaverum varia ſunt notanda, quae violentiam illatam indicant. Hinc videndum. 1. Quomodo ſeſe habeat tota ſuperficies corporis externa, an ſugillatio hinc inde in corpore, imprimis vero in capite, ſit. Sugillatio enim vera cum livore, & ſanguine extravaſato, in vivo tantum corpore contingit. vid. DELII

Diſſ.

Diſs. de Sugillatione quatenus infanticidii indicium eſt. *Erlang.* 1751. Talis ſugillatio fit 1) in fontanella infantum, ſive hiatu rhomboideo: *cum infanti praemitus ſinciput*. Et talis violentia mortis cauſa exiſtit. *a*) Suggillatio contingit interdum circa tempora a compreſſione, & violentia *b*) Contingit ſugillatio talis cum fractura cranii, quod ſignum maximam violentiam illatam notat. *c*) Sugillatio exigua in fontanella & circa tempora critur, quando infans moritur a punctura aculeorum: *cum infans occiditur acus vulnere d*) Suggillatio talis interdum contingit circa nucham, in loco connexionis primae vertebrae colli & oſſis occipitis: *cum infanti rumpitur Spina colli*. Item moriuntur infantes ab acus punctura in nucha *e*) In toto collo, & aliis colli vertebris, fit ſimilis ſugillatio, quando collum intorquetur. *f*) Sugillatio contingere poteſt in parte antica colli, circa laryngem quando infans compreſſione violenta ſuffocatur. *g*) Sugillatio etiam in pectore contingere poteſt: *cum ſuffocatur infans per conpreſſionem h*) *pectoris* Sugillatio contingit circa ſcrobiculum cordis item circa umbilicum; *cum quocumque genere conpreſſionis infans occiditur*. Ex his ſimul apparet, quod dentur varii modi interficiendi innocentem infantem, recenter natum. vid. WOLFARTHI *Diſſ. de Infanticidio doloſo. Frf.* 1750. 2) an adſint luxationes, fractura &c. & quales? 3) an corpora peregrina adſint in concavo oris, narium? 4) an placenta uterina adhuc cohaereat cum funiculo umbilicali? 5) an funiculus umbilicalis ſit ligatus, nec ne? 6) an funiculus unbilicalis ſit diſciſſus, vel magis abruptus? imo attendere ſimul debet Medicus ad funiculi umbilicalis colorem & longitudinem &c.

At eiusmodi ſigna externa non in facile ſufficiunt, ed luſtranda deinceps viſcera interna, non una, ſed n tribus illis cavitatibus, thorace ſc., abdomine & capite. Aperto cadavere 1) in abdomine examinanda ſunt

vaſa

vaſa umbilicalia, nec non alia vaſa ſanguifera maiora, an ſint ſanguine repleta, an non? An ſugillata & rupta? 2) An in abdomine ſanguis extravaſatus contineatur? 3) An color hepatis & lienis ſit rubicundus? 4) An ventriculus ſit repletus, & diſtenctus liquore amnii, non corrupto, nec putrido, ſed recenti 5) an meſenterii vaſa ſint repleta, nec ne? 6) an notabilis meconii quantitas in inteſtinis craſſis adſit, nec ne? defectus enim meconii indicat fœtum ante partum eſſe mortuum.

In pectore cor luſtrandum venit, cum auriculis atque ventriculis, an ſit flaccidum, an vero rubrum & ſanguine repletum? Quando enim cor, cum auriculis, a ſanguine turget, indicatur, infantem non eſſe mortuum ab haemorrhagia, per funiculum umbilicalem facta. Dein etiam examinanda ſunt reliqua vaſa ſanguifera maiora in pectore haerentia, num ſint ſanguine repleta, an vero minus; in priori enim caſu tuto argumentari poteſt Medicus fœtum non eſſe mortuum ex haemorrhagia, vid. b. HEISTERI *Diſſ. de ſumme neceſſaria inſpectione cordis vaſorumque maiorum ſub legali infantum diſſectione. Helmſt.* 1752. Porro inſpiciantur pulmones. De pulmonibus foetus, eorumque ſtatu diſputant Medici veteres & recentes. Ipſe GALENUS, *de uſu partium tit.* 6. pulmonem, inquit, in foetu (h. e. in infante, in utero mortuo) eſſe rubrum, tenellum, collapſum, denſum & ponderoſum quoad ſuam ſubſtantiam, in vivo vero infante ſubſtantiam eſſe pulmonum albam, raram & levem. Hoc confirmat experientia omnium celeberrimorum Anatomicorum. Ideo etiam iuxta hanc theſin inſtituunt docimaſiam pulmonum in aqua, & obſervant, quod pulmones foetus, ante reſpirationem, & ſic in utero mortui, in aqua fundum petere ſoleant, foetus vero vivi pulmones ſemper in aqua ſupernatent.

Haec docimaſia pulmonum in aqua iuxta regulas naturae, vera, imo veriſſima eſt. Nam quando aer intrat pul-

mones, tunc nunquam penitus e pulmonibus egreditur, ſed ſemper aliqualis portio aeris in pulmonum cellulis manet, a quo aere pulmones fiunt leves, hincque ſemper ſupernatant. Hoc multoties tentavi in foetu vitulino & ſemper experimentum ſucceſſit.

Celeberrimus BEYERUS, *ICtus & Profeſſ. P. Wittebergenſis*, in *delineatione iuris criminalis ſecundum C. C. C. V. hancce pulmonum explorationem medicam probat*, eamque inſimul commendat, id, quod una facit illuſtris LUDOVICI in *comment. ad C. C.* iam citatam *Art.* 35. Interim tamen citatus BEYERUS, *l. c. p. m.* 59. inſimul, non ſine ratione, inquit, quod in hoc experimento caute ſit procedendum, & quod 1) ſit diſpiciendum, an cadaver adhuc recens ſit. Quando enim putredine reſolvi pulmones incipiunt, & foetorem ſpargunt, licet extrinſecus aerem non hauſerint, in aqua tamen eminent, & hoc fieri putat ideo, quoniam fermentatio & putrefatio, in pulmonibus ſponte facta, aerem in mediis eorum penetralibus poſſit generare. Hoc argumentum etiam cauſidici nonnulli arripiunt, qui infanticidarum defenſiones in ſe ſuſceperunt. Nos praeſentibus auditoribus anatomiae ſaepius ſollicite hoc experimentum ſuſcepimus in pulmonibus vitulorum. *Sumpſimus pulmones vitulorum qui in auras prodierunt mortui & eos putreſcere liquimus per* 4. *vel* 5. *dies factoque in aquis experimento deprehendimus eos non ita ſubito fundum petere & videntur eſſe aliquantisper leviores ſed deſuper innatare nunquam potuerunt, ſed ſucceſſive ſeſe depreſſerunt & fundum petierunt.* Hoc experimentum confirmat, quod nulla putredo, ne extrema quidem, pulmones foetus ad eam levitatem perducere valeat, quae reperitur in pulmonibus animalium, facta prius reſpiratione, vel aeris inflatione. Et contra per putredinem pulmones gravitatem quoque non acquirunt, id quod quoque nonnulli putarunt, qui dubium moverunt, an

non

non pulmo poſt contractam putredinem in aqua fundum petat? Ad hancce obiectionem iam Cl. Medici Lipſienſes, RIVINUS & LANGIUS, dudum reſponderunt, quam reſponſionem videbis in Dn. D. SCHREIERI *Explicatione quaeſtionis an certum ſignum ſit quotieſcumque infantis mortui pulmo aquae fundum petit, infantem mortuum fuiſſe in utero matris.*

Iuxta ſententiam iam laudati BEYERI porro 2.) fallere poteſt ſubmerſio pulmonum, quando pars pulmonum ſcirhoſa eſt, calculiſque oppleta. Hocce dubium quidem non ſine ratione movetur, & concedo, quod talis materia ſcirrhoſa & calculoſa pulmonum gravitatem augere valeat; aſt, an tanta exinde conſurgat gravitas, quae deſcenſum pulmonum plenarium in aqua cauſare poſſit, merito dubito. Et ſi in fruſta diverſa ſecantur pulmones, veritas mox apparebit. Nunquam enim tota ſubſtantia pulmonum ſcirrhoſa, vel calculis oppleta, reperitur in adultis, multo minus in infantibus, recens natis.

Contingit interdum, ut pulmones infantis, ante partum, vel in partu iam mortui, a mulierculis adſtantibus, quae eum adhuc vivere credunt, inſpirato, vel potius inflato, aere, expandantur. *cum aer vehementer inſufflatur in ore infantis nati mortui*. Ita per inflationem in os factam, pulmones ab aere diſtenduntur & poſtea ſupernatant. Huius rei poſſibilitatem ipſe BOHNIUS admittit, cum Facultate Medica Lipſienſi Vide cit. Auct. Librum *de renuntiatione vulnerum lethalium, p. m.* 182.

Fieri poteſt, ut infans, capite excluſus, antequam totus excludatur, reſpiraverit, ſtatim vero, antequam reliquo corpore utero egreſſus fuerit, moriatur, & quidem abſque malitia matris. Haec eſt circumſtantia non contemnenda, aſt a Medico non decidenda, ſed a iudice in inquiſitione inveſtiganda. BEYERUS hancce cir-

cumſtantiam pro naturaliter impoſſibili habet. Putat enim, quod, excluſo capite, corpus reliquum ſtatim facillime, abſque mortis periculo, ſubſequatur. Veruntamen hic celeberrimus Auctor fortaſſis non perpendit, quod infans, capite excluſo, poſſit ſuffocari, vel a funiculo umbicali, eum ſtrangulante, vel quando uterus & pudenda muliebria externa conſtringuntur circa collum infantis. Ita ex duplici cauſa foetus, capite excluſus, & qui ſemel reſpiravit, pulmoneſque aere replevit, ſuffocatur in partu, ante excluſionem totius corporis. b. FR. HOFFAMANN in *Med. Conſult. tom. III. Decid. III. caſ. I.*

Foetus vivus interdum excluditur, antequam vero reſpiravit, & aerem in pulmones recepit, a matre malitioſa, adſtantibus, ſtatim interficitur. Hinc eius pulmones in aqua fundum petunt. Cl. BEYERUS hoc quoque admittere non vult. Arbitratur enim, quod infans illaeſis involucris in partu naſci non poſſit, Inquit ideo, *theſ.* 29. *p.* 60. *l. c. denique, ut infans, lymphae innatans, illaeſis involucris naſcatur, impoſſibile eſt, iis vero ruptis, licet caput adhuc circumdent, partum non reſpiraſſe, nemo affirmare audebit, qui vim aeris, undique irruentis, perpendit.*

Sed reſpondemus ad hocce dubium. 1.) Quod infans naſcatur illaeſis involucris, in ſpecie amnio, nullo modo impoſſibile eſſe, videtur. Contingit potius toto fere die non tantum in partu brutorum, ubi fere omnia animalia, tunicis circumdata, excluduntur, ſed & in ipſo humano. Ideo Medici huncce partum perfecte naturalem vocant, quia, dum infans excluditur illaeſis integumentis; illaeſo imprimis amnio, excluditur, ut ovum. 2.) Saepiſſime contingit, infantem in laboribus partus debilitatum & ita lipothymicum redditum, poſt partum ſe habere, ad aliquot momenta, ut mortuum. Hinc neque reſpirat, neque ullum indicium fere vitae in eo-

dem

dem deprehenditur. Medici ideo & obſtetrices tot commendant remedia, quae excitantia ſunt, & eiuſmodi partum in vitam revocant, quo pertinent irritationes ani & pudendorum; inflationes aeris per os, frictiones cum aqua Anhaltina, cinamoni, liliorum convallium cum vino, balſamo embryonum, &c. Ex his iam dictis apparet, quod circumſpecte ſit procedendum, quando de infanticidio iudicium eſt ferendum. De hac materia, tam ardua, tamque difficultatum plena, legi meretur ulterius Celeb. ZELLERI *diſſert. M. L.* cuius titulus eſt: *Infanticidas non abſolvit, nec a tortura liberat pulmonum in aqua ſubſidentia*, BOHIUS, *de offic. medici, part. 2: cap. de renunc. difficultatibus*. it. huius Cl. auctoris tract. *de R. V. L.* in appendice novae editionis diſſert. *de infanticidio*. MICH. ALBERTI *Diſſ. de prudenti pulmonum ſubſidentium experimenti adplicatione Hal.* 1728. IO. HENR. GELLHAUSEN *Diſſ. de pulmonibus non natorum aquae innatantibus. Prag.* 1728. b. HEISTERI Progr. quo oſtenditur: *ex pulmonis foetus innatatione vel ſubmerſione in aqua, nullum certum infanticidii ſignum deſumi poſſe*. Helmſt. 1722. CARL FR. KALTSCHMIDII Progr. *de experimento pulmonum infantis &c. Ien.* 1751. HEBENSTREIDII *Anthropolog. p. m.* 401. *ſeq.*

Examinantur denique pulmones ex hac ratione an nempe per ſuffocationem extinctus ſit infans? in quo caſu aſpera arteria ſero & muco ſpumoſo repleta deprehenditur, pulmones etiam livent, ob ſtagnantem in pulmonibus ſanguinem, facies & collum in ſuffocatis omnibus quoque tumet, cum aliquali colore fuſco. Qando vero per vinculum ſtrangulatio facta fuit, linea rubra in collo conſpicitur.

Modi vero ſuffocationis varii ſunt. 1.) Per compreſſionem oris & narium. 2.) Per repletionem oris & narium, quavis materia facta, v. g. linteaminibus, cinere, &c. 3.) Facile ſuffocatur infans, quando ſub inte-

gu-

gumentis craſſioribus detinetur. 4.) Quando iufans a partu in faciem corverſus ita per tempus relinquitur. 5.) Suffocatur infans per compreſſionem aſperae arteriae in parte antica colli quae compreſſio multiplici modo, imo interdum caſu, fieri poteſt.

Tandem caput ſatis caute aperiendum. Nam ibi quoque varia ſigna violentiae externae in oculos incurrunt. Omnis enim laeſio capitis in infantibus, recens natis, plerumque funeſta et lethalis. Talis laeſio fieri poteſt, 1.] Quando caput infantis in partu ab oſſibus pubis matris comprimitur 2.] Laeditur infans ab obſtetrice interdum, quando nempe illa, vi quadam, oſſa temporum luxat & comprimit 3] Malitioſe comprimitur fontanella infantum, vel acu perforatur, a quibus violentiis tamen ſemper oriuntur veſtigia, ſtigmata, & ſugillatio, ſanguiniſque profuſio, vel circa meninges, vel etiam in ipſo cerebro. Hinc ſemper, quando apertura calvariae eſt facta, Medicus probe examinare debet *a*) cerebrum ratione coloris, conſiſtentiae, ventriculorum. *b*.) num adſit humor extravaſatus, qualis? quantum? ac ubi ſitum ſuum habeat *c*.) num vaſa cerebri ſint ſanguine turgida, nec ne? *d*.) num adſint fracturæ vel aliae oſſium calvariae laeſiones etc 4) porro interire debet infans, ſi non ſtatim a placenta uterina liberatur. Nam ſanguis, qui per vaſa umbilicalia a matre ad foetum movetur, refrigeratur, vitalitatem ſuam deponit, & calorem naturalem, hincque coagulatur, & ad circulationem minus aptus redditur, a quo vitio varia ſymptomata, imprimis vero lipothymia & ſincope infantis oriuntur,

Denique interire debet infans, quando convenienti modo non fovetur & reficitur. Foetus enim atmoſfoeram intrat, hincque ex loco calido in frigidum. Ideo aeris liberioris injurias perferre non poteſt. Oritur ſic horripilatio, ſanguiniſque coagulatio, unde circulatio ſanguinis ceſſat, & infans ex frigore moritur. Excuſantur

dur tamen puerperae, quando temporis partus inconſciae diu verſantur, & foetum contra inclementiam nullo modo defendere poſſunt.

Plura quidem doctrinam hanc magis illuſtrantia adhuc poſſent addi, ſed ſcopus praefixus hoc iam non permittit. Coronidis ergo loco quoſdam tantum Autores, exceptis jam citatis allegare volumus, qui ſcriptis ſuis hanc doctrinam uberius expoſuerunt, & qui digni ſunt, qui legantur. Tales ſunt ALBERTI *in Syſt. Iuriſpr. Med. Tom. I. p.* 168. *& in Comment. in C. C. C. p.* 267. *ſeqq.* G. CH. DETHARDING. *in Diſſ. de Cautione Medici circa caſus infanticidiorum Roſt.* 1754. GUIL. CHRIST. HOFFMANNUS *in Diſqu. Medico Forenſi, de oſſibus fœtus, quatenus inſerviunt eiuſdem determinandae aetati in caſu ſuſpecti infanticidii.*

C A P. XXV.

DE

TORTURA ET POENIS CORPORIS AFFLICTIVIS.

1. Qu. *Quid ſit tortura? quid poena?*

Tortura, eſt actus, quo reus de *crimine* commiſſo interrogatur, & pro qualitate *delicti* & indiciorum, ad confitendam veritatem certis tormentorum generibus a carnifice cruciatur. Haec definitio indicat, quod ſit cruciatus & dolor, vel corporis vel animi, ab extra illatus, vel verbis, vel inſtrumentis. Si enim territio verbalis inſtituitur, nullus corporis dolor excitatur, veruntamen animus rei afficitur & angitur.

Poena criminalis eſt malum triſte, corpus dolore effi-

aſſiciens, a iudice reo impoſitum, ſatisfactionis ergo, pro delicto commiſſo praeſtandae.

Hic non movebimus quaeſtionem, an tortura ad veritatem extorquendam modus ſit legitimus, & an tortura ſit contra ius naturale, divinum & civile. De eo enim diſputant Philoſophi, Theologi & Icti. Vid. diſſ. illuſtr. THOMAS. *de tortura ex foris Chriſtianorum proſcribenda*. Nam docet quotidiana experientia, multos, etiam qui graviſſimos ſub quæſtione ſuſtinuerunt cruciatus, non tamen faſſos eſſe id, cuius gratia in ius fuerunt tracti, & contra alios, vel ex impatientia, & animi imbecillitate, atque horrore tormentorum, confeſſos eſſe ea crimina, quae nunquam perpetrarunt, qualia exempla reperiuntur paſſim apud ſcriptores. Verum cum hactenus alius modus veritatem extorquendi non fuerit inventus, in hanc uſque diem quaeſtione tali inquiſiti exercentur. Tortura interim ſemper ita inſtituenda, ut ſalvi & illaeſi permaneant inquiſiti, & ne vel in morborum, vel mortis pericula incidant, diſponentibus ſic legibus *tit. ff. de quaeſt.* & *C.C.C.V. art.* 59. eſt enim legi naturae aequum, dolorem non damnum facere diffitentibus. Hoc obſervarunt, inter alios, *Dn. Scabini Lipſienſes* in inquiſitione contra non nullos fures famoſos, ob furtum, in aedibus Beichlingianis Dresdae commiſſum, in reſponſione, quae exſtat in Illuſtr. WILDVOGEL. noſtri, *Diſſertat. de arbitrio iudicis circa torturam pag.* 22., cuius verba ita ſeſe habent *in eſecutione decretae torturae relative ad valida indicia quae probant contra reos vel ad eorum pertinaciam aliaſque ſimiles circumſtantias poſſunt adhiberi faſciae ſuper cubitum, ea tamen cautela, ut exinde eorum vita & ſalus detrimentum non patiatur adeoque faſciae ipſae prudenter ſtingendaæ ſunt a principio uſque ad extremum brachii.*

2 Qu.

2. Qu. *Quot ſint genera tormentorum?*

Dantur varia tormentorum genera, immo & varii gradus, qui vero omnes ſemper ita applicantur ne reus ad tormenta damnatus ſub tormentis vel iniuſte, vel intempeſtive, pereat, habet enim pro ſe aliquam innocentiae opinionem, cum ſi convictus foret, tortura haud opus eſſet, ſanitas ita ac vita non debent deſtrui tortura.

Genera torturarum non tantum CARPZ. l. c. pertractat ſed & KEISER, in *Pr. criminali*, *Cap. 9.* ZANGERUS *tractat. de tortura* BRUNNEMAN. *in proceſſu inquiſitionis.* DAMHOUDER. in *proceſſu criminali*; aliique. Hi duo genera tormentorum ſtatuunt. Primum genus eſt territio, alterum ipſa tortura.

Territio iterum duplex eſt: verbalis & realis. Illa fit per carnificem, qui verbis & geſtibus ſeverioribus, ad torquendum compoſitis, irruit in inquiſitum, non aliter, ac ſi ipſum apprehendere & torquere velit, abſque tamen apprehenſione & tactu, quae territio a Scabinis hiſce verbis indicari ſolet: *Potes quidem inquiſitum offerre carnifici a quo ita interrogetur ac ſi ipſum torquere velit & debeat, quin tamen illum re ipſa torqueat.*

Haec autem, ſeu realis eſt, quando carnifex, praeter minas, manus quoque iniicit, reum veſtibus denudat, ad ſcalam ducit, inſtrumentis, quibus peragitur tortura in conſpectum ipſius ponit, forcipes digitorum affigit, ſive forcipes, quibus pollices comprimuntur, uno verbo pclletra) & iiſdem pollices inquiſiti comprimit.

Alterum genus eſt ipſa tortura. Huius tres ſunt gradus, & primus quidem, quando non tantum forcipes manibus rei affiguntur, ac pollices comprimuntur, ſed etiam adhibitis funiculis iuncturae manuum arctiſſime uſque ad oſſa conſtringuntur.

Secundus gradus dicitur, quando rei non tantum polletro & funiculis, ſed praeterea etiam inſtrumentis ferreis, per intervalla excavatis, circa tibias applicatis cruciantur, ſcalae imponuntur, & violenta quadam expanſione, ſeu exſtenſione membrorum & articulorum, annfliguntur. Hic non oblivisci debemus novi inſtrumenti, ante paucos annos adhiberi ſoliti, collare dictum, quando rei collo inſtrumentum ferreum, cuſpidibus obtuſis aſperum, circumligatur, & mediante illo, per funes, ex trochlea pendentes, in altum tollitur, & iterum dimittitur.

Tertius & ſummus gradus eſt, quando carnifex, ultra iam dicta & enarrata tormentorum genera, ſeverioribus cruciatibus utitur, & vel candentibus inſtrumentis, vel ſulphure & igne, cutem in certis corporis partibus adurit, aut exremas digitorum partes, immiſſis infra ungues pineis cuneolis, iisque poſtmodum accenſis, aduſtione laedit, aut claves ligneos ſtergo nudo ſubiciit aut funes ex iubis equinis contortos, ſumme aſperos cruribus ſubicit, ac circumducit, pratea pollici pedum applicat, &c. & quae plura AZANGERO & CARPZ. enarrantur, qui ultimus gradus an licitus ſit, iudicent alii.

3. Qu. *Quaenam ſint ſubiecta torturae?*

Cum tortura, uti ex iam dictis apparet, ſit res periculoſa; ideo, non omnes perſonas omnia tormentorum genera perferre poſſe, per ſe clarum eſt. Hinc iudicis officium exſpoſcit, ut perſona, tormentis ſubicienda, & phiſice & moraliter conſideretur. Vid. WILDVOGEL. *diſſert. cit. cap.* 7. Quaenam vero perſonae conditiones morales ſint, expoſuit TABOR, *in tract. de tortura*, & CARPZ. *l. c.* univerſalem ponit regulam, quod nempe

omnes

omnes tormentis ſubiici poſſint, niſi qui ſpecialiter, vel ob defectum iudicii, vel corporis debilitatem, aut etiam dignitatem, reperiuntur exempti. Nos Juris conſultis relinquimus conditiones morales atque politicas perſonæ. Quales vero perſonae, propter defectum iudiicii, & corporis imbecillitatem, a tormentis ſint exemptae, in praeſenti examinabimus.

Abſolute a tortura, ſi non omnimode, tamen ad certum tempus liberantur 1.) *gravidae*. Hac enim de re expreſſa lex reperitur *leg.* 3. *ff. de poenis*. Ratio tam a foetus, quam matris parte eſt petenda. Foetui enim, qui adhuc in ventre eſt, non nocere debet calamitas matris. Maximum autem detrimentum ei imminere, ſi mater torqueatur, obſcurum eſſe non poteſt illi, qui conſiderat, quod foetus per vaſa umbilicalia atque placentae cum utero matris cohaereat, atque per ea nutrimentum ſuum capiat. Quod ſi igitur mater in ſcala pendere cogeretur, aut funibus, hinc, illinc, cum impetu, traheretur, vincula illa facile lacerarentur, ſicque embryo ſuo privaretur nutrimento. Ergo ad abortum neceſſario foetus promovetur. Talis tortura neque ultimis menſibus, neque primis diebus poſt conceptionem permittenda. Ultimis menſibus fieri non poteſt, ob molem foetus, qui facile a levi & extraordinario motu matris laeditur, teſte experentia. Nec primis menſibus haec tortura locum invenit. Si enim famula illa, de qua HIPPOCRAT. *de Lib. de natura puerorum*, loquitur, ſeptimo a conceptu die abortum promovere potuit per ſaltum, multo magis per motus tormentorum hoc fieri poteſt. CARPZ. quidem putat, quod primis menſibus gravida torqueri poſſit ex hac debili ratione, quia foetus in tali gravida nondum animatus ſit. Aſt 1.] ille aeque peccat, qui naſcentem deturbat animam, quam ille, qui iam natam eiicit. Inſuper ex antecedentibus iam notum eſt, quod omnes Medici

ci recentiores, ſtatim poſt impraegnationem animam foetui accedere, ſtatuant. Sequitur ideo, quod nec territio verbalis in gravidis locum inveniat. Nam terror omni tempore abortum promovere poteſt. Quando autem abortus fit, non tantum foetus perit, ſed & mater in pericula mortis, vel graviſſimorum morborum, incidere poteſt, quae vel ab haemorrhagia, vel inflammatione, & ſubſequente uteri exulceratione, dependent.

A tortura immunes ſunt 2.] *Puerperae*. Et quamvis *L. quaeritur* §. 2. *ff. de aedilitio edicto*, ſanae & integrae valetudinis pronunciantur; miſera tamen ſemper earum eſt conditio, teſte ipſa Sacra Scriptura. Debiles enim ſunt propter geſtationis moleſtias, debiles ſunt propter ſanguinis fluxum, quem Medici lochia vocant. Hinc quamdiu ſanguinis fluxus durat, diſponuntur per ſe ad febres, purpuram, haemorrhagias uteri, inflammationes. Et quod terror puerperas, inſigniter laedere poſſit, quotidiana oſtendit experientia. Ab ICtis quadraginta dies quidem aſſignantur, intra quos puerperas torqueri prohibetur; & hic terminus non ſemper ſufficit ad reſtituendum uteri ſtatum naturalem, immo oſſium innominatorum conniventiam, nihil dicam de morbis, a partu imprimis difficili interdum accerſitis, qui in longa ſatis temporis ſpatia interdum perdurant.

3.) *Lactantes* quoque a tortura liberantur. Nam 1.) infans laeditur, quoniam debitum nutrimentum, nec in convenienti quantitate nec qualitate, capere poteſt. 2.) Foemina ipſa enormiter laeditur, partim quia facile a violenta ſuper ſcalis extenſione vaſa mammaria dilacerantur partim quoniam haemorrhagia uteri facile de novo excitatur, partim quia in epilepſiam, & alia graviſſima ſymptomata hiſce ſubiectis communia, incidere poſſunt 3.) Hactenus in criminalibus uſu receptum fuit, quod non torqueantur homines, niſi ieiuno ventriculo. Lactantes vero diu ieiunia perferre nequeunt. Quando itaque iuxta IC-

cos

tos, impaſtae perſonae tantum ſunt torquendae, lactantes quoque ex hoc capite torturam perferre non poſſunt. Nam abſtinentia, a potu & cibo in iis facile lipothymiam praeſtat. Cum vero cibis nutritae perſonae ad torturam ducuntur, in illa quaſi ſuffocantur, vel vomitus, & excretiones alvi, ad minimum hunc actum ſolemnem dehoneſtare poſſunt. 4.) Nec ipſa territio in lactantibus locum invenit. A terrore enim nervi, & vaſa omnia, criſpantur, & convelluntur, lacque in mammis coagulatur. Oriuntur inde nodi mammarum, tumores inflammatorii, imo plane cancroſae exulcerationes, quae cum horrendis ac lethalibus coniunguntur ſymptomatibus. Porro lac a terrore in virulentum ſane liquorem commutatur, qui, ab infante hauſtus, epilepſiae auctor eſſe poteſt. Errant ideo CARPZ. & BRUNNEMAN. qui levius lactantes torqueri poſſe arbitrantur, modo ſcilicet hac ratione alumno nihil nutrimenti decedat, quod per naturam tamen eſt impoſſibile.

4.) Nec *menſtruantes*, ſive illae, quae fluxu menſium laborant, facile torturae ſubiiciuntur. Nam 1) a leviſſimo dolore, terrore, aliove corporis affectu, facile fluxus irregularis contingit, ſicut etiam menſium ſuppreſſio, quae deſinit poſtea vel in chloroſin, vel hydropem, vel phthiſin, aliave mortifera ſymptomata. 2) Quando torquentur, facillime vaſa uteri, ſanguine turgida, ab extenſione illa violenta dilacerantur, & ſic in haemorrhagiam lethalem incidere poſſunt. vid. ZACHIAS *lib. VI. tit. 2. qu. 2. No.* 10. Imo nec territio locum invenit ſi tales gaudent ſyſtemate nervoſo magis ſenſibili.

5.) Immunes ſunt a tortura *infantes*, conſentientibus legibus *ff. de quaeſtionibus*, imprimis quoniam perfectae cognitionis & iudicii haud ſunt capaces, nec intelligunt id, quod agunt, imo conſtitutio ipſa, ſive robur corporis, in hiſce ſubiectis torturam non admittit. Membra enim non ſunt ſatis ſolida. Hinc oſſa, ligamen-

gamenta, vaſa ſanguifera, nervi & tendines facile in his ſubiectis laeduntur; a quibuſ laeſionibus mortifera interdum producutur ſymptomata.

6.] Quoque immunes ſunt *decrepiti*, iuxta legem *ſi quis in gravi*, §. *ignoſcitur ff. ad S. C. Syl.* Senes enim ſunt bis pueri phyſice & medice, ideo quoque moraliter ac iuridice. Corporis namque vires non tantum deficiunt, unde inclinant ad lipothymias, ſed & inſuper corpus poſſident aridum, unde oſſa, ligamenta, tendines & vaſa in tortura facile franguntur. Ne quidem territio in iis facile locum invenit, quia ob debilitatem ſpirituum, facile incidunt in apoplexiam. Et, quod maximum, vigor mentis & iudicij in ſenili aetate imminuitur. Hinc ab ipſis legibus infantibus & furioſis aequiparantur. Vid. FORTUN. FIDELIS *Relat Med. lib. II. cap. 2. p.* 231. CARPZOV. QUAEST. 118. *No.* 38.

7.) Neque ii ſunt torquendi, in quibus mens aegrotat, quales ſunt *ſtolidi*, *ſtupidi*, *amentes*, *melancolici*, *maniaci*, quoniam in illis iudicium & intellectus deficit.

8.] Huc pertinent *muti*, *ſurdi*. Hi enim fatuis annumerantur, quia auditus mentis porta eſt, per quam ipſe intellectus inſtruitur. Nec ex mutis confeſſionem, niſi *per ſigna loqui didicerint*, veram iudex extorquere poteſt. Imprimis vero muti a nativitate tales, utplurimum ſenſu auditus deſtituuntur Vid. ALBERTI *Comm. in Conſt. Crim. Carol. p.* 198. *ſeq.*

9) *Valetudinarii*, *re vera tales*; neque territionem, neque ipſam torturam, ſine notabili morbi exacerbatione, perferre poſſunt. Tales ſunt *paralitici*, *vertiginoſi*, *cataleptici*, *apoplectici*, *epileptici*, *phthiſici*, *hydropici*, ad *haemorrhagiam & haemotyſin diſpoſiti*. Hi itaque omnes ab omni torturae genere excipiuntur In genere *omnes ſ. ii*, *qui laborant morbis veris non ſimulatis*, *a medico per*

ſigna

ſigna cognitis, quatenus a tortura augmentum accipiunt non ſunt torquendi.

C. C. C. V. art 59. expreſſe monet, quod rei valetudo, & naturae debilitas, vel infirmitas, ſemper in quaeſtione criminali a iudice obſervetur. Hinc inquiſiti, pro diverſae ſanitatis conditione, excipiuntur etiam a certis torturae gradibus atque ſpeciebus 1.) Speciatim torturam ſcalae perferre non poſſunt illi, *qui proximi ſunt annis pubertatis*, item qui *in ſenili aetate conſtituti* ſunt. Nam, propter ligamentorum, tendinum & oſſium imbecillitatem, eiuſmodi validam membrorum extenſionem ſine enormi iniuria ſanitatis perferre non poſſunt. Et in genere in omni torturae gradu eiuſmodi ſubiecta mitius tractantur.

2.) A polletris liberantur illi, qui *paronychia*, ſive tumore enormi inflammatorio afficiuntur. Si enim horum pollices comprimuntur, non tantum inflammatio augetur ſed & gangraena, ſphacelus, imo caries oſſium, ita acceleratur. Item a praelis liberantur qui ulcere quodam graviori in pollice gaudent, nec non qui aneuriſmate brachii laborant, haec enim mala a tali tormentorum genere graviora redduntur.

3.) Quaeſtio oritur, an illi, qui *chiragra* laborant funiculis & polletris ſint torquendi, item, an *arthritici* ſint tortura ſcalae afficiendi? Alii enim hic affirmantem, alii contra negantem amplectuntur ſententiam. Affirmativa placet GUIL. FABRIC. HILDANO. *cent. I. obſ.* 79. qui refert, plurimos per torturam ab arthritide & podagra liberatos fuiſſe. Nos vero, cum celeberrimo AMANNO, in *Med. Crit. p.* 159. torturam pro remedio medico non aeſtimamus, nec podagricis torturam commendamus, potius affirmamus, quod cum podagra ipſa ſit tortura, ergo afflicto non ſit addenda afflictio. CARDILVC. in *officin. Sanitatis cap.* 161. egregiam de hoc morbo ſiſtit obſervationem: Deus inquit, articulari morbo fla-

flagellat ignavos, luxurioſos, & caſtigat voluptuoſos, tradens pleroſque inviſibili torturae, ſive carnifici, nimirum podagrae, cuius tormentis, etiam in molliſſimis lectis, ſubiciuntur, ut vix a corporeo carnifice peius torqueri poſſint; ipſi tamen tam ſtupidi ſunt, ut neque avertant, neque delicta ſua, uti alias in tortura convenit, confiteantur. Ab equuleo dimiſſi in priſtinae vitae inſtituto pergunt, praeteraque itidem ad torturam rurſus rapiuntur, donec tandem in iisdem intereant. Vtinam hocce monitum notent & obſervent omnes illi, qui libidinoſam exercent iuventutem. Arthritici itaque cum inflammationibus articulorum ſint expoſiti, merito a tortura funiculorum & ſcalae immunes manere debent, quoniam alias in maiora inflammationum pericula incidere poſſunt.

4.] a Fidiculis imprimis liberantur *a*] iuvenes facile enim articulatio manus extremae cum cubito laedi poteſt *b*) Qui ulcus, vel cicatricem vel luxationis, aut fracturae veſtigium in his partibus, quibus hoc tormenti genus adplicatur, monſtrant.

5) a Compedibus quibus nempe ſurae conprimuntur, liberantur qui pedes habent oedematoſos, qui in tibiis ulcera inveterata, tophos, gummata gallica &c. gerunt.

6] A tortura ſcalae excipiuntur, qui *brachiorum fracturam, vulnera & ulcera* paſſi ſunt, quo pertinent illi, qui *fonticulos* geſtant, nec non iſti, qui aneuriſma quod in tumorem expanſa eſt arteria in brachio habent. Dilacerantur enim ita brachia inprimis, ſi illa ab ulceribus antiquis, vel longo fonticulorum uſu, ſint emaciata. Vid. ZACCH. *l.* 6. *tit.* 2. *Qu.* *IV.* Porro ſi fractura oſſium laboraverunt, illa denuo facile franguntur, dum callus perfectam ſoliditatem oſſeam vix acquiſivit. His annumerantur *illi* merito, *qui in tibiis ulcera inveterata ſcorbutica, venerea, gummata gallica, tophos tumoresve alios fungoſos gerunt.* Hi a conpedibus merito libe-

liberantur. Item illi, quorum pedes ab *oedemate* tument, favente C. C. iam citata.

7) A ſcalae tormentis excipiuntur *illi*, *quibus caput conſtanter dolet*. Cum enim cephalalgia et cephalae afflicti vix ambulare audeant, ob augmenta dolorum, multo magis tale quid exſpectandum, ſi concutiantur in tortura. His annumerantur merito *vertiginoſi*, qui ſub tormentis facile in apoplexiam incidunt, cum prodromus apoplexiae vertigo eſſe ſoleat, item *epileptici*, iuxta CARPZ. *pr. C. part.* 3. *qu.* 18. Si enim vera epilexia adeſt a tortura liberantur, & extraordinarie puniuntur, vel ſi incidunt durante tortura in epilepſiam, ſtatim a tortura remittuntur.

8.) A tortura ſcalae excipiuntur *illi qui morbo pectoris laborant*. v. g. *phthiſi*, *aſthmate*, *dyſpnoea*, *vomica*, *tuſſi inveterata*, *diſpoſiti* item *ad haemoptyſin*, *cordisque palpitationes*. Hi enim facile incidunt in ſuffocationem, vel momentaneum mortis periculum. Nam organa, iam laeſa, a forti extenſione & quaſſatione facillime dilacerantur, empyemata, ſanguinis excretiones, inflammationes & ſuffocationes producuntur.

9.) *Debiles*, & *ad lipothymias diſpoſiti*, facile a tortura ſcalae in ſyncopen incidunt, *gibboſi* in ſuffocationem, *hydropici* in mortis pericula. Ideo torturae ſcalae non ſubijciuntur. Huc pertinent ſuo modo *obeſi*, ob metum ſuffocationis

10] *Hernioſi*, ſive ſit hernia ſcrotalis, ſive, inguinalis, ſive umbilicalis, quando in ſcala torquentur, non tantum in vomitum incidunt, ſed & ſtrangulationem. Hernia enim incarcerata producitur quae miſerere mei, ſive ileum, poſt ſe relinquit.

11.) Collarii, ſic dicti, cruciatus perferre non poſſunt abſque vitae & ſanitatis iniuria, illi, qui *angina* laborant aut quorum *tonſillae* atque *parotides* glandulae inflammatae exiſtunt, vel ſuppuratae, quo pertinent & illi, qui *ſtrumas* & *ſcrophulas* in gutture gerunt. Periculum e-

Kk nim

nim eſt, ne inflammationes augeantur, vel de novo accedant, aut reſpiratio turbetur, aut ſuffocatio inducatur.

Caeterum iis, qui plura de hac materia, & quae ſatis ſolide ſunt ſcripta, legere cupiunt, commendamus ſequentes Auctores nimirum ALBERTI *Diſſ. de Torturae ſubiectis Hal*. 1730. eiuſque *Comment. Medic. in Edictum. Aedilitium. Hal.* 1738. BENI. EWALD *Diſſ. de Torturis Regiom.* 1707. IO. SAM. FRID. BOEHMERI *Diſſ. de eo quod iuſtum eſt circa torturam valetudinariorum. Hal.* 1729. GUIL. ZACH. CRAMERI *Diſſ. de Tortura eiuſque uſu & effectibus, Lipſ.* 1742. IO. PH. EYSELII *diſſ. de morbis ob quos rei ad torturam fiunt inhabiles. Erf.* 1711.

4. Qu. *Quid ſtatuendum de corporis poenis afflictivis?*

Nulla infirmitas quidem ab ultimo ſupplicio reos immunes reddit; interim tamen interdum occurrunt conditiones perſonarum, quae a iudice non ſunt negligendae.

Excipiuntur hinc ab ultimo ſupplicio 1) *Iuniores*, qui ſcilicet intra impubertatis annos ſunt conſtituti *L. fere in omnibus ff. de regulis iuris L. Infans ff. ad leg. Corn. de ſicar.* Quia enim delictum ex iudicio & animo doloſo delinquentis aeſtimatur; iuniores autem perfectum iudicium non poſſident: Ideo mitius puniuntur, niſi malitia ſuppleat aetatem, iuxſta *C. C. art.* 164.

2] *Decrepiti*, quoniam mentis alienationem coniunctam habent, etiam mitius puniuntur *L.* 7. §. 3. *ff. ad S. C. Silan.* Quo pertinent *furioſi*, *maniaci*, & *melancholici L. infans ff. ad leg. Cornel.* in maleficiis enim voluptas ſpectatur non exitus; illa autem in allegatis perſonis rite dirigi nequit non dicam quod furore perciti ſuo furore ſatis puniantur *L.* 14. *ff. de offic. praeſidis* CARPZ. *P. C. part.* 3. *Qu.* 145. quidem arbitratur, quod

quod, ſi furioſi eo tempore crimina committant quando adſunt eorum lucida intervalla, tunc participes huius privilegii fieri nequeant. Sed quid de lucidis intervallis furioſorum ſit ſtatuendum in Illuſtr. THOMAS. diſſ. alibi citata, *de praeſumptione furoris atque dementiae*.

3) Ab ultimo ſupplicio ad tempus excipiuntur *praegnantes*, iuxta leges *ff. de poenis. L. ſi praegnans ff. de ſtatu hominum*, ne ſcilicet innocens partus, cum matre, pereat, item *puerperæ*, quae, iuxta uſum modernum, non niſi exactis ſex ſeptimanis puniuntur. Nec gravidis promulgari quidem ſententia mortis, ſine abortionis metu poterit.

4) Poenis corporis afflictivis mitius puniuntur *pueri, pubertati non proximi*, ob teneram corporis ſtructuram, item *ſenes* debiliores atque decrepiti. Nam poſſunt ita interire, quoniam poſſident nervos debiles, ac corpus exſangue. Similis cauſa militat pro *invalidis*, atque ex morbo debilibus. Aut enim morbi ſopiti denuo excitantur, aut praeſentes maiora capiunt incrementa. In ſpecie autem ab amputatione narium excipiuntur illi qui *ozoena*, aliove ulcere narium, laborant. Hoc applicari debet quoque ad illos, quibus propter crimina militaria, amputatio aurium eſt ſuſpicienda. Quando enim *ſtrumis*, *ſcrophulis*, *parotidibus*, aut ulcere quodam, afficiuntur, tunc haec mala facile exacerbantur. Denique, qui ex affectu articulorum aegrotant, amputationem manuum, abſque vitae periculo ſuſtinere vix poſſunt.

Ad poenas corporis afflictivas referri denique poteſt *exilium*, *relegatio*, & *carcer*. Inter exilium & relegationem ſtatuitur differentia, quod exules libertatem habeant, ſeſe vel ad hanc, vel ad aliam regionem convertendi, relegati autem obſtringantur, permanere in certa tantummodo regione. Si itaque relegati aerem in

illa regione perferre non poſſint, & in morbos incidant, tunc locus relegationis merito mutatur, monente ZACCHIA, *lib. 6. tit. 2. qu. 8.* Carcerem quod concernit, ille ad reos vel detinendos, vel puniendos plerumque adhibetur. Quando autem in carcere aer peccat pravitate effluviorum, vel humiditate, vel frigiditate nimia, tunc merito mutatur, monente CARPZ. *part. 3. qu.* 130. Judices, inquit, caveant ne miseros reos detrudant in carceres horribiles atque immundos, id quod abſque vitae detrimento vix fieri poteſt. Nam per id interdum anſam praebent delinquenti, delictum maius in ſe ipſum perpetrandi.

F I N I S.

INDEX

INDEX CAPITUM.

PRæfatio.
Caput I. de aetatum diviſione.
Cap. II. de Primogenitis.
Cap. III. de neceſſaria fœtus ex utero matris, in partu mortuae, exſectione.
Cap. IV. de virginitate.
Cap. V. de impregnatione occulta.
Cap. VI. de impregnatione affectata, & ſimulata.
Cap. VII. de partu ſuppoſito, natorum item ſimilitudine, & diſſimilitudine.
Cap. VIII. de tempore animationis fœtus.
Cap. IX. de partu perfecto, & legitimo.
Cap. X. de abortu.
Cap. XI. de ſuperfoetatione.
Cap. XII. de mola.
Cap. XIII. de monſtris.
Cap. XIV. de hermaphroditis.
Cap. XV. de impotentia coniugali, imprimis in ſexu virili.
Cap. XVI. de impedimentis coeundi, & generandi ex parte mulieris.
Cap. XVII. de morbis fictis ſive ſimulatis.
Cap. XVIII. de morbis diſſimulatis, ſive celatis.
Cap. XIX. de peſte.
Cap. XX. de venenis, & veneficiis,
Cap. XXI. de neceſſaria cadaverum inſpectione.
Cap. XXII. de vulnerum lethalitate.
Cap. XXIII. de lethalitate vulnerum ſingulorum organorum corporis humani.
Cap. XXIV. de infanticidio.
Cap. XXV. de tortura, & pœnis corporis afflictivis.